Kvartal-Skrift

for

Den norsk lutherske Kirke

i

Amerika.

Redigeret

af

Prof. Sverdrup og Oftedal.

3die Aargang.

Minneapolis, Minn.

Konferentsens Forlagsforenings Bogtrykkeri.

1877.

Kvartalskrift 1877.

Vor hjertelige Hilsen til Brødre og Venner i Amerika og Norge! Maatte Herren forunde os, ogsaa i det nye Aar i Aandens Enhed at arbeide for Kristi Sandhed i en „fri Kirke", dog saaledes at vi bygge med den ene Haand, og kjæmpe med den anden!

Det er med større Frimodighed vi gaa ind i denne tredie Aargang af Kvartalskriftet. Under mange Trængsler og bitre Prøvelser i det forgangne Aar, har Herren kun givet os en stærkere Tro paa den Sags og det Samfunds Opgave, i hvis Tjeneste vi i den Herres Jesu Navn have besluttet at ofre vort Livs Kræfter. De mange hjertelige og deltagende Breve og Forsikringer om stadig og levende Forbøn har styrket Kjærligheden, oplivet Haabet og knyttet Baandet til Menighederne og Folket rundtomkring inderligere og fastere. — Opmuntrende Udtalelser om kraftig Tilslutning til de i „Kvartalskriftet" forfægtede Anskuelser og Grundsætninger med alvorlig Opfordring ikke at lade sig rokke hverken af Modstand eller Overtalelser har været os en Bestyrkelse for at „Kvartalskriftet" har en berettiget omend beskeden, Plads i den kirkelige Literatur iblandt os. Og trods de mange Ufuldkommenheder der endnu klæber ved vort Blad, og som vi er de allerførste til at erkjende, er det derfor at vi med større Frimodighed og bedre Forhaabninger paabegynde denne nye Aargang, villige til at lære, villige til at formanes, — glade ved at understøttes og opmuntres, men overalt freidige til i Tro og Ydmyghed at arbeide for vort Livs Formaal: „Menighedens og Kirkens Frihed."

Et hastigt Blik over de norsk-luthersk Samfunds Udvikling i det forgangne Aar vil, haabe vi, være mest skikket til at kaste Lys over vor Stilling til samme og vi begynde natur-

ligen med det største og mægtigste Samfund iblandt os:

Den norske Synode.

Dette Samfund, der med Hensyn til ydre Ordning og Udvikling synes at være en Tumlebold mellem den norske Statskirke og den Missouriske Frikirke, saaat den i de forskjellige Spørgsmaal søger sit Mønster snart i den ene, snart i den anden Kirke og derfor i mange Henseender lider af den Skrøbelighed, som følger med at halte paa begge Sider, røber dog ved sin jevne, fremadskridende Udvikling i en bestemt mer og mer udpræget Retning, at den ingenlunde er blottet for et indre Prinsip, der driver den fremad og som paa Forhaand lader slutte, at der ikke er nogen absolut Uforligelighed mellem Missourisynodens indre Væsen og den norske Statskirkes ydre Form.

Synodens Tredeling.

Den første betydningsfulde Begivenhed som her møder os er Synoden Deling i „tre Distriktssynoder" eller (som af en Minoritet foreslaaet) Stifter med hver sin Formand eller (som af nogle foreslaaet) Biskop.

Besynderlig nok er den væsentlige Grund som anføres til saa vigtig en Forandring af rent udvortes Art, nemlig den, at Synodemøderne efter deres nuværende Sammensætning og Synodens Størrelse vanskelig kunde møde uden i enkelte af de allerstørste Kirker og Menigheder.

Dette tyder vistnok allerede paa en Ubehjælpelighed i Organisationen og en Mangel paa Forudseenhed hos de første Stiftere, som er fuldkommen undskyldelig; men den blir dog ikke mindre betænkelig, naar den har nødvendiggjort en Forandring der under almindelige Omstændigheder kunde blive af skjebnesvanger Betydning for Samfundets Udvikling, særdeles med Hensyn til dets Øiesten: den ydre og indre Enhed og Renhed.

Imidlertid har denne Forandring en dybere Rod og Aarsag end en blot ydre og bekvemmere Ordning. Og for os som tror, at Aandens fri Virksomhed, Ordets levende-

gjørende Magt og Livets kvægende Strøm alene ret kan tri-
ves og udvikles i en isandhed fri Menighed, for os blir
det af Vigtighed ved enhver Forandring i vore lutherske Sam-
fund at spørge: kan dette blive til Skade for vor Kirkes
Diesten: Menighedens Frihed?

Vi ville ved først i Korthed at betragte den Stilling hvori
Menighederne kommer ved Synodedelingen og den nye Synode-
forfatning prøve at nærme os Forandringens dybere Aarsager.

Uden for Dieblikket at dvæle ved de foreslaaede Benæv-
nelser: Præstegjeld — Stifter — og Biskoper, der umiskjende-
ligt minder om det statskirkelige Regimente i Norge, maa vi
for det første gjøre opmærksom paa, at de opadstigende Trap-
petrin: Menighed, Præstegjeld, Distriktsynode og Synode,
strax paa Forhaand sætter en temmelig lang Afstand mellem
Menighed og Synode. Og uagtet der er mange, som be-
undrer en saadan Militær Rangsinddeling som det ypperligste
Grundlag for en velordnet Kirke, kunne vi ikke undlade at
minde om, at det netop var ved en lignende hierarkisk Ind-
delingsmethode, der satte Menigheden som det nederste Trin,
at den første kristne Kirke efterhaanden udartede til en Pave-
kirke, hvor Menigheden ganske forsvandt.

Dernæst blir Lægmandens Repræsentation, ved den nye
Synodalforfatning betydeligt indskrænket og belemret, idet
der ved Distriktsmøder kan møde en Lægmand fra hver
Menighed eller og en fra flere Menigheder i Fælles-
skab, ved Synodemøder kan møde to Lægmænd fra hvert
Præstegjeld, og bør møde en; thi i denne sidste Forbin-
delse er ikke engang Menighed nævnt, og et Præstegjeld
kan, ialfald om derved skal forstaaes en Præsts hele Kald, her
i Amerika indbefatte temmeligt mange Menigheder; og det er
saaledes aabenbart, at ved denne Ordning faar Menighe-
derne kun høist uegentlig talt nogen Repræsentation.

Men endelig er Menighederne i Virkeligheden aldeles
givne Synoden i Vold ved den Bestemmelse, at hvis Menig-
heden ikke inden sex Maaneder efter Synodebeslutningernes
Bekjendtgjørelse, med Begrundelse anmelder mulige Ind-

vendinger, ansees Beslutningerne antagne af Menigheden. Det bliver i denne Forbindelse et smukt men ørkesløst Altpaasleng, at Synodemøderne ligeoverfor Menigheden kun er raadgivende. Der er ingen som med noget Kjendskab til det Forhold hvori, den norske Synode og dens Præster har stillet sig til den enkelte Menighed, for Alvor skulde paastaa, at det under almindelige Omstændigheder skulde være muligt, endsige let, for nogen Menighed at samles for at diskuttere og udtale en saadan Indvending. Det vilde jo være verre næsten end Oprør mod Gud. — Og hvad Begrundelse angaar, da har Striden om Lægmandsvirksomhed, Retfærdiggjørelse og Slaveri tilfulde godtgjort for Menighederne, at der er ingensomhelst anden Begrundelse, som gjelder, uden den af den høie Synode selv vedtagne. Thi ingen anden er efter Guds Ord eller den rene Lære.

Det kan neppe undgaa noget uhildet Blik at denne Synodens Tredeling, uafhængigt af den Fare, som den tør indebære for den norske Synode selv, ialtfald er et mægtigt Skridt fremad til Dannelse af et Kirkesamfund i Lighed med den norske Statskirke; og det er neppe fjernt at søge Aarsagen derril i en hos hele den norske Synodes Præsteskab stærkt fremtrædende Forkjærlighed for denne Kirkeform. Men der er en anden endnu dybere og mægtigere Aarsag, der mer eller mindre bevidst paa alle Sider har drevet den norske Synode ind i dens eiendommelige Spor, og det er dens katholiserende Retning. Det er det særegne ved Katholisismen, dens „første Synd", „dens Forbandelse", at den opløser og ophæver „Menigheden" for af den derved frembragte Masse at danne en stor Kirke, „den rettroende Kirke" „den ene saliggjørende Kirke" „den hellige almindelige Kirke;" „Kirken;" det er en fuldkommen Miskjendelse af Forholdet mellem den synlige og usynlige Kirke, „Menigheden" og „de Helliges Samfund." Præstevelde, Pavedømme, Syndsforladelse for Penger og alle falske Læresætninger er kun mer eller mindre Biaarsager eller Følger af dette Djævelens store Angreb paa Guds Menighed.

Naar Menigheden blir det nederste Trin i en opadstigende Række der ender med „Synoden", „den eneste rettroende Kirke", som sit Toppunkt, sit Hoved. Naar Lægmanden tilbagetrænges fra kraftig Medvirken i Menighedernes Fællesanliggender; naar Menighederne derefter i Virkeligheden blive bundne af alle Synodens ɔ: Præsteskabets Beslutninger, saa er det første uimodsigelige og aabenbare Skridt gjort til en katholsk Kirke med al dens Gudsfiendskab og Død, — den kaldes nu „luthersk" saalænge den vil.

Og vi vove at paastaa, at der i den norske Synodes Tredeling og nye Synodalforfatning er stærke Symptomer paa et saadant fordærveligt Skridt, og vi lægge til, at ogsaa derved er aabenbaret en Aandsretning i den norske Synode, som, om der ikke alvorligt raabes varsko, ialtfald vil gjøre dette Skridt til et blot og bart Tidsspørgsmaal.

Vi tro ikke at Præsterne og vi er overbevist om at Menighederne ikke er sig dette klart bevidst. Men dette gjør ikke Faren mindre eller Ansvaret lettere. Thi vistnok er det undskyldeligt at beundre den norske Statskirke. Og vistnok danner en Synodeformand, valgt paa sex Aar, og et Kirkeraad med den faktiske Magt til at besætte „Præstekald", saa god Efterligning af Statskirkens Departement og Statsraad, som muligt kan opnaaes. — Men hvad der i et Kongedømme er Statskirke, det bliver i en Frikirke Katholicisme og Pavedømme. Thi i en Statskirke danner det borgerlige Styre en Modvægt mod Præsternes Overgreb. I en Frikirke er ingen Dæmning mod Præstevelde. Og som den katholske Kirke gjør Fordring paa ikke alene at være uafhængig af men og ophøiet over al Stat, saa kunde heller ikke Pavedømmet have udviklet sig uden i en Frikirke, saaledes som den romerske Kirke.

Og derfor er det vor Pligt, ikke af Uvillighed mod den norske Synode, men af Kjærlighed til vor lutherske Kirke og vort Folk, at minde om denne store altfordærvende Fare, og tilraabe Menigheder og Prester, at den norske Statskirke, ihvorlænge den kan hænge sammen i Norge, er en umiddelbar

Fordærvelse, naar den overføres paa den amerikanske Frikirke og at for Menighederne i Amerika gjelder det først og sidst at bevare sin Frihed.

Om Bønnen og Skolesagen.

Det næste, vi ville omtale er de af Synoden iaar behandlede eller berørte Læresporgsmaal: om Bønnen og Skolesagen. Hvis vi af det foregaaende og i det hele i alle Organisationsspørgsmaal ser en indre Overensstemmelse og Tilnærmelse til den norske Statskirkes Prinsiper, saa gjenfinde vi i alle Læresporgsmaal det nære Slægtskab med Missourisynoden og den lutherske Orthodoxisme, idet vi dog neppe sige formeget, naar vi udtale, at Synoden synes at have Tilbøielighed til at gaa videre end sine Forbilleder.

Læren om Bønnen, denne den Kristnes allerhelligste og inderligste Omgang og Samliv med Gud i Troen, er med alle de mange gode og sande Ting den tager med, dog i sin Helhed behandlet med den samme pinagtige Sønderlemmelse og aandløse Forstandsmæssighed, der alletider har karakteriseret den døde Rettroenhed. Satser, Underafdelinger og Anmærkninger i Forbindelse med en endeløs Anførsel af løsrevne Bibelsteder og en fortvivlet dogmatisk Vidtløftighed er aldeles til Hinder for at modtage nogetsomhelst Indtryk af Bønnens aandelige, hellige Væsen. Naar det vidtløftigt er bevist af Guds Ord og Fædrene at Bønnen maa være til „den treenige Gud" — do. til hver især a) til Faderen, b) til Sønnen c) til den Helligaand, — og endelig til Sønnen baade efter a) hans guddommelige og b) hans menneskelige Natur og vi mindes Børnelærdommens enfoldige Spørgsmaal og Svar: Hvad er det at bede? Sv.: „Det er at tale enfoldigt med Gud i sit Hjerte, klage sin Nød for ham og med alvorlig Længsel søge noget hos ham", da gaar det os koldt ned over Ryggen, og vi kan ikke nægte for os selv, at hvis istedetfor den vidtløftige og aandløse Dogmatiseren, Børnelærdommens Spørgsmaal og Svar var bleven lagt til Grund for en enfoldig Behandling, maatte det visselig have baaret rigere Frugt for Guds Rige.

Skolesagen er efter flere Aars Behandling nu kommen i et praktisk Gjenge i den norske Synode, og den maatte baade være blind og uretfærdig, som ikke vilde anerkjende deres Bestræbelsers Ihærdighed paa dette Feldt. — Kun er der i det prinsipmæssige Fiendskab til Landets offentlige Folkeskole Ting der, ihvor gavnlige for Synodens Vext og Fremgang i sit særegne Spor, dog er faretruende baade for Menighedens Frihed og vort Folks Udvikling. Overalt hvor det har været muligt, nu sidst i Dekorah, har den norske Synode nemlig i Lighed med Missourysynoden og Katholikerne oprettet egne Menighedsskoler, hvor der ikke alene undervises i Religion men og i de samme verdslige Fag som i Commonskolen, og Hensigten er aabenbart at gjøre Commonskolen overflødig, ialtfald for Synodens Medlemmer. Det er nu Dagens brændende Spørgsmaal og vi forbeholde os at udtale os mer specielt desangaaende. Kun dette vil vi sige, at denne Skoleordning paa den ene Side vil blive faretruende for Menighedens Frihed, idet den giver Præsteskabet en overveiende Indflydelse paa Ungdommens Undervisning, noget der overalt i Historien har vist sig paa en Gang som Katholicismens Kraft og Skrøbelighed, paa den anden Side for vor folkelige Vext i det nye Fædreland, idet den mer og mer stiller os alene og bringer os udenfor den aandelige Udvikling der skulde gjøre os til sande amerikanske Borgere. Men ved Siden deraf erkjende vi, at det vilde være imod hele det synodale Præsteskabs saavelsom Missourisynodens og Katholicismens Grundprinsip, dersom de ikke ved alle Midler tilstræbte en saadan Isolering af Folket for uhindret at kunne herske over Menigheden.

Seminarium i Madison.

En Begivenhed af stor Betydning er Oprettelsen af et eget praktisk theologisk Seminarium, i Madison. Vi hilse med Glæde dette Skridt som Begyndelse til efterhaanden at befries fra Missourisynodens ikke altid heldbringende Formynderskab. — Vi har altid anseet det som en af

de skadeligste Ting for den norske Synode, at den har theologisk Seminarium sammen med en tydsk Synode og i denne Henseende lever næsten som Legdslemmer af fremmed Kost. Vi anse det for utænkeligt at et saa stort og mægtigt og for sin kristelige Erkjendelse og Klarhed af sig selv saa anprist Samfund ikke skulde have til sin Raadighed baade timelige og aandelige Midler til at uddanne sine egne Præster, og vi hilse det som et godt Varsel, at der ved Behandlingen af dette Spørgsmaal faldt Udtalelser der viste, at indenfor selve Synoden findes dem, der ikke anse den nærværende Afhængighed af Missourisynoden for i alle Henseender gavnlig eller værdig for et norsk luth. Samfund. Paa den anden Side er den Haardnakkethed, hvormed især de gamle Præster holde paa denne Forbindelse et nyt Bevis for med hvilken Magt den Missourianske Surdeig har gjennemtrængt den norske Synodes Præsteskab. Sagen blev imidlertid fremstillet af enkelte som den vigtigste Synoden hidtil havde voteret over, og det tør derfor være forbeholdt ogsaa at ofre denne mærkelige Sag en særegen Behandling.

Jubileum.

Den næste betydningsfulde Beslutning var at feire et Jubileum i 1878 og til den Tid samle et Jubeloffer paa ikke mindre end $100.000. Der er vel neppe nogen Tvivl om at et saa rigt Samfund som den norske Synode maa med Lethed kunne reise en saadan Sum, om det alvorligt arbeider derfor, saa meget mere som det i Referatet udtales: „at en af de skjønneste Frugter af at opdrive de nødvendige Penge er dette, at Hjerterne er blevne udvidede“, og, „at nest Ordets Prædiken er der intet som har virket saa opløftende paa vort Folk, som denne Given“ (Aarsb. 76. S. 74). — Kun skulde vi gjøre opmærksomme paa, at da Jubelofferet skal benyttes til Dækkelse af en betydelig Gjeld, der for en ikke uvæsentlig Del er stiftet ved Sløseri og slet Styre, saa vilde det være rigtigt af Erfaring at blive vis, og vogte sig for at det Jubeloffer som allerede nu begynder at indkomme, ikke — i Lighed

med tidligere Bidrag — benyttes til løbende Udgifter, og saaledes, naar Jubileet kommer, Offeret skal være fortæret, og Gjelden uantastet.

Men for os er dette Jubileum med sine $100.000 af Interesse forsaavidt som ogsaa det kaster Lys over Synodens katholiserende Tendenser. Den første kristne Kirke med sit kraftige aandelige Liv, trang ingen Spore for at bære sine ydre Udgifter. Den handlede efter Regelen: Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skal alle andre Ting tillægges eder." Den katholske Kirke vendte efterhaanden denne Setning i Praksis om, saaat de søgte først Magt og Rigdom, saa kunde Guds Rige altid komme. — Derfor blev det for Pavekirken af stedse større og større Vigtighed at skaffe Penge tilveie; de begyndte med et Jubileum hvert hundrede Aar, dernæst hvert femtiende, endeligt hvert femogtyvende Aar, og gav Syndsforladelse til alle som valfartede til Rom og ofrede. — Det er ikke at bebreide Synoden at den trænger og søger Penge, men der er Grund til Frygt for at den med Hensyn til Pengesager ikke har været ret agtpaagivende paa sig selv, og at den er kommen ind paa et glat Skraaplan, hvor det ikke er let at komme tilbage, og hvor det blir vigtigere og nødvendigere at søge Menighedernes Penge end Sjelenes Frelse.

Dekorahkirken.

I Aarets Løb er Dekorahkirken bleven fuldført. Vi nævne ikke dette, alene som et af de mange dristige Foretagender der tidligere eller senere vil bringe Synoden i pekunier Ruin. At Kirken blev bestemt at koste $15.000 — men kom paa $22.600; at derpaa hviler en Gjeld af henimod $15.000, hvoraf ialtfald $13.000 er rentebærende, (deraf henimod $9000 til 15%), er, ihvor utroligt det lyder, dog virkelig saa, men neppe noget at undres over, naar man ser hen til Dekorah og Monona. — Men hvad der i denne Oversigt er af Interesse, det er at Dekorahkirken er Synodens Kirke, forsaavidt som Synoden bidrager

$8000.00 dertil. Det forlyder, at Synoden paa enkelte Steder har ladet sig Kirkeeiendom direkte eller indirekte tilskjøde; det kan nu lades uafgjort indtil Synoden selv udtaler sig derom; men visselig vilde det være i Overensstemmelse med Synodens Bestræbelse for at indskrænke Menighedernes Selvstændighed og optage dem som Dele i „den rettroende Kirke" eller „den norske Synode." Dog under alle Omstændigheder er det et bestemt Fingerpeg i denne Retning, naar Synoden paatager sig Halvparten af Omkostningerne ved en Kirke i Dekorah; den vilde nemlig danne det bedste ydre Udtryk for „den rettroende Kirkes" Enhed, den vilde løfte Menighedernes Blik fra dem selv op til den fælles Helligdom, den vilde bortdrage Menighedernes Tanke fra Kirkens indre Væsen til dens ydre Storhed og Glans, kort den vilde i det smaa kunne blive det selvsamme for den norske Synode, som Peterskirken var for den katholske Verdenskirke.

Efter Missionssagens Afgjørelse ved sidste Generalforsamling har Synoden intet officielt Skridt gjort til at skille sig fra det norske Missionsselskab. Men af Ytringer i deres Blad, der sigter Missionsskolens Bestyrer Roll for Vranglære, og af andre Udtalelser, kan man forstaa, at Missionssansen ingenlunde gjøres brændende i Menighederne, og at Synoden ikke med Uvilje imødeser eller forbereder et Brud, der ialtfald ikke kan være uvelkomment for deres Missionsregnskabs nærværende Status.

Ellingssamfundet.

Det ældste Lutherske Samfund i Landet, der mest er kjendt under Navnet Ellings-Samfund efter dets Stifter og Leder. Elling Eielsen, har i dette Aar undergaaet mærkelige og smertelige Forandringer.

Naar den norske Synode har uimodsigelige Fortjenester af at have samlet og organiseret Folket i velordnede Menigheder i dette Land, saa kan det heller ikke nægtes at Elling og hans Samfund har havt sin store Mission iblandt vore Landsmænd herover.

Han var dog den første som under Lidelser og Savn kom de tidligste Setlere imøde med Ordets og Aandens Trøst, med Vækkelsens Raab og Evangelii søde Budskab. Om ham samlede sig paa alle Steder Haugianerne, de Vakte, der ihvor lidet de forstod at ordne og organisere sig, dog omgikkes i et levende Troessamfund og ofte viste en Trosfreidighed og brændende Nidkjærhed for Guds Rige, der er saare dyrebar for Gud. — Saaledes var det, at Ellings Venner dannede et Salt i den norsk- amerikanske Kirke; og under der norske Præsters Bestræbelser for at danne "døde" Menigheder efter den norske Statskirkes Mønster, blev Ellingsfolket en raabende Røst og et Vidnesbyrd, at Troen hverken er en Kundskab eller Indbildning, men et Liv i Gud.

Vi gyser ved at tænke hvorledes det vilde seet ud iblandt vore Landsmænd om ikke denne Røst havde lydt og ikke alene samlet de Troende og vakt de Sovende, men hvad der for det hele især er af Betydning, advaret og bevaret de andre fra at fare altfor hurtigt frem paa sin farlige Bane. Denne Fortjeneste og Æren af at have kaldt mangen Sjæl tillive og med utrættelig Selvopofrelse vandret omkring i hele det norske Amerika, for at vinde Sjæle for Guds Rige, den skal ingen kunne tage fra Elling og hans Folk.

Vi siger med Overlæg „Elling og hans Folk", thi deri ligger baade Styrken og Svagheden i hans Virksomhed og deri maa vi søge den dybere Aarsag til den nuværende sørgelige, men naturlige Splittelse.

Elling har nemlig aldrig i Virkeligheden dannet et Samfund. Han har aldrig stræbt derefter, ja han har meget mere frygtet derfor. Hans Tanke og Formaal har været at vandre omkring for at vække de Sovende, styrke de Svage, opbygges med Brødrene, og samle alle de Troende rundtomkring til „de Helliges Samfund" de „Stille" i Landet, som kunde være Jordens Salt, noget som den mærkelige „gamle Konstitution" klarligen viser. Følgen deraf var den, at Ideen om et Samfund blev temmelig fjern, og at baade de som vare vakte ved Elling, og de som vare styrkede ved hans

Tro sluttede sig fast og tæt rundtomkring hans Person, og i al sin Samvirken lod sig lede og bestemme af hans Personlighed, saaat de med rette fik hans Navn, Ellingianere.

I denne Henseende dannede de den skarpeste Modsætning til den norske Synode, for hvem allerede fra først af Statskirken foresvævede som Kirkens Fuldkommelse, og som Elling og hans Folk med uforsonligt Had overalt kjæmpede mod og nær bragte til Opløsning, især saalænge den talentfulde Past. Rasmussen af Lisbon forblev tro.

Men i denne Foragt for Samfund og Frygt for Samfundsdannelse laa Spiren til en indre Opløsning for selve Kirken. Og saa skarpt modsatte Ellingianerne og den norske Synode var, og saa bittert de end bekjæmpede hinanden, saa kom de dog ad ganske modsatte Veie til at berøre hinanden og stemme vel overens i et saare vigtigt Punkt, nemlig at fordunkle Menighedsbegrebet, at sammenblande den synlige og usynlige Kirke, et Misgreb, som i en fri Kirke hurtigt og med ubønhørlig Magt fører Opløsning med sig.

Vi have allerede paavist hvorledes den norske Synode med umiskjendelig Konsekvents Skridt for Skridt bevæger sig henimod det Maal, der vil ende med Menighedernes Ophævelse i Samfundet efter det katholske Begreb af „den rettroende, den ene saliggjørende Kirke", — saaledes at de kan sige „vi Troende" om alle indenfor Samfundet, — Sværmere, Partier og Sekter eller hvad der er det samme „Syndere", om alle som er udenfor. Dette er at ophæve den usynlige Kirke for at sætte alene den synlige.

Elling gik frem paa tvert den modsatte Maade idet han ophævede den synlige Kirke for at sætte den usynlige ɔ: de Helliges Samfund. Han og hans havde den Opfatning at alle de som hørte til dem var de troende, og at følgelig alle udenfor vare vantro; thi, sagde de, ellers vilde de netop vise sin Omvendelse og Tro ved at slutte sig til „Brødrene." Derved havde „de Helliges Samfund" faaet en bestemt synlig Form, nemlig Elling og hans Venner, og det var forbi med det Guds Ord, at „Guds Rige" ikke er saa at det kan

peges paa, men noget inden i os; og der blev i denne Opfatning ligesaalidt som i den synodale Katholicisme Rum for den eneste ydre Form af Kirken, som Guds Ord nævner, nemlig Menigheden, som paa en Gang er synlig, fordi Guds Ord og Sakramenter er der, og usynlig fordi de Troende er der og den er „Kristi Legeme.“

Som Følge deraf bekymrede heller ikke Elling sig meget om at danne Menigheder. Han havde sine Venner spredte rundt omkring, og naar han paa sine Reiser kom rundtomkring „betjente“ han dem med Ordet og Sakramenterne; han var ikke „Præst“ for en eller flere „Menigheder“ men for „de Troende.“ Ligesaalidt bekymrede han sig om andres Menighedsordninger, men trængte sig uden Hensyn ind overalt, hvor nogen vilde høre paa ham eller hvor han havde en Ven, og ansaa det troligvis snarere som en Pligt at sønderrive og omstyrte saadanne Organisationer overalt hvor han kunde.

Da Elling nu egentlig var Samfundet, blev hans Anskuelser efterhaanden et Slags Samfundsprinsip. I Modsætning til Synodens „Massemenigheder“ skulde dannes Samlinger af „de Troende.“ — Men i denne Opløsning af Menigheden i „de Helliges, eller Troendes Samfund“ har den gjensidige Dom af hinandens Personer og den personlige Indflydelse saa stort Raaderum, og saa stor Betydning, at det jo aldrig kan feile at der i det store og det smaa vil opstaa Person mod Person, Dom mod Dom, Fordømmelse mod Fordømmelse og deraf al indre Splittelse og Partivæsen. Det har ogsaa fra det første været Ellingianernes Skjæbne. Der er vel dem som har været misundelige paa Elling, kanske ogsaa skimtet den indre Feil ved hans Virksomhed. Vist er det at Ellings Person var Hovedsagen baade da han ved Ole Andrewsens Hjælp blev ligesom udstødt af sit eget Samfund, og da Rasmussen skilte sig fra ham. Men i begge Tilfælde har Elling trukket det længste Straa, fordi medens Modparten enten kun har sammenlappet noget nyt af sit eget eller med Hud og Haar gaaet over i Modpartiets Leir, saa har

Elling urokkeligt fulgt sit gamle Prinsip, reist, prædiket og samlet de Troende.

Men hvergang hans Venner har naaet noget større Antal og Spørgsmaal om en Organisation er kommet paa Bane er der fremkommet Splittelse. Og det af den Grund at en ordentlig Dannelse af et Samfund forudsætter ordnede Menigheder som Grundlag. Men ordnede Menigheder hvilende paa Guds Ord og Sakramenternes Grund, med det Mærke: „Herren kjender sine", er imod Ellings Prinsip om en Samling af Troende rundtomkring ham med det Mærke: „Vi kjender vore!"

Dette mener vi er den dybere Grund til hvad der i Sommer foregik i Chicago.

Elling havde allerede i Aarets Løb mere eller mindre aktivt forberedt Dannelsen af et nyt eller rettere det gamle Ellingssamfund med den gamle Konstitution som Grundlag; de som ikke vilde gaa med Elling — deriblandt alle Samfundets Præster — dannede et nyt Samfund, Hauges Synode, med en ny Konstitution og udelukkede Elling. Nu staar han som efter Fox-Rivermødet ganske alene; men hans graa Haar er ikke bøiede; og den syttiaarige Mand vandrer endnu omkring paa Prairierne og forkynder Frelsens Budskab; men efterdi hans Samfund altid væsentlig har været ham selv, vil det vel væsentlig ogsaa opløses med ham.

Hauges Synode er saa hastigt dannet og har saa hastigt antaget en ny og af fremmed Indflydelse saa stærkt farvet Konstitution, at det ikke endnu er godt at sige noget om dets Fremtid. I en vigtig Sag, Skolesagen, har det ialtfald vist en utilbørlig og skjæbnesvanger Ligegyldighed, saaat Skolen i Chicago maaske ganske er tabt for Samfundet.

Menigheden.

Det tør have fremgaaet af det foregaaende, at „den norske Synode" og „Ellingianerne" har repræsenteret to Yderligheder: Synoden, „den rettroende, ene saliggjørende Kirke" Elling, „de Troendes Samfund." — begge hvilende paa en

Misforstaaelse og Sammenblanding af synlig og usynlig Kirke. Det tør endvidere have fremgaaet, at der hvor Skaden af dette urette Kirkebegreb fornemmeligst har ytret sig er i Kirkens egentlige Grundlag, Menigheden.

Det er derfor for det første aabenbart, at Sandheden maa ligge mellem disse to Yderligheder, i et ret Kirkebegreb som paa en levende Maade forbinder den rettroende Kirke og de Helliges Samfund, Liv og Lære, synlig og usynlig Kirke; og dernæst, at denne rette og levende Forbindelse alene kan ske der, hvor Guds Ord har sat den, nemlig i Kristi Legeme — Menigheden; og endelig, at de to nævnte Yderligheder alene ret kan bekjæmpes og ophæves ved af al Magt at gjenoprette og efter sit Væsen opretholde den sande Kirkes levende Grundlag: en fri Menighed.

„Menigheden" er synlig ved Ordet og Sakramenterne, usynlig ved den Helligaands Virksomhed. Den har paa den ene Side at bevare Ordet rent og Sakramenterne uforfalskede, paa den anden Side, at bevare Livet og Friheden — at blive staaende i den første Kjærlighed og bevares ubesmittet af Verden, saaat den er i Verden men ikke af Verden og ikke lige med Verden; — det er dens Frihed. Hvor det ene eller andet af disse to Ting forsømmes, der vil Menigheden forfalde og affalde. Hvor der ensidigt drives paa Livet og Friheden, der forsømmes Læren og Grundvolden. Hvor der udelukkende lægges Vegt paa Ordet og Sakramenterne eller Læren, der fortabes Livet og Friheden. I ethvert Tilfælde dødes Menigheden, og hvadenten man istedet sætter „Synoden" eller „de Helliges Samfund" saa angribes Kirken i sin inderste Livsrod.

Under den Strid som i mer end 20 Aar har fundet Sted mellem de norsk-lutherske Samfund i Amerika, er derfor disse to Ting klarere og klarere opgaaet for Bevidstheden: for det første, at Synoden og Ellingssamfund dannede to Yderligheder, for det andet, at de nye Læresætninger om Lægmandsvirksomhed, Slaveri, Retfærdiggjørelse og Absolution just var saa farlige fordi de angreb selve Menighedens

Tilværelse som en fri Kristi Menighed, og derved Kirken eller Guds Rige i sin Livsrod.

Fra den første Tid har der derfor været Mænd, og de er stedse blevet flere, som have seet den dobbelte Fare, og som med Oprigtighed og Alvor, ofte med Taarer have sukket efter den sande Menigheds Gjenfødelse iblandt os. Thi uagtet Ellings Folk med sit kristelige Liv og Alvor var mer skikkede til at tilfredsstille de troende, saa har dog Partisindet og Mangel paa Orden og Samfundsmæssighed været skikket til at vække Frygt og tildels Mistillid.

Saaledes har der i Aarenes Løb dannet sig et aandeligt Grundlag for et nyt Samfund. Med Bedrøvelse og Harme har man Aar for Aar seet Kristi Menighed mer og mer trampet under Fødder. og der er blevet et stedse stærkere Raab efter Lægedom for Zions Skade, ikke gjennem en falsk Fred, men ved en sand Gjenfødelse af „Menigheden“ og dens Bevarelse som Jesu Kristi levende, frigjorte Brud.

Mænd fra alle Samfund og udenfor alle Samfund have sluttet sig sammen om dette Raab; fra en stille rislende Bek er det blevet en svulmende Aa; ingen Politik, intet Præstevælde, ingen Personsanseelse kan modstaa den. — Fra en sort Mark er det blevet en grønnende Ager; Striden og Smerten og Samvittighedsnøden under de stedse mer aabenbare Yderligheder og Afveie, har været Duggen og Regnen, som har givet Kraft til at spire.

Vi tage ikke i Betænkning at sige, at vor Overbevisning og Fortrøstning til Gud er, at det er af denne dybe Rørelse, denne inderlige Trang, og dette mægtige Raab hos det amerikanske Kirkefolk at „Konferentsen“ er fremgaaet. Den „sande Konferents“ vil derfor have sin Rod i Folkets levende Trang, og sin rette Opgave i at bevare og forsvare ubesmittet vort dyrebareste Klenodie, „Menigheden“, Kristi Legeme, baade efter dens Grundvold, dens Liv og dens Frihed, saaat det isandhed bliver — ikke Samfundet som holder Menigheder, men — Menighederne der holder Samfund eller Konferents, for med forenet Styrke at arbeide for Guds

Riges Opbyggelse og den levende Sandheds Forsvar mod alle Fiender.

Saaledes er et Samfund ikke afhængigt af Personer, fordi det har sin Rod i Kristi Menighed og sin Kraft af Gud. Saaledes kan et Samfund seierigt gaa gjennem indre Brydninger, Prøvelser og Kampe, og derved kun lutres i Troen og Haabet og holde sig end tættere til Forjættelsen: „den som saar med Taarer skal vende hjem med Fryderaab bærende sine Kornbaand."

Konferentsen.

Det være langt fra os ved saadan Skildring at ville fremstille vort ydre Samfund „Konferentsen." Tvertimod, i Misgjerning ere vi undfangne, og i Synd ere vi fødte, og dersom vi har noget at rose os af, saa er det vore Skrøbeligheder og Ufuldkommenheder. I Strid ere vi opdragne, og ydre og indre Trængsler har været og er vor daglige Kost. Men vor Tro er, at Konferentsens Rod er i Folket, at dens Kald er fra Herren at dannes af dem fra alle Samfund der sukke under Zions Skade, forat opbygge iblandt os en sand fri Menighed, hvor de Troende samlede om Ordet og Sakramenterne til Kristi Legeme, blive Verdens Salt til at bevare Herrens levende Sandhed og føre de adspredte og fortabte Faar tilbage til Jesus indtil hans Gjenkomst. Og saaledes vil Konferentsen staa som et uforfærdet Vidne baade ligeoverfor Synodens „katholske Kirke" og Ellings samfundsopløsende Arbeide; saaledes vil den lige ivrigt virke for Livets Vækkelse som for Menighedens Frihed og Samfundets Fællesarbeide; saaledes vil den samle om sig alle dem som intet andet ville end sætte sit Liv og arbeide ind for Guds Sag; saaledes endelig vil den udfylde det aabne Rum som findes mellem Synoden og Elling og saaledes vil den ikke alene blive en kjæmpende og stridende Korsdrager, men og en lokkende kjærlig Røst der med Alvor vil minde begge Ydersider om den Afgrund, ved hvis Rand de saa sorgløst synes at vandre.

Det forgangne Aar har været et bevæget og skjæbnesvangert Aar for Konferentsen. Men vi tror at den ogsaa

iaar er kommet et lille Fjed fremad paa den af Herren udlagte Bane — Idethele har Virksomheden været mer indadvendt, Trængslerne mer indvortes som naar en Sjæl er i Anfægtelse, men kjæmper i Nattens Mørke med Gud som Jakob, og vil ikke slippe Herren før han velsigner den. — Tildels er Konferentsen endnu i en saadan indre Brydningstilstand, hvori Synet skal klarnes og Troen lutres.

I dette Aar har Konferentsens egentlige Stifter og Bærer Weenaas forladt os. Det var et haardt Stød for det unge Samfund, men Herren saa vel at ogsaa det var til det bedste for os. Weenaas Person var saa uadskillelig forenet med Samfundet, at der var Fare for at han skulde komme at indtage samme Stilling deri som Elling i sit, saaat han egentlig blev Samfundets Prinsip, ja Samfundet selv. Det er vor Overbevisning, at naar et kirkeligt Samfund blir saa afhængig af en enkelt Personlighed, at det egentlig ikke har nogen Tilværelse uden i og med denne, saa har det allerede ophørt at være et frit Samfund, eller en Forening af fri Menigheder, og maa enten blive „en norsk Synode" eller, hvad der er nærmest, et Ellingssamfund. Og vi tror dette er det bedste Bevis paa, at Konferentsen er et frit Samfund, at Weenaas kunde forlade det uden at dets ydre eller indre Stilling derved mærkbart er bleven forandret eller afficeret. Det er Udtryk for, at det har sin Styrke i Gud, ikke i Kjød, at det har sin Rod i Folket og Menighederne ikke i nogen Enkeltmand. Herren give, at det altid maa forblive saaledes!

Augsburg Seminarium, der visselig ogsaa er Frugt af den dybere Trang hos Folket til at have en Skole i fuld Overensstemmelse med en fri Kirkes Grundsætninger, har i det forløbne Aar gaaet jevnt fremad. Der er endnu mange Mangler, megen Famlen og mange Svagheder, men vi tør tro, at der er baade hos Lærere og Elever en dyb Følelse af Skolens Kald i dette Land, og en alvorlig Stræben efter ogsaa i denne Retning at udfylde det store Rum mellem Synodens fremmede Tvangstrøie og Ellings Uvilje mod al Skole.

I det stadigt voxende Elevantal tør vi ogsaa se et Tegn til at Skolen vinder mer og mer Folkets Sympati, og voxer sig mer og mer ind i Menighedernes Bevidsthed, som deres Skole.

Et Skridt nærmere dette Maal er ogsaa skeet ved den nye Ordning af Professorlønnen, hvorefter ikke Præsterne, men Menighederne selv ved sine Aarsmøder bestemmer en vis Sum til Professorløn som Del af sine øvrige Menighedsudgifter; denne Ordning har mødt almindelig Tilfredshed, og glædeligt skulde det være naar den Dag kommer, at hver eneste Mand og Kvinde i Konferentsens Menigheder med fuld Bevidsthed siger: „vor Skole“ og „vore Professorer“ og beder til Gud derfor som en dyrebar Gave af Herren. Saadan Samfundsbevidsthed og fælles Bøn er det eneste sande og levende Grundlag for en Skole i et frit kristeligt Samfund.

Det er naturligt at Konferentsen, som et Samfund der er udsprungen af og voxer i og med Folkets og Menighedens Trang i dette Land, har Vanskeligheder som hverken Synoden eller Elling har kjendt til. — Især maa man være forberedt paa at finde en vis Mangel paa Organisation og Holdning, der uvilkaarlig følger af Frygten for de to Yderligheder: kirkelig Tøilesløshed og kirkelig Tvang. Det er derfor ikke underligt at man om Konferentsen i dens nuværende Barndom siger, at den hverken har Enighed eller Lære; vi faar taale ogsaa denne Forsmedelse. Men til Gjengjæld er Samfundet ikke uvirksomt i denne Henseende; med al sin Skrøbelighed stræber det dog i Oprigtighed efter at lægge saadan Grundvold i sin Barndom at det kan arbeide med Kraft, naar det ved Guds Naade en Gang bliver Mand.

Med Hensyn til Organisation stræber Samfundet at bevare baade Friheden og det inderlige Samliv med Folket og Menigheden, saaat det ikke blir Samfundet som har eller holder Menigheder, men Menighederne som har Samfund. Synodens Kirkeraad og Synodens Tredeling maa undgaaes som en Fare baade for Frihed og Enighed; til samme Tid

maa Ulemperne af at vælge vore Embedsmænd hvert Aar paa nogen Maade opveies.

Vi har tilstrebt dette ved en dobbelt Inddeling af Samfundet i 4 Visitationsdistrikter og 8 Kredse.

Disse to Inddelinger gribe levende ind i hinanden idet de have forskjellige Grændser, saaat Visitationsdistrikterne udstrækker sig over flere Kredse.

Visitationsordningen tilsigter at oprette en større Overensstemmelse mellem de enkelte Menigheder, anspore og vaage over Ungdommens Undervisning, bidrage til et inderligt og levende Forhold mellem Prest og Menighed, fremholde Betydningen af et virksomt Samarbeide til Opbyggelse af Guds Rige iblandt os, anspore den indre og ydre Missionsvirksomhed og idet hele at gjøre de for hvert Aar valgte Visitatorer til det samme for Samfundet, som Deacons ere i de enkelte Menigheder.

Kredsinddelingen derimod har mere Hensyn til Menighedens størst mulige og direkte Deltagelse i og Indflydelse paa Samfundets almindelige Fællesanliggender. — Hver Kreds har sin Formand og Sekretær valgt paa et Aar, holder to Gange om Aaret Møde paa forskjellige Steder inden Kredsen, og stemmeberettiget er ethvert Medlem af de til Konferentsen hørende Menigheder. Her skulde behandles dels Læresporgsmaal, der kunde tjene til Menighedens og Samfundets Opbyggelse og Oplysning, dels andre for Samfundet vigtige Spørgsmaal, der ville faa sin endelige Afgjørelse ved Samfundets Aarsmøde. Derved vil den enkelte oplyses og ansporeS og føle sin Ansvarlighed for Samfundet og for Gud; derved vil Samfundsaanden udvikles og Broderskabet styrkes; derved vil endelig Aarsmødet med Freidighed kunne fatte sine Beslutninger baarne af Menighedernes Kjendskab og frie Tilstemning.

To andre for Organisationen vigtige Skridt er i Aarets Løb tagne: en ny Forretningsorden og Regler for Menighedsorganisation. — Det første har mest Hensyn til Samfundets indre Ordning, det andet til Forholdet til andre Samfund.

Aarsmøderne varer kun nogle Dage og har betydeligt at udrette. Ofte blir desværre Tiden optaget med vidtløftige Forhandlinger om uvigtige Sager, hvori med Lethed alle har et Ord at sige. Beslutninger af den største Vigtighed bliver derfor ofte tilslut afgjorte i al Hast, og de som lider derved er Menighederne.

Ved den nye Forretningsorden vil betydelig Tid indvindes og hvad der er endnu vigtigere, alle større Sager vil gjennem de saakaldte 6 Samfundsindberetninger strax ved Mødets Begyndelse blive fremlagte, saaat Tiden fra først af kan ret fordeles. Derved vil Menighedernes Repræsentanter faa Tid til omhyggelig at sætte sig ind i Sagerne og Afgjørelsen isandhed blive en Samfundsafgjørelse.

Ved Reglerne for Menigheders Organisation er der fastslaaet et bestemt Prinsip, hvorefter Konferentsens Præster og Menigheder har at ordne sig fornemmelig i Forhold til andre Samfund og Menigheder. Deri er nedlagt den rette Agtelse for andre ordnede Menigheder, ihvor meget de kan være forskjellige fra os. Og ligesom vi er forsikret om at en streng Befølgelse af disse Regler vil lede til et mer ærbødigt og venligt Sindelag Menighed og Menighed imellem, saa skal det ikke negtes, at Konferentsen, ihvor meget den har været udskreget for sin Stridvorenhed, ved denne Ordning har gjort et alvorligt og ubestrideligt Skridt, ikke i Ord, men i Gjerning, til en sand Enighed.

Det være langt fra os at paastaa, at Konferentsen har kunnet udfylde det Rum som er mellem Synodens katholske Kirke og Ellings Samfundsløshed. Men det paastaa vi at et uhildet Blik paa Samfundets Udvikling maa medgive at det ærligt og alvorligt, omend i Skrøbelighed, har bevæget sig fremad mod dette Maal; at Menighedens høie og hellige Betydning, at Menighedens Rettigheder og Frihed, men og at Menighedernes Ansvarlighed og fulde Indflydelse paa Samfundets Virksomhed er hevdet baade i Ord og i Gjerning; og det paastaa vi, at det Arbeide for Menighedens fulde Bevarelse i sin Hellighed, sit Liv og sin Frihed, hvortil

Folket i 20 Aar har følt alt stærkere og stærkere Trang, er saa stort og alvorligt for en sand fri Kirkes Opbyggelse iblandt os, og for den enfoldige lutherske Læres Bevarelse iblandt os, at det er fuldt værd ikke alene at leve for, men at dø for; og det paastaa vi at den som med Alvor i den Herres Jesu Navn vil gaa ind i dette Arbeide, han maa være forberedt paa at ofre alt sit Livs Kraft derpaa, at lægge hele sit Livs Tanke deri og overgive hele sin Sjæls Kjærlighed og Attraa til dette Folk, og denne Kirke og dette Samfund, hvortil han er kaldet.

Og for os er dette en Glæde at kunne bevidne, at vor Lyst og vor Sjel er i denne Gjerning, at vor Tro er til Herren at han har kaldet os til dette Arbeide, at vort Haab er at Gud vil bevare os i Troskab mod sit Kald, og at ved Guds Naade er det vor Agt af al vor Kraft ogsaa gjennem „Kvartalskriftet“ at lade saadanne Anskuelser uden Frygt eller Hensyn komme tilorde, som sigte til at bevare en fri Menighed i en fri Kirke, og en fri Kirke i et frit Folk.

Olympias.*

En Kristenkvinde i den gamle Kirke.

(Sven Oftedal.)

„Der hvor der er store Mænd, er der store Kvinder“, siger et gammelt Ord. Og den Kirke som besad Chrysostomus og Augustin, frembragte ogsaa deres Mødre: Anthusa og Monika; og der hvor der var en Basilius var ogsaa en Olympias.

Og som Apostelen siger, at en Kvindes Smykke skal være i en stille Aands uforkrænkelige Væsen, saa bestod

*) efter Bøhringer.

Olympias Storhed i et stille Livs fuldkomne Opofrelse i sin Herres og Frelsers Tjeneste.

Olympias levede i Konstantinopel omkr. 400 Aar efter Kr. — samtidig med den berømte Kirkefader og Prædikant, den trofaste Sjælehyrde og Martyr, Chrysostomus. — Hun var af rig og fornem Familie, og blev ganske ung gift efter sin Stand; men efter 20 Maaneders Ægteskab døde Manden, og nu besluttede Olympias at forblive Enke, „en ret Enke som har sat sit Haab til Gud og bliver ved i Bøn og Paakaldelse Nat og Dag.“ Og Herren gav hende Naade dertil.

Dette var ikke efter Keiserens, Theodosius Ønske; han vilde gifte hende med en af sine Slægtninge. Og da hun standhaftigt vegrede sig derfor, fordi hun troede det var Guds Kald til hende at være Enke, fratog han hende Bestyrelsen af hendes Gods og overgav det til Statsholderen i Konstantinopel. Ianledning deraf skrev hun til ham:

„Naadige Herre! Du har handlet mod din ydmyge Tjenerinde ikke alene som en vis og god Keiser, men og som en trofast Sjælehyrde, idet du ved at overgive mine Godser til dine Embedsmænds Bestyrelse, har afveltet mig en tung Byrde og befriet mig fra den Uro der nødvendigvis følger med Omsorgen for at benytte dem paa en gudvelbehagelig Maade. En Bøn har jeg dog endnu, ved hvis Opfyldelse du vilde foraarsage mig en stor Glæde: „Giv Befaling til at uddele det alt til Kirkerne og de fattige.“

For den som kan skrive saaledes er det ingen Straf at miste sit Gods. Keiser Theodosius skammede sig ogsaa og gjengav hende al hendes Eiendom.

Fra nu af levede Olympias som en Hellig i sin Tid, kun for at hengive sig ganske til Herren. Hun tilbragte sin meste Tid med Bøn og Nattevaagen, og uagtet hun var saa rig og overdaadigt opdragen, saa spegede hun sit Legeme ved saa megen Faste og Afholdenhed at hun paadrog sig et sygt og lidende Legeme. Det var den Tids Forstaaelse af at være for Verden korsfæstet og korsfæste Verden i sig. Og uagtet

vi nuomstunder mener ofte at være saa meget forstandigere saa er Olympias Bodsliv dog en Skam over vor tidt magelige og slappe Kristendom.

Men saa streng hun var mod sig selv, saa kjærlig og medlidende var hun mod alle fattige og trængende. Hendes Tro var virksom i Kjærlighed" (Gal. 5, 6.); at give den Hungrige at æde og den tørstige at drikke, at klæde den nøgne, besøge de syge og hjælpe dem som var i Fængsel (Math. 25, 36) det var hendes store Glæde og Vederkvægelse. Og der var faa Stæder eller Kirker, som ikke havde nydt godt af hendes Gavmildhed, og for de fattige og forstødte stod hendes Hus altid aabent. Men fremfor alt hang hendes Hjerte ved Kirken og Herrens Menighed, som et Barn klynger sig til sin Moder.

Der var „siger Chrysostomus", hos Olympias en Ting, som han ikke noksom kunde beundre. Medens andre Kvinder, der trak sig tilbage fra Verden for udelukkende at tjene Gud, tog med sig Forfængeligheden over at have forladt den høie Stand og sine Rigdomme, og ofte ved sin Dragts Simpelhed søgte ligesaameget at vække Opsigt og Beundring som før ved Perler og Smykker, saa var Olympias i alt sit Væsen saa ukunstlet og naturlig at al hendes Forsagelse og Godædighed, ja hendes prunkløse Dragt og jevne Gang kun syntes Afbillede af en enfoldig og gudhengiven Sjæl, hvis Smykke var blevet en stille Aands uforkrænkelige Væsen.

Allerede tidligt blev hun derfor valgt til Diakonisse i Menigheden; sent og tidligt var hun paafærde for at opsøge de nødlidende, trøste de bedrøvede, opmuntre de faldefærdige, og vise alle hen til den rette og eneste Hjælper, Jesus Kristus. Saaledes blev hun en velsignet Støtte og et forfriskende Salt i Menigheden.

Da Chrysostomus blev Biskop i Konstantinopel, sluttede hun sig med hele sin Sjæls Kjærlighed til denne nidkjære Ordets Tjener. Og da andre mægtige Kvinder ja selve Keiserinden opbragtes paa ham, fordi han uforbeholdent revsede Deres Overdaadighed og Ugudelighed, og med bittert Had

forfulgte ham, saa fandt han derfor en rig Erstatning i de sande Guds Børns Kjærlighed og Høiagtelse og fremfor alt i Olympias.

Han var ogsaa den som med Forstandighed ledede hendes Gavmildhed, saaat hendes Hjælp tilfaldt dem der virkelig var i Nød og i samme Forhold som deres Trang var. „Jeg roser din Iver“ sagde han „men vil du uddele dine Gaver ret for Gud, maa du gjøre det med Visdom. Dersom du kun kommer at forøge de Riges Skatte, er det ikke bedre end at kaste dine Gaver i Søen. Du maa betænke, at du har helliget alt dit Gods til de fattige, og du maa derfor bestyre dine Rigdomme som Gods der ikke længer er din Eiendom, men hvorfor du skal aflægge Regnskab.“ — Men derfor begyndte mange baade Præster og Lægfolk, som havde benyttet sig af Olympias Godædighed til at berige sig selv, at bære et bittert Had til Chrysostomus.

Kirken som denne Tid næsten i 100 Aar havde været „Statskirke“ var saare langt fra at være uden Plet og Rynke. Tvertimod var den blevet opfyldt af Mennesker baade Præster og Lægfolk, der bekjendte Kristus for Vindings Skyld, og ved Keiserens Hof i Konstantinopel herskede fornemmelig stor Ugudelighed. Herren havde dog sine trofaste Vidner, hvem det var forbeholdt at faa indskrevet paa sig Kristi Korses Mærke. Som vi ser havde Chrysostomus allerede vundet mange og mægtige Fiender, der forfulgte ham med glødende og uslukkeligt Had, som Løgnen hader og forfølger Sandheden. Af saadanne Mennesker blev han afsat fra sit Embede og jaget i Landflygtighed under store udvortes Trængsler og Lidelser.

Olympias klyngede sig saa fast til hans Fødder, da han tog sin Afsked i den store Kirke, at hun formelig med Magt maatte rives fra ham. Og uagtet en levende Brevvexling fandt Sted mellem dem, saa begyndte nu først ret hendes tunge og lidelsesfulde Dage. For det første at maatte være skilt fra Chrysostomus, sin Fader, dernæst at høre om hans usigelige Nød og Lidelse i Landflygtighed, og tilsidst, men ikke

mindst, Kirkens store Nød, da de gudfrygtigste Præster var blevne fordrevne fra Menighederne for at give Plads for verdsligsindede Mennesker.

Dog ikke blot som Tilskuer maatte hun lide af Ondskabens Angreb paa Guds Kirke; hun fik og selv føle Snerten af Forfølgelserne. En Ildebrand havde ødelagt den store Sophiekirke i Konstantinopel, og man gik saa vidt at beskylde Olympias for at have paasat Ilden og drog hende for Retten, fordi man kjendte hendes inderlige og urokkelige Venskab for Chrysostomus.

Da Statholderen for Retten spurgte hende, hvorfor hun havde antændt Kirken svarede hun: „Det har ikke været min Vis og Levemaade, jeg har snarere anvendt en stor Del af min Formue til at opbygge og istandsætte Kirker", og da Statholderen mente at han nok kjendte hendes Levevis, saa svarede hun: „Saa bliv da min Anklager og lad en anden dømme mellem os!"

Da nu Dommeren hverken havde Vidne eller Bevis mod hende, lod han Klagen falde, berørte blødere Strenge, og ligesom for at give hende et godt Raad, bad han baade hende og de andre Kvinder, at de dog ikke saa taabeligt skulde holde fast paa Chrysostomus og nægte at træde i Kirkesamfund med den nyvalgte Biskop Arsacius, men heller forlige sig med ham, faa Fred i Kirken og befri baade sig selv og andre fra mange Uleiligheder. Mange Kvinder lode sig ogsaa deraf bevæge. Men Olympias mente at efter at man uden Bevis havde offentlig anklaget hende for en grov Forbrydelse, var det ubilligt for Retten at drage hende til Ansvar for Ting, som ikke hørte under dens Afgjørelse. Det var rettere at gaa frem med den første Anklage og lade hende faa en Forsvarer. Men hvad Kirkesamfund angik med Arsacius, saa kunde ingen Ret tvinge hende til at have Samfund med en ugudelig og uretfærdigt valgt Biskop; hun havde deri at adlyde Gud mer end Menneskene.

Ved saadan Standhaftighed, der ikke lod sig rokke ved en Bod paa 200 Pund Guld, styrkede hun de troende Brødre

og Søstre i Konstantinopel, saaat de fik Naade til midt under Trængslerne og Forfølgelserne i Troen at holde fast ved den enfoldige Sandhed: Jesus Kristus, sand Gud og sandt Menneske, død for vor Synd og opreist til vor Retfærdiggjørelse. Dog maatte hun tilslut enten frivillig eller paa høiere Befaling for nogen Tid forlade Konstantinopel, hvor hun dog snart vendte tilbage.

Men alle disse Lidelser og Forfølgelser og Angreb blev dog ikke uden Indflydelse paa den ædle Kvinde. Mangen Gang havde hun Stunder hvor alt blev ganske mørkt for hende, og hun ønskede sig Døden. I den Anledning skriver Chrysostomus: „Hvor ofte har jeg ikke sagt, og siger dig atter: der er kun en Ting som isandhed er sørgelig: Synden. Alt andet er Støv og Skum. Hvad tungt er der i at være i Fængsel og Lænker, at hjemsøges af Trængsler, naar de bliver os Aarsag til Troens Lutrelse og alle himmelske Goder? Hvad er Landsforvisning og Tab af Gods? Ord, tomme Ord, uden noget skrækkeligt Indhold. Du nævner Døden: Det er Naturens Gjeld; er der nogen som kan undgaa den? — Og Landsforvisning? er det andet end at se nye Egne og Steder. Og blive berøvet sit Gods, det er jo kun at befries fra en Byrde."

Saaledes advarer han hende mod sygelig Længsel efter at dø. Taalmodighed, det er den Perle blandt Kristi Dyder, hvorefter vi skulde stræbe, thi Trængslerne virker Taalmodighed, men Taalmodighed virker et prøvet Sind, men et prøvet Sind Haab — men Haabet beskjæmmer ikke, fordi Guds Kjærlighed er udøst i vore Hjerter ved den Hellig Aand, (Rm. 5, 4). Hellere maatte hun ønske sin Helbred tilbage, at hun ret kraftigen kunde tjene Herren og hans Menighed.

I 407 døde Chrysostomus, og Olympias trak sig mer og mer tilbage i det stille og skjulte. Hun levede endnu i 13 Aar under det daglige Suk: „nu lade du din Tjener fare i Fred!" Og da hun efter et Liv i Herrens Tjeneste i Stilhed slumrede ind, da var hun glemt og ukjendt af Verden, men

erindret og kjendt af Gud; hun blev modtagen ved Døren til de evige Boliger: „Gak ind til din Herres Glæde!"

Maatte Herren ogsaa i vor Kirke saa opvække Kvinder som Olympias!

Guds Ord og den rene Lære.

(Prof. G. Sverdrup.)

I den amerikanske Kirkestrid, der er af en saa stor Udstrækning og føres paa saa mange Punkter af den kristelige Læres Felt, maa der nødvendigvis være enkelte store Grundspørgsmaal, hvorom der hersker en grundig Uenighed, og hvorfra al den øvrige Strid har sin Kilde. Bagenfor alle enkelte Spørgsmaal, hvorom der strides, maa der ligge en forskjellig Aandsretning. Og det er da ogsaa noget, som ligger klart i Dagen, at naar den kongelige Frelsens Vei, Retfærdiggjørelsen af Troen alene, utydeliggjøres og forkvakles ved et Dobbelspor, idet man indfører en dobbelt Retfærdiggjørelse, saa maa Uenigheden stikke dybt, ja den rører ved den luth. Kirkes egentlige Livsrod. Og ligesom Reformationens ene store Grundprincip paa denne Maade bringes i den yderste Fare, idet Basunens Uklarhed ikke længer kan samle Bekjendernes Hær til Kamp mod Helvedes Magter, mod Søvnens og Lunkenhedens Aand, som hersker med en Forblindelsens Magt over dyrekjøbte Sjæle, saaledes viser ogsaa Striden os tilbage til en Misvisning i Opfattelsen af den anden store reformatoriske Grundsætning af Guds Ord den hellige Skrift er den eneste Troens Kilde og Grund og Lærens Regel og Rettesnor. Det er jo ogsaa umuligt, at der skulde være Strid om Retfærdiggjørelsen og ikke være Strid om Skriften, det er umuligt, at Skriftens Kjerne skulde være omstridt, men Skriften selv skulde

være uberørt deraf. Der er en Misvisning indenfor den norsk-amerikanske Kirkes Udvikling ogsaa i denne Retning; den har ogsaa her taget et Løb, som maatte være saare lokkende for den frie Kirke, men som heller ikke kunde andet end føre til den frie Kirkes Opløsning, om det ikke blev standset. Derfor er Striden ogsaa her oppe, og vi ville med Guds Kraft forsøge ogsaa her at staa paa Vagt, at ikke Kirkepolitikens Krogveie og Partifordelens Tillokkelser skal lede os bort fra vor enfoldige lutherske Bekjendelse og vor Kristentroes rette Ankergrund, som er Guds Ord.

Alle de norsk-lutherske Menigheder i dette Land, som have bevaret sin gamle Bekjendelse, og ikke uden i Uforstand eller ved Præstebedrag have ladet sig drage bort fra en i alle Dele luthersk Bekjendelse, agte vi for den norsk lutherske Kirke i dette Land, og vi arbeide for, at Dagen maa oprinde, da ikke længer Partisygen skal adskille, hvad der burde være forenet. Men dertil hører først og fremst at det bliver klart, hvilken Fordærvelse denne Partiaand allerede har bragt, og hvilken fuldkommen Ødelæggelse den i sine Følger vil bringe over Kirken. Dertil ønske vi af inderste Hjerte at bidrage vort, og idet vi ikke agte hverken det ene eller andet Samfunds Fordel høiere end den sande Kirkes Vært og Bevarelse blandt os, ville vi stræbe at lade Lyset trænge ind i Kroge og Braaer, at Vildfarelsens Ondskab maa vorde beskjæmmet. Men skal Menigheden isandhed have Udbytte af saadan Belysning, saa maa Undersøgelsen samle sig om enkelte Punkter og disse maa betragtes i al Enfoldighed og alt Alvor, deres Rod maa efterviſes og deres yderste Følger maa fremstilles, at enhver kan vælge. Thi hvis Meningen er, at det ene eller andet Samfund ønsker at forlade Lutherdommen og synke ned i Katholicisme, saa bør Folket vide dette og klart bestemme sig derfor, at det ikke skal ledes derhen uden at vide, hvor det gaar.

Det ovenfor antydede Spørgsmaal om den hellige Skrifts Betydning for Kirken og den enkelte Sjæl agte vi for et Lærepunkt, som i Vigtighed staar ved Siden af Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen alene, og vi have heri hele den

lutherske Kirke med os som een Mand. Og det er uomtvisteligt, at hvis her nogen Uklarhed begynder, saa er Faren overhængende. Vi anse det derfor ikke rigtigt at tie, hvor vi se saadan Forvirring bryde ind blandt vort Folk, thi det er ikke os Faren truer, men det er Jesu Kristi dyrtkjøbte Hjord, som man vil føre i en fremmed Trældoms Aag under Menneskers Bud.

Den lutherske Kirkes Begyndelse er en kjæmpende og søgende Sjæls Henflyen til Frelsen i Kristo saaledes som den er aabenbaret i den hellige Skrift. Og det blev aabenbart dengang, som overalt hvor en Sjæl finder Frelseren, at Skriften er klar nok for dem, som bruge den rettelig, nemlig for dem, som deri søge sin Sjæls Salighed og ikke Tilfredsstillelse for en unyttig Nysgjerrighed. For Luther var den levende Erfaring af Frelsen et Herrens Vidnesbyrd om hans Ords usvigelige Sandhed, og trods de høie Kirkefædre og den katholske Kirkes store Herrer blev hans Sjæl urokket i den faste Tro, at den hellige Skrift og den alene er Guds Ord, og at med den kunde han staa mod den ganske Verden, ja hvad mere er, mod den hele katholske Kirke. Paa det skrevne Ord trodsede han, og paa dets skarpe Prøvesten lagde han alle den katholske Kirkes Lærdomme uden at ræddes for det Skrig, man løftede mod ham, at han rystede det, som Fædrene med saa trofast Nidkjærhed havde opbygget. Det er derfor fra Luther, den Kirke, som har faaet hans Navn, med saa stor Iver holder fast ved disse to simple og enfoldige Grundsandheder, at den hellige Skrift er klar nok for den enfoldige, som omgaaes rettelig med den, og at den hellige Skrift er den eneste Regel og Rettesnor for Tro, Lære og Liv. Derfor lærer den lutherske Kirke med Troens dybe Indsigt i Frelsens Vei, at hvor Skriften endnu kan aabnes og læses, der er der aaben Adgang til at blive et Guds Barn, om det saa var midt i den katholske Kirkes tykkeste Mørke; men derfor lærer ogsaa den lutherske Kirke med Troens alvorlige Nidkjærhed for Guds Sandhed, at den hellige Skrift skal være den øverste og eneste Dommer

over al kirkelig Lære og Forkyndelse, at ikke ved Menneskepaafund Herrens Raad skal fordunkles, Sjæle til Fortabelse.

Men ligesom Luther ikke frygtede for at angribe Kirkens Lære, fordi den stred mod Guds Ord, saa var han heller ikke bange for i Aandens Kraft og Frimodighed at bekjende sin Tro og saaledes fastslaa i bestemte Udtryk, hvad han havde erkjendt som ren Lære af den hellige Skrift. Det er en uundgaaelig Troens Frugt, at den maa bekjendes med Munden til Saliggjørelse. Og nødvendigvis maatte denne Bekjendelse blive en Modsætning til den katholske Kirkes falske og fordærvelige Lære. Den maatte være et Vidnesbyrd mod den Afvigelse fra Guds Ord, hvori den katholske Kirke var skyldig, og et Vidnesbyrd om den Sandhedserkjendelse, hvortil den lutherske Kirke var kommen ved Guds Ord. Og fordi den store Begivenhed, som vi kalde Reformationen, var en Guds Gjerning, som han længe havde forberedt i det skjulte, og som han vilde gjøre til en Udsæd i sin Ager, hvis Vækst og Frugt skulde sees gjennem lange Tider, saa var denne Bekjendelse selv, hvori Reformationen samlede sin Kraft og udtalte sit Princip, et Sædekorn, hvoraf al senere luthersk Kirkelære er en Udvikling. Og ligesom enhver Sædemand skjelner mellem god Afgrøde og Ukrud i Ageren efter den Sæd, som er saaet deri, og ligesom ingen Mand, som saar Hvede i Ageren, regner et Havrestraa for en ret Frugt af sin Udsæd, saaledes prøve vi ogsaa bestandig det, som kalder sig luthersk Kirkelære paa den lutherske Bekjendelse, forat se, om det er luthersk, men den lutherske Bekjendelse prøve vi paa Guds Ord, forat se, om den er Kristi enfoldige Sandhed. Naar vi altsaa tale om den rene Lære, saa mene vi dermed vor lutherske Bekjendelse, om hvilken den lutherske Kirke siger, at den er et Vidnesbyrd om, hvorledes den hellige Skrift med Hensyn til de omtvistede Artikler er bleven forstaaet og udlagt. Det er nemlig den onde Fiendes Vis at sætte Splid i Guds Kirke og ved mangeslags Udlæggelse af Skriften at forvirre Hjerterne, derfor bekjender Kirken sin af Guds skrevne Ord virkede Tro,

og den fastslaar derved, hvad den med Troens Visshed har erkjendt som Skriftens rette Mening. Derved bliver de rette Udtryk for den kirkelige Lære bestemte, saaledes for Ex. at naar vor lutherske Bekjendelse siger, at vi retfærdiggjøres af Troen alene uden Lovens Gjerninger, saa agtes den for en Fiende af Skriftens rette, enfoldige Mening, som vil bruge Retfærdiggjørelse i en anden Betydning, tale om en Retfærdiggjørelse uden Tro; og ligesaa ansees den, som vil ved kunstig Skriftfortolkning lære, at vi retfærdiggjøres af Gjerninger uden Tro for en falsk Fortolker af Guds Ord. Bekjendelserne eller den rene Lære ere derfor ikke Guds Ord, men de ere Troens Frugter af Guds Ords Rod. Deres Betydning for Kirken er efter luthersk Lære derfor ogsaa denne, at de er et kort Udtryk for Kirkens Erkjendelse af Guds Ord i omtvistede Artikler, hvorved tvetydig Tale og unødig Trætte skal undgaaes. Heraf fremgaar det da, at de kirkelige Bekjendelser have Myndighed ikke over Guds Ord, ikke heller ved Siden af Guds Ord, men al sin Myndighed have de af Guds Ord i den hellige Skrift.

Kirken har en Vandring for sig mod et Maal, som er Kristi fulde Erkjendelse. Paa denne Vandring er Guds Ord Lys og Lygte. Og ingen kommer et Skridt mod Maalet uden ved Guds Ords Lys. Dersom der da paa Veien reiser sig Splid, idet en mener, at Ordet viser her, en anden mener, at det viser der, da reiser Kirken sin Bekjendelses Mærkesten og siger, her gaar Guds Ords Vei. Og naar hver enkelt troende vandrer fremad paa den samme Vei, og Djævelens Irlys vil lokke ham ud af Veien, og Guds Ords Lys er som Stjernen bag Skyer for ham, fordi Tvivlen har lagt Mørke i hans Sjæl, da er Bekjendelsens Mærkesten god at finde, og vel den Vandringsmand, som standser ved denne Sten i sin Sjæls Mørke og holder den fast omsluttet, indtil atter Guds Aands Vind blæser Tvivlens og Forstandens Taage bort, og Stjernen atter skinner for ham. Saaledes stod Luther i Natten stille ved dette Ord: „jeg tror Syndernes Forladelse.“ — Men nu træffer det ogsaa, at der findes flere

Bekjendelser, flere Mærkestene ved det samme Veiskjel, og da gjælder det at se vel efter, om de alle have denne Indskrift, dette er Guds Ords Vei. Thi der ere dem, hvis Fornuft har ledet dem vild paa Veien, og de have kanske ogsaa reist sig en Mærkesten forat lokke nogen Vandringsmand hen til sig. Og der bliver det klart, at den Vandringsmand, som vil gaa trygt, han faar se tilbage til Skriften, hvorfra hans Vandrings Løb begyndte og fremad til Skriften, som endnu er Lyset foran ham, og saa maa Prøven staa, om Mærkestenen staar paa den rette Vei. Staar da Bekjendelsens Mærkesten tilhøire eller tilvenstre, da faar hver Vandringsmand sige, denne Sten har Du reist, da din Fornuft lyste for Dig, ikke da Guds Ord lyste for Dig; og hver og en maa fly den brede Fornuftens Vei. Det er saaledes Bekjendelserne ere Mærkestene opreiste ved Troens Haand paa Kirkens Vei henimod dens Maal, som er Kristi Fyldes voxne Alder. Og paa samme Maade, som en Mærkesten bestemmer Veien for en Mand, saaledes bestemmer Bekjendelsen Veien for den troende, som stræber fremad mod Kristi Erkjendelse.

Vi blive kun paa denne Maade vor lutherske Kirke tro, at vi med Sikkerhed og Ro fastholde, at den hellige Skrift er Guds Ord og den alene, og at den kirkelige Bekjendelse eller den rene Lære, er ikke Guds Ord, men Troens Ord ved den hellige Skrifts Lys. Og vi maa paa det alvorligste vidne, at hvor man vil forvanske denne ægte lutherske Lære, der er der en forfærdelig Fare for vor Kirke. Thi dersom den katholske Lære trænger sig frem, at den hellige Skrift er ikke levende og troesskabende, og at den derfor heller ikke er klar nok til Salighed, men at Kirken er Troens Moder, og Kirkelæren er Guds Ord ved Siden af Skriften, der er der en bred Kongevei for al Slags Menneskepaafund, der altid øge Kirkens Magt, men til Gjengjæld forvirre Sjælene i deres Salighedssag.

Og her i denne Sag forefinde vi i den norske Synodes Lære et Dobbeltspor, som er saa bedrøvelig velskikket til

at forføre de enfoldige, at vi vilde være Forrædere mod Kirkens Sag og dens Herre, om vi ikke stræbte at kaste et Lys over Forvirringen. Jeg ved ikke, om den norske Synode med Hensigt stræber at forkvakle vore Menigheders Troeserkjendelse i denne Sag; men det ved jeg, at for et Præstevælde er det en vigtig Sag at faa Kirkelæren ophøiet paa Skriftens Bekostning, forat de enfoldiges Samvittighed skal tvinge dem, og de hovmodiges Fordel skal lokke dem ind under Tyranniet. Og det er Pligt at vidne frimodigt, medens det er Tid; thi denne Sag er af dem, som lettelig kunne indsmugles uden at Menighederne ane Faren, ja saaledes, at de endog se en stor Stolthed deri, men som, naar de ere komne ind, vise sig at være en Raaddenheds Smitte, som er sen og smertelig at udrydde.

Det er allerede længe siden, at der i den norske Synode begyndte at vise sig en stærk Misvisning med Hensyn til Opfattelsen af den rene Lære. Denne Misvisning bestod fra først af deri, at den norske Synode med Missourisynoden som Forbillede begyndte at anse sig selv som den rette lutherske Kirke, fordi den mente sig at være alene om at fastholde den lutherske Bekjendelse. Den udelukkede med barnagtig Forfængelighed andre lutherske Samfund af den lutherske Kirke, fordi de ikke kunde døie den norske Synodes ulutherske Lære om Retfærdiggjørelse og Absolution, og den naaede saaledes frem til det gamle, kjære, katholske Navn: den rettroende Kirke.*) De øvrige Samfund fik da nøie sig med at kaldes Partier, og at disse ere Kjødets Gjerninger kan enhver læse i den hellige Skrift; og hvis nogen heri manglede Skriftkundskab, saa forsømte „den rettroende Kirke" hverken i Skrift eller Tale at oplade Skriften for dem om denne Sag. Det urigtige i denne Fremfærd ligger ikke i en Overvurdering af den rene Lære, thi den kan ikke vurderes for høit; men den ligger i, at den norske Synode gjør sig til Dommer i sin egen Sag og uden videre erklærer, at den og den alene har den rene Lære. Derved er nemlig allerede det lutherske Princip

*) Synodens Aarsberetning 1861 S. 5. 1867 S. 27.

kuldkastet, at den hellige Skrift er den eneste Rettesnor og Regel for Læren og derfor den eneste Dommer om Lærens Renhed. Dermed er ogsaa den lutherske Bekjendelse ganske stillet i Skygge, thi ikke efter den faar man prøve sin Lære, men efter „den rettroende Kirke" faar man høre, om man skal faa vide, om man er Lutheraner eller ikke. Men det var endnu kun en svag Antydning af Faren, og denne Smule Forfængelighed, som i Kirkestridens Hede blev aabenbar, skulde vi langtfra nævne, om den ikke indenfor Synoden havde baaret Frugter, som ere faretruende. Uagtet nemlig Synodalkonstitutionen erklærer, at Lære- og Samvittigheds-spørgsmaal ikke afgjøres ved Stemmeflerhed, men kun efter Guds Ord og vor Kirkes symb. Bøger, saa har dog Synodens Praksis i dette Stykke været adskilligt afvigende fra dens Regel. Det var jo naturligt for „den rettroende Kirke", at den i katholsk Spor agtede Synodens Dom for ensbetydende med Kirkens Dom, og at den rettroende Kirkes Dom var den sande Dom. Ellers vilde jo den rettroende Kirke ophøre at være rettroende, hvilket maatte være en Umulighed. Saaledes finde vi da, at man i 1861 stemte om Satser angaaende Absolutionen (Aarsberetn. S. 28), i 1862 om Lægmandsvirksomheden, (Aarsb. S. 20), samme Aar om Søndagen (Aarsb. S. 41), samme Aar, at det var Synd af Pastor A. C. Preus at reise til Norge (Aarsb. S. 47), o. s. v. Og i 1861 fik denne Stemmegivning om den rene Lære en besynderlig Belysning, da Pastor Muus ikke vilde bøie sig for den. Det henstilledes nemlig til Pastor Muus at tilbagekalde sine Udtryk, da Synoden nu havde erklæret dem for indeholdende falsk Lære. Da imidlertid Pastor Muus ikke havde faaet nogen anden Overbevisning, fattede Synoden følgende Beslutning: „Da Pastor Muus ikke har tilbagekaldt eller forkastet de Udtryk, at man skal saavidt muligt prøve Hjerterne og prøve, om Bekjendelsen er troende, hvilken Lære Synoden har erkjendt for at være mod Guds Ord, saa vil Synoden udsætte denne Sags Behandling indtil videre i Haab om, at Pastor Muus

ved nøiere Overveielse og Belærelse senere vil komme til at erkjende sin Vildfarelse." Altsaa naar Synoden har stemt, saa er Pastor Muus vildfarende, fordi han ikke stemmer med den. Heri er der en saa tydelig Miskjendelse af den rene Læres og Vildfarelsens Væsen, at det ikke kan blive meget mere iøinefaldende. Thi Forholdet her er aabenbart dette, at den, som ikke er enig med Synodens Opfatning af Guds Ord, han er vildfarende, den, som deler Synodens Anskuelse, han er renlærende. Men det kan enhver indse, at hvor saaledes Læren fastsættes med Synodalbeslutninger, der er der en saare bred Vei aaben til at gjøre „den rettroende og renlærende Kirke" til den egentlige Sandhedens Dommer istedetfor Guds Ord. Og der staar ikke langt igjen da, førend Kirken er ufeilbar.

Vi finde altsaa, at den norske Synode egentlig forstaar den rene Lære saaledes, at det er, hvad „den rettroende Kirke" fastsætter og bestemmer efter den hellige Skrift, og vi lægge her en stærk Vægt paa dette, at den norske Synode anser sin Erkjendelse af den hellige Skrift for den rene Lære. Thi dermed er det jo givet, at den hellige Skrift og den rene Lære ikke er det samme, idet den rene Lære gjennem den rettroende Kirke afledes af den hellige Skrift. Vi gaa nu videre og undersøge, hvorledes den norske Synode afleder sin rene Lære af Skriften, og vi have da at vende os til Synodens Regler for den rette Skriftudlæggelse, saaledes som disse ere fremlagte, udviklede og tilstemte paa Synodemødet i 1869. Der forklares da ogsaa med stor Bestemthed, at der er en Forskjel mellem den hellige Skrift og den rene Lære, idet det udtrykkelig siges, at mange af de vigtigste kristelige Læresætninger findes ikke i ligefremme Ord i den hellige Skrift,*) men de bero paa Slutninger af Skriften; og der spørges derfor, hvorledes disse Slutninger af Skriften skulle være forat være rigtige. Og her giver den norske Synode os ikke alene en let og snar Vei, men tillige en ufeilbar Vei, paa hvilken vi af den hellige Skrift kunne aflede den rene Lære

*) Aarsberetn. 1869, Side 59.

eller, som man udtrykker sig, „den Hellig-Aands Mening." Veien er nemlig gjennem den naturlige Tænkning. Dersom vi, hedder det, følge den naturlige Tænknings Love i Udlæggelsen af den hellige Skrift, kunne vi ikke tage feil.*) Nu have vi altsaa den hele Forklaring baade af, hvad den rene Lære er, og hvorledes man finder den ud, og hvem der har fundet den. Den rene Lære er den norske Synodes Udlæggelse af den hellige Skrift, hvilken Udlæggelse i Kraft af den naturlige Tænknings Love er ufeilbar. Vi skylde at tillægge, at den norske Synode ogsaa anfører andre Regler for den rette Skriftudlæggelse; men vi have troet at burde holde os til den ufeilbare Regel, som den, hvorefter ogsaa de andre Regler maa forstaaes og anvendes. Fornemmelig kommer her i Betragtning en Regel, som synes at være af en bedre Art, nemlig at „Skriften udlægger sig selv, da den Hellig-Aand er den eneste sikre og sande Udlægger af Skriften." Aarsberetn. 1869 Side 32 § 6. Men under den videre Udvikling af denne Regel bliver det desværre klart, at derved ingenlunde tænkes paa det, som Børnelærdommen taler om, nemlig at vi kun da læse Skriften rettelig, naar vi først sukke til Gud om hans Aands Oplysning nml. af vort formørkede Hjerte, men ved den Hellig Aands Udlæggelse tænkes paa, at de dunkle Steder i den hellige Skrift skulle bedømmes efter de klarere. Og naar der bliver Spørgsmaal om at udfinde disse klarere Steder, eller, som de ogsaa kaldes, de „soleklare" Steder, hvorefter alle de andre maa fortolkes i Henhold til Tænkningens Love, saa staa vi igjen ganske hjælpeløse, idet der ingen Regel gives for klart og dunkelt. Og vi maa af et Exempel som det fra Slaveristriden i 1861, hvor det siges, at man bør heller holde sig til det klare Sted (1 Tim. 6, 1) end det, som for mange maaske ikke var rigtig klart (Philem. V. 16),**) slutte, at ved klare Steder forstaaes de for Mængden klare, ved dunkle de for Mængden dunkle Steder. Og vi tro,

*) Aarsberetn. 1869 Side 59.
**) Aarsberetn. 1861 Side 37.

at herved enten menes de for den menneskelige Forstand klare Steder eller ogsaa, hvad der tør komme det virkelige Forhold nærmere, de for mig klare Steder, saaledes at jeg i Virkeligheden kommer til at afgjøre, hvad der er klart eller dunkelt. Saaledes er det ialfald gaaet os i personligt Samvære med Synodens Mænd, at disse have uden videre kaldt et Sted klart og et andet uklart uden videre Begrundelse deraf end, at det er et klart Sted, altsaa maa vi derfra bedømme de andre Steder. Men at dette fører tilbage til den foran anførte Lov, at den menneskelige Tænkning er det ufeilbare Middel til at finde Skriftens Mening behøver ikke nærmere Bevis.

Efterat vi nu saaledes have forsøgt at udfinde, hvad den norske Synode forstaar ved den rene Lære, bede vi vore Læsere sammenholde dette med den første Del af vor Afhandling, hvor vi have forsøgt at vise, hvad den lutherske Kirke forstaar ved den rene Lære, og vi tro, at Forskjellen vil være indlysende. Den lutherske Kirke kalder sin Bekjendelse den rene Lære, fordi den udtaler den Erkjendelse, hvortil Gud har ført den ved sit Ords Lys i den levende Troes Kamp og Trængsel; den norske Synode kalder sin Udlæggelse af den hellige Skrift den rene Lære, fordi den har fulgt den menneskelige Tænknings Love, naar den har sammenstillet Bibelsteder og ladet de klare Steder belyse de dunkle.

Vi have beskyldt den norske Synode forat lægge Dobbelspor paa Menighedens Vei i dette Stykke ligesom i Retfærdiggjørelseslæren, og vi ville nu vise, hvorledes dette er skeet. I 1875 fandt Synoden, at det var gavnligt at behandle mere indgaaende den høie Betydning af Lærens Renhed og Enhed for det kristelige Liv. Og det indrømme vi med Glæde, at det var en saare nødvendig Sag for os alle at faa grundigen behandlet og ret indprentet; Thi der er tilvisse ikke liden Forvirring i denne Sag. Men fordi man sætter den rene Lære saare høit og agter den, som den Guds gode Gave, hvorved han bevarer de Sjæle, der ere vakte til Liv ved hans Ord og Sakramenter, fra at lokkes ud paa de mange farlige Afveie, som Vildfarelserne frembyde, saa bør

man dog visselig heller ikke sætte den rene Lære saa høit, at man derved kommer til at forvexle den med Skriften selv. Dette er skeet, naar den norske Synode ligefrem erklærer, at den rene Lære er Guds Ord (Aarsberetn. 1875, Side 38 Sats 4). Den lutherske Kirke erkjender kun den hellige Skrift for Guds Ord og vil ikke vide af noget andet Guds Ord end Skriften; men nu læres der, at den rene Lære er Guds Ord, og heri bestaar Dobbelsporet, hvis sørgelige Følger for Menigheden og Kirken vi skulle forsøge at belyse lidt nærmere.

Den første store Fare, som ligger i denne Sats er af samme Natur som den, der bringes ved den dobbelte Retfærdiggjørelse. Menigheden bringes i Uklarhed og ved ikke, hvorhen den skal gaa forat finde Afgjørelse i sine Tvivlsmaal. Der er den hellige Skrift, som er Guds Ord, og den har Menigheden i sin Haand; men nu har Præsten aabenbart det bedste Kjendskab til den rene Lære, de vigtigste kristelige Læresætninger, som kun ved Slutninger afledes af den hellige Skrift; denne rene Lære er ogsaa Guds Ord. Det er aabenbart, at dette ikke kan føre til andet, end at Menighedens Frihed og Samvittighedens Ret krænkes i sin inderste Rod. Thi naar Menigheden som troende Menighed har sin i Guds Ord grundede Sandhedsoverbevisning, og saa Synoden har opstillet en reen Lære som f. Ex. Læren om Verdens Retfærdiggjørelse eller Læren om Absolutionen eller Læren om Lægmandsvirksomheden, hvilke Lærepunkter alle hvile paa nogle overmaade fine logiske Slutninger af Skriften, og denne rene Lære nu kommer i Strid med Menighedens Overbevisning, saa kommer et afskyeligt Aag paa de enfoldiges Nakke, naar det hedder: denne rene Lære er Guds Ord. Og hvis et Menighedslem bøier sig for denne Lære, mon han da ikke med det samme mangen en Gang ofrer sin kristelige Frihed, fordi han trues af det store Ban, som f. Ex. er lagt paa Konferentsen, fordi den ikke vil erkjende den dobbelte Retfærdiggjørelse? Eller hvis et Menighedslem ikke bøier sig for denne rene Lære, hvis han endog tror at burde forlade Sy-

noden for denne rene Læres Skyld, mon da ikke saadant Menneskebud som dette, at den rene Lære er Guds Ord, er saare velskikket til at drive en ærlig Sjæl til megen Samvittighedskval? Især naar nu dertil lægges Præstens Forsikkring om, at han paa den yderste Dag vil staa op og vidne mod den Sjæl, som forlader den rettroende Kirke. Og hvorlangt det drives i Menighederne med Trusler i denne Henseende, det kunne vi bedst skjønne, naar vi i Aarsberetn. 1867 Side 20 læse, at den norske Synodes Komite, der skulde forhandle med Pastor Pedersen af Augustanasynoden, forklarede for Pedersen, at hans første Synd var denne, at han trods Raad hjemmenfra gik ind i Augustanasynoden og stillede sig alene mod et rettroende Kirkesamfund. Heraf fremgaar det nu atter, at den rene Lære, som saaledes med Guds Ords Myndighed lægges paa Menighederne er netop den norske Synodes særegne Lærdomme, ved hvilken den adskiller sig fra andre lutherske Samfund som f. Ex. Augustanasynoden og Ellingianerne, hvilke da ogsaa konsekvent kaldes „de vildfarende Samfund" (Aarsberetn. 1866, Side 16.) I den Grad altsaa udnyttes Satsen, om at den rene Lære er Guds Ord, til at vække Fanatisme og vedligeholde Partiaandens Trældom.

Men det er ikke alene for Menighedens Frihed denne Sats er faretruende, den indeholder ogsaa en stor Krænkelse af den lutherske Kirke, og maa undergrave dens Existense. Thi den lutherske Kirke bekjender trøstigt, at den har den rene Lære (nml. saalangt som Læren er udviklet i dens Symboler) og den ved, at de øvrige Kirker fare vild i flere eller færre Punkter. Den lutherske Kirke er altsaa alene om den rene Lære, og hvis nu den rene Lære er Guds Ord, mon man da ikke maa slutte, at den lutherske Kirke altsaa er alene om Guds Ord? Den lutherske Kirke alene har Ordet, de andre Kirker have det ikke. Vi vilde da komme til den uundgaaelige Slutning, at den lutherske Kirke alene er Kirken, der er ingen almindelig Kirke forskjellig fra den lutherske Kirke. Og vi vilde altsaa negte, at Skriften og Daaben og Nadveren ere

sande Kjendetegn paa Kirken; vi maatte negte, at de vare troesskabende og frelsende undtagen i den lutherske Kirke. Dette kan dog vel neppe være den norske Synodes Mening. Eller man kan tænke sig en anden Maade at forklare Sagen paa. Den norske Synode mener kanske med sin Sats, at Skriften og den rene Lære ere det samme, at der er ingen Forskjel paa disse to Ting, hvilket dog vilde ihjelslaa Synodens tidligere Udsagn om denne Sag. Følgen heraf vilde da være denne, at den rene Lære er der, hvor Skriften er, den Forskjel, som er mellem Kirkesamfundene, er ikke nogen Læreforskjel, det ene Samfund har i denne Henseende ikke noget Fortrin fremfor det andet. Alle have Skriften og dermed den rene Lære. Dermed vilde vi da ganske have foragtet Betydningen af vor lutherske Bekjendelse; vi havde ingen Grund til at tale mere om reen Lære end nogen anden, og vi vilde ende i den allervideste Unionisme. Dette kan dog vel heller ikke være den norske Synodes Mening. — I det første Tilfælde, hvis vi erklære den rene Lære for Guds Ord og dermed nægte, at de øvrige Kirkesamfund have Guds Ord, da ophæve vi den kristne Kirke forat sætte den lutherske Kirke istedetfor, — i det sidste Tilfælde, hvis Skriften er den rene Lære og saaledes den rene Lære er Guds Ord, da ophæve vi den lutherske Kirke og sætte en bred Union istedetfor. Og hvis vi da alligevel ville fastholde den lutherske Kirke særskilt, saa kan det kun bero paa Partisind.

Men hvis nu intet af dette kan være Meningen, hvad er da Tanken i denne forunderlige Sats? Vi kunne ikke afgjøre, om det er Ubetænksomhed af Synoden at opstille disse Satser og søge at bevise dem af Guds Ord og Fædrenes Vidnesbyrd; men et Faktum er det, at det er et Dobbeltspor i Menighedens Vei, og at det vilde være et farligt Middel til Menighedens fuldkomne Umyndiggjørelse og Katholicismens Blomstring iblandt os, hvis virkelig denne Sats skulde faa Indpas iblandt os. Vi lægge kun til, at naar vi stille Side om Side denne Sætning, at den rene Lære er Guds Ord, og det Raad, at man skal vise Menighederne Luthers Skrif-

ters „væsentlige Forskjel fra og Fortrin for alle andre menneskelige Opbyggelsesskrifter uden Undtagelse", saa tro vi, at man kan føle en stærk katholicerende Retning deri.

Vi have søgt at være ligefremme i Fremstillingen af denne Sag, og vi tro, at det vilde være gavnligt for den lutherske Kirkes Fremtid blandt os, om man vovede at se Sagerne saadan som de virkelig staa. Der er saa saare megen Belærelse i den Udvikling, som Kirken allerede har havt i dette Land, at den, som vil aabne Øinene for de Farer, som findes for Frikirken, han kan have meget Udbytte af en Undersøgelse deraf. Men allermest skulde vi ønske, at vort største Kirkesamfund, den norske Synode, vilde besinde sig, førend Skraaplanet fører den forlangt, og vi bede den ialfald ikke med Bitterhed se paa, at vi forsøge at lære af den og advare Folket mod en Fare, som er Synodens egen værste Fiende.

David og Jonathan.

(Prof. G. Sverdrup.)

„Og efterdi Uretfærdigheden bliver mangfoldig, skal Kjærligheden blive kold i mange." Tiden synes at være der, da dette Ord fuldbyrdes. Forunderlig mægtig rører sig Egenkjærlighedens Uretfærdighed, og det synes som om smaalig Forfængelighed og sønderslidende Misundelse er bleven raadende ikke alene i denne Verdens Politik, men ogsaa blandt dem, som kalde sig med hans Navn, som gik i Døden for sine Venner; endog i Guds Kirke synes der ikke at blæse den milde Søndenvind, som bringer Blomsterne til at dufte i Herrens Have, men en kold skjærende Vintersno, som bringer de skjønneste Planter til at visne og de ædleste Skud til at dø. Derfor ville vi tage frem det lifligste Billede af Venners Kjærlighed, som vi kjende, og vi ville opvarme vore egne Hjerter derved. Thi tog du end det koldeste, Du vidste, tog

Du Dødens kolde Favntag, hvori Menneskehjertet standser og Blodet stivner, saa er dog Kjærligheden stærk som Døden. Og hvor Kjærlighedens Lue brænder, der er det til ingen Nytte, at Vinden blæser, og Vandene strømmer over; thi hvert koldt Vindpust skal kun bringe Flammen til at blusse saameget friskere paa Arnen, og de mange Vande kunne ikke udslukke Kjærligheden. I Trængsel voxer den, i Mørket lyser den, i Kulden er den desto mere varm; jo større Kamp des større Mod, jo flere Hindringer des herligere Udgang.

En ung, rødkindet Mand, deilig af Øine og smuk af Udseende var David, Isai Søn, fra Bethlehem. Bag de melkende Faar gik han paa Judas Græsgange; over dets Bjerge og i dets Dale ledte han sin Hjord; hans Spil og Sang lød over de grønne Enge og ved de rislende Bække. Sin Harpe havde han lært at stemme ved Elvenes Brusen og i Skovenes Stilhed, og Herrens Pris havde han lært at synge, medens han gik ensom paa Markerne, hvor Abraham, Isak og Jakob havde teltet med sine Hjorder i Tro og Forventning paa Herrens Forjættelse, om at Landet skulde gives dem og deres Børn til evig Tid. Den herlige Forjættelsens Arv, som var givet Judas Stamme var bleven Hyrdedrengens Lyst, og ved den var han bleven forvisset om, at Philisternes Goliath ikke var at frygte for Guds Folk; men at Herren vilde give sit Folk Seier over alle dets Fiender, naar det dristigen forlod sig paa ham. — Saa kom en Dag Profeten Samuel ned forat salve efter Herrens Befaling en af Isai Sønner til Konge over sit Folk; thi Saul var forkastet fra Herrens Ansigt. Og Isai førte frem sine Sønner, en for en for Herrens Profet. Og Profeten sagde, da han saa Eliab, „Visselig her er Herrens Salvede.“ Men Herren sagde: „Se ikke paa hans Udseende og paa hans høie Vært, thi jeg har forkastet ham, thi Mennesket ser paa Øinene, men Gud ser paa Hjertet.“ Og Isai førte frem sine syv Sønner, men ingen af dem var udvalgt af Gud. Da maatte David, som vogtede Smaakvæget, komme. Og Herren sagde til Samuel: „Staa op og salv ham, thi denne er det.“ Og

Samuel salvede ham, og Herrens Aand kom over David fra den Dag.

Men over Saul var en ond Aand; og David blev hentet til Saul, og hans liflige Spil var en Vederkvægelse og Lise for den syge og sønderrevne Mands Hjerte, og den onde Aand veg fra ham ved Davids Spil. Men Saul var forkastet af Herren og David var udvalgt i hans Sted.

Paa denne Tid drog Philisterne op mod Israel, og Saul kjæmpede mod dem. Og Saul havde en Søn, hvis Navn var Jonathan, og han var en Helt i Krigen, og Seier fulgte ham mod Philisterne, fordi ogsaa han havde sat sit Hjerte til Herren, og i Israels Guds Navn slog han Israels Fiender. Blandt Israels Helte var Jonathan Blomsten, en Pryd for Israel, en Glæde og Lyst for Guds Folk. Han var Kongens Søn, og Folket glædede sig til den Dag, han skulde sidde paa sin Faders Throne.

Da kom Philisternes store Kjæmpe, den vældige Goliath og stillede sig frem til Tvekamp. Og han haanede Israels Slagrækker, og han spottede deres Gud, og der var ingen, som vovede at møde ham. Frygt og Rædsel var over hele den israelitiske Hær; men David var ikke blandt dem, han gik hjemme paa Bethlehems Marker og vogtede sin Faders Hjord. Men ogsaa han vilde se Philisterkjæmpen og gik til Hæren; Herrens Aand kom over ham; med en Slynge i Haanden og glatte Stene fra Bækken i sin Hyrdetaske gik han mod Kjæmpen i Guds Navn. Og mod Kjæmpen med Sværd og Spyd satte han Herren til sit Skjold og sit Værge, og Philisteren faldt for den foragtede Hyrdedreng af Israel.

Da blev der Jubel i Israel, da sang Folkets Døttre med Fryd Davids Pris, men en sort Helvedtanke sneg sig ind i Sauls Hjerte, Misundelse greb ham og bittert Had mod David, fordi Herren havde udvalgt ham og givet ham Troens Kraft, der var den rette Kongepryd i Herrens Folk. Men Jonathans Hjerte aabnede sig mod den ukjendte Hyrdedreng, hans Heltesind frydede sig ved Heltedaaden, hans Tro blev styrket ved Davids Troesmod, han kjendte Herrens Ud-

valgte og elskede ham; og som Vandbække, der mødes i Dalen, let og stille glide sammen og kaste sig i hinandens Favn uden at kunne andet, saaledes bandt sig Hjerte til Hjerte og Sjæl til Sjæl, da Jonathan og David fandt hinanden paa Seierens Dag.

Sauls Had og Skinsyge bragte fra den Dag Trængsel og Nød over David. Det var Herrens Lidelsesskole, hvori den udvalgte Konge skulde beredes til at blive en ret Styrer af Folk og Land. Jaget fra Kongens Hof, truet med Døden, forfulgt fra Sted til Sted som et vildt Dyr, havde han ikke længer noget Hjem, noget Hvilested uden i Herrens Tro og Jonathans Venskab. Jonathan skjærmede ham mod Faren, Jonathan advarede ham mod Faderens Grumhed, Jonathan gik til ham i Skoven og styrkede hans Haand med Gud. Jonathan forsvarede ham for sin Fader, saaledes at Saul endog i sit Raseri kastede sit Spyd efter sin egen Søn.

Var der noget at vinde for Jonathan ved denne Troskab mod sin forfulgte Ven? Tvertom, det syntes, som om der var alt at tabe. Der var mange Vande, som overskyllede denne Kjærlighed og vilde slukke den ud, ja forvandle den til Sauls Fiendskab. Der var Fristelse paa alle Sider for Jonathan til at give op; men i alt blev han befunden tro.

Saul, hans Fader, var forkastet af Herren, og David var udvalgt i hans Sted. David skulde faa Jonathans Arv; Sønnen skulde tabe alt ved Faderens Synd. Misundelse og saaret Forfængelighed maatte vel samle Galde i Jonathans Hjerte; men hans Vennesind bliver roligt ved denne Tanke: David skal være den første i Riget, og jeg skal staa ved hans Side.

Jonathan var Israels Lyst, nu skulde en Hyrdedreng gaa foran ham. Han, som havde gaaet foran i Israels Krige, skulde vige for den, som havde gaaet bag de melkende Faar. Det synes en bitter Tanke, men Jonathan fandt Ro i Fortrøstning til, at Herren udvælger den, hvem han vil betro sit Folk.

Daglig gik det nedover med Sauls Rige, daglig maatte Jonathan se Troskaben mod Saul vige for den voxende Sympathi med David. Davids Ædelmod kastede en stærk Skygge over Sauls troløse Færd. Jonathan kjendte, hvorledes det skar gjennem Hjertet at se Faderen overvældet af Skam; dog i alt dette seirede han.

Og David, som blev jaget og forfulgt, som ikke blev agtet værdig til at have en Hule i det Land, hvor Saul havde sin Throne, hans Sjæl var vel ogsaa fristet til at hade baade Fader og Søn. Han maatte vel frygte, hvad Jonathan vilde gjøre, naar Saul var død. Han maatte vel tænke, at det var bedre, at hele Saulsætten var udryddet, hvis han skulde faa Fred paa Israels Throne. Der var Fristelse, naar han saa Jonathan æret og sig selv foragtet, der var Fristelse, naar han traf ham alene paa Marken, alene i Skoven. Maatte han ikke tænke: „Denne er Arvingen, hvis han er borte, saa er Kampen over ved Sauls Død." Men i alt dette seirede David.

Saa kom den sidste Kamp. Philisterne angreb Israel; Saul og Jonathan gik mod dem. Alene gik Vennen med sin forblindede Fader. Han kjæmpede for den forkastede, selv havde han intet at vinde derved. For Davids Land kjæmpede Sauls Søn, for Sauls Seir kjæmpede Davids Ven. Men David var ikke ved hans Side. Slagtummelen voxede, og Striden blev haard, Jonathan faldt i den ulige Kamp. Men Davids Klagesang bar Jonathans Navn indtil denne Dag: Hjertens bedrøvet er jeg over Dig, min Broder Jonathan! Du var mig saare dyrebar, ypperligere var mig Din Kjærlighed end Kvinders Kjærlighed.

Hvorfor kjæmpede Jonathan, hvorfor led David? For Israels Haab, som var dem større end egen Ære. Saa knytte Herren Hjerter sammen i ubrødeligt Venskab og klippefast Tro for Herrens Folk og dets Haab!

Evangelisten Moody.*)

„Gaa hen og udraab disse Ord mod Norden og sig: Vend dog tilbage du frafaldne Israel, siger Herren; jeg vil ikke sænke mit Ansigt i Vrede mod eder; thi jeg er miskundelig, siger Herren, jeg vil ikke beholde Vrede evindelig. — Kun erkjend din Misgjerning, at du er falden fra Herren din Gud." — (Jer. 3, 12. 13.)

Dette Budskab fuldt af faderlig Kjærlighed og Miskund, blev betroet den Profet, der sad mellem Jerusalems Ruiner og græd; thi Herrens Straffedom var kommen over det gjenstridige Folk. Og det samme Budskab lyder atter og atter igjen, naar Herren i bevægede Stunder vækker sine mægtige Bud, en Noah, en Moses, en Jeremias, en Paulus, en Luther, hvergang Nøden skriger mod Himlen, eller Ugudeligheden bliver stor, eller Straffen nærmer sig med Guds Vredes knusende Haand. Og den selvsamme Røst under lignende Omstændigheder kun i mindre Kredse, er det Herren lader lyde gjennem en Wesley, en Knox, en Hauge, en Moody.

Der er i de religiøse Forholde i Amerika mangt og meget, som særligt kunde nødvendiggjøre en Røst til at raabe af Struben: Land, Land, Land, hør Herrens Ord! — Der er vist intet Folk, hvor der er lagt saameget Vind paa den udvortes Gudsdyrkelse, den kristelige Velgjørenhed, Omsorgen for Hedningerne o. s. v., og vel næppe noget Land, der med saamegen Ret, kan rose sig af at være et „evangelisk" Land som Amerika. Men med alle sine Kirker og „meetings" og „conventions" og „sociables" er Kristendommen paa mange

*) Efter Dr. Daniels.

Maader bleven en Modesag eller en Velanstændighedssag, har dels blandet sig med Politiken, dels ladet sig udvortesgjøre i den Grad, at Marv og Kraft er bleven udsuget af Kristi salige Lære; den er sunket ned til en fattig Moral-lære, og løftet alene til et velskikket Thema for Prædikanters Forfængelighed og Veltalenhed; det er saaledes Beecher er bleven en af det „kristne“ Amerikas store Mænd. Det enfoldige levende Guds Ord passer lidet til saa høie Øiemed; det er derfor til ikke ringe Del forsvundet af den amerikanske Prædiken, uden i det høieste som et passende Udgangspunkt. Her er det vel Moody har havt sin største Mission, og her vil vel neppe hans ivrigste Modstandere nægte ham en varig Indflydelse. Han har atter bragt „Guds Ord“ i Ære i en stor Del af den amerikanske Kirke. Ogsaa paa ham har det Ord fundet Stadfæstelse: Gud har udvalgt det som er skrøbeligt for Verden for at beskjæmme det Stærke.

Moody er født i 1837, 5te Febr. i Northfield, Massachusetts, i den selvsamme Dal, der har opammet saamange af Amerikas Vækkelsesprædikanter. — Hans Fader var en Murer, der ved sin pludselige Død efterlod Enken i yderst fattige Kaar, med syv smaa Børn, hvoraf Dwight Lyman var en af de yngste.

Der var hos denne Gut intet, der skulde berettige til store Forventninger, uden det skulde være en aldeles ustyrlig og ubendig Karakter, der ikke lod sig bøie af noget uden Moderens Taarer og usigeligt kjærlige Væsen. Nøden havde lært Moderen at kaste al sin Sorg paa Herren, og naar Børnenes Ustyrlighed gik for vidt eller andre smertelige Ting kom til, var det hendes Skik at gaa ind i et Kammer og knæle for Herren. Hun var altid styrket og opmuntret naar hun kom ud, og eftersom Børnene begyndte ret at forstaa, hvilken Hjælp Herren var for hende, gjorde det ogsaa et alt dybere Indtryk paa dem. — Og vist er det, at Dwight nest Gud skylder sin Moder den enfoldige, barnlige Tro til Gud, der er den uimodstaaelige Kraft i al hans Prædiken og Virksomhed.

Kundskaber og Dannelse derimod, havde han ligesaalidt Anledning at erhverve sig som nogen stærk Smag for. Mer end et halv Snes Gange maatte han gjennemgaa Aar om andet det samme Begyndelseskursus ved Stedets Commonskole, indtil Skolen til Lærerens store Forargelse tilslut kun blev Tumlepladsen for hans uregjerlige Luner.

Til Gjengjeld var der i Hjemmet Ting, der kunde vende Guttens Tanker til Alvor. Moderens daglige Bøn og daglige Slid for at ernære de smaa; og fremfor alt, at den ældste Broder, af hvem Moderen kunde vente nogen Støtte, rømte fra Hjemmet og blev borte som en forloren Søn.*)

Sytten Aar gammel skulde han sætte ud paa egen Haand og drog til Boston fuld af ungdommeligt Mod og brændende Lyst efter at arbeide sig op i Verden. — Han syntes han var stærk nok til at møde en hel Hær.

Her mødte ham ogsaa det første Slag. Thi han var endnu saare langt fra Herren, og hans svulmende Mod var kun en kraftig kjødelig Selvtillid.

En Onkel, som han havde i Boston, og som eiede et større Skoudsalg, havde ved et Besøg i Northfield nægtet at antage ham i sin Butik af Frygt for, at hans viltre og ubendige Karakter skulde føre ham i Fordærvelse i det store Boston. — Moody vilde derfor ikke have mer med ham at gjøre; han kunde nok hjælpe sig selv. — Han aflagde derfor kun i forbigaaende et Besøg hos Onkelen, men tog forresten ind til en anden, fattigere Onkel i Boston og satte sig derfra i Bevægelse for at faa en Plads.

Det faldt imidlertid ikke saa aldeles let. Den unge Bondegut var langt fra at frembyde et Udseende, som var skikket til at vinde de fine Bostonfolk. — Hans Væsen var keitet og bondeagtigt, hans Sprog uden al Dannelse, hans Klæder luvslidte og af et eldgammelt Snit, og forat sætte Kronen paa det hele fik han just i disse Dage en Byld paa Halsen, som nødte ham til at gaa med Hoved bøiet over mod

*) Se Moodys Prædiken om „den forlorne Søn."

den ene Side. Han var saaledes ikke just i Stilling til at indtage Folk for sig; og Dag efter Dag fik han paa Anmodning om Plads overalt nei. — Det store Mod begyndte at bøies, og Enden var, at han smukt gik til Onkelen og bad pent om Arbeide. Onkelen antog ham paa de Betingelser, at han skulde bo paa et Sted, som Onkelen anviste ham, ikke gaa ud om Aftenen, og hver Søndag gaa til Mont Vernon Congregationalkirke og Søndagsskole. — Moody lovede alt, og saaledes begyndte hans verdslige Løbebane.

Han greb Sagen an med Kraft og Mod. Og snart fandt Onkelen ud, at den unge Moody var en udmærket Salgsmand. Med Kristendommen derimod gik det saare langsomt. — Ved Søndagsskolen var en dygtig Lærer Ed. Kimball; længe anstrængte han sig forgjæves for at vinde noget Indgang og Indflydelse hos den tungvindte Landsgut; men efterhaanden tøede Isen op; Præstens og Søndagsskolelærerens Formaninger trængte sig alvorligt ind paa hans i Dybet fyrige Gemyt, og da Kimball en Dag kom ind i hans Butik, lagde Haanden om hans Hals og med usigelig Venlighed spurgte ham, om han ikke vilde give Kristus sit Hjerte, kunde han ikke længer modstaa. Han gik til Korset og fandt i Troen Forsikring om sine Synders Forladelse; han blev et Guds Barn; og Aar senere, naar han har omtalt denne Begivenhed, siger han: „jeg synes endnu jeg føler Kimballs Haand om min Hals."

Han søgte nu om Optagelse i Menigheden; men det gik ikke saa fort. Deacons examinerede ham, men fandt, at trods hans Trosfreidighed, manglede han adskilligt i den regulære, orthodoxe Lærekundskab. — Der var flere Spørgsmaal han ikke kunde besvare. — Men af Hensyn til den Iver og Oprigtighed, hvormed han tjente Herren, blev han optagen paa et Slags Prøve og en Komite af 2 Mand udnævnt til at have Opsigt med ham. — Efter nogen Tids Forløb blev han efter fornyet Ansøgning endelig optaget som fuldt Menighedslem i Mont Vernon Congregationalkirke 1855.

Mont Vernon var en „fashionabel" Kirke, hvor det kristelige Liv ofte artede sig med stor Lunkenhed. — Moody var brændende i Aanden — der ulmede i ham en Troens Ild, der en Dag skulde saa lyse med aaben Flamme. Som Følge deraf var han ingenlunde tilbageholden i de religiøse Møder, talte og bad næsten i ethvert af dem, revsede og formante, saa at han ikke alene vakte de „rolige" Lemmers Forargelse men ogsaa tvang Præsten undertiden til at sætte en Dæmper paa hans Fyrighed.

Han følte sig derfor snart indstængt og bunden i denne Luft, hvor Kristi Liv kun syntes at maatte nydes og voxe i smaa lægelige Portioner efter visse Regler. Der var noget i ham, som skreg efter mer Luft og mer Rum og mer Frihed, — og kun nogle Maaneder efter Optagelsen i Kirken drog han mod det store aabne Vest, — til Chicago.

I Chicago.

Her begynder et nyt Afsnit af Moodys Liv. — Hans Vækkelse havde ikke været betegnet ved nogen særdeles Voldsomhed, eller Pludselighed. Tvertimod var han Skridt for Skridt og ligesom modstridende bleven ført til Herren, og trods den udvortes Fyrighed og Fremfusenhed, var der i hans indre en dyb og jævn Vext i Troen og Kristi Liv, ofte under haarde Anfægtelse og mange Taarer, idet han ogsaa havde en voldsom kjødelig Natur at overvinde. Og som det vist er et Særkjende for alle Guds store Sendebud, at de kun modstridende og under stor Frygt og Bæven lode sig føre ind i den vigtige Guds Gjerning, idet de atter og atter sige: „Herre send heller en anden", saa var det ogsaa saare langt fra Moodys Tanke at blive en Herrens Apostel, saaledes som han er bleven, og det varede mange Aar inden Herren vandt saaledes Skikkelse i ham, at han turde forlade alt, og følge Jesus som Peter og de andre Apostle.

I mange Aar havde han derfor heller ikke andet isinde end ved haardt Arbeide og Sparsommelighed at komme i en uafhængig Stilling, og ved Siden deraf, saalangt hans Evne

rak, ogsaa at gjøre noget for Guds Rige. Herren havde imidlertid bestemt det anderledes, og han havde derfor nedlagt hos ham en uslukkelig Kjærlighed til de arme Sjæle, som endnu var fremmede for Frelseren, og en uovervindelig Lyst til overalt at opsøge dem og kalde dem til Jesum. — „Der er Glæde i Himmelen, over een Sjæl som omvender sig" — det lød altid for ham, og det blev Maalet for hans høieste Lyksalighed at blive Middel til een Sjæls Frelse. Denne Tanke lod ham aldrig Ro; Dag og Nat kom det for ham, at der ogsaa i Chicago var forlorne og forvildede Faar, der vansmægtede efter det glade Budskab; at bringe dette til den fattigste og elendigste blev Drivfjederen i hele hans aandelige Vert og Virksomhed i Chicago.

Han kom atter paa Skostore og viste samme Dygtighed til at handle som i Boston. Han slap aldrig en Kunde, før han havde faaet solgt noget til ham. Efter al menneskelig Beregning vilde han i Chicago inden mange Aar og med saadanne Egenskaber blive en uafhængig og velstaaende Businessmand. — Men de arme Sjæle lod ham ingen Ro. — Noget maatte han gjøre for sin Frelser.

Han sluttede sig strax til en Congregationalkirke. Her leiede han 4 Stolestader og søgte hver Søndag at faa dem fulde af unge Mennesker. Dertil løb den gamle Vane afsted med ham, saa at han holdt baade Formaningstaler og Bønner, med saadan Frihed og Ligefremhed i Fremstillingen af sine og andres Skrøbeligheder, at Kirkelemmerne var langt fra at føle sig opbyggede eller tiltalte deraf. — Han fik derfor snart det Raad at holde sine fire Stoler fulde af Folk, men forresten overlade Tale og Bøn til fornuftigere Folk.

Hvad skulde han nu gjøre? Det var umuligt for ham at være i Ro. — Han vilde dog drive Folk sammen om Guds Ord. Tidligt om Søndagsmorgenen kunde man nu se ham gaa rundt paa Hoteller og Boardinghuse, paa Salooner og Gadehjørner, uddele Traktater og bede Folk komme til Morgengudstjeneste i en Methodistkirke. Dernæst begyndte han sammen med J. B. Stillson at gaa ombord paa Skibene

og andetsteds for at bede Matroserne sammen til Gudstjeneste et eller andet Sted i Nærheden.

Söndagsskolen.

Men allermest kom han at tænke paa de smaa forladte Børn i de fattigste Kvarterer af Chicago, og dette gav Stødet til hans Hovedvirksomhed i Chicago. — Søndagsskolen. — Saaledes bad han engang om at blive Søndagsskolelærer i en liden Skole, han havde fundet ud i North Wells Street. — Superintendenten sa', at han havde næsten ligesaamange Lærere som Elever, men at han skulde faa lære alle ny Elever han bragte ind. Næste Søndag kom han med 18 barhodede og barbente, fillede og smudsige Børn, som ihvorlidet de smagte den „pene" Søndagsskole, dog efter Moodys Forsikring, hver af dem havde en Sjæl at frelse.

Dette gav Foranledning til en Søndagsskolevirksomhed paa egen Haand. I den mest berygtede Del af Chicago, „the Sands", hvor alskens Last og Forbrydelse næsten ustraffet kunde gaa for sig, begyndte han i en forladt Saloon en Søndagsskole for dette Kvarters forsømte og elendige Børn. — For enhver anden end Moody var der nooervindelige Vanskeligheder i Veien. Rundt om var der Larmen af et Par Hundrede Drikkesteder med alle dermed følgende Forstyrrelser. — Om Børnene kunde bevæges at komme til Skole, saa var de aldeles uvidende, raa og ustyrlige. Og hvad der for nogen kunde synes det allerværste, Moody selv var uden alle Kundskaber, saa at det kun var med Vanskelighed han kunde stave sig frem i den hellige Skrift, og naar han kom til længere Ord, maatte han hoppe over dem. Moody overvandt alle Betænkeligheder og Vanskeligheder ved Troen paa, at Gud kunde lade ham vise nogen af disse arme Børn Veien til Kristus.

Den første Ting var at faa disse halvvilde, sky Børn til at komme paa Skole. Moody, besad en inderlig Kjærlighed til Børn og deraf en særegen Evne til at vinde dem. — For sine Spareskillinger kjøbte han Maplesukker og lignende,

hvorved han kunde bevæge dem til at komme. Imellem denne lasede, skidne, vilde Børneflok følte han sig just hjemme; hver havde en dyrkjøbt Sjæl, — ingen bekymrede sig om den, — det var mer end Grund nok, og var han end selv uvidende, — disse kunde han dog undervise om Veien til Kristum. Søndagsskolen havde en exempelløs Fremgang. — Han fik Lov at flytte ind i den store North Market Hall, hvor der om Lørdagsaftenen holdtes Dans saaat Moody og hans Venner tidlig om Søndagsmorgenen maatte feie ud. — Inden et Aar var der gjennemsnitlig 650 Børn. Dette var den saakaldte „North Market Mission.“

Det hører til de utrolige Ting baade at kunne samle og under saadanne Omstændigheder styre en lignende Flok. Midlerne var her som overalt, foruden en inderlig utrættelig Kjærlighed og en særegen Begavelse, de to Ting: Bøn og Arbeide. Han skyede ingen Anstrængelse, og han aflod aldrig at bede.

Al sin Fritid indtil langt paa Aften benyttede han for at komme rundt i de smudsigste, sørgeligste Huse, hvor han kunde finde Børn at redde. Ved Alvor og Overtalelse bevægede han baade Børn og Forældre. De saa, at han intet andet Formaal havde end deres Børns Vel; og derved vandt han Tillid. — Dog ikke overalt blev han venligt modtagen, og det var ofte, at han kun ved stor Aandsnærværelse kunde redde sig fra at blive mishandlet og ihjelslagen. Især var det Saloonkeeperne og Katholikerne, som forargedes over hans velsignede Virksomhed. Engang blev han overfaldt af nogle raa Mennesker; han anmodede dem at maatte bede før de slog ham; de tillod det formodentlig i Tanken om at have en Spas mer; — han faldt paa Knæ og bad saa inderligt for dem, at de en efter anden sneg sig bort dybt rørte; de lod ham i Fred senere. Der er mange mærkelige Exempler, paa hvad hans Bøn udrettede blandt de mest forvorpne Mennesker; og tilslut lod alle ham i Fred, om end de lidet syntes om hans Arbeide.

Derved kunde han mer uforstyrret søge efter de fortabte Børn allevegne og bringe dem til sin Skole. — Til at styre

den øvedes ogsaa disse Ting: Kjærlighed, Bøn og Arbeide, — Her et Exempel: En kold Dag i Februar kommer en Dreng ind; al hans Klædning var en Mands-Overfrak, men saa laset og saa stoppet og sammensyet at han saa ud som et Væsen i en skidden Sæk; nogle Avisstumper om Benene fuldstændiggjorde hans Vinterklædning. Moody gik ham imøde, tog ham venligt ved Haanden og førte ham op i en Klasse med samme Forekommenhed, som en anden vilde have gjort med den finest klædte Gut.

Derfor slyngede alle sig om Moody som en anden Fader og gav ham et Herredømme over sig, som intet andet end en inderlig Kjærlighed kan opnaa. — Samtidigt udviklede der sig ogsaa en kraftig Samfundsaand, idet alle, der hørte Skolen til, følte sig som af een Familie, og uvilkaarlig hendroges de til hinanden af den samme Kjærlighed, som deres aandelige Fader gav Exempel paa. — Det blev efterhaanden deres Skole, deres Lærere, deres Bønnemøder, og fremforalt deres Moody.

Hvad dette betyder for et frit Samfunds Udvikling, vil enhver forstaa. Disse smaa halvvilde Børn blev de ivrigste Missionærer for deres Skole; de fandt naa frem til Kammerater, som ingen anden havde fundet, og der er Exempler paa, at mange har udstaaet de haardeste Mishandlinger af drikfældige eller katholske Forældre, heller end at være borte fra Skolen. — Engang kom en af dem ind i sin Skole og fandt en Nykommer sidde med Huen paa; han gav ham udenvidere en saa eftertrykkelig Dask, at baade Gut og Hue tumlede henad Gulvet; „det skal lære dig at tage Huen af i vor Skole", sa' han, og gik rolig paa sin Plads.

Saadanne Forstyrrelser hørte ellers, især i den første Tid, til Dagens Orden, og mangen en kom derfra med blaa Øine. Men heldigvis var Moody i høi Grad hævet over deslige Bagateller. Det var ham bestandig vigtigere at een Sjæl frelstes under fortsat Bøn og Arbeide, end at opgive den paabegyndte Virksomhed paa Grund af Uordener, der fra den første Tid dog vare uundgaaelige.

Efterhaanden blev det ogsaa meget bedre i denne Henseende; men Spørgsmaalet var: Hvorledes skal disse mange lære noget. Moody havde det Princip, at naar Børnene kun isandhed blev omvendte til Kristus, vilde de selv sørge for sin ydre Opdragelse. Deres Sjæles Frelse blev ham derfor det „eneste Fornødne." — For dette Øiemed mente han, at hverken han selv eller andre, behøvede store Bogkundskaber. Han manglede derfor heller ikke Lærere; og Moody spurgte ikke efter, til hvilket Kirkesamfund de hørte, naar der kun var Grund til at tro, at de for Alvor vilde drage Sjælene til Frelseren. Men ofte hendte det, at Lærere viste sig udygtige til at drage og interessere Børnene. Han fulgte da den Regel, at det overlodes Børnene, at gaa til den Lærer til hvem de hendroges; og hans Erfaring var, at Børnenes Instinkt kun sjelden feilede; var Læreren uduelig, varede det ikke mange Søndage, inden han sad med tomme Bænke og af sig selv maatte slutte.

Ialfald trivedes Skolen ikke mindre ved denne Fremgangsmaade. Og der gives nu rundt om i Amerika mangen en Mand baade af kristeligt Alvor og verdslig Dygtighed, som af Moody er samlet op paa Chicagos Gader, og har faaet sin første Opdragelse i North Market Søndagsskole, og har fundet sin Sjæls Frelse under Lægmanden Moodys Ledelse.

Det var Fristunderne, Aftentimerne og Søndagen, Moody havde kunnet ofre til sin Mission. — Imidlertid var der ogsaa en anden Virksomhed, som mer og mer skulde komme at lægge Beslag paa hans fyrige Aand, og tilslut bortdrage ham aldeles fra al verdslig Virksomhed, nemlig de

unge Mänds kristelige Forening.

Under den store Vækkelse i Chicago i Aarene 1857 og 58, var der bleven stiftet en kristelig Ynglingeforening, som holdt Bønnemøde hver Middag. Men uheldigvis var den væsenlig tiltænkt unge Mænd af bedre Familie, og Interessen døde uvilkaarlig bort. — Med sædvanlig Fripostighed

udtalte Moody sig om „den halve Kristendom“, og dette bidrog vel ogsaa sit til at Middagsmøderne krympede ind, saa at der undertiden ikke mødte andre end Moody og et Par af hans tro Venner, Farwell og Jakobs. — En Gang hændte det, at alle disse var borte, og der mødte kun en gammel kristeligsindet skotsk Kone. Hun ventede en Stund, tog saa Bibelen selv, læste et Stykke høit, sang en Psalme og sluttede med en inderlig Bøn, at Herren vilde give disse Møder nyt Liv. — Denne Bøn bar Frugt. Moody og flere af hans Venner blev dybt grebne deraf og med sædvanlig Fyrighed satte han sig i Virksomhed for at gjenoplive Møderne. — Han gik paa Gader og Stræder og tvang alle til at komme ind; han spurgte ikke efter deres Stand eller Formue, og efterhaanden blev Salen fuld og stor Velsignelse fornemmet deraf. Men denne nye Virksomhed i Forbindelse med Søndagsskolen begyndte saa stærkt at optage al hans Tid og Tanke, at den Beslutning mer og mer modnedes hos ham, helt og holdent at overgive sig til Arbeidet for Sjæles Frelse. Sin Ungdoms Drøm ved alvorligt Arbeide at vinde økonomisk Uafhængighed, maatte han da opgive for Kristi Skyld, og han er ikke bleven skuffet i sin Tillid. Da han opgav sin Forretning havde han endnu et Par Tusinde Dollars i Behold. — De syntes ham at maatte holde ud en Levetid. — Men det varede ikke ret længe, inden det hele var opbrugt i hans Missionsvirksomhed, Søndagsskole, — Fattiges Hjælp og Reiser. Siden den Tid har han aldrig modtaget Løn af noget Samfund eller Kirke; og uagtet han ofte har været nær virkelig Nød, kan han dog med Paulus sige at han er vel forfaren i alt, baade i at mættes og hungres, baade i at have Overflod og at fattes.

Nu var han fri som Fuglen og med hele sin Kraft kastede han sig ind i Arbeidet for unge Mænds Forening. Der begyndte da ogsaa at spores en ny Virksomhed deri. — Middagsmøderne var til Trængsel overfyldte; et lidet Kot under Trappen, bestemt til Ved og Kul, blev Moodys Lønkammer. Der laa han undertiden alene, undertiden med et Par af sine

fortroligste Venner i inderlig Bøn for Herrens Trone i Timen fra 11 til 12; — og det blev et sandt Ord, at en Retfærdigs Forbøn formaar meget, naar den er oprigtig. Der blev en stor aandelig Bevægelse i disse Møder, og Foreningen selv voxede med en forhen ukjendt Kraft. Moody blev Formand for Hjælpekomiteen, og med sin sædvanlige Trosfrighed og Iver, som syntes at trodse al Anstrængelse, vidste han overalt at opsøge syge, fremmede og fattige og hjælpe dem baade timeligt og aandeligt. Foreningen blev derved et aandeligt Salt i Staden, tiltrak sig stor Opmærksomhed ogsaa rundt i de andre Byer og opvakte et levende Ønske om at have de „unge Mænds kristelige Foreninger“ drevne i den samme Aand overalt.

Der holdes aarlig Konventioner eller Fællesmøder for alle disse og lignende Foreninger i Staten Illinois som overalt. I disse var det nu Moodys Aand og Begeistring kom at finde en ny Mark og en Forsmag af det store Vækkelsesarbeide i England og Amerika. — Men vi vilde tage meget Feil, om vi troede at Moody fra først af spillede nogen fremragende Rolle i disse Fællesmøder. Tvertimod. Selv var han beskeden og tilbageholden og vilde altid hellere have en anden at gaa; og de mere „lærte“ Prester kunde ikke vanskelig glemme at han var en slet og ret Lægmand — endog med mindre Kundskaber end de fleste. Men Herren drev ham frem, der hvor han selv holdt sig tilbage.

Det var i 1861, en Søndagsskole Konvention holdtes i Bureau County, Ill. — Der var sendt Bud efter flere „fremragende“ Mænd fra Chicago; de havde ogsaa lovet at komme. — Ved Moodys Ankomst fra et andet Sted, var der imidlertid ingen anden fra Chicago end ham selv og Ynglingeforeningens Sekretær, Mr. Hawley, der ligesom Moody kun hørte til de mindre Lys i Chicago. Deres Følelser lader sig bedre tænke end beskrive. Imidlertid, et gjorde de, de kastede sig i Bøn for Herrens Trone den hele Nat før Mødet.

Efter at de først, mer forretningsmæssige Forhandlinger var forbi, vendte alles Øine sig til de „fremragende“ fra

Chicago. Først talte Hawley, mens Moody bad. Derefter talte Moody med en før ukjendt Kraft og Salvelse om Nødvendigheden af at tro til Kristum, medens det heder idag. En stor Bevægelse greb Forsamlingen — og fra denne Dag kom der et nyt Liv baade i disse Fællesmøder og de mindre Kredse, hvorfra de kom. — Moody selv blev som fornyet og gik efter den Dag uden Frygt eller Bæven overalt hvor Herren sendte ham. — Han blev saaledes daglig opdragen for sin Virksomhed som Evangelist.

I Chicago var hans Arbeide ingenlunde afbrudt ved de hyppige Reiser. Kun voxede Missionen, baade Søndagsskolen og den derved dannede Menighed var hans kjæreste Syssel. Ynglingeforeningen blev hans anden Kjærlighed; Men baade udvidedes begge under Moodys Indflydelse, og den sidste især blev et godt Redskab til at bringe Liv i alle Chicagos Menigheder, hvor Kristendommen ofte var størknet til en ydre Form.

I Krigen.

Imidlertid kom Krigen med alt sit Broderhad og alle sine Rædsler. Men medens Ondskabens Magter jublede, aabnedes der ogsaa en vid Port for Herren; Slagenes forfærdelige Scener og Døden daglig for Øie, gjorde mange Hjerter modtagelige for Evangeliet. Den storartede Hjælp som kristne Samfund bragte de lidende og blødende Soldater, gjenopvakte den indbyrdes Kjærlighed og blev ogsaa en Port for Herren.

Iblandt Amerikas Hjælpeselskaber under Krigen spiller Chicago Ynglingeforening en fremragende Rolle; — og Moody var Sjælen i alt dens Arbeide. Med vanlig Frimodighed og Kraft kastede han sig ind i det Vækkelsesarbeide blandt Soldaterne, der syntes at bære saa rige Frugter. I Øvelsesleiren fik han istand regelmæssige Gudstjenester; I Feldten, før Slaget, efter Slaget var han utrættelig overalt tilstede, for at lindre, hjælpe, bede og forkynde det glade Budskab. Under disse Omstændigheder havde han vidunder=

lige Beviser baade paa Guds Ords Kraft til at frelse den sukkende Sjæl, og Bønnens Magt til at hjælpe i Nøden.

Efter et Slag havde han med andre Venner en hel Del saarede og døende at pleie paa Slagmarken. Det var langt til By og Hæren var bortmarsjeret. De bar Vand fra en nærrindende Bæk, men der var intet Brød, og de lidende Soldater holdt paa at forsmægte. — Hvad skulde de gjøre; det var mørk Nat. — „Lad os bede Gud sende os Brød" sagde En. Og alle faldt paaknæ; — de bad længe og inderligt. I Dagbrækningen kom en Farmervogn fuldlæsset med Brød. „Jeg fik ikke sove inat, sagde Manden; thi de arme saarede Soldater randt mig ihu; kanske mangle de Brød; min Hustru stod op og bagede saameget hun kunde, jeg læssede det paa min Vogn, gik ind i alle Nabogaardene og fik mer. — og saaledes er jeg nu her."

Vistnok kan der atter spørges: Hvad er lettere at sige: „tag din Seng og gaa", eller: „dine Synder er dig forladte?" Et er vist, — at han, der ofte sendte saadan vidunderlig Hjælp, han lod ogsaa mange Sjæle erfare Evangeliets salige Frelse under Krigens Nød og Nædsler. Men for Moody var denne Virksomhed et nyt Led i den Opdragelse som Herren gav ham for hans Kald. Han saa klarere og klarere, hvortil Herren vilde og kunde bruge ham; han vandt en stor Erfaring og Kundskab til Menneskenøden og Menneskehjertet og fremfor alt en urokkelig, fornyet Tro paa Guds Ords Magt til at frelse Sjæle.

Efter Krigen

blev Moodys Virksomhed i Chicago mer utrættelig og kraftig end nogensinde. Ynglingeforeningen og North Market Missionen var altid Brændpunktet for alle hans Kræfter. Den første havde især efter Krigen gjort betydelig Fremgang. Middagsmøderne var overfyldt af Tilhørere; ofte maatte hele Skarer vende om af Mangel paa Rum. Enten Moody ledede Mødet eller ikke, var han dog altid Sjælen deri og forstod at meddele Deltagerne den samme Fyrighed og Ild,

det samme Alvor og Inderlighed, hvoraf han selv var opfyldt. — Enhver der optraadte enten med Bøn eller Formaning eller Udlæggelse, maatte fatte sig i al Korthed og Kraft; og dersom der kom Søvnighed over Forsamlingen enten paa Grund af en fremmed Landspræsts Langtrukkenhed eller af nogen anden Grund, vidste Moody altid ved en pludselig Formaning eller Opfordring til Sang, at bringe nyt Liv i det hele. Disse Bønnemøder havde derfor en velsignet Indflydelse blandt Chicagos unge Mænd — Takket være Moodys rastløse Arbeide for at samle alle baade Fattige og Fremmede til Opbyggelsen. Men Salen var snart altfor liden; det blev en uafviselig Trang at bygge et eget Hus for Foreningen, stort nok til Behovet. Men det vilde blive en Udgift af over $100.000; hvor skulde Pengene komme fra? Der var en almindelig Følelse blandt Foreningens alvorligste Medlemmer, at kun ved at sætte Moody til Foreningens Præsident kunde der blive Haab om en ny Bygning. Men dette vakte en bestemt Opposition fra mange Hold. Chicago Y. M. C. Association, var især efter Krigen, en gjennem hele Landet agtet og anseet Institution; en fremragende Geistlig i Præsidentstolen vilde være skikket til at styrke Foreningens Anseelse og Indflydelse; og med al Anerkjendelse af Moodys Talent og Utrættelighed, var han dog kun en slet og ret Lægmand, med faa eller ingen Kundskaber. — Der blev en hel Valgkamp ikke aldeles uden Bitterhed. — Resultatet var at Moody blev valgt med en lille Majoritet. Den beskedne Skomagerdreng er nu bleven Præsident for en af de mægtigste, religiøse Foreninger i Amerika. — Med sædvanlig Kraft lagde han Haand paa Værket. Efter to Aars Forløb stod Bygningen færdig midt i den mest befærdede Del af Chicago, — med en større og en mindre Sal, Læseværelser, Bibliotek, — og — mindst men ikke uvæsentligst — istedetfor det gamle Kulkot, et lille Aflukke hvor Moody kunde indeslutte sig med Gud alene. Det blev den berømte „Farwell Hall", saa kaldet efter en af Moodys troeste Hjælpere, en rig Forretningsmand i Chicago.

Fra denne sin Stilling blev Moody en religiøs Magt i Amerika. — Overalt i de forenede Stater og Canada maatte han være med at organisere og bringe Liv i kristelige Ynglingeforeninger, — og er med Rette bleven kaldt deres Apostel i Amerika.

I 1867 var Farwell Hall færdig; i 1868 brandt den. Det kostede utrolige Anstrængelser at opbygge den paany; men Moody viste sig ogsaa dette Arbeide voxen og den nye „Farwell Hall" opstod foryngct og udvidet af Asken og det gamle Arbeide fortsattes med usvækket Kraft.

Dog var det ikke altid uden Modstand at Moody kunde fortsætte sin Virksomhed. Især var de slappe Unitarier misfornøiede med hans strænge Begreber om Kristendom. En af dens Præster stiftede endog en Modforening, der dog kun kom at friste en kummerlig Tilværelse. En anden Gang var „Farwell Hall" bortleiet til en Kirkebazar; efter dens Slutning blev Bordene ryddede afveien for at Kirkens Medlemmer kunde faa afslutte det hele med en „kristelig Dans." Moody var forfærdet over en saadan Vanhelligelse af en Sal, der var indviet til Guds Brug: han protesterede ivrigt derimod; og da det ikke hjalp, gik han ganske roligt ned i Kjælderen, afslukkede Gasen, og lod Balgjæsterne finde ud som de bedst kunde, — dog neppe i den allervenligste Sindsstemning. Uagtet han ved saadan bestemt Optræden vandt mange Modstandere, blev det dog vitterligt for alle, at det kun var ham om Sjælenes Frelse og Guds Ære at gjøre, og deri fandt hans Arbeide sin altovervindende Styrke.

Moodys Menighed.

Søndagsskolen og Missionen paa North Marcket blev under alt dette dog ingenlunde vanskjøttet. Det Arbeide der fra først af havde mødt saa vidunderligt Held og Velsignelse, skred kraftigen fremad. — Dels Moodys Opbyggelser, der i disse Kvarterer ofte maatte beskyttes af Politiet, dels og vel fornemmeligst Søndagsskolebørnenes Indflydelse, i sine Hjem, havde bevirket en kraftig og jevn Vækkelse iblandt dette Chi=

cagos mest foragtede Udskud. Det blev atter sandt, at Toldere og Syndere holdt sig nær til Jesum, og endnu mere, at han skammede sig ikke ved at kaldes deres Broder, og der ligger heri et betydningsfuldt Vink om, hvad Velsignelse Søndagsskoler kan blive for Menighedernes aandelige Liv. Men Moody var i det første noget forlegen, hvad han skulde gjøre med disse nyvakte. — Ikke havde han nogen Menighed; heller ikke var han Præst. — En Tid hjalp han sig med at sende dem til det Kirkesamfund, hvortil deres Forældre maatte have hørt. Men en større Del havde hverken gjennem Forældre eller paa nogen anden Maade tilhørt nogetsomhelst Kirkesamfund. — De saa op til Moody som deres aandelige Fader, som havde avlet dem i Kristo; de vilde ogsaa have ham til deres Sjælesørger. Revne som Brande ud af Last og Forbrydelse, fattige, uvidende og uopdragne, kunde de vanskelig finde sig hjemme uden mellem sig selv indbyrdes, og Dag for Dag blev Trangen lydeligere til at organisere sig som en selvstændig Menighed uden noget andet Bekjendelsesmærke, end Guds Ord og den indbyrdes Kjærlighed i fælles Tro og Haab, og uden noget andet Navn end „Kristne." — Moody, omend modstridende maatte tilslut give efter.

Han sammenkaldte et Møde og indbød adskillige af Stadens Præster. Da de imidlertid hørte om Endemaalet for Sammenkomsten, blev de betænkelige; Methodisten og Episkopalen, Baptisten og Presbyterianen reiste sig hver for sig, udtalte sin Agtelse og Venskab for Moody og hans Gjerning, men naar Spørgsmaalet var om Menighedsorganisation, kunde de kun gjøre det efter sine egne Bekjendelser og Love. — En Congregationalist blev dog tilbage og hjalp at danne Menigheden, der valgte Moody til Præst uden at slutte sig til noget Kirkesamfund. — Saaledes blev Moody Præst uden Ordination ved en Menigheds Kald. Han bryder Brødet i Menighedens Forsamling; men Daab har han brugt at lade udføre af andre, ligesom det vel passende her kan tillægges, at med Hensyn til Sakramenterne og følgelig Læren om Kirken synes Moody — vel som Følge af hans

særegne Virksomhed — at have mindre bestemte og klare Begreber.

Det varede ikke længe, inden den nystiftede Menighed under Moodys Ledelse blev en af de mest blomstrende i Chicago. — I Nord Illinois Str. byggedes en rummelig Kirke, der kostede $20.000, væsenlig indsamlet af Moody. — I Menigheden artede Livet sig med apostolisk Kraft og Simpelhed. Det fortælles, at Uge efter Uge, Maaned efter Maaned, hengik ikke nogen Aften, hvor der ikke var et eller andet Slags Møde i Moodys Kirke. Her forstod han mesterligt at bringe alle Gaver i Menigheden til Virksomhed for Guds Rige; og ligesom Bønnemøderne i „Farwell Hall“ havde været særdeles skikkede til at opdrage et livskraftigt Lægelement rundt omkring i Chicagos Menigheder, saaledes blev det ogsaa for Moody af største Vigtighed, at hans egne Menighedslemmer flittigt øvede sine Gaver, og man havde der Anledning at høre baade Bønner, Formaninger og Bibeludlæggelse af simple Lægmænd, som kunde beskjemme mangen en lærd Præst.

I alleregentligste Forstand, og trods Manglen paa Ordination, var han en Fader og Hyrde for sin Menighed. — Han kjendte dem alle, besøgte dem ofte og bragte altid saadan aandelig eller timelig Hjælp, som han vidste var nødvendig. — Især efter at han blev gift, var hans Familie med to elskelige Børn et sandt himmelsk Tilflugtsted for alle sørgende, lidende og klagende; og hans Hustru delte trolig al Mandens Anstrengelse for at lindre de Elendige og opreise de Faldne; hun forstod ogsaa at berede Manden den huslige Vederkvægelse og Ro, som han saa inderlig tiltrang. Selv var Moody lykkelig og glad som et Barn i sit unge Hjem og viste for Menigheden Exemplet af en god og tro Husfader.

Efter Branden gjordes ogsaa her særegne Krav til hans Tro, hans Bøn og hans Arbeide. Selv mistede han et Hus med alt Tilbehør, som nogle Venner kort iforveien havde gjort ham en overraskende Foræring af. En stor Mængde af hans Menighedslemmer var blevne blottede for alt; Kirken og Søndagsskolen var revne med af Flammerne. Med

usvekket Iver kastede han sig ind i Arbeidet for at afhjælpe Nøden. Han sendte Familien øst, indlogerede sig selv som han bedst kunde, og paabegyndte midt mellem de endnu næsten rygende Ruiner Opførelsen af det store Bredeskjul, der er bleven kjendt under Navn af „Tabernaklet." Medens Moody i Østen samlede Penge, arbeidede hans Folk paa Huset; blottede for alt som mange af dem vare, kunde de ikke ofre nogen Dag til Arbeidet; de kom derfor om Kvellen og ofrede her sine Hviletimer, og det varede ikke længe, inden Moody maatte komme hjem og indvie Bygningen; „byg stort nok!" havde han sagt, og Tabernaklet, som lignede en uhyre Staldbygning i det ydre og kun var opført af Bjelker og Breder, indvendig foret med tykt Papir, var 109 Fod langt og 75 Fod bredt. — Men det var ikke for stort for Behovet. Søndagsskolebørnene kom langveisfra gjennem Kulde og Sne, til sin Skole; der var flere Elever end nogensinde, og da Tabernaklet var en af de allerførste Bygninger i den nedbrændte Stad, samledes der uhyre Skarer til at høre Guds Ord — og for at hjælpes i Nøden. Thi Moody, som havde taget Bolig i et lidet Rum i „Tabernaklet", og forvandlet det til et Hovedoplagssted for al den Hjælp der udenfra sendtes til den betrengte Stad, var utrættelig fra Morgen til Aften i at uddele Klæder og Næringsmidler til de Nødlidende, idet han altid lagde et Ord til for at vinde deres Hjerter og Tak til Herren. Saaledes blev han en Redningens Engel for Tusinder i denne Nødens og Trængselens Tid; men for hvormange denne kjærlighedsfulde Hjælp blev Begyndelsen til at søge Herren, det staar opskrevet i Livsens Bog.

Moodys indre Livsförelse.

Snart havde Moody en ny og rummeligere Kirke. Men vi ville nu forlade denne Mands ydre Liv, som vi fra en fattig uvidende Krambodgut har seet plante Guds Lys midt blandt Elendighed, Raahed og Lastens Huler paa North Market, — samle Chicagos Ungdom til Arbeide for Guds

Rige, oplive dette Værk over en stor Del af Amerika, og midt under Krigens Redsler og Ildens Herjinger bringe legemlig og fremfor alt aandelig Hjælp til Tusinder paa Tusinder. Vi ville forlade ham, da han just staar i Begreb med at modtage Kaldelse til at paabegynde sit store Vækkelsesarbeide i England, for at kaste et Blik paa hans indre Vext og Udvikling i disse 20 Aar.

Som før nævnt var hans Kundskaber ved Ankomsten til Chicago i 1856 jevngodt med aldeles intet. Han kunde stave sig gjennem Bibelen, men traf han paa lange Ord, gik han dem udenvidere forbi. Det var ogsaa en af Grundene, hvorfor han kom at beskjæftige sig med den raaeste og mest uvidende Befolkning i Chicago; dem kunde han dog lære noget; de var mer uvidende end ham selv; der er en Herrens Styrelse i dette.

Dog denne Mangel paa Kundskab faldt ingenlunde let for Moody; den hvilede som en tung Byrde paa ham og bragte ham ofte i Anfægtelse, idet han frygtede for at være som den Blinde, der veileder en Blind, og de begge falde i Graven.

I Begyndelsen af hans Virksomhed, da han sammen med Stillson besøgte Skibe og Salooner for at indbyde Søfolk til Opbyggelser og advare dem mod en evig Fortabelse, søgte Stillson at bevæge ham til at paabegynde et Slags Studium, idet han gav ham Anvisning paa et Par Bøger, der „hurtigt" kunde gjøre ham til Theolog. Heldigvis kom Stillson paa denne Tid at forlade Chicago og saaledes undgik Moody at blive en „studeret Hastværkspræst;" Herren havde forbeholdt ham et grundigere Studium.

Imidlertid vedblev han at arbeide og prædike paa sit eget Vis. Med alle Mangler var der et, som vandt Tillid og havde sin store Magt over Folket, det var hans barnlige, urokkelige Tro og inderlige oprigtige Bøn. Det er dog indtil denne Dag vedblevet at være den Magt, hvorved han har lokket Sjælene til Kristus. Han tror, at Gud er mægtig for Jesu Blods Skyld at opreise en dybt falden elendig Syn=

der, og han beder freidigt derom. — Der er vel neppe megen Tvivl om, at det er netop denne Tro og denne Bøn, som mangler, naar saamange Præsters Arbeide bliver uden Frugt. Med Hensyn til Guds Ord, var ogsaa hans Kundskab meget mangelhaftig. Ikke at han ikke læste nok deri; tvertimod; det var hans kjæreste, og næsten eneste Læsning; han gik did som til en levende Kilde, som et Lys for sin Vei, som en Vederkvægelse i Træthed; han var aldrig uden sit Testament, og naar han havde en ledig Stund, hjemme eller paa Reiser, saa var han fordybet i Læsningen deraf. Men han var endnu langtfra at gjøre sig nogen Tanke om, at den hellige Skrift ingenlunde er nogen løsreven Samling af Læreregler eller Bibelsprog eller Fortællinger og Parabler, saaledes som Tilfælde er med andre Religioners Bøger, og som mangfoldige endnu holder Bibelen for. Han læste derfor heller aldrig Skriften i nogen egentlig Sammenhæng. Han kastede op hist eller her og læste Kapitel for Kapitel, saalænge han hvergang havde Tid; det var ham en aandelig Nydelse, som han med inderlig Glæde hengav sig til, og hele Stykker lærte han udenad; men det var ikke opgaaet for ham, at Guds Ord er en levende Historie — en eneste uafbrudt Frelsesaabenbarelse fra det første Kapitel til det sidste, fra: „I Begyndelsen skabte Gud Verden" og til: „Ja, kom Herre Jesus!" Der manglede ham derfor endnu, hvad der er uundværligt for en sand levende Prædiken af Guds Ord, at se med Troens Øie i hvert Kapitel en ny Belysning af denne Troens Hemmelighed, at Gud har elsket Verden saa, at han sendte sin eenbaarne Søn.

I den allertidligste Tid var derfor hans Forkyndelse af samme Art, som den har været og desværre endnu ofte er blandt amerikanske Prædikanter, — uden Guds Ords rette Belivelse. Han havde selv erfaret Naaden ved Troen paa Jesum og faaet sine Synder udslettede i hans Blod. Han indbød derfor alle til den samme Naade. Men Midlerne og Maaden var endnu menneskelige. Han mente med de mest indtrængende Raab at maatte vække Menneskene op af deres

Synd og Ugudelighed; ved mange Exempler og Historier hentede fra hans rige Erfaring og voxende Menneskekundskab, søgte han at vække Frygt eller Bekymring eller Medlidenhed; ved Anekdoter og Belysninger af det daglige Liv, søgte han at gjøre de guddommelige Sandheder klare og overbevisende. De bekymrede eller spørgende og søgende vilde han bringe i nærmere Samfund med Kristus ved at opmande dem til alvorligt Arbeide for kristelige Øiemed, alleslags kristelige Foreninger o. s. v.

Han saa ikke, hvorledes Kristendommen paa denne Maade kunde blive en blot og bar Forstandssag, og Livet en udvortes Form, saaledes som det i saa stor Udstrækning er blevet Tilfælde ogsaa i Amerika. — Det var hans barnlige Tro og hans uafladelige Bøn, som under disse Omstændigheder holdt ham oppe, og Herren havde bestemt at døbe ham med en ny Daab.

Forresten havde hans mer og mer udstrakte Arbeide, saavel som hans brændende Lyst og Nidkjærhed daglig drevet ham fremad baade i Kundskab og Erfaring. Han søgte Selskab med de bedste og skammede sig ikke ved at lære af nogen. „Hvad har været din bedste Tanke idag? var hyppigt hans Spørgsmaal til Venner, eller: „fortæl mig noget om Kristus!" — og var det noget godt, benyttede han det i sin Prædiken. Hørte han en anden holde en god Prædiken, som han ansaa tjenlig til at lokke og drage Sjæle, undsaa han sig ikke for at benytte sig deraf, uagtet det kanske vilde være vanskeligt for Forfatteren at kjende den igjen i den nye Form.

Han havde imidlertid selv en daglig Følelse af at der var noget som manglede. Han tænkte atter paa at „studere"; og en lærd Ven havde allerede angivet ham et Udvalg af Bøger, der udgjorde et kort theologisk Kursus. Men heldigvis kom der en Mand til Chicago, som skulde lære ham en anden Lektie. — Det var H. Moorhouse. — Han havde i Moodys Fraværelse prædiket i hans Kirke, og ved Hjemkomsten var Moody engstelig for at vide, hvorledes den Fremmede havde talt. — Det var noget aldeles nyt. Moodys

Menighed var henreven, opløftet; det var som et levende Kildevæld var aabnet iblandt dem. I syv Dage efter hinanden havde Moorhouse talt over den samme Text: „Saa har Gud elsket Verden, at han gav sin Søn den eenbaarne.“ Han bad Menigheden tage sine Bibler med; saa oprullede han for dem Skrifterne, og viste hvorledes dette Jesu livsalige Ord, var Grundtonen i hele Bibelen indtil det stod med Flammeskrift malet paa Hjerterne, som lyttede til. Moody var selv forundret og greben, det var ham en ny Aabenbarelse. Moorhouse havde sagt til ham: „Du er paa gal Vei; du maa skifte Kurs og begynde at prædike Guds Ord istedetfor dit eget, saa vil Herren gjøre dig til et stort Middel.“ — Moody begyndte at se ind i Skriftens forunderlige Lys og Liv. — „Men“, sagde han, „du maa have læst en Mængde Bøger for saaledes at kjende Skrifterne; og jeg har ingen Tid at studere.“ — Du tager atter Feil; jeg har kun læst een Bog; og der er kun een Bog, hvoraf nogen kan lære Guds levende Sandhed, det er Guds eget Ord.

Moorhouse maatte nu love at give ham Lektier i dette nye theologiske Studium, hvor der kun behøvedes een Bog. Man samledes i Moodys Hus; Moorhouse bad og begyndte at gjennemgaa Skrifterne fra 1ste Mosebog til Aabenbaringen angaaende „Forløsning.“ Der var en uudtømmelig Rigdom; Sprog paa Sprog, Aabenbarelse paa Aabenbarelse. Alle og Moody i Særdeleshed fik et saligt Blik ind i det forjettede Land. Han kastede alle Studerplaner tilside og blev en Mand „af een Bog.“ Han begyndte at studere Guds Ord paa sine Knæ. Skrift fik forklare Skrift, indtil alt laa i himmelsk Lys; Mand for Mand traadte de frem alle Personer i Guds Ord, levende og vidnende om Guds Kjærlighed og Retfærdighed. — En ny levende Kilde begyndte at sprudle i Moodys Prædikener. — Dag efter Dag, under Bøn og Arbeide gik han omend ofte med Møie fremad paa denne Vei, indtil Herren ganske fik omdanne ham til en Ordets Mand. Fra nu af var det ikke Anekdoter og Exempler,

som skulde forklare Sandheden. Det er alene den Hellig Aand som kan oplyse os saa at vi forstaa Guds Ord til Salighed; det blev nu hans Tale. — Det er ikke kristeligt Arbeide, som kan hjælpe til Frelse, men at gaa ligetil Jesum i hans hellige Ord for ved Troen at blive gjenfødt; det blev nu hans Vidnesbyrd.

Nu var han ret døbt for sit store Kald. Det holdt haardt for ham mangen Gang at opgive de gamle Vaner; men under daglig Selvfornægtelse gik han fremad i det levende Guds Ords Rigdom. Nye Erfaringer og nye Beviser paa Guds Ords frelsende Kraft modnede ham Aar efter Aar mere for hans store Virksomhed, indtil vi idag finde, at hans Prædikener aande saadan bibelsk Troskab, saadan apostolisk Kraft, saadan forunderligt Enfold og glødende Nidkjærhed og Tro, at vi uvilkaarlig udbryde: dette er en Guds Mand! — og det Spørgsmaal ligger nær hos os alle: er han ikke Lutheraner?

Vi ville slippe Moody her. Vi have seet, hvorledes Gud har udvalgt det skrøbelige og det, som intet er; hvorledes en fattig uvidende Gut ved Aandens Førelse er bleven opdragen til et herligt Kristi Vidne; hvorledes Herren Aar for Aar mere og mere har renset og beredt dette Kar for sig; og hvorledes han saaledes blev opdragen til baade i det gamle Land og her at udraabe Herrens velbehagelige Aar; „Land, Land, Land hør Herrens Ord!“ — I England, Skotland og Irland er der skeet forunderlige og mægtige Vækkelser mellem de døde Ben; i de større Byer i Amerika har der blæst et herligt Pintseveir; Herren har indskrevet i Livsens Bog dem, som han hans Aand har gjenfødt. Men Moodys enfoldige, levende Prædiken har for vore Øine som en mægtig saltende Bølge faret over dette Lands fortørrede Gudsforkyndelse og hos mangfoldige oplivet den ved en ny Guds Kraft. Det er atter bleven aabenbart, at ikke skjønne Ord eller store Menigheder eller megen Kundskab kan frelse, men „Ordet om Jesus Kristus død og opstan-

den." — Maatte denne himmelske Pintsevind ogsaa faa naa ind over vor lutherske Kirke baade i dette Land og i Norge!

Commonskolen og Kristendommen.

(Prof. G. Sverdrup.)

Vi have i vor foregaaende Artikel om Commonskolen peget paa de tre store amerikanske Grundsætninger i Folkeskolen, som vi med stor Bestemthed fastholde som betydelige Fremskridt fremfor den europæiske Almueskole. Disse ere, at Skolen er uden Religionsundervisning, at den er en Skole uden Standsforskjel, og at den er en Skole, som fuldt ud er styret af Folket.

Vi kommer nu til et Spørgsmaal, som har været meget drøftet iblandt os Norske, nemlig om Commonskolen er brugbar for Kristne, om den kristelige Familie og den kristne Menighed kan benytte den for sine Børn eller ikke; om Commonskolen, fordi den er uden Religionsundervisning, er hedensk og saaledes uforligelig med Kristendommen, at alle kristne maa holde sine Børn derfra. Det er udentvivl et saare vigtigt Spørgsmaal for mange iblandt os, og det maa afgjøres paa en eller anden Maade af alle dem, som have Børn, og vi tør tro, at en rolig Betragtning af denne Sag ikke vilde være uvelkommen for mange, som ere halvt forskræmte i sin Samvittighed ved de afskyelige Ting, som siges mod Commonskolen, og endnu mere af de letsindige Grunde, hvormed den forsvares. Det gjælder om at finde en fast Grund, hvorpaa vi kunne staa ikke alene i dette Spørgsmaal men i Virkeligheden i hele vort Forhold til det borgerlige Liv.

Der var en Tid, da man i den kristne Kirke agtede alle jordiske Ting for urene og vanhellige ikke ved vor Synd men i sig selv, saaledes at intet var rent, uden hvad Kirken rensede

og helligede. Man betragtede alt det som vanhelligt og urent, som ikke Kirken drog ind under sig og sin Indflydelse, sit Styre og sin Helligelse. Deraf fulgte det da som nødvendigt, at Kirken stræbte at bringe alt ind under sig, forat alt kunde helliges. Det var Katholicismens mægtige Tid, da Kirken egentlig bestod af Geistligheden, og Geistligheden var helliget ved Indvielsen, og den kunde igjen rense og hellige Lægfolket og Jordens Ting ved sin kraftige Indvirkning.

Det var en uundgaaelig Følge af den katholske Betragtning af Kirken og Verden, at Lægfolket, som man dengang kaldte Menigheden, eller „den verdslige Stand“ bestandig maatte være i stor Anfægtelse og Tvivl, om deres Stand og Stilling var ret forenlig med Kristendommen. De manglede den rolige Tillid til Gud, at han med Velbehag saa til deres Troskab i deres jordiske Kald. De havde ingen frimodig Vished om, at Gud var med dem i deres huslige og borgerlige Liv, i deres Haandværk eller Markarbeide, i deres Kjøbmandskab eller paa deres Ager. Husfaderen var ængstelig, fordi han var Ægtemand og Fader, Husmoderen fordi hun var Hustru og Moder; Bonden frygtede for, at hans Arbeide med den forbandede Jord var en Forbandelsens Tjeneste, Kjøbmanden frygtede, at hans Befattelse med den urette Mammon var og blev altid en Mammonstjeneste. Kirken kaldte det ikke en god og velbehagelig Gjerning at dyrke Jorden og arbeide i sit Ansigts Sved for det daglige Brød, Kirken kaldte ikke Ægtestanden en kydsk og af Gud befalet Stand. Den havde andre gode Gjerninger at nævne. At leve ugift, at gaa i Kloster, at valfarte til hellige Steder, at læse et bestemt Antal Paternoster eller Ave Maria om Dagen etc.

Lægfolket kunde nu ikke tjene Gud med saadanne gode Gjerninger, som Kirken lærte. De vare engang nødte til at drive sin verdslige Haandtering, og naar de efter Kirkens Fremstilling derved nødvendigvis førte et verdsligt Liv, saa tænkte den store Mængde som saa: „I vort jordiske Kald tjene vi ikke Gud, vi ere der udenfor hans Rige og hans Velbehag,

og siden det engang er saa, saa lad os ret benytte vor Frihed fra Guds Rige og hans Kirke der; lad os ret for Alvor tjene Kjødet og Verden, og lad os saa siden ved en Valfart, ved en streng Faste, ved en Gave til Kirken, ved Almisser til de Fattige, eller paa Dødsleiet i vort Testamente gjøre op vor Regning med Kirken og med Gud. Lad os tage Ugens sex Dage til vort Kjøds Lyst og saa den syvende Dag til Kirkens gode Gjerninger." Eller ogsaa gik det saaledes til, at hvor Alvoret blev større og Bekymringen for Sjælens Frelse blev stærkere end Kjødets Begjær og Verdens Tillokkelse, der søgte en saadan bekymret Sjæl Ro og Hvile ved at begrave sig i et Kloster og skjule sig i en Munkekappe for saaledes at komme i geistlig Stand, forsage Verden og tjene Gud.

Denne falske Opfattelse af Verden beror i sin inderste Grund paa en overfladisk Betragtning af Synden. Thi ligesom man i vore Dage har lagt til Guds Ord adskillige Synder, som Gud ikke har forbudt, som f. Ex. at en Lægmand beder offentligt, saaledes havde ogsaa den katholske Kirke lagt mange Synder til Guds Ord, som Gud ikke havde forbudt, men den havde til Gjengjæld forbigaaet de svære Ting i Loven, og fornemmelig havde den ikke agtet paa, hvad Guds Ord siger om det onde Hjerte, hvorfra alle de Ting udgaar, som gjør et Menneske urent. Den havde derfor heller aldrig lært denne Katekismuslektie, at alle Guds Bud kræve dette: „Vi skulle over alle Ting frygte og elske Gud." Den havde søgt baade Synden og de gode Gjerninger i visse udvortes Handlinger og i disse alene; den indre Rod, hvoraf begge Dele fremgik, et vantro eller troende Hjerte, lærte de lidet eller intet om.

Det kan nu alle skjønne, hvordan det maatte gaa i Livet, naar man saaledes bortrev hele Grundvolden, hvorpaa det daglige Liv skal hvile, nemlig Guds Anordning; og naar hele det jordiske Liv ikke længer blev opfattet som en Guds Tjeneste, som en Husholdning, i hvilken det gjaldt at befindes tro; naar hele Statssamfundet og Huslivet og Haandværkene og Jorddyrkningen og alle et Lands Erhvervskilder bleve betrag-

tede som Mammonstjeneste, medens til samme Tid Geistligheden agtedes som en hellig Stand, hvis Arbeide og Gjerninger vare Gud velbehagelige enten de vare gjorte i Gud eller ikke. — Lægfolket blev raat og vildt, dets jordiske Kald manglede det rette Ansvar og den rette Fred og Tryghed; en almindelig Demoralisation af Folket blev Frugten. I det jordiske Kald, i Mammonstjenesten, der kunde alleslags Ugudelighed øves, de gode Kirkegjerninger maatte jo alligevel til forat lægge Forsoning over det hele, og om der da var lidt mindre eller lidt mere at sone for, kom det ikke saa nøie an paa. Men Geistligheden, „denne rene, for hvem alt var rent", den blev tifold værre. Den høieste Grad af Korruption trængte ind der, fordi den hellige Stand var Gud velbehagelig, og Standens Hellighed brugtes som Dække over al Personernes Urenhed. Klostermurene, hvis Hellighed var uomtvistelig, blev Skjul og Skjærm for al Ugudeligheds Vederstyggelighed.

Imod denne overfladiske Betragtning af Synd og Hellighed, denne letsindige Opfattelse af Verden og Kirken satte den lutherske Reformation nogle enfoldige Sandheder af Guds Ord og kuldkastede med een Gang baade Læren om den verdslige Stands eller Lægfolkets Ureenhed og Geistlighedens Hellighed. Troen, den sande, levende Tro, som renser Hjertet, var det eneste, hvorefter der spurgtes. Uden Tro er der idel Synd og Urenhed for Gud, i Troen er der idel Retfærdighed og Fred hos Gud. Derfor er Geistlighedens Hellighed intet andet end hvid skinnende Kalk over Raaddenhedens Grav, hvis der ingen Tro er til Retfærdighed; men derfor er ethvert jordisk Kald og Troskaben deri sandelig Gud velbehagelig og en Gudsdyrkelse, hvis Hjertet er renset ved Troen, saaledes at enhver Gjerning er i Troen og i Gud.

Hvad der gjør Mennesket urent, det er Hjertet og dets onde Tanker, og hvor dette er uforandret, der er baade Geistlighed og Lægfolk vanhelligt og urent; men hvor Troen er i Hjertet, der er der ingen Forskjel paa Geistlig eller Lægmand, men de ere begge Herren til Velbehag hver i sit Kald, og den

ene trænger ingen Helligelse fra den anden. Saaledes gav Luther „den verdslige Stand“ eller Lægfolket igjen Guds Ords Trøst og styrkede dets Haand med Gud, saaledes at det fik en stor og freidig Tillid i sit jordiske Arbeide og turde lægge Haanden paa Ploven med den Forvisning, at det var Guds Villie, at den Jord, som var forbandet for Menneskets Synd, skulde opdyrkes og renses fra Torne og Tidsel ja blomstre og bære Frugt under Menneskets Arbeide i dets Ansigts Sved. Fremforalt var det ham magtpaaliggende at vise, at den verdslige Øvrighed var en Gud velbehagelig Stand, og at den ikke trængte nogen Sanktion fra Paven eller Kirken. Den har sin egen guddommelige Befaling og det er derfor tilladeligt for Kristne at beklæde verdslige Øvrighedsposter, ja det er just kristne Mennesker, som ere velskikkede dertil.

Dette store og skriftmæssige Syn paa Livet, dette alvorlige og uforfærdede Blik paa Jordens Ting, gav da naturligt ogsaa hele det jordiske Liv sin rette Tyngde, sit rette Ansvar. Thi hvor hele Livet i Troens Freidighed blev en Gudstjeneste, en Hengivelse af alle sine Kræfter til Gud, der blev der ikke nogen Plads for Ligegyldighed i det jordiske Kald. Der blev ikke Rum for en saadan Betragtning som den, at vi kunne tjene Mammon Ugens sex Dage og saa den syvende Dag lade os hvidvaske af Præsten, som raaber: Fred! Fred! og ingen Fare! — Der blev Oprigtighed og Trofasthed, god Samvittighed og glad Hjerte, freidigt Væsen og frimodig Handling, hvor denne Reformationens Betragtning trængte ret ind og slog Rod i de Troendes Hjerte.

Disse Sandheder ligge til Grund for, hvad vi have at sige om Skolen og Kristendommen, og ogsaa Luther gik i sin Begrundelse af den verdslige Skole for Kristne altid tilbage til dem. Vi ville derfor tillade os her at anføre nogle Udtalelser af Luther, der vise hans og Reformationens Standpunkt i denne Sag.

„Man har“, siger Luther, „fundet paa at kalde Pave, Biskop, Præst og Klosterfolk den geistlige Stand; Fyrster,

Herrer, Haandværksfolk og Bønder den verdslige Stand. Dette er en fiffig Forklaring og Løgn. Dog skal ingen skræmmes deraf; thi alle Kristne ere sandelig af geistlig Stand, og der er ingen Forskjel mellem dem uden alene med Hensyn til Embede; saaledes som Paulus siger 1 Kor. 12, at vi allesammen ere et Legeme, dog har hvert Lem sin Gjerning, hvormed det tjener de øvrige. Det kommer altsammen deraf, at vi have een Daab, eet Evangelium een Tro, og ere alle lige kristne (Eph. 4, 5). Thi Daab, Evangelium og Tro kunne alene frembringe et geistligt og kristent Folk."

Ligesaa bestemt som Luther saaledes forkastede Læren om en dobbelt Stand, ligesaa kraftigt forkastede han Læren om to Slags udvortes Gjerninger, geistlige og verdslige. Der er Menneskets naturlige Stand og de Gjenfødtes eller Retfærdiggjortes Stand, og der er det naturlige Menneskes Gjerninger og Troens Gjerninger. Det var den Inddeling og alt beherskende Skilsmisse, som han vilde erkjende; nogen anden kjendte Guds Ord ikke. Derom taler han saaledes: „For det første maa man vide, at der ikke findes andre gode Gjerninger end alene de, som Gud har befalet; ligesom der ikke findes nogen Synd uden alene, hvad Gud har forbudt. Den derfor, som vil kjende og gjøre gode Gjerninger, han behøver kun at lære Guds Bud. Saaledes taler Kristus Matth. 19, 17: Vil Du blive salig, saa hold Budene. Og da den rige Yngling spørger ham Matth. 19, 18, hvad han da skal gjøre forat blive salig, da foreholder Kristus ham intet andet end de ti Bud. Derfor maa vi lære at skjelne de gode Gjerninger af Guds Bud og ikke af Gjerningernes Skin, Storhed eller Mængde i sig selv; heller ikke efter Menneskers Godttykke eller menneskelige Love og Skikke, saaledes som vi se, at dette baade er skeet og endnu sker ved vor Blindhed med stor Foragt for Guds Bud."

„For det andet er Troen paa Kristum den første, største og allerædleste gode Gjerning, som han selv siger Joh. 6, 28, da Jøderne spurgte ham: Hvad skulle vi gjøre, forat vi kunne gjøre Guds Gjerninger? Han svarede: Dette er den gode

Guds Gjerning, at I tro paa den, som han har udsendt. Men nu, naar vi høre eller prædike dette, saa løbe vi let over det, og vi agte det for en ringe og let Sag at gjøre det; men her skulde vi just standse længe og ret efterstræbe denne gode Gjerning. Thi i denne Gjerning maa alle andre Gjerninger gjøres og modtage sin Godhed ligesom et Liv fra den."

„For det tredie spørger Du dem, om de agte det for gode Gjerninger, naar de arbeide i deres Haandværk, gaa staa, spise, drikke, sove og gjøre alleslags Arbeide for Legemets Næring og det almindelige Vel, om de tro, at Gud har sit Velbehag over dem deri, saa vil Du finde, at de sige Nei, og de indsnevre de gode Gjerninger saaledes, at de kun bestaar i at bede i Kirken, faste og give Almisse; andre Gjerninger agte de ganske forgjæves og som noget, Gud ikke bryder sig om; og saaledes afkorte og formindske de ved sin fordømmelige Vantro den Tjeneste, som skyldes Gud, for hvem alt er en Dyrkelse, som gjøres, tales eller tænkes i Tro."

„Saaledes lærer Prædikeren 9, 7: „Gaa hen, spis med Glæde Dit Brød og drik vel tilmode Din Viin; thi forlængst har Gud Velbehag i Dine Gjerninger. Og saaledes siger Kristus Joh. 8, 29: „Jeg gjør altid, hvad ham behager." Hvorledes gjorde han altid, hvad ham behagede, da han dog aad og drak og sov til sin Tid?"

„For det fjerde: Her kan nu enhver selv føle og kjende, om han gjør godt eller ikke. Thi finder han i sit Hjerte den Tillid, at det er Gud velbehageligt, saa er Gjerningen god, om det end var saalidet som at plukke Halmstraa. Er denne Tillid der ikke, saa er Gjerningen ikke god, om den endog opvakte alle Døde, og et Menneske lod sig brænde. Det lærer St. Paulus Rom. 14, 23: „Alt, hvad der ikke sker af eller i Troen, er Synd."

„For det femte: I denne Tro blive alle Gjerninger lige, og den ene er som den anden; Al Forskjel mellem Gjerninger falder bort, de være store eller smaa, korte eller lange, faa eller mange. Thi Gjerningerne ere ikke i sig selv Gud vel-

behagelige, men for Troens Skyld, som alene og uden Forskjel er, lever og virker i enhver enkelt Gjerning og i dem allesammen. Deraf følger, at en Kristen, som lever i denne Tro, behøver ingen Lærer i gode Gjerninger; men, hvad der kommer ham for, gjør han, og det er alt vel gjort, som Samuel sagde til Saul 1 Sam. 10, 6. 7: Du skal blive en anden Mand, naar Herrens Aand kommer over Dig. Gjør da Du, hvad Du finder for godt, thi Gud er med Dig."

Og særligt om at beklæde Øvrighedsposter, indehave Embeder o. s. v. siger Luther: „Kjære vær dog ikke saa fræk, at Du siger, at en Kristen kan ikke føre det Embede, som er Guds egen Gjerning, Orden og Skabning. Ellers maatte Du ogsaa sige, en Kristen maatte ikke æde, drikke eller gifte sig, hvilket dog ogsaa er Guds Gjerninger og Orden. Men er det Guds Gjerning og Skabning, saa er det godt og saa godt, at enhver kan leve deri kristeligt og gudfrygtigt. Derfor skal Du ogsaa agte Sværdet og Myndigheden, ligesom Ægtestanden og Agerbruget og Haandværkene, som ogsaa Gud har indsat. Ligesom nu en Mand kan tjene Gud i Ægtestanden, i Jorddyrkning eller Haandværk, Næsten til Gavn, og maatte tjene Gud dermed, naar det var nødvendigt for Næstens Skyld, saaledes kan han ogsaa tjene Gud som Øvrighed, og skal tjene ham deri, naar det er til Næstens Gavn; thi de ere Guds Tjenere og Haandlangere, som straffe det onde og beskytte det gode."

Paa denne urokkelige Grundvold byggede Luther i al sin Betragtning af de Ting, som høre det jordiske Liv til. Han førte med en afgjørende Bestemthed hele Spørgsmaalet tilbage til dette enfoldige men evighedstunge Spørgsmaal: Tror Du, eller tror Du ikke? Al Guds Ordning er god, det er godt at spise, drikke, sove, arbeide. At dyrke Jorden, at drive Handel og Haandværk, fare tilsøs og være Soldat, at beklæde Embeder og styre Land og Folk, det er alt gode Gjerninger, naar det gjøres i Troens Frimodighed med god Samvittighed, Gud til Ære og Næsten til Gavn. Derfra gik han ud, naar han paa det kraftigste opfordrede Byraa=

dene i Tydsklands frie Stæder til at oprette kristelige Skoler. Og vi have ingenlunde undseet os for at tage saameget med af Luthers Standpunkt her, fordi det er ogsaa nu Tilfælde blandt os, at Pietisme og Orthodoxisme har forkvaklet mange oprigtige Sjæle og givet spidsfindige Ord til dem, som gjerne ville se et uvidende Folk under sig. Og det er fra en falsk Betragtning af disse Ting, at Modstanden mod Commonskolen har været reist.

Luther og Folkeskolen.

Naar Luther taler om Skolerne, som han vilde have oprettet overalt, saa har han derfor bestandig to stærke Grunde, som han paa sin sædvanlige kraftige Maade holder frem. Den ene er Skolens aandelige Gavn og Nytte, den anden er Skolens verdslige Nødvendighed. Men da Luther udtrykker sig saa stærkt baade om religiøse og verdslige Studiers Gavn, at man rimeligvis i vore Dage vilde agte det for en altfor dristig Tale, saa skulle vi ogsaa her anføre nogle faa af hans egne Ord, forat man kan se, at Luther ikke bævede tilbage for Konsekventserne af sit eget Standpunkt. I sin Prædiken om at holde Børn i Skole, taler Luther først om den aandelige Gavn, Skolerne gjøre for Guds Rige. Der skulle nemlig Præster og Lærere uddannes, og hvad Gavn sande Præster og Lærere gjøre, udtaler han saaledes: „Ved deres Embede og Ord opholdes Guds Rige i Verden, Guds Ære, Navn og Pris, den sande Gudserkjendelse, den rette Kristi Tro og Kundskab, Kristi Lidelses, Blods og Døds Frugt, den Helligaands Gaver, Gjerninger og Kraft, den rette, salige Brug af Daaben og Sakramentet, den oprigtige, rene Evangeliets Lære, den rette Maade at tugte og korsfæste Legemet og meget, meget mere."

Og om den verdslige Lærdom udtaler han sig saaledes: „Saa ere nu Juristerne og de Lærde i dette verdslige Rige de Folk, som opholde saadan Ret og derved det verdslige Rige. Og ligesom en from Theologus og retskaffen Prædikant i Kristi Rige heder en Guds Engel, en Frelser, en Profet, en

Præst, saaledes kunde man ogsaa kalde en from Jurist, og en tro Lærd i Keiserens verdslige Rige en Profet, en Præst, en Engel og Frelser. Og omvendt, ligesom en Kjætter eller falsk Prædikant i Kristi Rige er en Djævel, Tyv, Morder og Bespotter, saaledes er ogsaa en falsk, utro Jurist i Keiserens Hus eller Rige en Tyv og Skjelm, en Forræder, Nidding og hele Rigets Djævel."

Og spørger man, hvad Luther vilde man skulde lære i Skolerne baade for det kirkelige og borgerlige Embede, saa har han givet et meget tydeligt og bestemt Svar derpaa, baade i sin Opfordring til Byraadene om Skolers Oprettelse og i sin Beskrivelse af, hvorledes Skoler skal indrettes. Det vigtigste, Skolen kan undervise i, er Sprogene: „Derfor kjære Tyskere, lader os her lukke Øinene op og takke Gud for det ædle Klenodie og holde fast derpaa, at det ikke atter skal tages fra os, og Djævelen fremme sin Villie. Thi det kunne vi ikke nægte, at, hvorvel Evangeliet alene er kommet og daglig kommer ved den Hellig Aand, saa er det dog kommet ved Sprogenes Middel og har tiltaget og maa bevares derved. Saa kjært derfor som Evangeliet er os, saa fast lad os holde paa Sprogene. Og lad det være os sagt, at vi ikke godt kunne beholde Evangeliet uden gjennem Sprogene. De ere Skeden, hvori dette Aandens Sværd er stukket; de ere det Skrin, hvori man bærer dette Klenodie; de ere det Kar, hvori man holder denne Drik; de ere den Skal, hvori denne Kjerne ligger. — Derfor have ogsaa Apostlerne anseet det for ganske nødvendigt, at affatte og fæste det nye Testamente i det græske Sprog, uden Tvivl forat de kunde forvare det der sikkert og tilforladeligt for os, ligesom i et helligt Skrin. Thi de have seet alt det, som skulde komme og nu er skeet; hvis det alene blev bevaret i Hovedet, hvorledes mange, vilde og gruelige Uordener og Forviklinger, mangeslags Sind, Uforstand og Lærdomme vilde opstaa i Kristenheden, hvilke man ingenlunde kunde afværge og heller ikke beskytte de Enfoldige mod, hvis ikke det ny Testamente var paalideligt affattet i Skrift og Sprog. Derfor er det vist, at hvor Sprogene

ikke vedblive, der maa tilsidst Evangeliet gaa under."

Ligesaa om Skolens Betydning for det borgerlige Liv: „Lad os nu tage Legemet for os og sætte: Om der nu ikke var nogen Sjæl eller Himmel eller Helvede og vi alene skulde se hen til det timelige Regimente i Verden, behøvedes da ikke meget mere Skoler og lærde Folk end i det aandelige? — Her er det nu ikke nødvendigt at tale om, at det verdslige Regimente er en guddommelig Orden og Stand, hvorom jeg har sagt saameget, at jeg haaber, ingen tvivler derpaa; men derom er Spørgsmaalet, hvorledes man skal faa duelige Folk dertil. Og her gjøre Hedningerne især Romerne og Grækerne stor Skam paa os; de som slet ikke have vidst, om saadan Stand var Gud velbehagelig, men dog med saadan Alvor og Flid opdrog Drenge og Piger dertil, at jeg maa skamme mig, naar jeg tænker paa vore Kristne og især paa vore Tyskere, vi som ere som Stok og Dyr og sige: Hvad skal Skolerne til, naar man ikke skal blive Geistlig? Vi vide dog eller skulde vide, hvilken nødvendig og Gud behagelig Ting det er, at en Fyrste, Herre, Raadeherre eller hvem, der skal regjere, er lært og duelig til at føre saadant Embede kristeligt. — Og om der nu slet ingen Sjæl var, og om man ikke trængte Skoler og Sprog for Bibelens og Guds Skyld, saa var der dog Grund til allesteds at oprette de allerbedste Skoler baade for Gutter og Piger, siden Verden forat bevare den verdslige Orden dog behøver duelige Mænd og Kvinder; saaat Mændene kunde regjere Land og Folk retteligen, og Kvinderne kunde styre vel Hus og Børn og Tyende. Saadanne Mænd og Kvinder maa komme af Gutter og Piger, derfor er det vigtigt, at man lærer og opdrager Gutter og Piger retteligen dertil. — Hvis man derfor sendte dem i Skole, til duelige Lærere og Lærerinder, hvor de lærte Sprog og andre Kunster og Historie, saa kunde de høre hele Verdens Historie og Frasagn, hvorledes det er gaaet denne Stad, dette Rige, denne Fyrste, denne Mand, denne Kvinde, og i kort Tid holde frem for sig hele Verdens Væsen og Liv, Raad og

Anslag, Lykke og Ulykke fra Begyndelsen af ligesom et Speil. Deraf kunde de da lære at styre sig selv og skikke sig med Gudsfrygt i Verdens Løb og blive kloge og forstandige af de samme Historier. Den Tugt derimod, som man faar udenfor Skolen, den vil gjøre os kloge af vor egen Erfaring. Men før det sker, ere vi hundrede Gange døde og har levet al vor Tid i Uforstand, thi til egen Erfaring hører lang Tid. — Jeg taler nu for mig: havde jeg Børn og Udkomme dertil, saa skulde de ikke alene lære Sprogene og Historien, men Sang og Musik og hele Mathematiken. Ja hvor ondt gjør det mig ikke, at jeg ikke har læst mere i Digterne og Historien, og at ingen har lært mig dem. Istedet derfor har jeg maattet læse den Djævelens Berme, Philosopherne og Sophisterne, med stor Bekostning, Møie og Skade, saaat jeg har Stræv nok med at feie det ud igjen."

Disse Skoler, som Luther saaledes taler om, og som Byraadene skulde oprette, er altsaa omtrent hvad vi kunde kalde Latin og Borgerskoler og aabenbart er det hans Mening, at disse skulle være tilgjængelige for alle, siden han vil, at baade Gutter og Piger skulle gaa der, og han er endog af den Mening, at Øvrigheden bør paalægge alle at sende sine Børn i Skole, altsaa hvad vi kalde tvungen Skolegang. Fra disse Skoler skulde da de dueligste gaa til Universiteterne og der egentlig studere de forskjellige Videnskaber, Theologi, Retsvidenskab og Medicin. Hans Standpunkt med Hensyn til Universitetsstudierne kunne vi imidlertid her forbigaa, da det ikke er af Betydning just for Commonskolen.

Vilde da Luther ingen Religionsundervisning have i Skolerne? Der er ingen Tvivl om, at Luther vilde have Religionsundervisning. Guds Ord først og sidst er Luthers alvorlige Krav, og det er derfor ganske vist, at han vilde have Ungdommen opdraget deri med al Kraft.

Theologerne, som før hans Tid især havde studeret den „rene" Kirkelære og forsømt Guds Ord, de skulde nu først og fremst studere den hellige Skrift. Hvis ikke den blev studeret ved Høiskolerne, saa vare de „store Porte til Helvede."

Og han raader alle fra at sende sine Børn til saadanne Skoler, hvor ikke Guds Ord regjerer.*) Men da Luther agtede den hele kristne Menighed som rette, aandelige Præster, saa vilde han, at hvert Kristenmenneske allerede ved sit niende eller tiende Aar skulde kjende det hele Evangelium. Og derfor siger han, at den vigtigste Lection baade i høie og lave Skoler skulde være den hellige Skrift og Evangelium. „Gud give, lægger han til, at hver By ogsaa havde en Pigeskole, hvori Pigerne en Stund hver Dag kunde høre Evangeliet enten paa Tysk eller Latin." Det er hans Ønske, at dette saaledes kunde blive. Og da han er kommen saalangt, at han virkelig havde nogen Indflydelse paa Skolens Indretning i hans Land, saa anbefaler han, at den første Skolegang indrettes saaledes, at man først lærer ABC, hvori indeholdes Alphabetet, Fadervor, Troen og andre Bønner. Naar den er lært, saa begynder man med Latinen. I anden Klasse læses derpaa Latin og Grammatik o. s. v. Men her lægger han til, at Skolemesteren skal tage en Dag om Ugen, Onsdag eller Lørdag, som skal bruges til Børnenes kristelige Undervisning. „Thi, siger han, nogle lære Børnene intet af den hellige Skrift, andre lære dem ikke andet end den hellige Skrift; begge Dele ere utaalelige. Thi det er nødvendigt at lære Børnene Begyndelsen til et helligt og kristeligt Liv; men der er dog mange Grunde, hvorfor Børnene ogsaa skulle faa andre Bøger ihænde, hvoraf de kunne lære at tale." I denne Religionsskole skal da læres Fadervor, Troen, Budene. Børnene skulle lære udenad nogle lette Salmer og siden tage for sig Matthæus Evangelium. I den tredie Klasse taler han ikke mere om nogen Religionsundervisning.

Hvis vi nu for Alvor betænke, hvorledes det stod til paa Luthers Tid, at der ingen Folkeskole var, at der ingen Menighed var, at alt skulde begyndes fra nyt, saaat man maatte være glad til, at man kunde faa en liden Skole igang, hvordan den saa næsten var, saa er det med Forbauselse man

*) Til den kristelige Adel af den tydske Nation.

læser Luthers Udtalelser saa klare og bestemte om Sagen. Der er endnu ikke indtraadt den Skilsmisse mellem Stat og Kirke, som nu er blevet Reformationens Frugt. Der er ikke endnu nogen Forskjel mellem Folkeskole og Menighedsskole. Alligevel har Luther langtfra den Forestilling, som nu enkelte Lutheranere have gjort gjældende, at det er Kirken eller Menigheden, som skal oprette Skoler baade for religiøs og borgerlig Undervisning. Tvertimod han henvender sig til Byraadene forat faa oprettet kristelige Skoler, hvorved han mener Skoler for et kristeligt Folk i Modsætning til de katholske Klosterskoler for den geistlige Stand. Han vil have Religionsundervisning i Folkeskolen, men han forlanger en særskilt Dag om Ugen dertil. Og dersom vi lægge Mærke til, at Luther med Bestemthed hævder, at det verdslige Rige er en gnddommelig Ordning, og at det er en nødvendig Ting, at Folk i Skoler opdrages dertil, og at dette bliver en lige nødvendig Skole, enten der saa er nogen Sjæl og nogen Evighed eller ikke, saa bliver det klart, at Luther heller ikke her har svigtet sit store Princip, at det borgerlige og kirkelige ere to Ting, som ikke skulle blandes sammen. Det bliver en uafviselig historisk Sandhed, at Luther har villet en borgerlig Undervisning paa borgerligt Grundlag, en borgerlig Skole, oprettet af Byen, hvis Hovedfag er Sprog og Historie, og en religiøs Undervisning paa religiøst Grundlag, med Katekismen og Bibelen til Undervisningsstof. At man fornemmelig paa Landet maatte have samme Lærer i begge Skoler, forandrer ikke det ringeste Sagen. — Jeg maa tilstaa, at jeg gik til denne Undersøgelse af Luthers Standpunkt i Skolesagen, med den Tanke at han vilde have borgerlige Skoler paa religiøst Grundlag, at han vilde, at Menigheden skulde have alt Skolevæsenet i sin Haand; men Undersøgelsen har lært mig, at Luther vil have borgerlige Skoler for borgerlig Undervisning, religiøse Skoler for religiøs Undervisning. Imidlertid faar man ikke vente, at Luther kunde tale om de Forholde, som endnu ikke fandtes paa hans Tid, og da der dengang ikke var nogen Adskillelse

mellem Folk og Menighed, saa faar man heller ikke vente, at Luther har talt om en særskilt Folkeskole og Menighedsskole, men man maa lade sig nøie med det ovenfor udtalte Resultat, at Luther giver den borgerlige Undervisning en selvstændig og berettiget Plads for sig selv, saaledes at den borgerlige Undervisning ikke trænger om en Helligelse eller Indvielse ved at stilles under Geistlighedens Kontrol og i uopløselig Forbindelse med Religionsundervisningen.

Jeg har undersøgt saa udførligt Luthers Standpunkt og lagt det frem her, fordi det er en afgjort Sag, at Reformationen har givet Stødet til Folkeskolen og til hele den Udvikling, som Skolevæsenet siden den Tid har faaet. Det er ikke saameget, fordi det er Luthers Ord, at de have Vegt, men det er, fordi de ere den Mands Ord, som viste Veien, hvorpaa man kunde komme ud af Katholicismens Trældom og Mørke, fordi de ere Grundlæggerens Ord, og den senere Udvikling ser med Rette tilbage til Begyndelsen forat prøve, om den er gaaet frem saaledes som den fra først af stevnede.

Den amerikanske Folkeskole.

Vi komme nu tilbage til vore egne Forholde, og vi forefinde, at Amerika har gjennemført de Principer, som Luther vovede at hævde, i Forholdet mellem geistlig og verdslig Magt, mellem Kirke og Stat. Vi se, at Amerika har vovet at oprette en verdslig Styrelse uden Kirkens Helligelse, et borgerligt Rige med sin Ret til at bestaa uafhængigt af Kirken, at det amerikanske Folk har vovet at sætte i sin Spidse en Præsident, som hverken er viet eller salvet eller kronet af nogen Kirke, men hvis Embede derfor ligefuldt er Gud til Ære og Folket til Gavn, saafremt det føres retteligen. Vi have et Folk, som styrer sig selv, vi have en Kirke, som styrer sig selv. Den ene hindrer ikke den anden. Men et Punkt, hvor de lettelig kunne komme til at støde mod hinanden er just Skolen, thi baade Stat og Kirke handle med de samme Mennesker, de samme Børn, og saaledes er der Mulighed for Rivninger, og de ere virkelig komne her.

Det staar nu klart, at efter ret kristelig Betragtning, saa er det jordiske Kald Guds Orden og Villie, og at vor Færd deri er Gud velbehagelig, hvis den er i Tro. Uden Tro er det umuligt at behage Gud, men ere vore Hjerter rensede ved Troen, saa er Kaldsgjerningen ren og god for Gud, efterdi han selv har ordnet den. Ere vi uden Tro, saa er Guds Orden derved uforstyrret, men vi ere urene og Syndere, og vor Udførelse af Kaldet er ikke velbehagelig for Gud. Om en er Jorddyrker, saa er han i et Kald, som Gud har forordnet; hvis han ikke saar med Tro og høster med Tak, saa er hans Arbeide en Forbandelse og en Mammonstjeneste, men Jordbruget er alligevel et af Gud forordnet Kald; hvis han derimod arbeider i Tro, saa er baade Kaldet og hans Arbeide deri en Gudstjeneste og velsignet af Herren. Altsaa trænger Kaldet selv ingen Revselse eller Indvielse, men vort syndige Hjerte, trænger Helligelse ved Troen, vort Arbeide trænger at blive Gud velbehageligt ved Troen for Sønnens Skyld.

Og saa følger da Spørgsmaalet: Er det af Gud ordnede jordiske Kald ret og ham velbehageligt, kan det da være Uret at oplæres dertil? Hvis det er Guds Villie, at Jorden skal dyrkes, er det da mod Guds Villie at oplæres til en duelig Jorddyrker? Hvis det er en god Gjerning at være Sømand, er det da Synd at lære at seile? Hvis det er godt i Guds Øine at bygge Hus og reise Lader, er det da ikke ret og billigt, at nogen gaar i Tømmermandslære og bliver en duelig Husbygger eller Snedker? Eller forat komme til det brændende Spørgsmaal: Hvis det er Guds Villie, at et Folk skal have Styrelse og borgerlig Regjering, er det da Uret, at nogen oplæres dertil? Hvis i et frit Folk alle ere kaldte til at være med i Styrelsen, er det da urigtigt, at alle erhverve sig den nødvendige Uddannelse derfor? Nu tænker jeg neppe, at der findes nogen, som vil svare Nei paa noget af disse Spørgsmaal. Jeg tænker alle ville sige, at herom er der ingen Tvivl; og hvis vi kunne anse dette for afgjort, gaa vi et Skridt videre.

En Landbrugsskole f. Ex. er altsaa berettiget, en Sømandsskole er berettiget, en Borgerskole er berettiget, en Commonskole er berettiget; den behøver ikke at være Religionsskole for at være i fuld Overensstemmelse med Guds Orden. Er det da rigtigt, at kalde saadanne Skoler hedenske? Mon ikke dette er at kaste Folk Blaar i Øinene ved at give Skolen et skrækkeligt Navn, som ikke svarer til dens Væsen? Minder ikke dette temmelig stærkt om den fiffige Politik at kalde sig selv den rettroende og renlærende Kirke og alle andre Partier? Man finder ud et Navn, som er skikket til at skræmme Folket, og derpaa anvender man det paa det, som man vil skræmme Folket fra.

Vi finde det ganske tydeligt, at Commonskolen, som skal være det selvstyrte Folks Skole for de opvoxende Borgere, maa kaldes en borgerlig Skole, ikke en hedensk Skole, og vi vove, i Erkjendelsen af at den borgerlige Orden er efter Guds Villie, at paastaa, at den borgerlige Skole ogsaa er ham til Behag. Vi nære derfor heller ingen Tvivl om, at troende Forældre med god Samvittighed kan sende sine Børn derhen, forat de kunne erholde den fornødne borgerlige Undervisning. Vi have da bestandig den Forudsætning, at Commonskolen kun giver borgerlig Undervisning og intet andet.

At nu Borgersamfundet, Staten, Byen, Communen er den rette Myndighed til at oprette saadanne borgerlige Skoler, derom kan der ikke disputeres. Men bestemt maa vi forkaste, at Borgersamfundet har noget med at oprette religiøse Skoler. Heller ikke kan det vel strides om, at Kristnes Børn ogsaa maa have Undervisning i Religion. Daaben kræver den kristelige Børneopdragelse og Undervisning. Og det er derfor klart nok, at vi maa have en Religionsskole. Spørgsmaalet bliver da, om det er gavnligt at slaa disse tvende Skoler sammen, om det er en hensigtsmæssig Ordning, at Commonskolen ogsaa underviser i Religion eller at Religionsskolen ogsaa underviser i borgerlige Fag? Om det er gavnligt, at Borgersamfundet har Religionsundervisning, eller Menigheden har Borgerskole? Vi have allerede erkjendt, at

ingen har Ret til at kræve det ene eller det andet som en nødvendig Ordning, medmindre han er en Katholik.

Det bliver Spørgsmaal, om den borgerlige Undervisning vinder noget derved, at der i den samme Skole ogsaa undervises i Religion, eller om Religionsundervisningen vinder noget ved at der i den samme Skole undervises i de borgerlige Fag. Vi kunne ikke indse Fordelen deraf. At Religionen bliver en Lektie ved Siden af de andre Lektier, kan neppe give Religionsundervisningen større Fylde og Friskhed. Det er en Ordning, som er ganske velskikket til at bringe Barnet den Forestilling, at Religionsundervisningen er af samme Art, af samme Betydning, af samme Værd, som al anden Undervisning; men det er lidet skikket til at give Religionsundervisningen den Betydning, som den bør have, nemlig at være uforfalsket aandelig Melk for de smaa, som Herren har taget ind i sit Samfund. Det gaar saa saare let for sig, at Religionen derved bliver Hukommelsens og Forstandens Sag istedetfor Hjertets og Aandens. At man under denne Betragtning af Religionen der, hvor man sætter Læren over Livet, undrer mig ikke, men vi, som have troet, at Læren er for Livets Skyld, ikke omvendt, vi kunne ikke anse den Ordning for den fuldkomneste, som fører med sig de omtalte Farer.

Men, vil man sige, er da ikke Religionen en alt gjennemtrængende Magt; skal den ikke følge os overalt, og er det ikke den, som skal give hele Undervisningen dens rette Liv? maa ikke alt, som læres, sees i Guds Ords Lys, hvis det skal sees i sin sande og rette Betydning? Der er vist ingen Kristen, som nægter det. Men opnaaes dette Resultat virkeligt ved at have Religionsundervisning i Commonskolen? Der er kun een Maade, hvorpaa dette opnaaes, det er, ved at Lærerne ere kristne, og at Børnene ere kristne. Hvis Lærerne ingen Kristen er, saa er det ingen Gavn deri, at han ogsaa underviser i Religion; hvis han er en Kristen, saa vil han's hele Undervisning være baaret af Kristi Sind, selv om han ikke underviser i Religion. Hvis Barnet er et ugudeligt

Barn, saa bliver dets Indsigt i borgerlige Kundskaber ikke mere behersket af Guds Aand derved at det ogsaa lærer Religion; hvis Barnet er et fromt Barn, saa forhindrer det slet ikke Kristi Aands Virkning i dets Hjerte, om det ikke har en Religionstime i Borgerskolen; Aanden kan ligefuldt forklare alle Ting og veilede Barnet til al Sandhed, hvis der kun er Anledning for Barnet til jevnlig at faa aandelig Føde af Herrens Ord, saaat Aanden ikke udslukkes.

Vi kommer da til den Slutning, at det er hverken nødvendigt eller gavnligt under vore Forholde, at Religionsundervisning og borgerlig Undervisning drives i samme Skole. Vi staa fast paa dette, at hvis den lutherske Betragtning er rigtig, at Stat og Kirke kunne være ganske uafhængige af hinanden, saa kan ogsaa Borgerskole og Religionsskole være uafhængige af hinanden. Den ene er Statens Sag, den anden er Menighedens Sag. Men dersom det er Ret og Pligt for Kristne at være ikke alene i Menighed men ogsaa i Borgersamfund, saa er det Ret og Pligt for Kristne at sende sine Børn baade i Borgerskolen og Religionsskolen. Det er et Overgreb af Staten at ville undervise i Religion, thi det tilkommer Menigheden; men da er det ligesaameget et Overgreb af Menigheden at ville tilrive sig den borgerlige Undervisning. Der kan gives Nødsforholde, som kan gjøre det nødvendigt, men dersom det opstilles som et nødvendigt Princip, da er det en katholsk Fornegtelse af at det borgerlige Kald, det borgerlige Liv, er Guds Orden og ham velbehageligt ved Troen.

Se vi nu hen til vore kjære Norske i Amerika, saa er her nu en Grund mere til at sende Børnene i Commonskolen. Vi ere Indvandrere i et stort fremmed Land. Vi ere kaldte til at deltage i dette Lands Styrelse, vi have vor Borgerpligt at fuldføre og vort Lands Styre og Fremtid at bære Ansvaret for. Men her gjælder det fremforalt, at de kristne i Landet tage alvorlig Del i alle Landets Anliggender, hvis de ikke engang ville høre Dommen: Du lade Tjener, Du grov dit Pund i Jorden, tag nu Dit og gak bort i den evige

Ild. Dette Lands Synd og Ugudelighed skal komme over os, hvis vi ikke have taget med i Arbeidet forat lede det i ret Spor. Men fremforalt skal vort Ansvar blive tungt, om vi overlod til hensynsløse Politikere at styre Folkets Skole, og trak os med vore Børn ud af Gjerningen. Hvis vi ikke anstrængte os til det yderste forat Commonskolen skulde være en sand og ret Skole, hvorledes have vi da været Salt i Verden? Og dersom vi ikke sende vore egne Børn til Commonskolen, saa er det for det første umuligt, at vi kunne drives af den rette Interesse til at tage os af Skolesagen, og for det andet er det meget tvivlsomt, om nogensinde vore Børn ville i Sandhed blive saa hjemme i Landets Sprog og Udvikling, at de med Kraft kunne tage sin Del af Landets Styre, naar de voxe op. Vi burde egentlig allesammen gaa i Commonskolen forat blive lidt fortrolige med vort nye Hjem; og det allermindste vi ere forpligtede til, er at sende vore Børn did, forat de kunne blive hjemme i Landet og ikke være som Stok og Sten, der hverken kan høre eller tale.

Hvis vi nu se paa den store Skare af Norske, som bor udover Amerikas Prærier, og vi vide, at en stor Flerhed af disse af sine Præster have været fraraadede at sende sine Børn i Commonskolen, staar det da saa glimrende til blandt os i Sammenligning med andre Nationer, at vi virkelig kan prise denne Isolering? Norskerne have intet vundet, men tabt meget ved at holde sig fra at lære, hvad der kunde læres i Commonskolen. De have ikke vundet frem til at kjende og føle, at det Land, vi leve i, er vort Land, de have ikke faaet den fulde Ansvarsfølelse, som det giver at vide, at Landet og Folket er vort Land og vort Folk; de have ikke vundet frem til at se, hvorom det egentlig gjælder i det amerikanske Borgerliv, og hvorfor dette Folk lever og virker. Derimod tør ingen nægte, at de have i høi Grad tilegnet sig, hvad der er det raaeste og usleste og elendigste i det amerikanske Liv. De have vist ikke staaet tilbage for nogen i Drik og Svir, de have snarere overgaaet de "hedenske" Amerikanere i Drukkenskab og Last. De have ikke aflagt sin gamle norske Bonde-

fulhed, men ved at færdes med den laveste Klasse af amerikanske Politikere have de uddannet den til den eiendommelige amerikanske „Smarthed", som dog burde betragtes med Foragt og Afsky af hver ædel norsk Mand. — Denne Demoralisation af vort Folk kan nu slet ikke skyldes paa formegen Kjendskab til Amerika, men dens Rod ligger deri, at Indvandrerne ikke have seet de alvorlige folkelige Opgaver, som ligge for os, ikke have erkjendt Nødvendigheden af at arbeide dygtigt forat faa den nødvendige Kundskab til at forstaa og løse dem. I de elendigste Brødpolitikeres Spor have ogsaa Norskerne ladet sig forføre til den Betragtning, at Embederne og Statsstyrelsen er et "Bytte", et „Rov", som tilhører „Seierherrerne", at Folkets Embeder skal være en Kilde til skammelig Vinding for Embedsjægere. Og det er vist, at hvis den Uvidenhed, hvori norske Præster have holdt den norske Befolkning herover, har bidraget noget til dette Uvæsen, saa er det enhver Kristens Pligt at staa saadant Præsteskab imod, som i Forening med Katholikerne holder Folket borte fra de Skoler, som skulle forene os med alt, hvad der er godt og ædelt i den amerikanske Udvikling, og aabne vore Øine for den fulde amerikanske Folkeopgave, som er folkeligt Selvstyre i Retfærd og Fred, ikke Politikeres Udsugelse af Folket til egen lumpen Fordel. — Jeg tror ikke, at en fast og jevn Skolesøgning i Commonskolen alene kan gjøre os til rette Borgere, men det er den ene nødvendige Betingelse, forudsat, at vi til samme Tid gjøre vor Commonskole til en god Commonskole. Den anden nødvendige Betingelse forat blive gode Borgere, det er at vi blive oprigtige Kristne, men dertil hjælper kun Guds Ord og hans Menighed. Men jeg tror ikke, at nogen sand Kristen vil forsømme nogen af Betingelserne forat blive en god Borger. Vi norske Mænd ere dog visselig ikke udygtigere end nogen anden til at tage Del i et frit Folks Fremgang, men dersom vi skulle tage Del i det amerikanske Folks Vext og ikke blive som nogle forkrøblede Dvergtræer paa en nøgen Hei, saa faar vi vist søge Jordbund der hvor den er at finde, vi faar nok finde os i at blive en liden bitte Del

af et stort Folk og ikke stræbe efter at være et Folk for os selv.

Men hvoraf kommer det, at de norske Kirkesamfund have saameget mod Commonskolen? Det siges, at det er for Kristendommens og den lutherske Kirkes Skyld. Jeg tror ikke det. Jeg tror, at det er for Pietismens og Orthodoxismens Skyld. Det er for Vantroens og Renlæreriets Skyld. Det er den gamle Historie, at jeg ikke tror, at Kristendommen tør komme ud i Livet, fordi jeg er bange for, at denne kjære Drivhusplante skal tage Skade. Men sand Kristendom er ikke en Drivhusplante. Den har sin dybe Rod, som den ikke blotter for hvert Oie, den har sin hellige Kilde, som den ikke udsætter for Solens Tørke, men den er ikke bange forat staa ude baade i Storm og Slud. Men hvor man har indsnevret Kristendommen enten til en vis udvortes Maade at være paa, eller en vis udvortes Maade at tænke paa, hvor Kristendommens Væsen ikke længer er Tro og Kjærlighed, men enten en foreskreven ydre Kristelighed i Tale og Færd, eller en foreskreven Dogmatik, der tror jeg nok, at man maa have den i Glas og Ramme, i Laas og Lukke, thi ude i Livet vil den Slags Hulhed snart opdages og blottes, Sæbeboblen vil briste, og saa har man en Draabe Skyllevand istedetfor de glimrende Farver. — Jeg tror heller ikke den lutherske Kirke trænger om at gjemmes af i en Krog; Har den nogen Kraft i sig, saa lad den komme ud, lad den vise sin Kraft i den aabne Brydning i det frie Folk; tør den ikke være med der, saa har den tabt sin Kraft, og er som det saltløse Salt. — Der er nok af Forældre, som have den Mening, at de maa holde Børnene borte fra alle Farer baade legemlige og aandelige, som ingen Tro have til Gud, at han vil bevare deres Børn, som vilde sætte et Gjerde om Havet og Søen, hvis det var muligt, for at deres Børn ikke skulde drukne, men jeg tror ikke, at der er megen sand Kristendom deri. Der er Vantro og Feighed deri. Og Feighed er det, Vantro er det, naar man er saa bange for Commonskolen, naar man endelig vil sætte et udvortes Gjerde om sin Faare-

flok, om sin Menighed. Og om nu de amerikanske Skoler skulde være gjennemtrængte af en ugudelig Aand, om Amerikanernes Børn skulde være saameget værre end vore Børn, hvad jeg ikke tror, have vi da gjort vor Pligt ved at redde vort eget Skind og lade Resten i Stikken?

Det frie Folk trænger to Ting, en kraftig Borgerskole og en levende Religionsskole; Folket faar den ene gjennem Borgersamfundet, den anden gjennem Menigheden. De kristne Borgere agte det for Pligt og Ret at tage Del i begge Skoler, at ikke Folket skal blive uden Salt og Menigheden uden Forbindelse med Folket. En Stat, som holder Religionsskole, straffes med en død og hul Kirke, en Menighed, som holder Borgerskole, straffes med Præsteherredømme og katholsk Formørkelse af Folkelivet.

Korrespondance fra Norge.

Splittelser indenfor Statskirken.

Vor Tid er fremfor nogen anden en Tid, hvori der kræves Plads for den personlige Frihed. Den Enkelte forlanger, at han skal have ubeskaaren Ret til inden Sømmelighedens Grændser at hævde i Skrift og Tale, offentlig og privat, hvad han har erkjendt som Sandhed. Fuld Tankefrihed, fuld Ytringsfrihed, det er Tidens Løsen. Det er Aandens Selvforsvar ligeoverfor en Tid, da Samfundet ikke alene vilde herske over de borgerlige, ydre Ting, men over Tanke og Tale, over den personlige Overbevisning. Ingen skal kunne nægte, at der er noget stort og ophøiet i denne Hævdelse af Personlighedens Ret. Vel er det saa, at Kampen stundom udarter til tøilesløse, vilde Angreb paa alt, hvad der heder Myndighed, og at der sættes Stormløb ikke alene

mod de falske Skranker, som Samfundet har reist for den enkeltes Frihed, men mod de første Betingelser for ethvert Samfunds Bestaaen. Men dette kan dog ikke ødelægge den sunde og sande Kjerne, som Bevægelsen eier. Enhver, som kjender en Smule til Bølgebevægelsen i Menneskeslægtens Liv, ham kan det ikke undre, at Tilbageslaget mod Aandstvang og alt falsk, selvlavet Formynderskab sprøiter sit Skum længere, end Slaget med Sandhed kan føres, og at Harmen over lange Tiders Uret stundom slaar ud i Had til alt bestaaende. Mange er de, hvem det Vrængebillede, der altid løber ved Siden af det gode, skræmmer slig, at de kaster det rene Vand ud med det skidne, og saaledes ogsaa her. Det er ingenlunde ualmindeligt at høre enhver Frihedsbestræbelse, enhver Personlighedens Kamp for sin Ret, den være saa ædel og sand, den være vil, skildret som idel Oprør mod alt, hvad der heder Myndighed. Idet den falske Myndighed smuldrer hen, lyder det i manges Øren, som om al Myndighed falder sammen. Det Bestaaende er dem udenvidere det sande, det hævdede, og de værger, hvad de elsker. Men for dem, der tror, at kun det har Ret til at bestaa, som i sig selv er sandt og godt, vil Frihedens Vrængebillede kun stille denne i et dobbelt fagert Lys.

Det var utænkeligt, at vor norske Statskirke skulde blive uberørt af den Aandens Bevægelse, som spores paa alle Kanter. Ingen Magt i Verden har syndet slig mod Hjertets og Samvittighedens Frihed som den med Statens Midler rustede Kirkemagt, intetsteds møder vi Myndigheden sørgeligere misbrugt, falskere anvendt end der, hvor man har villet ikke med Ord og Bøn, men med Vold og Magt mestre den religiøse Overbevisning. Det Maal, hvorimod det stive Statskirkevæsen styrer, er aandelig, religiøs Ensformighed, ikke den sande Enhed, bygget paa Sjælenes frivillige Hengivelse til den ene og samme Frelser, men ydre Underkastelse under den af Staten støttende Kirkeform. Derfor lægger det saadan Vægt paa, at alle skal bøie sig under dets Love med det gode eller med det onde, at Statsborgere og Kirkelemmer, Heredets,

Kommunens Lemmer og Menighedens skal falde sammen. Den tror, som det heder, paa Institutionernes opdragende Magt. Er først den ydre Lydighed, den ydre Underkastelse istandbragt, saa vil den indre Lydighed komme af sig selv. Det er den romerske Tanke, som gaar igjen, det er Fristelsen til at gjøre Kirken til et Magtens Samfund, der altid paany banker paa Kirkedøren. Den stive Statskirke ser derfor skjævt til enhver Bevægelse af det frie, selvstændige Liv, den ser deri altid en Fare for, at der skal gaa Hul paa Ensformigheden, at der skal danne sig en Kirke inden Kirken. Vore ægte Statskirkemænd har altid med Bekymring betragtet den ikke ubetydelige frivillige Virksomhed, som i de sidste 20 Aar har udfoldet sig i vor Kirke. Hedningemissionens Ordning har været dem demokratisk Ørske, Lægmandsvirksomheden et Oprør mod den kirkelige Embedsstand, Lutherstiftelsen med sine Bibelbud et Stormløb mod den stille, pyntede, vel beskaarne og vandede Have, som den statskirkelige Gartnerkunst har indrettet, de mange Bedehuse, der reiser sig i By og Bygd, en Trudsel mod Kirkehusene med de slanke Spir. Og Statskirkemændene har fra sit Standpunkt Ret. Alt dette er, statskirkeligt talt, rent ud ukirkeligt, et Brud paa den gode, gamle Orden, forfærdelig farligt for Ensformigheden. Men for den, hvem ikke Statskirken men Kristenlivets Vext og den levende, kraftige, frie Udfoldelse af alle de Kræfter og Gaver, hvorpaa det bærer, er det første, kan al denne frivillige Virksomhed, trods al sin Skrøbelighed, kun være et Vidnesbyrd om, at Gud med sin Aand endnu er iblandt os, og vi vilde sætte et sort Kors ved den Dag, da alt dette svandt bort for kun at lade tilbage den Virksomhed, der sker gjennem de lovbestemte Former.

Som paa alle det aandelige Livs Felter, saaledes ser vi ogsaa paa det kristelige Omraade den personlige Overbevisning gjør sig gjældende og yttrer sig stærkere end før. Ensformigheden var kunstig, den kunde ikke blive staaende. Bagenfor den skjulte sig en Sum af forskjellige Synsmaader, mod hinanden stridende Anskuelser. Som Planterne paa en

Vinterdag laa de under Sneen, men saasnart Vaaren løste Kræfterne, maatte de komme frem. Med den Hævdelse af den enkeltes personlige Frihed, som er egen for vor Tid, maatte ogsaa Statskirkevæsenets falske Enhed falde. Vi ser det nu, der har slet ikke været den Overensstemmelse mellem Statskirkens Lemmer, som mange maaske troede, den har i sit Skjød skjult en Række af Modsætninger. Vor Tids Vaarluft løser Baandene, og de Modsætninger, som før ofte slumrede Side om Side, træder nu frem til Kamp imod hinanden. Vi ser ingen Skade heri. En falsk Ensformighed, en kunstig skabt og kunstig opholdt Enhed er værre end en ærlig og aaben Kamp. Det bedste vilde vistnok være, om der kunde være en Hjerternes Enhed i Aand og Sandhed, men er nu dette engang umuligt, da er Sandheden bedre tjent med, at de forskjellige Strømme faar prøve sine Kræfter end med, at man raaber Fred, der hvor der saa alligevel ingen Fred er; kun at vi ikke glemmer, at trods al Strid, Sandheden kræver, skal kristne Mænd dog kunne anerkjende hinanden som Brødre, som den samme Faders Børn og ikke lade Striden slukke Kjærligheden.

Indeværende Aar begyndte med alle Mærker paa, at de forskjellige Retninger inden vor Kirke, vil træde bestemtere ud fra hinanden end nogensinde før. Ikke mindre end 4 kirkelige Blade, hvoraf ialfald de 3 er Bærere for hver sin eiendommelige Retning, udkommer fra Aarsskiftet af. Som det vil erindres, saa Lutherstiftelsen sig paa Grund af den stedse stigende Misnøie blandt sine Venner nødt til at fjerne Professor Bugge og Pastor Heuch fra Redaktionen af „Luthersk Kirketidende.“ Det var imidlertid ikke at vente, at disse to Mænd, hvis Synsmaader havde vundet saadan Anklang hos alle vore stive Statskirkemænd og Høikirkemænd, og som var blevet knæsat og taget under Armene af Landets konservative Blade, skulde træde tilbage fra Kamppladsen. De havde stillet sig paa en saa fremskudt Post, saa afgjørende traadt i Skranken for en aristokratisk, menighedsfiendtlig Kirkepolitik, at de ikke kunde opgive den Førerstilling,

de saaledes havde hævdet. „Luthersk Ugeskrift" er fra Nytaar af deres Organ. Bladet kan i det hele betegnes som Bærer af den statskirkelige, høikirkelige Retning iblandt os. Det vil nok paa enkelte Punkter have Reformer, men altid kun halve Skridt, der i Virkeligheden ikke bringer nogen sand Løsning, men kun ændrer Ondets Form og Plads. Saaledes optræder de netop i disse Dage som Talsmænd for det saakaldte Nødcivilægteskab, det vil sige for en Forandring i vor Ægteskabslovgivning derhen, at en bestemt Klasse af Borgere, de, hvis Ægteskaber ikke Kirken kan velsigne, enten fordi Forbindelsen i og for sig er kirkelig utilladelig, eller fordi Vedkommende er udelukket fra Nadveren for sit Livs eller sin Læres Skyld, skal kunne stifte Ægteskab ved en borgerlig Handling. En slig Ordning findes intet andetsteds i Verden, den er af fremragende Kirke- og Kirkeretslærere blevet veiet og vraget, og Norge vilde sikkerlig indlægge sig en tvivlsom Ære ved at være den første til at indføre en Reform, som forlængst er opgivet og dømt i andre kristne Lande. For Storthinget foreligger vistnok et kongeligt Forslag om Indførelse af Nødcivilægteskabet, men der er ingen Grund til at tro, at det vil vinde Thingets Bifald. En virkelig Løsning paa dette Omraade kan kun istandbringes ved Ophævelse af den nuværende Vielsestvang og ved saa enten, som hos eder i Amerika, at lade Borgerne selv vælge, om de vil have sit Ægteskab stiftet ved en kirkelig eller en borgerlig Handling, eller ved at lade alle stifte sit Ægteskab ved en borgerlig Form med aaben Adgang for dem, der maatte ønske det, til senere at faa den sluttede Forbindelse velsignet af Kirken. — Selv betegner Bladet sin Retning som den „luthersk-kirkelige", og siger, at dets Opgave skal være, at holde „den fædrene Tro og Lære høit op som det Banner, hvorom den kirkelige Virksomhed bør samle sig." Det udtaler, at det i Begyndelsen snarere vil øge Splittelsen end læge den, men det trøster sig med, at denne Virkning kun vil være „forbigaaende", og det tror og haaber, at det nok skal lykkes at samle. — Ingen kan nægte, at dette jo er et sandt og

værdigt Maal for et luthersk Kirkeblad, men vi ved ikke, med hvilken Ret „Luth. Ugeskr." hævder denne Opgave, som en, der særlig tilkommer det, og som skulde give Bladet sit Særpræg fremfor andre kirkelige Blade i vort Land. Jeg tænker, det er alle deres Lyst og Glæde, som elsker vor lutherske Bekjendelse, at arbeide for den „fædrene Tro og Lære", det er jo netop for den fædrene Tros Skyld, for at Guds Ord kan komme til at lyde purt og rent baade i Kirkeordet og i Kirkelivet at til Ex. de kirkelige Reformvenner har arbeidet og arbeider den Dag i Dag, og det ser derfor mindre tækkeligt ud, naar Ugeskriftet stiller sig selv frem som det Blad, hvis Særopgave det er at værne om den lutherske Bekjendelse, især naar man ser, hvor lidet Syn Bladet i Virkeligheden har for den lutherske Reformations ædle Grundsætninger om Troens Frihed og Menighedens Ret.

Da Lutherstiftelsen opsagde „Luthersk Kirketidendes" Redaktion (Bugge & Heuch), slap den ikke sit Blad. Dette udkommer fremdeles under det Navn, det havde under Prof. Johnsens Ledelse. Men Stiftelsens „Luthersk Kirketidende" er ikke den gamle. Det har faaet en mere opbyggelig Karakter og siger om sig selv, at det er et „Ugeblad til Menighedens Oplysning og Opbyggelse." I Dagens kirkelige Strid vil det derfor saa lidet som muligt blande sig. Det kan derfor neppe længere betragtes som Organ for nogen bestemt kirkelig Retning iblandt os. Dets Indhold er mest opbyggelige Stykker og kirkelige Efterretninger. Forsaavidt det imidlertid stundom streifer ind paa de kirkelige Spørgsmaal, synes det at gaa i reformvenlig Retning; vi tror, at dette Blad vil kunne udrette adskilligt godt, det er ogsaa redigeret af dygtige Mænd, Præsterne Klavenæss og Blom, og ledes i en sund, kirkelig Aand.

Da DHr. Bugge & Heuch begyndte sin Virksomhed var det vistnok deres Haab, at det skulde ialfald delvis lykkes dem at standse den kirkelige Reformbevægelse og vinde for sig en Del af dens Venner. Navnlig synes de, at have havt godt Haab om de østlandske Reformvenner, og de har derfor

været ivrige i at søge at overbevise disse om, at de staar Ugeskriftets Standpunkt nærmere end de staar Reformvennernes paa Bergenskanten. Kun de saakaldte bergenske Reformvenner var umulige, men forladte af fordums Meningsfæller vilde disse dømmes til at føre et hensygnende Liv. Med den Dygtighed, hvormed de nævnte Redaktører leder sit Blad, er det ogsaa sikkert, at Ugeskriftets Indflydelse vilde blive ikke ringe, og at det ialfald vilde tjene til at samle og styrke alle dem, der frygter Menighedernes Frigjørelse. Reformvennerne kunde derfor ikke tie stille, de kunde ikke se mange Aars Arbeide udsat for de haardeste Angreb uden at svare. Det blev en Nødvendighed for dem, at skabe sig et Organ, hvori de kunde føre Kirkens Sag og til alle Kanter hævde, hvad de havde erkjendt som et sundt og ægte bibelsk og luthersk Kirkesyn. Fra Nytaar af udgiver de derfor under Redaktion af Kandidaterne J. Sverdrup og O. Vollan et fjortendagligt Blad: „Ny Luthersk Kirketidende", der udkommer i Bergen. Bladets nærmeste Opgave er at arbeide til Ophævelsen af den Religionstvang, der som en Skygge fra Middelalderen endnu hviler over det norske Kirkeliv, og for Gjennemførelsen af de Løfter om Menighedens Frihed, Stilling, Ret og Indflydelse, som saa stærkt er udtalt i vor lutherske Bekjendelse. Forøvrigt vil Bladet ogsaa behandle andre kirkelige Spørgsmaal. — Det er saaledes nærmest Organet for Menighedens Frigjørelse, for dens Krav paa at gjenindsættes i alle de Rettigheder, der tilkommer en evangelisk Menighed, for Lægfolkets Myndiggjørelse, dets virksomme, kraftige Deltagelse i det kirkelige Samfundsarbeide, dets Vext til en selvstændig Stilling inden Kirken. — Bladet har faaet større Udbredelse, end selv dets Venner havde ventet. Navnlig har det en betydelig Læsekreds blandt Lægfolket. Adskillige Præster og Theologer støtter det ogsaa ved at skrive deri. Det turde vel derfor være, at det med Guds Hjælp kan have en Gjerning at udrette til et sundt Kirkelivs Udfoldelse. Selvfølgelig er det ilde anseet af alle dem, der ønsker, at alt Regimente i Kirken skal komme oven-

fra, det være nu fra Øvrigheden eller fra Lærerstanden, og af alle dem, der anser Standsrettigheder, Klassefortrin, umiddelbare guddommelige Embedsrettigheder, høikirkelige og stive statskirkelige Grundsætninger som de nødvendige Betingelser for Kirkelivets Sundhed.

Endelig har ogsaa Grundtvigianerne fra Nytaar af atter begyndt at udsende et Blad: „For Kirke- Skole- og Folkeoplysning", det udkommer paa Hamar og redigeres af Kand. O. Arvesen. Den grundtvigske Retnings religiøse Indflydelse har været i stadig Tilbagegang i vort Land, og om dens eiendommelige Læresætninger endnu tæller en Del varme Tilhængere, synes dog ingen af disse at eie Betingelserne for at kunne skaffe Grundtvigianerne rigere Indgang hos vort Folk. Det Blad, som nu udkommer, vil vel heller ikke skaffe den grundtvigske Retnings Kirkesyn synderlig flere Venner, end det allerede har. Derimod er der en anden Side, af den grundtvigske Bevægelse, hvem sikkerlig en Fremtid er forbeholdt, og det er den folkelige. Trods de mange Overdrivelser og Særheder, der ogsaa klæber ved den grundtvigske Folkelighed, bærer den dog paa en sund, spirekraftig Kjerne; ingen fordomsfri Mand skal her kunne nægte dens Betydning; dens Indflydelse paa Folkeopdragelsen spores hos os langt udenfor deres Kreds, der regner sig til dens egentlige Venner. I denne Retning vil dens Blad, som det synes, ogsaa især komme til at virke. Den bekjendte Folkehøiskoleforstander Kristofer Bruun har i Bladet skrevet en Række Artikler: „Folkelige Grundtanker", der vel fortjener at læses, og som, hvor uenig man end paa flere Punkter maa være med Forfatteren, dog indeholder mange sunde Tanker, ligesom der gjennem alt, hvad han skriver, aander en dyb og varm personlig Overbevisning og en Kjærlighed til vort Folk, som det gjør godt at mærke i en Tid, da kold Fornuft og isnende Beregning saa ofte bringer de varme Hjerteslag til at standse. Hvad Bruun især fremhæver, er Nødvendigheden af at bygge Folkedannelsen paa national Grund, at binde Folkets Nutid til dets Fortid, at lade de Aandens Skatte, som vor

Stamme har samlet ligefra den graa Oldtid og indtil nu, blive levende i Folkets Hjerter og paa dets Læber og skabe en hjemlig, selvstændig, norsk Kultur. Læseværdigt er ogsaa, hvad han skriver, for det mandige, djærve og klare Sprogs Skyld, han fører. Hans Stil er Vidnesbyrd om at det nok gaar an, at tale baade dybt og skarpt selv om vanskelige Ting uden at bruge denne Hær af fremmede Ord, hvormed vi Nordmænd, og ikke mindst Theologerne, pleier at træde op.

Ved Siden af de Retninger, som finder sin Mund i de ovenfor nævnte Blade, mangler der heller ikke paa andre, der vidner om Striden inden den norske Statskirke. Flere og Flere begynder at opgive Troen paa, at Statskirken kan forbedres, enkelte mener vel endog, at enhver Forbindelse mellem Stat og Kirke er Synd og dens Frugt altid et kirkeligt Babel. Disse Mænd haaber intet mere af den kirkelige Reformbevægelse, de vil Frikirken, de vil den gjennem et Brud med Statskirken. Til dette Øiemed har de enkelte Steder dannet saakaldte frikirkelige Foreninger. Saaledes har nylig en saadan med 200 Medlemmer samlet sig i Kristiania. At forhenværende Sognepræst Munch af Kristiania Biskop er blevet nægtet Adgang til at prædike i Kirkerne hænger vel ogsaa sammen med denne Mands Forbindelse med de Frikirkelige. Denne Nægtelse har sat adskilligt ondt Blod. Munch er bekjendt for en varm luthersk Kristen og en indtrængende Ordets Forkynder, og det har derfor vakt Forundring, at Kirkerne er blevet ham nægtet, især saalænge han endnu ikke er traadt ud af Statskirken. Det er ogsaa utvivlsomt, at denne Nægtelse kun vil skade Statskirken og styrke dens Modstandere. I og omkring Drammen og andetsteds synes den saakaldte nyevangeliske Retning under Paavirkning fra Sverige at fremkalde adskillig Bevægelser. Denne Bevægelse turde dog have sin gode Virkning. Den har gjort dem iblandt os, der heldede til Synodens Lære om en dobbelt Retfærdiggjørelse og Læren om Verdensretfærdiggjørelsen mere forsigtige i sine Ord. Det er klart, at denne Lære er i høieste Grad skikket til at forvirre de Enfoldige og til at fremkalde farlige

Misforstaaelser, og Erfaringen viser allerede, at saadanne ikke udebliver. Hvor stærkt det derfor end gjælder at betone „Kristus for os" ligeoverfor alle Forsøg paa at ville grave sig Brønde, der ikke holder Vand, er det dog at haabe, at den norske Kirke i Almindelighed vil gaa fri for en Retfærdiggjørelseslære, der ikke synes os at have noget Fortrin fremfor den gamle lutherske.

Som det vil sees mangler det ingenlunde paa Brændstof inden Statskirken. Den Ro og tilsyneladende Enhed, som før oftest herskede, er afbrudt af de stridende Meningers Brydning med hinanden, det er klart, det norske Kirkeliv holder paa at træde ind i nye Spor. Maatte de føre til frie Menigheder, til et frit kraftigt, selvbevidst Menighedsliv!

Kirkesamfund udenfor Statskirken.

Indtil den nyeste Tid, har de smaa Kirkesamfund i vort Land, der ikke tilhørte Statskirken, bestaaet af saadanne, der heller ikke har tilhørt den lutherske Bekjendelse. Ja vor Dissenterlov af 1845 har ikke engang tænkt sig Muligheden af, at der kunde blive Tale om lutherske Dissentere. Men Forholdene har forandret sig. Misnøien med de statskirkelige Tilstande er bleven saa stor, at den har drevet en Flok her og en Flok hist ud af Statskirken. Allerede i flere Aar har der i Jarlsbergs og Laurvigs Amt, bestaaet lutherske Frimenigheder. Disse har dog ført en kummerlig Tilværelse, deres Medlemmer har været ganske i Ledernes Hænder, og deres Kristendomssyn har været snævert, lovmæssigt og forkrøblet. Mærkeligere er en Udtrædelse, som netop nu holder paa. Kort før Paaske traadte Pastor Paul Wettergren, der allerede før havde nedlagt sit Embede i Statskirken, ud af denne. Han kunde ikke forsvare for sig selv, at nyde Nadveren i et Samfund, ved hvis Skriftemaal de betænkeligste Misligheder klæber. Han skal, efter hvad der berettes, blive Forstander for nogle Frimenigheder omkring Arendal, Moss og Kragerø. Rimeligvis vil dog denne Bevægelse ikke faa noget stort Omfang. Dens Leder er bekjendt som en nidkjær

og from Kristen, den lutherske Bekjendelse inderlig hengiven. Det er ikke for Lærens Skyld, han er traadt ud, men for Kirkelivets Skyld. Vi kan hel vel forstaa de Grunde, der har ledet denne Mand, og ingen skal kunne nægte, at Kirken bærer stor Skyld, men vi tror dog, at de Kræfter, der nu sættes ind paa Udtrædelse, havde været bedre brugte, dersom de havde samlet sig om de Reformer, som Nøden indenfor Statskirken først og fremst kræver. Udtrædelse bør være det sidste Middel, Nøden maa være steget til det yderste, før det anvendes. Men dertil kan det neppe siges at være kommet hos os, saalænge Kirkens Mangler og Arbeidet for at afhjælpe dem, endnu samler baade Kirkens og Statens Mænd om de kirkelige Spørgsmaal. Vi faar da vente, indtil Tegnene bliver klare. Mange vil neppe endnu komme til at træde ud, det vil blive smaa Flokke, udsat for alle de Farer, der truer smaa Samfund, fristede til at give sig sine Ledere i Vold og udsatte for Opløsning, naar disse falder fra. Men fordi vi i saa meget deler Syn paa Kirkens Brøst og Smerte over dens Elendighed med dem, der nu bryder Samfundets Baand, derfor ønsker vi, at det maa lykkes dem at undgaa Farerne og at reise en om end liden, saa dog livsfrisk luthersk Frimenighed i vort Land. Den skal da blive et Salt ogsaa for Statskirken. En streng Dom over de sidste 30 Aars kirkelige Arbeide udgaar fra disse Udtrædelser. Det tør vel sikkert siges, at var Reformer blevet indført i rette Tid, vilde ingen nu tænkt paa at forlade Statskirken for dens Ordnings Skyld. Nu høster vi den bittre Frugt af den Kirkepolitik, der er bleven prist for sin Storhed, Visdom og Sindighed. Istedetfor at styrke Statskirken, sprænger den den, og mange er de, som begynder at spørge sig selv, om vi ikke staar ved Indgangen til en statskirkelig Selvforhærdelse; de synes at se, at det er Guds Villie, at Kirken for sine Synders Skyld, fordi den saa ilde skjønner paa Troens Frihed og Menighedens Ret, skal tømme Statskirkevæsenets bedske Kalk lige til Bunden, løbe Linen ud for saa at komme til sig selv igjen.

Til samme Tid som fromme lutherske Mænd og Kvinder forlader Statskirken, bryder Sekterne paa dens Mure og udfolder en rigere Virksomhed end nogensinde. I Bergen har Katholikerne faaet sin vakkre Kirke færdig, andetsteds opretter de Skoler, ikke, saa heder det ialfald, forat drage de unge til Rom, men forat lære dem nyttige Kundskaber, ja Luthers lille Katekismus benyttes endog ved Undervisningen. Romerkirken er sig selv lig overalt. I disse Dage har der været 'ført en Strid i Aviserne i Anledning af, at en af de katholske Præster er bleven mistænkt for at være Jesuit. Jesuiter har som bekjendt ikke Adgang til Riget. Naturligvis har man fra katholsk Side bestemt benægtet Mistankens Berettigelse, det kan ogsaa gjerne være, at man har taget feil; men at en Jesuit høit og dyrt forsikkrer, at han ikke er en Broder af dette værdige Selskab, det har ikke meget at sige. Mistanken være nu sand eller ikke, vist er det, at hvorsomhelst Rom optræder, er det selv den store Jesuit. Trods sine Bestræbelser synes dog ikke denne Kirke at ville faa nogen Indgang i Norge. Der er neppe noget Kirkesamfund, der saaledes vækker vort Folks Harme og Afsky som det romerske. — Derimod vinder Baptisme og Methodisme adskillig Udbredelse. Methodisterne har især været virksomme i Drammen og Omegn. De skyr ingen Umage, søger de fattigste, gaar ind i Hytter og Huse, hvor maaske ingen ellers kommer med Livets Ord, møder dem med Kjærlighed, der føler sig glemte og overseede af Samfundet, og saa er det ikke at undres paa, at de finder Ører og Hjerter aabne. Et af de kraftigste Midler mod denne Sekternes Virksomhed er sikkerlig den indre Mission, der mere og mere strækker sit Arbeide udover det hele Land, gaar op i Dalene, ind mellem Fjordene, ud i Havskjærene, op paa Fjeldgaardene, ned paa Brygger og Lastepladser, ind mellem Fabrikbefolkningen og Arbeiderne. Fra alle Kanter i Landet høres der om Oprettelsen af nye Indremissionskredse, og om de allerede bestaaendes Arbeide og Vext.

Hedningemissionen.

Som det vil erindres, var Missionskassen trods de stadig stigende Indtægter kommet i en Underbalance af 12000 Spd. Det er Udsendelsen af nye Missionærer til Madagaskar, og de store Krav, denne Missionsmark stiller, der har bevirket denne Overskridelse. I Vinter har Missionsvennerne holdt paa at samle ind Gaver forat dække Summen, og det har været et vakkert Vidnesbyrd om den Kjærlighed, hvormed Missionen bæres af det norske Kirkefolk, at se, hvorledes ofte fattige Menigheder har anstrængt sig for at yde sin Skjærv. Det tør vel derfor ventes, at den Sum, som der her er Tale om, snart vil være samlet. En af det „nye Slags" Missionsvenner, som Striden med Biskop Schreuder har fremkaldt, foreslaar i Morgenbladet, at Selskabet i Anledning af de 12000 Dollars Underbalance skal opgive Missionsmarken i Zululandet. At denne Tanke intet Medhold har fundet hos de „gamle" Missionsvenner behøver ikke at siges. Zulumissionen er som et Smertens Barn bleven Missionsfolket altfor kjær, til at den skulde kunne slippes. Baaret som den har været af Tusinders Bønner, har den gjennem mange Forventningens Aar slaaet dybe Rødder i Missionsvennernes Kjærlighed, og saalænge der banker Hjerter for Hedningernes Nød, og saalænge vor Udsendinge ikke jages ud af Zululandet, vil det norske Missionsselskab ikke ophøre at vidne for dette arme Folk om ham, som er et Lys til at oplyse Hedningerne.

En Missionsvirksomhed, der i de sidste Aar har tiltrukket sig adskillig Opmærksomhed er en, som drives af Nordmanden Skrefsrud og Danskeren Børresen blandt Santalerne i Forindien, et Folk, der roses for sin Sanddruhed, Sædelighed og Arbeidsomhed, men som i høi Grad var henfalden til Drukkenskab og som paa mange Maader undertryktes og plagedes af Indierne. Skrefsrud er en Bondegut fra Gudbrandsdalen, i en ung Alder kom han ind paa Forbryderbanen, men vaktes i Bodsfængslet til Liv i Gud. Efter udstaaet Straf drog han til Tyskland og kom ind paa

Jänickes Missionsskole i Berlin. Herfra reiste han sammen med Dansкeren Børresen til Indien, hvor de to Mænd en kort Tid virkede i det Gosnerske Selskabs Tjeneste. De skilte sig dog snart fra dette Selskab, og har senere nu i 13 Aar arbeidet paa egen Haand i broderlig Enhed for Herrens Rige blandt Santalerne. Deres Gjerning er først bleven mere almindelig kjendt, siden Skrefsruds Besøg i Norge i 1874 og Børresens i forrige Aar i Danmark og Norge; og deres Værk har siden disse Besøg tildraget sig megen Opmærksomhed. Med smaa Midler har disse to ihærdige og utrættelige Mænd udrettet store Ting. De har i Ordets fulde Forstand levet med det Folk, blandt hvilket de har virket, delt dets Sorger og Glæder, fulgt det i dets larmende Fester og i dets Liv omkring i Hytterne. Saaledes har de vundet dets Hjerter og har med Kjærlighedens og Venskabets Forstaaelse kunnet begynde en Gjerning, der synes at have Santalernes baade religiøse og folkelige Reisning til Maal. Efter 6 Aars Arbeide havde de omkring 700 Nadvergjæster, og nu skal der om Hovedstationen Eben-Ezer have samlet sig omkr. 30 Menigheder med 6000 Døbte, 2300 Nadvergjæster og 45 Skoler. Iblandt de omvendte er flere af Landets Høvdinger, og ud af Folkets Midte opstaar den ene Evangelist efter den anden. Det overlader de nydannede Menigheder at ordne sig selv og disse synes at indrette sig nærmest efter de apostoliske Menigheders Mønster. Det er Skrefsruds og Børresens Mening, at Livets og Gudstjenestens Former skal voxe sig ud af det unge Kristenliv selv og ikke laanes fra gamle, fuldt udviklede Kirkesamfund. Barnedaaben har de endnu ikke indført i fuld Udstrækning, fordi de først vil imødese større Modenhed og kristelig Erkjendelse hos sine Menigheder. Imidlertid bliver de Voxne omhyggelig underviste og lære at læse i Bibelen, før de døbes. — Det er naturligvis endnu fortidligt at fælde nogen Dom over denne Mission, om dens Dybde, kirkelige Holdning, Sundhed og Varighed. Men de to Missionærer har ved sin elskelige, helstøbte og kraftige Personlighed gjort et godt Indtryk og vundet megen Del-

tagelse for sin Gjerning. Den praktiske folkelige Maade hvorpaa de har grebet Sagen fat, er et godt Tegn. — Grundtvigianerne, der ellers se med Mistanke paa vor Kirkes Missionsværk, har paa Grund af Santalermissionens folkelige Præg vist den mere Bifald, end der ellers falder i Missionens Lod fra den Kant. Ved Børresens Besøg forrige Sommer har imidlertid denne Grundtvigianernes Kjærlighed faaet et haardt Stød. Børresen oplyste nemlig, at han og Skrefsrud efter først at have undervist Santalerne og lært dem Troesbekjendelsen døber dem i den treenige Guds Navn efter først kun at have spurgt, om de tror paa Gud Fader, Søn og Helligaand, altsaa uden at lade hver enkelt fremsige den hele Troesbekjendelse. De bruger denne Maade, siger Børresen, fordi Daabskandidaternes Antal ofte er saa stort. Paa et Vennemøde i Kjøbenhavn tog Grundtvigianerne Børresen stærkt i Forhør om denne Sag og vilde kun lade Santalermissionærernes Daab gjælde som en „Nøddaab." Men herpaa vilde Børresen ingenlunde gaa ind, han mente, at deres Daab var en ret Kristendaab; de havde undervist Folket, lært dem Bekjendelsen før Daaben, spurgt dem under Undervisningen om deres Tro, og da mente han, at det ikke var absolut fornødent at kræve den hele Bekjendelse fremsagt ved Daaben. Da Børresen endvidere blev spurgt, hvor Gud er at finde, svarede han: „Han er i sit Ord;" og da der saa fremdeles spurgtes: Hvor er saa dette Ord? svarede han: „I Bibelen." Denne er ham altsaa Guds levende Ord, hvor Herren er at finde. At Grundtvigianerne ikke likte et saadant Vidnesbyrd, siger sig selv. — Fra vort Land er der blevet sendt Pengegaver til Santalermissionen, de har endnu været smaa, men det turde være, at de vil komme til at voxe.

Med Forundring og Beklagelse har vi hørt, at den norske Synode vil afbryde Forbindelsen med vort Missionsselskab, fordi Generalforsamlingen ifjor med Glæde modtog Konferentsens Tilbud om at slutte sig til vor Mission. Vi beklager dette Skridt, fordi det klart vidner om den Uforsdragelighedens Aand, der behersker Synodens ledende Mænd;

og er det sandt, at Træet skal kjendes paa Frugten, saa skal ingen kunne negte, at der her foreligger en Frugt, som vidner alt andet end godt, om den Aand, der raader inden Synoden. En saadan Optræden kan kun skade det Samfund, der bruger den. Den vil her hjemme skille Synoden med mange Venner, og den vil gjøre det vanskeligt for dens Forsvarer, at føre dens Sag; Samarbeidet i Missionssagen var et vakkert Baand mellem Kirkefolket paa begge Sider af Havet; adskilte de hundrede Mile, levende under yderst forskjellige Kaar, rakte de hinanden Hænderne til den fælles Kamp for Guds Riges Udbredelse. Synoden har nu sønderrevet dette Baand og det kan ikke undgaaes, at den herved har fjernet Moderkirkens Hjerter langt fra sig. Vi kan dog ikke tro, at Synodens Menigheder i denne Sag helt ud deler sine Lederes Syn, og vi ser i den tagne Beslutning et Vidnesbyrd om, at der endnu inden Synoden mangler meget i den Menighedsfrihed, der burde være en Frikirkeordnings skjønneste Klenodie. Vi holder os forvissede om, at mange derover endnu følger vor Missionsgjerning med hjertelig Deltagelse og har vanskeligt for at fatte, hvorfor det var nødvendigt at bryde Baandet, og vi venter endnu paa vore amerikanske Brødres sidste Ord i denne Sag.

I April 1877. S.

Hvorom gjälder det?

Prof. G. Sverdrup.

Den Strid, som føres mellem Synoden og Konferentsen, begynder at blive mere levende igjen. Ingen kan undgaa at se dette, nogle med Glæde, nogle med inderlig Sorg; nogle fryde sig over Striden, fordi de tro, at den skal tilintetgjøre Guds Kirke, nogle sørge over den af samme Grund. Nogle

glæde sig over Striden, fordi de i den se Tegnene til en bedre Dag for den unge Frikirke, nogle sørge over den, fordi den maa ende med Præstevældets Undergang. Vi spørge ikke efter disse Stemninger og Følelser, vi vide, at de maa følge den kirkelige Udvikling overalt og har fulgt den fra Kirkens første Dage. Vi tror ikke, at Striden kan standse, saalænge Kirken er stridende, men vi spørge efter dette, hvad der strides om, hvad der kjæmpes for, vi spørge ogsaa os selv, om vi stride retteligen; vore Modstanderes Stridsmaade bære de selv Ansvaret for, og vi ere ikke satte til at dømme dem. Hvorom gjælder det? Er det en unødig Trætte, saa ville vi standse den, er det en unødig Trætte, saa er det ogsaa en syndig Trætte, da ville vi angre den. Vor bestemte Overbevisning er denne, at det gjælder i denne Strid — Menigheden.

Der har endnu ikke i nogen længere Tid nogetsteds bestaaet en luthersk Frikirke. Der har siden Kirkens første Tid kun været ganske faa og smaa, forfulgte og forhadte, kristne Frikirker. Vi staa derfor paa en vanskelig og farefuld Plads. Vi skulle, unge og uerfarne, faa og skrøbelige søge den lutherske Frikirkes rette Form. Er der nogen, som undres over, at der er Vanskeligheder og Uenighed? Et stort Arbeide kan aldrig blive gjort uden mange og stærke Brydninger. Men den største Kamp maa komme mellem Præstemagt og Menighedsfrihed. Den gjennem Aarhundreder nedarvede Herskerstilling, som Kirkestyrelse og Biskoper og Præster har indehavt i Kirken, kan ikke vige for et sandt og inderligt Samarbeide mellem Menighed og Embede, uden at det koster Kamp. Det kan ikke komme til Ligevægt igjen uden farefulde Rivninger. I disse Rivninger leve vi, og vi bedrage os ikke, naar vi vente, at disse vil vedvare endnu en Stund. Det er vor Mening, at alt, hvad vi sammenfatte i Ordet Wisconsinisme, er et Forsøg paa i Frikirken at bevare den norske Statskirkes Præstemagt ved Hjælp af en Tvangstrøie af Læresætninger, som alle sigte mod et Maal, at gjøre Menigheden til en villieløs Masse i Præstens Haand. Det er mod den frie, levende Menighed, Verdensretfærdiggjørelsen er

det voldsomste Angreb, det er mod Menigheds Selvopbyggelse, den wisconsinske Lære om Lægmandsvirksomheden er rettet; det er mod Menighedens uhindrede og uformidlede Adgang til Naadestolen i Jesu Blod, Absolutionslæren er rettet, det er mod Menighedens Adgang til selv at prøve Aanderne efter Guds Ord, Satsen om at den rene Lære er Guds Ord, kommer til at stride. Det er, fordi disse Lærdomme og Satser ere til Hinder for den frie Menigheds Udvikling blandt os, at vi lægge saa megen Kraft paa at bekjæmpe den. Det er om Menigheden det gjælder, om hvad den er, og hvad Ret og Myndighed den har. Og fordi dette er vor Overbevisning, derfor kunne vi ikke slaa af eller gaa paa Akkord. Vi ønske gjerne at forhandle om disse Ting med vore Modstandere, vi ønske gjerne at prøve, hvorvidt vor Overbevisning er grundet, vi ønske ogsaa Anledning til mundtligt at kjæmpe for den samme Sag, som vi skrive for. Men dette tro vi er den Fordel, som „den aabne Erklæring" har bragt os i Striden, at det er blevet mere og mere klart, at det, hvorom Striden dreier sig, det, hvorom det gjælder, det er intet andet end — Menigheden, den frie, levende, troende og vidnende Menighed.

Og om hvorledes vi kunne arbeide bedst for Menigheden, hvorledes vi kunne fremme dens Gavn, hvordan Jesu Blod og Død kan retteligen prædikes til Menneskers Frelse, derom er det vi ønske at forhandle med alle dem, som staa paa den lutherske Bekjendelses Grund blandt vore Landsmænd i Amerika.

Profeten Jeremias.

(Af Prof. G. Sverdrup.)

Profeterne i den gamle Pagt ere Israels Folks store og herlige Fortrin, grundet i, at Israel var Guds Folk. Thi dette er Guds Folks Fortrin, at Guds Ord er dem betroet; men Profeternes Eiendommelighed, det som gjør, at de kaldes Profeter er netop dette, at **Herrens Ord** skede til dem, og de forkyndte det til Folket. Mange lærde Beskrivelser kan der gives af, hvad en Profet er, men der er ingen enfoldigere end denne: En Profet vil jeg opreise dem af deres Brødres Midte ligesom dig, og jeg vil lægge **mine Ord i hans Mund**, og han **skal tale til dem** alt det, som jeg vil byde ham (5 Mos. 18,18). Guds forunderlige Frelsesraad med sit Folk og med Verden, det er Guds Tanker, og fordi Herrens Tanker ere høiere end Menneskenes Tanker, derfor maa de aabenbares i Herrens Ord. Der kan være mange dybe Menneskètanker og mange høie Menneskeplaner, men det, som det naturlige Menneske ikke fatter, det er, at Livets Vei gaar igjennem Døden baade for den enkelte og for Folket. Det er Herren alene, som har tænkt, det er Herren alene, som har forkyndt, og det er Herren alene, som har fuldbragt sit Folks Frelse ved at slaa Hyrden og adsprede Faarene, ved at knuse til Døden Livets Fyrste. — Det er denne Frelsesvei, som Profeterne skulle forkynde Folket. Folket tror den ikke, og dets Forhærdelse bliver et af Midlerne i Herrens Haand, hvorved hans Plan fuldbyrdes. — Folket tror den, og Folkets Tro bliver et andet Middel til Herrens Villies Fremme; thi

Hvad Raad han vælger gjøre,
Det staar som Fjeld saa fast,
Og det skal han udføre,
Om Jord og Himmel brast.

Guds Frelsesraad er fuldbragt i Israel, hvis hele Tilværelse peger hen mod eet Maal Jesus Kristus, i hvem Frelsesraadet fuldkommes i Tidens Fylde. Og eftersom Israels Folk nærmede sig til Tidens Fylde, forberedtes det ved Herrens mangehaande Førelser til rettelig at annamme Frelseren, eller forskyde ham og give ham Forbryderdøden, saa som Kjærligheden havde besluttet og Kjærligheden alene kunde fuldbringe. Han er den sande Israel, han er Sæden, Abrahams Sæd, som ikke er mange, men een, Kristus. Og efterhvert som Folket nærmede sig mod Tidens Fylde, saa fulgte Herrens Ord det ved Profeternes Mund og forklarede Folket, hvorlangt det var kommet, og hvad det næste Trin vilde være i Forberedelsen, for at de, som ikke troede, kunde fylde sin Forhærdelses Maal, og de, som troede, kunde bevares i Tilliden og naa sin Troes Maal. Saaledes er det profetiske Ord Lyset og Sandheden paa Folkets Vei og peger paa Maalet til samme Tid som det kraftigt og virksomt leder Folket frem mod Maalet.

Ethvert Folk har sit Kald i Guds Husholdning. Folket kan foragte sit Kald, og Folket fortabes; men selv ved sin Fortabelse maa det tjene Herrens Raad. Folket kan agte sit Kald og vandre det værdigen, da frelses Folket, og idet det frelses, tjener det frivilligen Herrens Raad. Men efterdi baade den, som fortabes og den, som frelses, maa tjene Herren, saa er det ingen Fortjeneste for Dig, om Du med alle Kræfter opfylder Herrens Krav, Du har intet at rose Dig af, men Du maa takke Herren for alt, thi Du er kun en unyttig Tjener, fordi Du gjorde, hvad Du skulde. Israels Folk havde ogsaa sit Kald. Det var at være et helligt Folk, et udvalgt Folk, et Folk til Eiendom, i hvis Midte Herren skulde bo, at han kunde være dem en Gud, og de ham et Folk. Men Israel havde herved de samme tvende Farer, som ere for hver den, som Gud har kaldet. Den ene er at være utro i sit Kald, ikke agte det høit og helligt som den hellige, fra hvem det kom, det andet er at rose sig af sit Kald eller sin Troskab i sit Kald og deraf ville gjøre sig en

Fortjeneste. Imod disse tvende Farer maa Profeterne vidne og kjæmpe. Høit løfter Profeten Folkets Kald og dets Maal. I stærke vældige Ord taler han til det stakkels ubestemte, vaklende, haltende Folk om Herrens store Kald, som han gav det, den store herlige Fremtid, som han beredte det. Og med lynende Ord fulde af guddommelig Vrede nedslaar han Folkets stolte Indbildning om, at det er allerede Herrens Folk, fordi det er kaldet dertil. Med ubøielig Sandhedsiver gjentager han atter og atter Advarselen om, at Folket ikke maa gaa Glip af sin herlige Fremtid ved den daarlige Indbildning, at det har allerede naaet Maalet og kan nu begynde at nyde sin Fred. Og fordi det altid er saa, at mange ere kaldede, men faa udvalgte, og dog den ophøiede Frelser vil drage alle til sig, derfor ere Profeterne fulde af de venligste Lokkelser og Dragelser og de skarpeste Trusler og Straffeforkyndelser, thi saa dyb som Herrens Barmhjertighed er, saa høi er hans Retfærdighed, og vil Synderen ikke nedsænke sig i den ene, saa skal han visseligen styrtes ned og knuses af den anden.

Det er altsaa tre Ting, i hvilke Profeternes Gjerning samler sig. Det er Aabenbarelsen af Guds Frelsesraad, den endelige, evige Udfrielse fra Syndetrældommen. Dernæst er det Folkets Forberedelse til at modtage den kommende Frelser. Tilsidst er det tidlig og idelig at minde Folket om dets Kald og atter og atter raabe: "Vender om, vender om!" til alle de frafaldne og gjenstridige Børn.

„Og vi have det profetiske Ord mere stadfæstet, og I gjøre vel, naar I give Agt derpaa, som paa et Lys, der skinner paa et mørkt Sted, indtil Dagen fremstraaler, og Morgenstjernen oprinder i Eders Hjerter." Saaledes formaner Apostelen Peter os. Og den kristne Menighed burde visseligen langt flittigere følge denne Formaning, og bruge til sin Opbyggelse det profetiske Ord. Thi det er Abrahams Forjættelse, som nu er kommen og daglig kommer til alle Folk; det er Israels Haab, som nu fuldbyrdes fra Dag til Dag; Der er endnu en Kristi Komme i Hjerterne, for hvil-

ket Hjerterne beredes ved Herrens Ord; det er endnu nødvendigt at raabe: „Pløier Eder nyt Agerland, og saar ikke længer ved Torne," og der er endnu et helligt Kald, som udgaar til alle forlorne Sønner og Døttre i den ganske Menneskehed: „Vender om til mig, saa vil jeg vende om til Eder!" Men det profetiske Ord er meget forsømt iblandt os, og vi have derved tabt megen Kraft og Frimodighed; vi have derved glemt det store og herlige Maal, som Guds Ord har sat for os: „I skulle være mig et Folk, og jeg vil være Eder en Gud." Vi ere blevne lunkne og sendrægtige til at udbrede Guds Ord, fordi vi have glemt Kaldet, at Herren vil, at ved os skal Rigets Evangelium forkyndes i alle Lande og alle Sprog. Vi have glemt, at „i de sidste Dage skal Herrens Huses Bjerg være grundfæstet paa Bjergenes Top, og ophøiet skal det være over Høiene, og alle Hedningefolk skulle strømme hen til det." For om muligt at tilskynde en og anden til at bruge flittigere dette velsignede Ord og derved vinde Trøst og Frimodighed i disse onde Dage, da Menigheden synes at skulle gaa tilgrunde, fordi Ypperstepræsterne og Herodes og Pilatus atter have forenet imod den; for om muligt at styrke Menigheden i dens Fortrøstning til en endelig Seier over alle deres Fiender; for om muligt at raabe et „Vend om!" ind i den raadnende Kristenhed, ville vi forsøge at give et lidet Indblik i Profeten Jeremias's Liv og hans Bog, og vi tro, at om nogen vilde lade sig bevæge til at læse og betragte denne Nedbrydelsens og Sønderknuselsens Profet, saa skulde han erfare, at hvor Herrens Ord knuser og saarer, der opreiser og læger det ogsaa.

Israels Folk paa Jeremias's Tid.

Den skjønne Vinstok, som Herren havde plantet i Landet, som flød med Melk og Honning, var i denne Tid allerede sørgelig tilredt. I Davids og Salomos seierrige og fredelige Tid havde den skudt sine Rødder dybt og bredt sig vidt ud, til Havet havde den udstrakt sine Grene og til Floden

sine Skud. Men nu var dens Mure nedrevne, hver, som gik forbi, brød Kviste af den. Dens Krone og Stamme var spaltet i tvende, og den ene Del var afhuggen og slængt langt bort hinsides Eufrat. Israels Rige var ikke mere, og Juda Rige, som endnu stod igjen, var som Vinstokken, der ikke bærer Druer, ikke er der Glæde og ikke er der Gavn i den, ikke giver den Vin og ikke duer dens Ved. Juda Rige stod kun og ventede paa, at Øxen, som havde afhugget Israels Rige, skulde løftes anden Gang og falde dræbende over den gulnende Ranke.

Israels Rige havde aldrig havt nogen bedre Fremtid ivente, fra den Dag da det sagde: „Hvad Del have vi i David? vi have ikke Lod i Isais Søn! til dine Telte Israel! se nu til dit Hus, David!" Det havde dermed solgt Førstefødselsretten, det havde regnet sig selv blandt Hedningefolkene og saaledes frivillig valgt Hedningefolkenes Del, som er Døden ved Verdensrigernes Magt. Juda Rige derimod havde bedre Forjættelser og bedre Haab, thi Davids Hus havde Forjættelsen om at bestaa *evindelig*, og Herrens Tempel havde Forjættelsen, at det skulde blive et Bedehus for *alle Folk*. Og Herrens Ord boede i Juda og var Evighedskraft og Fornyelseskilde for det lille trætte Folk, som fra Judas Dale skuede op til Jerusalem den høitbyggede Stad paa Bjergene, omkring hvilken Herren var Mur og Vold, den forunderlige Stad, i hvilken Folkene skulde fødes paanyt. Men alt i Juda beroede paa dette ene, paa *Troen*. „Dersom I ikke tro, skulle I ikke bestaa." Visselig kunde Israels Vantro ikke gjøre Guds Trofasthed til intet, men hvis Israel ikke vilde tro, ikke drak af Kilden, som gav Kræfter til evigt Liv, saa maatte *Sønderknuselsens* Straffedom gaa over *Forhærdelsens* Folk. Og saaledes gik det netop. Juda Rige satte en stiv Nakke og et haardt Hjerte mod Herrens Ord, derfor blev Herrens Ord til en Hammer, der sønderslaar Klipper. Forhærdelse og Ødelæggelse følge hinanden som Død og Raaddenhed.

Der er et Sted i Guds Ord, som fremstiller for os denne uafvendelige Sammenhæng mellem Forhærdelsen og Fordærvelsen, det er det 6te Kapitel af Profeten Esaias. Profeten faar i Kong Usias's Dødsaar denne Befaling: „Gak hen og sig til dette Folk: Hører — atter og atter, men forstaar ei! og seer — atter og atter, men skjønner ei! Gjør dette Folks Hjerte forstokket; og gjør dets Øren tunghøre, og stryg dets Øine til, at det ikke skal se med sine Øine og ikke høre med sine Øren, og dets Hjerte forstaa og omvende sig, at det bliver lægt." Og Profeten spurgte: „Hvor længe, Herre? Og han sagde: Indtil Stæderne ere ødelagte, uden Beboere og Husene uden Mennesker, og Landet er ødelagt og blevet til en Ørken, og Herren driver Menneskene langt bort, og Tomheden bliver stor i Landets Midte." Fra denne Stund af er voxende Forhærdelse og stadigt nærmere og nærmere rykkende Dom Israels Historie. Men den voxende Forhærdelse er, at Herrens Ord lyder tidligt og idelig og ikke bliver paaagtet; den fremrykkende Dom er, at Verdensrigernes Rovfugle samles tættere og tættere over det stinkende Aadsel, Juda Rige.

Herren lod begge Dele ske. Han sendte sine Profeter tidlig og idelig til et gjenstridigt Folk, og eftersom Ugudeligheden tiltog, opreiste han de mægtige Verdensriger, hans Vredes Riis over Folkene og især over det udvalgte Folk.

Profeten Esaias levede efter Ussias Død under tre Konger, Jotham, Achas og Ezechias, og i denne Tid hændte tvende forunderlige Ting, som bragte Israels Folk med raske Skridt henimod Maalet. Det ene er, at Achas ikke vil tro paa Herrens Ord og Herrens Hjælp mod Israels Rige og Syrien, som havde angrebet ham (Es. 7); men derimod sluttede han Forbund med det assyriske Verdensrige, som kom og ødelagde Israels Rige og oversvømmede Juda, indtil det gik lige til Halsen. Det andet er, at Ezechias troede paa Herrens Hjælp og Ord mod Assyrerne og frelstes i Nøden; medens han strax efter nærmede sig saaledes til

Babylon med Venskab, at Herren forkyndte, at Babel skulde blive Straffferedskabet over Juda.

Efter Ezechias fulgte Sønnen Manasse, som i 55 Aar regjerede over Juda og i denne lange Regjeringstid bragte Judas Synd til Fuldendelse, saaledes at Folket, gjennemsyret af den ovenfra begunstigede Afgudsdyrkelse, blev aldeles fordærvet og ikke mere kunde renses uden ved Dom. Men Herrens Miskundhed var dog ikke forbi, thi kunde end Judas Folk ikke frelses, saa kunde dog Judas Rest endnu rives som en Brand af Ilden. Derfor udgik der endnu efter Manasses Død raabende Røster til Folket og efter Amons ugudelige Regjering kom der endnu en Vækkelse under Kong Josias.

Han var otte Aar gammel, da han blev Konge, og da han var 16 Aar gammel, begyndte han at søge Herren. Han omvendte sig til Gud og efterat hans Hjerte var blevet fast i Gudsfrygt begyndte han 20 Aar gammel en Reformation i sit Rige, en Renselse fra Afgudsdyrkelse. Han nedrev alle Afgudsbilleder og omstyrtede deres Altere og forbød deres Dyrkelse i Riget. Aaret efter blev Jeremias kaldet til Profet, og hans vældige Vækkelsesprædiken understøttede Kongens Reformation. Der hengik 6 Aar, og en anden mærkelig Førelse forstærkede endnu Raabet: „Vaagn op!" til det sovende Folk. Lovbogen blev nemlig fundet af Præsten Hilkias. Den blev bragt til Kongen, læst for ham, og den fyldte ham med den dybeste Rædsel, fordi Folket var saa langt fra Lovens Maal. Da sammenkaldte han alt Folket og sluttede en Pagt med det, at det fra nu af skulde holde Herrens Lov. Og Jeremias gik rundt i Jerusalem og alle Judas Stæder og udraabte efter Herrens Befaling: „Hører denne Pagts Ord og gjører derefter" (Jerem. 11, 6). Og derefter holdt Josias Paaske med det hele Folk, en Paaske saadan som den endnu aldrig havde været fra Dommernes Dage. Det var en forunderlig Besøgelsens Tid for Juda Rige i Josias's Dage og Herren raabte til sit Folk med lokkende Røst: „Vender om, enhver fra sin onde Vei!" Men Folket vilde ikke. De sagde: „Forgjæves! thi efter vore

egne Tanker ville vi vandre, og gjøre enhver efter sit onde Hjertes Stivhed."

Og medens Alt i Josias's Tid syntes at kalde Folket til Omvendelse og lokke det til Herren, saa var det som om efter hans Død alt forenede sig til at drive Folket ustanselig frem mod dets Forhærdelses og Fordærvelses Maal. Der kom ugudelige Konger, der var egenretfærdige Præster og falske Profeter. Og medens Kongerne vendte sig fra Herren og søgte Hjælp hos Verdensmagterne, saa raabte Præsterne paa Herrens Tempel og Profeterne raabte: Fred, Fred og ingen Fare, indtil det arme Folk, som var solgt til Undergang, sov og blundede sødeligt i Præstetrældom og Kongetrældom uden at betænke, at det sov bort sin Ret og sit Kald. Det lukkede Øinene for Faren, indtil pludselig Ødelæggelsen stod over det, som Veerne over den frugtsommelige.

Saaledes stod det til i det indre. Der udhulede Præster, Profeter og Konger Folkets Marv, indtil det var som dødt Kjød uden Hjerte, uden Mod, uden Tro, en raadden Masse hvis væmmelige Stank opsteg og kaldte paa Fienderne. Og de kom, de kom med Hast og uimodstaaelige. Juda havde leflet med dem alle. Juda havde løbet til Ægypten forat faa Hjælp mod Assur, til Assur forat faa Hjælp mod Ægypten, til Babylon forat faa Støtte mod dem begge. Nu kom de over Juda, som de foragtede allesammen. Assyrien havde allerede under Ezechias og Manasse oversvømmet Juda Land, fordi det foragtede Siloahs sagterindende Vande (Es. 8, 6—8). Ægypten blev det Redskab, som bragte Døden over den sidste Konge af Davids Tro, Josias, i det knusende Slag ved Megiddo; og Babel bragte Ødelæggelsens og Bortførelsens Dom til det dybeste Dyb, den hellige Stad blev en Grushob, medens Templet gik op i Luer.

Imidlertid lagdes i det fjerne Østen Grundvolden til det Rige, som skulde sprænge Israels Baand og styrte det hovmodige Babel. De haardføre og krigerske Persere beredte

sig til sit Seierstog imod de af Udsvævelser og Vellyst fortærede Babels Indbyggere.

Profetens Liv.

Jeremias var født i den lille Landsby Anathoth, som ligger omtrent 4 engelske Mile nordenfor Jerusalem i Benjamins Stamme. Af præstelig Byrd havde han vel allerede fra Ungdommen af en rig Anledning til at høre Guds Ord og ialfald efter Bogstaven lære at kjende Gud og hans Gjerninger i Israel og blive fortrolig med Tempeltjenesten. Han havde ogsaa den bedste Anledning til at iagttage baade hvorledes Herrens Tempel og hans Præster bleve foragtede og forhaanede under Manasse, og hvorledes Præsterne, da Josias begyndte sin Reformation, rev til sig Magt og Fordel af Josias's Værk, som en Slags Erstatning for, hvad Manasses Afguderi havde frataget dem. Vi kjende ellers intet til hans Liv, førend han blev kaldet til Profet. Denne alt afgjørende Begivenhed i hans Liv, som gjorde ham til en Trængslernes og Lidelsernes Mand lige fra den Tid, da hans Landsmænd i Anathoth vilde slaa ham ihjel (Jer. 11, 21), indtil han sad grædende mellem Jerusalems Ruiner, dette Herrens tunge Kald kom til ham i Josias's 13de Aar. Vækkelsen, som var begyndt i Josias's 12te Aar, da Kongen selv var bleven vakt, havde vel været en Forberedelse ogsaa for Jeremias til hans Kald. Han skulde fra nu af blive den egentlige Vækkelsesprædikant i Juda. Thi Kongebud og Love kunde vistnok bringe istand en ydre Overensstemmelse med Loven; men Guds Ord alene kunde gjenføde Hjerterne. Og medens Kongen havde det forholdsvis lette Arbeide at knuse Afgudsbilleder og gjenoprette Tempeltjenesten i dens Renhed, saa fik Jeremias det besværlige og smertelige Arbeide at vidne for Folket og Præsterne og Fyrsterne, at dersom ikke deres Hjerter sønderknustes af Guds Ord, saa var Templet dem kun en ny Afgud og Egenretfærdigheden kun et værre Frafald end noget andet. Og saameget tyngre blev Profetens Gjerning, fordi han talte til døve Øren og daglig

saa et elsket Folk nærme sig sin Undergang ved midt i sin Ugudelighed at stole paa den store ydre Forandring, som var foregaaet ved Josias's Reformation.

Der er to Ting i Profeten Jeremias's Kaldelse, som vi lægge særskilt Mærke til. Det ene er, at han sattes til Profet for Folkene (Jer. 1, 5). Ingenting er mere overraskende end dette. Thi til Jøderne var jo Guds Ord givet, til dem skulde jo efter Guds Forjættelse Profeterne sendes, men her sættes Jeremias til Profet for Folkene, der betegner baade Jøder og Hedninger uden Forskjel.

Der er kun een anden Profet i det gamle Testamente, som ikke er sendt til Jøderne, og hans Sendelse er ogsaa saare underbar; men den hjælper til at kaste Lys over Jeremias's Kald. Det er Profeten Jonas, som sendes til Ninive, og saa nødigt han vil, dog tilsidst maa komme did.

Jonas blev sendt til den store Stad som var Herrens Strafferedskab over Israels Rige, med denne korte Prædiken: Endnu fyrretyve Dage, og Ninive bliver omstyrtet (Jon. 3, 4.). Men Ninive omvendte sig i Sæk og Aske, og Gud forbarmede sig over Verdensstaden og lod den staa endnu en liden Tid. Det var det første store Tegn, som Herren satte for sit Folk, hvorved han vidnede for dem, at der er ikke Forskjel mellem Jøde og Hedning, thi alle have syndet. Derfor er den ene ligesaavel under Guds Dom som den anden. Men da Nineviterne omvendte sig, da satte Gud sit Barmhjertigheds Tegn og pegede mod den Hemmelighed, som er aabenbaret i Kristus, at Gud har indesluttet alle under Synd, forat han kunde forbarme sig over alle. Og der er ikke Forskjel paa Jøde og Græker, men uden Loven er Guds Retfærdighed ved Jesu Kristi Tro aabenbaret for alle og over alle, som tro.

Men jo mere Jødefolket ved sin Synd og Gjenstridighed satte sig selv lige med Hedningerne, desto bestemtere vidnede Herren for dem, at de, som vare lige i Synd, skulde blive lige i Straf. Desto klarere lød ogsaa Vidnesbyrdet om, at de, som vare blevne lige i Sønderknuselse under Guds Dom,

de skulde blive lige i Opreisningen ved Guds Naade, om de paakaldte Herren paa sin Nøds Dag. Derfor bliver Jeremias, som saaatsige maa gaa sørgende bag sit Folks Ligbaare, allerede i selve sin Kaldelse sat til Profet over Folkene og over Rigerne (Jer. 1, 10.).

I nærmeste Forbindelse med at Jeremias saaledes bliver Folkenes og Rigernes Profet, staar den anden mærkelige Sag i Jeremias's Kaldelse. Han bliver nemlig sat over Folkene og Rigerne tilat oprykke og til at nedrive og til at ødelægge og til at nedbryde, til at bygge og til at plante. Det er først og fremst fire stærke og mægtige Ord om Nedbrydelse, som betegne Profetens Gjerning, og dernæst to liflige Lægedommens Ord, som udtrykke hans Opbyggelsesarbeide. Thi Grunden til, at Folkene og Rigerne (deri ogsaa indbefattet Israels Folk) ere under Jeremias's profetiske Haand, ligger deri, at de nu have fyldt sine Synders Maal og derfor alle skulle drikke Vredeskalken, som Profeten rækker dem fra Gud. Men da er det jo allernærmest Ødelæggelse; som staar for Døren. Gud kan ikke komme med sit Rige og sit Folk, uden der, hvor de andre Riger og Folk ere knuste og nedbrudte; og Gud kan ikke komme med Lægedom og Liv, hvor der ikke er Sygdom og Død. Han ihjelslaar forat levendegjøre. Men efterdi Gud ikke vil nogen Synders Død, men at han skal omvende sig og leve, derfor bliver ingen Profet kaldet udelukkende til at nedbryde, men endog for Jeremias, som fik den tyngste Gjerning af alle Profeter, endog for ham blev der lagt til, at han skulde bygge og plante. Men som han maatte varsle Dom og Undergaug baade for Jerusalem og Babel, saaledes fik han ogsaa vidne om Naade og Opreisning baade for Israel og dets Fiender, naar Herren havde knust deres Hjerter.

Hermed var Profeten Jeremias viet til at være en Bodsprædikant, en Vredens Profet. Men han var ogsaa viet til at være en Lidelsernes Mand, en Modsigelsernes Mand. Thi han, som skulde nedslaa alt, hvorpaa Israel forlod sig og fratage det al Ros, saaat det blev fattigt som et

Hedningefolk, ham maatte døie alle deres Had og Forfølgelse, som mente sig at være noget. Men i al sin Lidelse og i al Forfølgelse skulde han have en fast Tilflugt, en Redningsborg i Nøden, Herren Israels Gud. Derfor fik han paa sin Kaldelsesdag med sig det klippefaste Ord, som ikke kunde svige: „Og jeg, se jeg gjør dig idag til en fast Stad og til en Jernpille og til en Kobbermur mod det ganske Land, mod Judas Konger, mod dets Fyrster, mod dets Præster og mod Landets Folk. Og de skulle stride imod dig, men ikke faa Overhaand over dig; thi jeg er med dig, siger Herren, til at redde dig."

Saa gik Profeten ud i sit Kald, skrøbelig, bløb og frygtagtig efter Kjødet, men stærk i Herrens Kraft. Han skulde nedbryde Folk og Riger ved sit Ord. Han skulde forkynde dem Guds knusende Domme og være Vidne til deres Fuldbyrdelse, men især skulde han nedbryde de mægtige Bolværker, som hans eget Folk havde sat mellem sig og sin Gud ved sit eget Hjertes Stivhed og Tillid til falske og smigrende Ord. Vi have allerede sagt, at Israel under Josias Regjering havde en mærkelig Besøgelsestid og Profeten var ivrigt virksom i denne Tid. Den første falske Trøstegrund, mod hvilken han løftede Ordets Hammer, var Judas Tillid til at det havde overlevet Israels Rige, som var faldet for Assyriens Magt. Juda troede, at det var sikrere end Søsteren Israel; men Profeten river bort den bedrageriske Trøst og siger, at Juda Rige har fordoblet sin Synd, thi Juda saa sin Søsters Skjebne, men endda omvendte hun sig ikke. Det var at saare Judas Stolthed paa det ømmeste; thi Juda havde indbildt sig, at Israels Rige var faldet, fordi det havde angrebet Juda, og allermindst havde Juda tænkt, at dets Skyld var endda større end dets Søsters. Og Folket blev forbittret imod Profeten, som talte saa dristigt et Ord, og de vilde ikke høre paa den Mand, som kaldte dem til Omvendelse.

Præsterne havde vundet meget ved Josias's Reformation i det ydre. Deres Stilling var beskyttet og æret, Tem-

peltjenesten var gjenoprettet; men Hjerterne var lidet bøiede, thi saa vidner Jeremias om dem: Profeterne profetere Løgn og Præsterne herske efter deres Anvisning og mit Folk vil gjerne have det saaledes (Jer. 5, 31.). Dette korte Udsagn aabner for os et dybt Indblik i, hvorledes det stod til. Profeterne forkyndte Fred! Fred! og lægte Israels Døttres Brøst paa letfærdigt Vis, thi der var ingen Fred, men Guds Vredesdom. Og Profeterne benyttede sig af Profeternes letfærdige Fredsforkyndelse. De stadfæstede Profeternes falske Profetie med det løgnagtige Ord: Herrens Tempel, Herrens Tempel, Herrens Tempel er dette (Jer. 7, 4.). Som om de vilde sige til Folket: Saalænge Templet er i vor Midte kunne vi ikke gaa tilgrunde; gjører Eders Gaver store og Eders Offere mange, og det skal gaa Eder vel. Da reiste Profeten sig i brændende Nidkjærhed og stillede sig efter Herrens Ord i hans Huses Port og udraabte for hele Juda: Forlader Eder ikke paa de løgnagtige Ord. Mit Hus have I gjort til en Røverkule og se! som Silo, hvor jeg boede, det, som nu er øde og forladt, saa skal mit Hus blive. Og Præsterne, hvis Hjerters Stolthed var Templet, bleve Jeremias's Fiender fra den Dag, thi han havde nedrevet deres Befæstning. Og de vilde ikke høre paa Herrens Kald: Omvender Eder!

Ikke bedre gik det med de falske Profeter. Deres Stoltheds Bolværk var deres letfærdige Raab: Fred! Fred! De gave sig ud for at forkynde Guds Sandhed; da kom den af Gud sendte Sandheds Profet, og uden Skaansel rev han Masken af deres hykkelske Ansigt og vidnede for dem Herrens Ord: Hører ikke paa de Profeter, som profetere for Eder, de gjøre Eder forfængelige; de tale sit eget Hjertes Syn ikke af Herrens Mund (Jer. 23, 16.). Se jeg kommer over dem, som profetere løgnagtige Drømme, siger Herren, og som fortælle dem og føre mit Folk vild ved sine Løgne og ved sin Letfærdighed; og jeg har ikke sendt dem og ikke givet dem Befaling, og Gavn gjøre de ikke

dette Folk, siger Herren (Jer. 23, 32.). Da sank et bittert Had mod Jeremias i Profeternes Hjerte, fordi deres Høihed var *nedbrudt*. Og de vilde ikke høre Guds Raab: Omvender Eder!

Saalænge imidlertid Kong Josias levede, var Jeremias forholdsvis sikret mod sine Fienders Ondskab. Men Josias faldt i Slaget ved Megiddo og efter at Joachas havde regjeret i 3 Maaneder og efter Jeremias's Spaadom var bleven bortført til Ægypten for at dø der, saa kommer Jojakims elleveaarige Regjering i hvilken Tid ogsaa Kongen blev Profetens Fiende. Thi i hans fjerde Aar holdt Profeten den vældige Tale, som er nedskreven i hans Bogs 25de Kapitel. Nebukadnesar var i det samme Aar blevet Konge i Babel, og Profeten forkyndte ligeud, at fordi Israel nu i 23 Aar havde hørt Herrens Raab gjennem ham tidlig og idelig, men ikke villet omvende sig, derfor skulde Nebukadnesar komme og Juda og alle de omliggende Folk skulde tjene Babels Konge i 70 Aar. Da skulde Fryds Røst og Glædes Røst, Brudgoms Røst og Bruds Røst, Møllens Lyd og Lampens Lys forsvinde fra Juda, og Landet blive en Ørken og dets Stæder Ruiner. Da skulde hverken Herrens Tempel gavne dem, som stolede paa, at de vare Herrens udvalgte Folk; ei heller skulde Forbund med fremmede Fyrster gavne dem, som holdt Kjød for sin Arm; men alle Støtter skulde briste; thi Herrens Time var kommen; Hans Bæger med Vredesvin var fuldt, og Profeten skulde nu tage det og bringe det hen til alle de Folk, over hvilke Dommen kom, men Jerusalem skulde drikke først; thi med sin egen Stad vilde Herren begynde. — Saaledes blev Juda lige med Hedningerne. 23 Aars Forhærdelse havde fyldt Maalet. Men da reiste ogsaa Forbittrelsen sig mod Jeremias. Præsterne og Profeterne og Folket grebe ham og sagde: *Denne Mand er skyldig til Døden, thi han har profeteret mod denne Stad* (Jer. 26, 11). Men denne Gang reddede Fyrsterne ham. Og endnu i det samme Aar nedskrev Jeremias alle sine Spaadomme i en Bog, og den blev bragt til Kong Jojakim,

og han læste den, og da tre—fire Blade vare oplæste, tog Kongen i sit Raseri en Pennekniv og skar den istykker og kastede den paa Ilden og brændte den. Og han gav Befaling til at gribe Jeremias og hans tro Skriver Baruch; men Herren skjulte dem. Og Jeremias, som baade havde nedrevet Kongens kjødelige Politik og hans kjødelige Stolen paa Forjættelsen om Davids evige Rige, Jeremias kunde nu ogsaa tælle Kongerne blandt sine Fiender.

Hvad har ikke hans trofaste Hjerte lidt under dette. Han saa sit Folk nærme sig Dag for Dag sin Undergang, han saa sin Guds Kjærlighed, som uafbrudt lokkede til Omvendelse og Frelse, haanet og foragtet, han selv blev forfulgt og saa sit Liv hver Dag truet af Folk og Præster, Profeter og Konger — Og hans Sjæl bukkede under i Fristelsen, saaat han forbandede den Dag, paa hvilken han blev født. Men endda maatte han gaa med Herrens Vredesbud; thi vilde Israel ikke lade sig knuse ved Herrens Ord, saa maatte det knuses ved Herrens Dom. Og den var nær; Jeremias skulde opleve den.

Den sidste Konge før Bortførelsen til Babylon er den svage og troløse Zedekias. Det var Nebukadnesar, Babels Konge, som efterat have bortført Jojakin og de bedste af Folket med ham havde sat Zedekias til Konge over de tilbageblevne i Jerusalem. Zedekias havde svoret Babels Konge Huldskab og Troskab, og Juda Rige var skatskyldigt til Verdensriget. Jeremias vidnede for Folket den samme Sandhed, som Frelseren siden fremholdt for Israel, da det var skatskyldigt til den romerske Keiser: „Saa giver Keiseren, hvad Keiserens er, og Gud, hvad Guds er." Men til ingen Nytte. Zedekias forlod sig paa politisk Klogskab og holdt Kjød for sin Arm. Han sluttede Forbund med flere andre Smaakonger, der ligesom han vare skatskyldige til Babel, og i Tillid til Egyptens Hjælp brød han og hans Forbundsfæller sin Troskabsed til Nebukadnesar, negtede at betale sin Tribut og satte sig i Forsvarsstilling mod den fremrykkende Babels Konge. Og Jeremias taug ikke til Uretten. Som

en Herrens Profet havde han vidnet for Folket før Opstanden og sagt: Tjener Babels Konge, saa skulle I leve (Jer. 27, 17). Og efter Opstanden, da Babels Konge og al hans Hær kom forat stride mod Jerusalem, da lød hans Ord: Saa siger Herren: Se, jeg giver denne Stad i Babels Konges Haand, og han skal opbrænde den med Ild (Jer. 34, 2). Men Israel vilde ikke høre. Folket forfærdedes en liden Stund, da den vældige Hær viste sig foran Jerusalems Mure, og i sin Skræk besluttede de at frigive sine ebraiske Slaver og Slavinder for dermed at formilde Herrens Vrede og forøge sine Stridsmænds Tal. Men det var ikkun en Frygtens Gjerning ikke Troens; og derfor da Nebukadnesar for en liden Stund brød op fra Jerusalem forat møde den ægyptiske Hær, som virkelig var draget ud imod ham, saa tog de jødiske Herrer sit Ord tilbage og berøvede atter sine Slaver Friheden. Da optændtes Herrens Vrede imod dem og han sendte Jeremias til at sige: I have udraabt Frihed for Eders Tjenere og have taget Friheden tilbage, derfor vil jeg udraabe Frihed for Sverdet og for Hungeren og for Pesten til at rase blandt Eder. Og jeg vil føre Babyloniernes Hær tilbage til denne Stad, og de skulle stride imod den, og de skulle indtage den og opbrænde den med Ild; og Judas Stæder vil jeg gjøre til en Ørk, uden Beboere (Jer. 34.).

Og Nebukadnesars Hær kom for ikke mere at forlade Jerusalem, indtil det var bleven til en Grushob. Men dersom Forbittrelsen mod Jeremias havde været stor, medens han bebudede Straffedommen, saa blev den dobbelt voldsom, da Dommen kom. Det er Forhærdelsens rædselsfulde Hemmelighed, at jo klarere Sandheden straaler den i Øinene, desto fastere lukker den Øiet for den. Jo tyngre Herrens Haand bliver over den, desto stivere reiser den sin Nakke mod den Haand, som slaar den. Og da Jeremias talede til det beleirede Folk om, at der var Frelse i den ydmygende Vei, at overgive sig til Babels Konge, da kunde han ikke længere taales, han maatte sættes i Fængsel. Og som om det ikke

var nok, at han var indelukket, saa vilde Fyrsterne endnu tage hans Liv ved at kaste ham i en tom Brønd, hvor han nedsunket i Dynd skulde finde Døden ved Hunger. Men Herren havde lovet at redde ham af hans Fienders Haand, og Ebed Melech udvirkede hos Kongen Tilladelse til at frelse ham af Brønden. Dog i Fængsel maatte han sidde, indtil den Dag, da Jerusalem blev indtaget.

Forunderlige ere Herrens Veie. Der i Fængslet, hvor Jeremias synes for menneskelige Øine ret henslængt i Mørket, der lod Herren sit Lys opgaa for ham og viste ham Israels herlige Fremtid. Fra Fængslerne pleie at udgaa de vildeste Trusler mod Folket, Forbandelser mod Gud og Mennesker; men fra dette Fængsel udgaar de livsaligste Forjættelser i deilige Bække, som endnu fryde Guds Stad. Jeremias, som i Fængslet ventede paa Fuldbyrdelsen af den Ødelæggelse, han havde bebudet, fik netop der ogsaa bygge og plante. I Fængslet fik Jeremias Befaling til at kjøbe en Ager, som laa nedtrampet under Chaldæernes Fødder, et Stykke Land i Jerusalems Nærhed, til et Tegn paa, at naar Chaldæerne havde ødelagt alt, saa vilde Herren gjenoprette alt, bag Døden vilde Herren give Liv. Efter den syttiaarige Vinter skulde frembryde en herlig Vaar. — I Fængslet fik Jeremias Herrens Ord, at Herren vilde samle sit Folk fra alle de Lande, hvor han havde adspredt dem og føre dem tilbage til dette Sted og lade dem bo trøggeligen. Og de skulde være Herrens Folk og han deres Gud. Og de skulde faa eet Hjerte og een Vei. — I Fængslet fik Jeremias det herlige Bud: Se, Dage komme, siger Herren, da jeg vil opfylde det gode Ord, som jeg har talt om Israels Hus og om Judas Hus. I de Dage og paa den Tid vil jeg lade fremspire for David en retfærdig Spire, og han skal øve Ret og Retfærdighed i Landet. I de Dage skal Juda frelses, og Jerusalem bo tryggelig, og dette er, hvad man skal kalde det: Herren vor Retfærdighed. — Saaledes byggede og plantede Jeremias et Folk og et Rige, som skulde bestaa evindelig, midt imellem Ruinerne af faldne Riger og sønder-

knuste Folk. Og i Fængslet, hvor de trange Mure spærrede til alle Sider, oplodes Profetens Øie til at se indtil de sidste Dage og Jordens fjerneste Ender, til Riget, som kommer ved Evangelium til alle Folk.

Fængslet havde saaledes i aandelig Hanseende været en Hvilens Tid for Profeten fra hans Kamp med det haarde og gjenstridige Folk. Men han var endnu ikke færdig. Hans Fængsel blev vel sprængt ved Chaldæerne, og der blev tilbudt ham Liv og Frihed med dem, som bortførtes til Babel. Men Jeremias valgte at blive tilbage i det ødelagte Juda og virke blandt de elendige Rester af Folket, om dog en Sjæl kunde frelses. Herren havde sendt de Bortførte en anden vældig Profet til Opvækkelse og Trøst, Profeten Ezechiel. Jeremias blev hos de i Juda adspredte Folk, over hvilke Babels Konge satte Gedalja til Opsynsmand. Men heller ikke nu fik han leve i Ro. Nogle Røvere anførte af Ismael sloge Gedalja ihjel, og Folket flygtede i Rædsel til Ægypten og tvang Jeremias til at følge. Ogsaa der vedblev han at vidne for dem om, at Herrens Straf vilde ramme dem for deres Vantro og Afgudsdyrkelse. Hans Død er ukjendt, men en gammel Fortælling siger, at han blev stenet af sine egne Landsmænd. — Saaledes er den Mands Liv, som fik det tyngste profetiske Kald, og saa Jerusalems sidste Dage før Landflygtigheden. Ingen Profet er saaledes som han Forbillede paa den lidende Frelser, som maatte forkynde for det anden Gang forhærdede Israel, at Jerusalem og Templet skulde lægges øde, indtil der ikke fandtes Steen paa Steen i det, fordi det ikke kjendte sin Besøgelses Tid. Men ud fra denne Guds Mands Liv er der en raabende Røst til alle dem, som ere satte til Vægtere paa Zions Mure: Bliv tro i Herrens Gjerning og staa mandigen paa din Vagt; thi Herren vil kræve sit Folks Blod af de utro Vægteres Haand. Og der er et Opvækkelsens Raab til alle døde Kristne: Forlader Eder ikke paa løgnagtige Ord! hverken paa Præster, som raabe: „Herrens Tempel, Herrens Tempel er dette", eller paa Profeter, som raabe: „Fred! Fred! og ingen

Fare." Vend om! Vend om! Staar paa Veiene, og spørger efter de gamle Stier, hvilken Veien er til det gode, og vandrer paa den, saa skulle i finde Hvile for Eders Sjæl. Se Veien, Jesus Kristus, er aabenbaret os; Gud give, at ingen maatte forhærde sig og sige, vi ville ikke vandre paa den. Thi Herrens Dom er nær til at aabenbares, og fra Guds Hus skal den begynde.

Jeremias's Bog.

Der fortælles os i det gamle Testamente om mange Profeter, som levede og virkede i Israel, men som ikke have efterladt nogen skriftlig Optegnelse af det Aandens Vidnesbyrd, som Herren sendte dem til at frembære for Israel. Der er den store Omvendelsesprofet, Elias, han, som kjæmpede mod den ugudelige Konge, den afgudiske Dronning, mod Baals Præster og Profeter; han, som bad, at det ikke maatte regne, og det regnede ikke i 3 Aar og 6 Maaneder, og han bad atter, og Himmelen gav Regn og Jorden gav sin Frugt; han, som sammen med Moses mødte Frelseren paa Forklarelsens Bjerg, hvor vilde vi ikke gjerne have havt hans Bodsprædikener nedskrevne til et Vidnesbyrd for os! Der er Elisa, Troens Mand, med det utrættelige Arbeide for sit Folk; der er Johannes den Døber, den største af dem, som ere fødte af Kvinder, hans Røst, som raaber i Ørkenen: Bereder Herrens Vei! Hvilken Glæde vilde det ikke været, at have havt en Bog fra deres Haand, hvor de selv havde nedtegnet, hvad Aanden havde givet dem at vidne for Israel! Men Herren har villet det anderledes. Der er andre Profeter, hvem han gav baade at tale og skrive, Mænd, hvem han selv aabenbarede, hvad der skulde ske i de sidste Tider, og hvem han bød at nedtegne, hvad der aabenbaredes dem, til Fremtidshaab for Gud Børn i den gamle Pagt, til Formaning og Styrkelse i Troen for os, som leve i de sidste Dage, i Opfyldelsens liflige Tider.

De skrivende Profeter findes alle i en bestemt Tid af Israels Folks Historie. Og denne Tid er især den, i hvilken

Israel mere og mere forhærdede sit Hjerte mod Guds Ord, og saaledes Profeternes Forkyndelse ikke strax fik bære den velsignede Omvendelsens Frugt i det stakkels Folk. Derfor fik Profeterne Befaling til at nedtegne Prædikenen, at det Ord, som i Profetens Dage kun syntes at bære Forhærdelsens Frugt, skulde i Herrens velbehagelige Time ogsaa bære en rig Vækkelsens og Sønderknuselsens Frugt, hvor det paany blev læst. Til samme Tid lod Gud ogsaa i Hedningeverdenen de mægtige Verdensriger opstaa til Strafferedskaber over det forstokkede Israel; og Profeterne forudforkyndte baade deres Seire og deres Fald til et Vidnesbyrd for Hedningerne i Tidens Fylde, at det var Herren, som gav sit Folk i deres Haand, og at det ikke var deres megen Styrke og stolte Magt, som overvandt Israel og Israels Gud. Guds Almagt og Alvidenhed skulde i de profetiske Skrifter lyse Hedningerne imøde, naar Herren ved sin Søns Evangelium lod Naadens Straaler skinne ind i Hedningeverdenens Mørke. — Saaledes er det, at netop i Israels mørkeste Tid og Verdensrigernes stolteste Dage lod Herren sit gode Ord rigeligst nedtegnes af de hellige Profeter, forat hans Trofasthed og Sanddruhed skulde desto herligere fremtræde for Jøde først og for Græker, naar Retfærdighedens Sol oprandt for begge paa Kristi Opstandelses Morgen. Da skulde Hjerterne blive brændende i Disciplene, naar Kristus og hans Hellig-Aand oplod Skrifterne for dem.

Ogsaa Profeten Jeremias skulde skrive i en Bog, hvad Herren lod ham se. Hvorfor han skulde gjøre det, har Herren selv forklaret i Jerem.: 30, 1—3, 30, 24 og 36, 2. 3. Det er, fordi Herren endnu vil samle alle sine Trusler og Forjættelser til sit Folk i en Bog, om de da maaske vilde høre paa dem. Det er, fordi han i de sidste Dage vil vende sit Folks Israels Fangenskab om og føre dem tilbage til det Land, som han gav deres Fædre; da skulle de erkjende hans Trofasthed. Det er, fordi Israel nu er forhærdet og ikke forstaar Herrens gode Raad og hans Fredstanker med dem; men i de sidste Tider, naar Herren har udøst sin brændende

Vrede over sit Folk og over de stolte Hedninger, naar han har fuldbyrdet sit Hjertes Tanker, da skulle de forstaa det.

Vi have allerede seet, at de to store Ting i Jeremias's Kaldelse er, at han er sat over Folkene og Rigerne, og at han er sat først til en Nedbrydelsens Profet og dernæst til en Opbyggelsens Profet. Vi maa derfor vente i hans Bog at finde Spaadomme mod Israel og Spaadomme mod Hedningerne, og at disse Spaadomme maa indeholde først og fremst Domsforkyndelse og dernæst Forjættelse om Frelse.

Det er ogsaa i Virkeligheden saa, at ligesom Profetens Liv var behersket af den guddommelige Kaldelse, saaledes er ogsaa hans Bog bestemt deraf og ordnet efter dens Indhold. Over Jøder og Hedninger er han sat, og hans Spaadomsbog lægger frem Guds sanddrue Ord for dem begge. Sønderknuselse og Opreisning skulde hans Gjerning være, og hans Bog er en vældig Hammer til at slaa og kvægende Olie og Vin i de dybe Saar.

Profetens Bog er delt i to Hoveddele, efter Ordenen: Jøde først og saa Hedninger. Den første Hoveddel bestaar af de første 45 Kapitler og henvender sig fornemmelig til Israel. Den anden Hoveddel er Kapp. 46—51, hvor Profeten vender sig til Hedningerne, hvortil Kap. 52 er et Tillæg, der fortæller paanyt om Jerusalems Ødelæggelse, som var en saa rædselsfuld og alvorlig Sag i Jeremias's hele Spaadom og Liv.

Israels Del af Bogen, Kapp. 1—45 er imidlertid saa omfattende, at vi til Veiledning for troende og nidkjære Bibellæsere endnu ville hidsætte nogle faa Bemærkninger om den, som vi haabe ville hjælpe en og anden i hans Arbeide med det dyrebare Gudsord. Desværre ere kun altfor faa ret inderligt fortrolige med sin Bibelbog, og selv de, som ved Guds Naade have fundet Liv og Salighed i Ordet, ere kun altfor ofte vante til at læse Bibelen, som om den kun var en Samling af løsrevne Vers, der ikke havde ret megen Sammenhæng med hinanden. Desto vigtigere er det, ved Guds Aands Hjælp at forsøge at oplade Skrifterne, om kanske nogen

vilde lade sig lede alt længere ind paa de grønne Enge og finde Vederkvægelse paany af Hvilens Vande, af Flodens Bække, som glæde Guds Stad.

Der er tre Afsnit i Israels Del af Bogen, Kap. 1—29, 30—33 og 34—45. Profetens første Kaldsgjerning var at oprykke og nedrive, ødelægge og nedbryde ved sit mægtige profetiske Ord. Han skulde slaa væk alle falske Støtter, som Israel forlod sig paa, han skulde nedrive for dem alt, hvorpaa de byggede i kjødelig Sikkerhed, baade deres trygge Stolen paa Udvælgelsen og deres Præsters forfængelige Raab paa Herrens Tempel, baade Profeternes Skrig: Fred! Fred! og ingen Fare! og Kongernes kjødelige Tillid til Davids Forjættelse. Han skulde ved Ordet søge at bøie Folkets Hjerte i Sønderknuselse for Herren, om de dog vilde omvende sig. Men vilde dette ikke lykkes, da skulde han i sit Ord bebude dem, at Folket skulde oprykkes af sit Land og flyttes hen til sine Fiender i Trældom, at Landet skulde ødelægges, indtil det var en Ørken, at Templet skulde nedbrydes og opbrændes med Ild, at Kongen skulde nedrives fra Davids Throne og ikke have nogen Søn, der kunde tage Riget i Arv. Denne profetiske Nedbrydelse ved Ordet lægger Jeremias frem for os i det første Afsnit af Israels Bog, Kapp. 1—29, som vi kunne kalde Nedbrydelsens Bog.

I disse første 29 Kapitler fortælles først Profetens Kaldelse i Kap. 1. Derpaa begynder den store Række af sønderknusende Bodsprædikener, hvor kun her og der et Forjættelsens Glimt skinner frem mellem de tunge, mørke Uveirsskyer. Juda straffes i Kap. 2, fordi det har ombyttet Herren med Afguderne, fordi det har forladt Kilden med levende Vand og udhugget sig sprukne Brønde, som ikke holde Vand. Kap. 3—6 er en vældig Prædiken mod Judas Stolthed, som ophøiede sig over sin Søster, Israels Rige. Juda har seet Israels Riges Frafald og Straf, dog har det ikke omvendt sig, derfor skal dets Straf blive tyngre. Præster og Profeter og Fyrster, som have bestyrket Folket i dets Søvn paa Afgrundens Rand, skulle være ganske hjælpeløse paa

Hjemsøgelsens Dag, og det hele Folk skal kaldes forkastet Sølv, thi Herren har forkastet dem (Jerem. 6, 30). Saa følger i Kap. 7—10 den store Tempeltale, som den kaldes efter 7, 2 og 4. Den egenretfærdige Stolen paa Templet er ganske forgjæves, og fordi den kun gjør Folkets Hjerte haardt, derfor skal saadan Dom komme over Folket, at „Døden skal foretrækkes for Livet af hele den Rest, som bliver tilovers af denne onde Slægt" (8, 3). Derpaa følger Tale paa Tale, hvori Israel formanes til Bod og trues med Undergang snart ved Ord snart ved symbolske Handlinger. Israel stilles lige med Hedningerne i Straf og Profeten faar ikke Lov at bede for dem, og altid haardere lyder Dommen, indtil Profeten i Kap. 19 faar Befaling til at gaa hen, kjøbe en Lerkrukke, tage den med sig ned i den ved Afguderi besmittede Hinnoms Søns Dal og der sønderbryde den for Folkets Øine til et Tegn paa, at saaledes skal ogsaa Israels Folk sønderbrydes og blive ganske unyttigt som et knust Potteskaar, fordi det har forhærdet sin Nakke. — I Kap. 20—24 vender Nedbrydelsen sig mere mod enkelte fremtrædende Personer. I Kap. 20 udtales Dommen over Paschur, som mishandlede Profeten, i Kap. 21 og 22 mod de daarlige Konger, i Kap. 23 mod de slette Hyrder og fornemmelig de falske Profeter; men her fremskinner ogsaa et herligt Lys midt i Mørket i Forjættelsen om den gode Hyrde, Davids retfærdige Spire. I Kap. 24 retter Dommen sig mod de Tilbageblevne i Jerusalem efter Jojachins Bortførelse, de daarlige Figurer, som ikke kunne ædes. — I Kap. 25 er Forhærdelsens Maal fuldt; der bebudes den syttiaarige Landflygtighed. Og i Kap. 26 viser Profeten, at Herrens Tempel ikke vil skjerme Israel mod den, thi det skal selv nedbrydes. Heller ikke kan Zedekias's Forbund med de hedenske Fyrster standse Dommen (Kap. 27 og 28). Endelig skal ikke de, som allerede ere bortførte, haabe paa nogen snar Hjemkomst fra Babel, derfor sender Profeten dem Brev om, at de skulle med Taalmodighed give sig tilfreds i det fremmede Land, indtil Herrens Time slaar til at føre dem tilbage (Kap.

29). — I denne Nedbrydelsens Bog ere Kapp. 1—24 fornemmelig Bodsprædiken, medens 25—29 er bestemt Forkyndelse af en Dom, som er uafvendelig, og hvis Tid og Stund allerede aabenbares, idet til samme Tid de sidste Trøstegrunde, som det synkende Folk klyngede sig til, rives bort uden nogen Skaansel.

Profetens Kaldelse havde sat ham ogsaa til at opbygge og plante, og i hans Bog følger paa Nedbrydelsens og Sønderknuselsens tunge Taler en saare deilig Opbyggelsens Bog. Det er det andet Afsnit i Israels Del, Kap. 30—33. Profeten bebuder en stor Trængselstid over Jakob, dog skal han frelses fra den. Den er saa smertelig, den lille Stund, thi det er en Fødselstime, og der fødes Herren et Folk (Kap. 30). Det Folk, som fødes, er Israels og Judas Stammer, som Herren samler, og naar han har samlet dem opretter han med dem en ny Pagt, Syndsforladelsens og Gjenfødelsens Pagt, saaat det gamle Folk er forbigangent og se, der er et nyt Folk, født af Gud (Kap. 31). Et sikkert Tegn paa denne Herrens overvættes Naade faar Profeten i Fængslet. Han skal midt under den Beleiring, som ender med Jerusalems Fald og Landets Ødelæggelse kjøbe sig en Ager, som om der var den dybeste Fred i Landet; derved vil Herren vise hen til den megen Fred, som skal være i Landet, naar han samler de adspredte til et Folk og giver dem eet Hjerte og een Vei (Kap. 32). Det Folk, som samles og fødes, skal være et Folk i Glæde og Salighed, en utallig Skare af Konger og Præster for Gud (Kap. 33).

Endelig er Kap. 34—45 det tredie Afsnit i Israels Del. Dets Hensigt og Indhold er at vise, hvorledes Herren opfyldte sin Tjener Jeremias's Ord. Jerusalem faldt, Templet blev nedbrændt, Folket blev bortført, Landet en Ørken. Denne Del er derfor mest Fortælling med korte profetiske Udsagn indblandede i Fortællingen. Men ikke alene er dette Afsnit Dommens Bog over det forstokkede Folk, det er ogsaa Jeremias's Lidelses Bog. Der berettes os her meget nøiagtigt om, hvorledes det Folk, som rammedes af

Herrens Straf, i sin Forbittrelse vendte sig mod Herrens Sendebud og mishandlede ham paa mange Maader, saaat han blev ret et Forbillede paa den lidende Frelser, som led, en retfærdig for uretfærdige. Saaledes er disse Kapitler satte her forat vise, at Gud lader sig ikke spotte; sine Trusler opfylder han, og endog over dem, som ere hans Profeter og Sendebud fører han Trængselens luttrende Ild, at de maa udgaa som Guld, prøvet i Ilden og være til Lov og Pris og Ære i Jesu Kristi Tilkommelse. Lide med sit Folk maa den trofaste Profet; men Gud samlede hans Taarer og Skrig, og lod dem blive til en Glædens Høst, da hans Tid kom til at trøste sit Folk, til at give det dobbelt af sin Haand for alle dets Synder, til at samle alle dets adspredte og gjøre den Eenliges Børn flere end hendes, som havde Manden. Jeremias var den, som mere end nogen anden Profet i den gamle Pagt fik saa med Graad, nu er Tiden kommen, da gylden Grøde af Taaresæden samles i Laden. Herren give af sin Naade, at vi alle maatte være af det Guds nye Folk med eet Hjerte og een Vei! For os er alt dette skrevet, for os er al denne Kamp ført, lader os da flittigen betragte ogsaa denne Lidelsernes Mand og hans Dagværk i Herrens Vingaard, at vi maatte styrkes derved til at blive tro i det lidet, som os er betroet.

Augsburg Seminarium og vort Folk i Amerika.

(G. Sverdrup.)

Det tør ansees som en Sag, hvorom alle, som med kristeligt Alvor betragte den norske Kirke i Amerika, ere enige, at det Maal, som lige fra den første Stund af har været tilstræbt, om end ikke altid med Bevidsthed, det har været en fri, levende Menighed, som paa een Gang bevarede den ufor-

falskede lutherske Tro og Lære fra Moderkirken i Norge og til samme Tid søgte at leve derefter. De statskirkelige Massemenigheder vare med Rette ilde anseede af de Vakte i Norge, og herover har det været en dyb Trang hos dem, som i Sandhed elskede sin Frelser og sukkede over hans Bruds Jammer og Skam, til at sætte noget bedre istedet. Det er derfor den dybe Understrøm i Kirkestriden, og alle de voldsomme Brydninger, som den har foraarsaget, finde deri sin rette Forklaring. Avisfeiden og Disputatserne, hvor personlige Lidenskaber ofte lægge Fart til, ere kun som Skum og Skvæt af en vældig Bevægelse, som i Dybet af Strømmen gaar stille og roligt fremad. Gud, som selv har givet det Kristenliv, som findes baade i Norge og her, han har selv i dette frie Land beredt ligesom et Leie for denne Strøm, hvori den kan flyde; han har selv ledet den hid, at ikke dens Kraft skulde brydes for voldsomt mod de Hindringer, som den gamle Statskirke kunde sætte for et frit Menighedsliv, hvorved Kristenlivet selv kunde komme i stor Fare. Det er det kirkelige Arbeide, hvortil den norske Kirke i Amerika er kaldet og styret af Gud, og alt oprigtigt og alvorligt Arbeide af og i de norske Menigheder her har i Herrens Haand tjent til at fremme dette Guds Formaal med os; medens Gud har styret Modstand og Angreb saa, at ogsaa de have maattet tjene til at vække mere og mere det troende Folk til at se, hvad Herrens Villie med os var.

Det har ikke altid staaet lige klart for Bevidstheden, at det var igrunden om Menigheden og dens dyrebare Børnelærdom og dens Ret til at leve efter den, der kjæmpedes. Men igjennem al Uklarhed har der været een Ting, som har staaet klart for de alvorligste og bedste Mænd i vore Kirkesamfund herover, og det er, at skulde vi blive vort Kald tro, skulde vi beholde Guds Ords rene og uforfalskede Prædiken og Sakramenternes rette Forvaltning iblandt os, saa maatte vi have en egen Præsteskole. Der har i alle de lutherske Samfund været oprigtige Mænd, for hvem denne Hovedsag har staaet klar som Dagen, at uden en Præsteskole kunde

Ordets Forkyndelse ikke vedblive hos os; og derom have dog alle oprigtige Kristne været enige, at det var netop derfor de arbeidede saa haardt og kjæmpede saa ivrigt, at bevare det rene Ord og de rene Sakramenter. Der har ogsaa været dem, om de end have været faa, som allerede længe have indseet, at den Præsteskole, som skulde uddanne Præster for vore frie Menigheder, maatte være anlagt af Menighederne, styret af dem og arbeide midt iblandt dem. Præster for Frikirken kunde ikke vel uddannes af og i Statskirken. Norge har ogsaa kun sparsomt sendt Præster til Amerika, og mange af dem have været aldeles uskikkede for Forholdene og forsøgt at lægge Hindringer for Menighedens Fremgang i Frihed. Andre have følt sin egen Mangel og have med desto større Iver arbeidet for en egen Præsteskole i den frie Kirke. Den ædleste Kraft i vore Samfund har derfor været optaget af Bestræbelsen for at faa en Præsteskole istand i Amerika. I ethvert Samfund har denne Sag været dyrebar som Oiestenen. Den har været udleet og spottet baade i Norge og Amerika; men alvorlige, troende Mænd have dog ikke ophørt at arbeide for den med Tro og Bøn. De have med inderlig Længsel biet paa den Dag, da der kunde være beredt et Sted, hvor unge Mænd i Stilhed og Ro kunde offre sig for Studiet af Guds Ord, hvor Gudsfrygt og Tro kunde have ligesom et Arnested, hvor Ilden altid brændte. Og det skal siges til Ære for det norske Folk, at det paa mange Steder med største Beredvillighed har bidraget af sit surt erhvervede jordiske Gods til denne Sags Fremme. Der er ingen af Samfundene, som med nogen Ret kan klage over Vrangvillighed hos Folket, naar der har været Spørgsmaal om Penge til disse Skoler.

Det er denne dybe og levende Trang, som har givet den norske Synode Decorahskolen. Thi om det ikke fra først af havde været baade tænkt og sagt, at den skulde være en Præsteskole, saa havde den aldrig faaet den Sympathi, som den fik. Det er den samme Trang, som atter og atter har givet Ellings Samfund (nu Hauges Synode) Kraft til at

arbeide for en Præsteskole. Det er denne Trang, som i Konferentsen har frembragt Augsburg Seminarium. — Konferentsen er det yngste af de norske Kirkesamfund, og den har allerede derved en stor Opfordring til med den største Forsigtighed at undgaa de Misgreb, som altid følge med enhver Begyndelse, og som have beredt de ældre Samfund mange smertelige Erfaringer. Og uagtet vi kun have saare lidet Kjendskab til de andre Kirkesamfund, saa tro vi dog at turde udtale den Overbevisning, at Gud har ved sin Førelse ledet Konferentsen til at tage et Standpunkt, som undgaar ialfald nogle af de Vanskeligheder, som have sinket de andre Samfund i Arbeidet for en norsk Præsteskole. Vi tro, at Konferentsen har med stor Sikkerhed grebet og fastholdt den lutherske Kirkes og vor Børnelærdoms Lære om Hovedpunktet i vor Frelse, Retfærdiggjørelsen af Troen alene. Vi tro ogsaa, at den er styret ind i dybere Erkjendelse af Menighedens Frihed og Ret efter Guds Ord end noget af de andre Samfund. Vi ere tilbøielige til at antage, at det er disse to Hovedpunkter i alt Konferentsens Arbeide og Kamp, som har gjort, at den, uagtet den er den sidste, dog har været det første norske Kirkesamfund, som har faaet en norsk Præsteskole. Derved er vi imidlertid komne i den store Vanskelighed igjen, at vi ikke have nogen tidligere Erfaring blandt Norskerne at lære af. Vi ere næsten i enhver Retning henviste til at prøve os frem. Det er derfor intet Under, om vi kun lidet have tilfredsstillet Kravene i vort eget Samfund og de overdrevne Fordringer, vore Modstandere have stillet til os. Vi have været nødte til at prøve os frem; men vi have maattet gjøre vor Forsøg under idelige Angreb af Fiender, som Bitterhed stundom har gjort skarpsindige nok til at finde Feil. Det har været en Stilling som Soldaters, der skal bygge en Skandse, men maa lære at mure midt i Fiendernes Kugleregn. Vi ere derfor saare villige til at indrømme, at vor Præsteskole langt fra har naaet nogen fyldig Udvikling. Alt, hvad der ved Guds Naade er gjort, har været af det første Rydningsarbeides Art. Og de sædvanlige Besværlig-

heder, som følger med enhver Begyndelse, har i særegen Grad fulgt os. Vi har havt Modstandere, som lige fra den første Stund har haanet og bekjæmpet os. Vort Seminarium har i Norge mødt bittre Domme af Folk, hvem den norske Synodes faste Præsteorganisation forekom at være det eneste Værn mod Sekter og Tøilesløshed. Skolen var visselig altfor liden til at fortjene saamegen Opmærksomhed; men den er dog bleven forhadt af dem, som anse den norske Statskirke og dens Præsteskab som den eneste gode Form for den lutherske Kirke; af dem, som i Menighedens Selvstyre se den egentlige Kirkefiende. — I Amerika har vor Skole mødt ikke alene Haan og Spot, fordi den var Konferentsens Skole, men fordi den var norsk (ikke tydsk); saavidt har man drevet det, at man endog i det „nationale Seminarium“ troede at have et Skjeldsord, som man siden forbedrede til „den nationale Labskous“, da det første ikke havde den tilsigtede Virkning. Vi have til Fiender ogsaa de sædvanlige Oplysningens Hadere, nemlig alle de, som selv udrustede med nogle kummerlige Kundskaber spekulere i Folkets eller Menighedernes Uvidenhed. Vi have midt i vort Begynderarbeide ogsaa havt Gjeldens Besvær, som gjerne ogsaa hører til Nybyggernes Byrde. Vi sige ikke dette med nogen Klage, thi det var visselig en nødvendig Luttringsild for vor Præsteskole at gjennemgaa, og vi haabe at lære af det altsammen og høste saadan Erfaring, som kan give os bøiede Hjerter for Herrens Aasyn og berede os til hans villige Redskaber i det Dagværk, han har givet os. Men vi pege hen paa disse Vanskeligheder, hvormed en Skole maa kjæmpe, naar den arbeider for at uddanne Guds Ords Forkyndere for de frie Menigheder, forat ingen skal være for hastig i sin Dom og se med Foragt paa de ringe Begyndelsers Dag.

Trods al denne Modstand og ved denne Modstand tro vi, at Gud er med os. Vi ere fulde af den Forvisning, at Konferentsen har sin Gjerning for Guds Rige, saa ringe og uanseelig den end er. Vi tro, at hvad vi ovenfor have betegnet som den dybeste Trang og den ædleste Strømning i de

norske Kirkesamfund, Arbeidet for i de frie Menigheder at bevare Guds rene, uforfalskede Ord ved en levende Prædiken af dertil velskikkede og vel oplærte Præster, at denne Trang og dette Arbeide er fuldt saa kraftigt i Konferentsen som i noget andet Samfund. Og vi nære det Haab, at vor Skole vil kunne møde denne Trang og fremme dette Arbeide, hvis Menighederne ville vedblive at styre den og støtte den, lede den og bede for den i Troens Alvor og med Kjærlighedens aarvaagne Øie. Den alvorlige Kamp, som Konferentsen har optaget for Børnelærdommens Bevarelse og Menighedens fulde Udvikling til Frihed, kræver med Nødvendighed en Præsteskole i den samme Aand. Det er umuligt, at dette Arbeide kan gaa fremad, om ikke Konferentsens Præster opdrages af Konferentsen og i Konferentsen. Den indre Aandens Eenhed, som er absolut nødvendig for et Samfund, kunne vi ikke vente at bevare, om ikke Præsteuddannelsen bliver ledet i de frie Menigheders Aand. Et Samfund, som i sin Forsyning med Præster, er henvist til at bie efter dem, som tilfældigvis komme over fra det gamle Land, eller efter dem, som ofte for slet Vindings Skyld trænge sig frem til Præsteembedet, et saadant Samfund kan nok altid friste Livet til en Tid, men det kan aldrig gjøre noget enigt Arbeide, og det er udsat for de mest sønderrivende Brydninger, eftersom de forskjellige Personer støde mod hinanden, og de forskjellige Interesser krydse hinanden. Det er derfor om Samfundets Eenhed og indre Sammenhold, det er fornemmelig om Samfundets Dygtighed til ved Guds Naade at udføre sin Gjerning i Kirken, det gjælder, naar der spørges om at bevare Præsteskolen og styre den i den rette Aand.

Skal Konferentsens Arbeide virkelig fortsættes? Det er derfor det store Spørgsmaal, som vi bede enhver besvare for sig selv som en alvorlig Samvittighedssag for Gud. Er det Meningen, at vi skulle prøve ved Guds Aand at opholde vor rene og rette lutherske Lære, at vi skulle prøve at vidne om Omvendelse og Syndsforladelse, Liv og Salighed for arme Syndere, saaledes som vi have begyndt? Er det Meningen,

at vi skulle vedblive at arbeide for den frie, levende Menighed, saaledes som vi have begyndt? Er det Meningen, at vi skulle søge at faa Renter af det Pund, som er betroet os? Eller skulle vi standse? Skulle Spottere beholde Ret, og Menighedens Fiender juble over, at Guds Gjerning ikke fik Fremgang hos os? Skulle vi paa Regnskabets store Dag møde frem og høre den retfærdige Dom: „Du onde og lade Tjener, du grov dit Pund i Jorden?" — Der er neppe nogen, som ikke forfærdes ved Tanken herpaa. Og den norske Kirke i Amerika har tilvisse lidt formeget og arbeidet formeget forat faa en Præsteskole istand, til at den rolig vilde se paa, at alt nu igjen maatte opgives og lægges i Graven. Det er Synd at tage Livet af sig selv, at ødelægge med frit Forsæt det arme, jordiske Liv, som vi have faaet, og som hver Dag hænger i et Haar; mon det ikke er en større Synd at tage sit aandelige Liv og Guds Kald og lægge det i Graven og skuffe Ligegyldighedens Dynd og de verdslige Bekymringers Sand derover, og saa tilsidst vælte en stor Sten over Graven og sætte Dødens Segl derpaa. Vi vide, at det er ikke Menighedernes Ønske at det skal gaa saaledes til.

Men er det muligt for os at bestaa i Kampen? Ere ikke Fienderne for mange, er ikke Modstanden for tung? Gud har altid givet sin Kirke alle disse Modstandere. Der er ikke en af dem, som ikke er vel kjendt af alle dem, som før os have arbeidet i Kristi Samfund paa Herrens Vingaards Beredelse. Og Gud er mægtig til at beseire dem alle. Men der er en Hindring, som maa ryddes bort, om den ikke skal ødelægge vort Arbeide, det er Gjelden. Gjeld maa i kortere eller længere Tid ødelægge ethvert Samfund, enhver Menighed, enhver Skole. Al Modstand udenfra kan berede os Trængsel og Ydmygelse, Beskjæmmelse og Sønderknuselse, men den er ikke farlig for selve vor Bestaaen, om vi lade os drive altid nærmere Gud og dybere ind i vor Kalds Gjerning; men Gjeld er en Fare, som truer Livet i den forfærdeligste Grad. Det er Raaddenhed i Benene, hvis den er Mærke paa, at vi selv ere sløve og ligegyldige for vort hellige Kald. Den er

Utroskabens store Mærke, hvis den ikke mødes med den alvorligste Kraftanstrengelse. Og det vide vi alle, at ingen anden Fiende kan berede os Undergang og Fortabelse end vor egen Utroskab.

Konferentsens Arbeide kan ikke fortsættes med Gjeld, hvis Gud har givet os Tid og Anledning til at betale den. Samfundet kan nok bestaa en liden Stund, men det kan ikke have nogen Velsignelse i sit Arbeide, og om kortere eller længere Tid maa det standse. Det er denne Bevidsthed, som Aar for Aar er bleven mere og mere levende i Konferentsen, og som nu har fremkaldt den Plan til Gjeldens Afbetaling, som nu er i Gang og drives, Gud være lovet, med stor Kraft i Menighederne. Konferentsen har stillet for fuldt Alvor dette Spørgsmaal til sig selv: Skulle vi vedblive, eller skulle vi give op? Og nu vil det vise sig, om Konferentsen har Fiender, som ere istand til at kaste den ned. Thi dersom Konferentsen og dens Skole er udsat for alleslags Fare og Besvær, saaat den neppelig kan holde ud i Kampen, hvem er dens værste Fiende? Er det ikke den, som stjæler dens Kraft ved at suge dens Blod ud Draabe for Draabe ved den langsomt dræbende Gjeld? Hvis det Forsøg, som denne Gang er gjort, mislykkes, hvem vil bære Skylden for at Skolen falder, og Konferentsen falder, uden den, som med Ladhed og Uvillighed gik til det nødvendige Arbeide for at betale Gjelden? Dersom en Mand bærer en tung Byrde, og alle spaar hans snarlige Fald, hvo er Mandens værste Fiende uden den, som lægger den Sten paa Byrden, som knækker ham ned og lægger ham hjælpeløs paa Jorden? Og det er netop denne Sten, som nu vil lægges paa Konferentsen af dem, som ere ligegyldige for Gjeldens Afbetaling. Vi tro ikke, at der er en eneste Mand i Konferentsen, som vil være denne Fiende. Vi have vi ikke endnu fundet nogen, som har sagt Nei til Konferentsens Bøn til alle sine Medlemmer om at tage sin Del af Byrden og hjælpe til at kaste den af. Men vi kunne ikke skjule for os selv, at Spørgsmaalet, om at vedblive Arbeidet eller opgive det, denne Gang er stillet ligefrem og uden Om-

svøb til hver Mand i vort Samfund. Vi have hidtil i Konferentsen hørt Præsterne tale for Skolen og Professorerne tale for Skolen, denne Gang er det Folket, som maa tale — eller tie. Det er ikke Spørgsmaal, om Guds Gjerning i vort Folk skal standses eller ikke, thi Gud har Vei alle Steder, og om vi befindes utro, saa gaar han os forbi og sender sit Ord og sit Kald til andre; men Spørgsmaalet er, om vi ville gaa, naar Herren kalder os. Herren bøie vore Hjerter i Lydighed, saaat vort hele Samfund maatte svare og sige: „Her er jeg Herre, send mig!"

Lidt om Lägmandsvirksomhed.

(Prof. Sven Oftedal.)

Disse faa Bemærkninger har ikke til Hovedhensigt at imødegaa eller behandle det meget dels fornuftigt dels ufornuftigt, der til forskjellige Tider er sagt enten for eller imod denne Sag. Til meget passer Apostelens Formaning: „Undslaa dig for daarlige og unyttige Spørgsmaal, efterdi du ved, at de føde Strid", (2 Tim. 2, 23). Men jeg vilde gjerne i Guds Ords Lys have Sagen betragtet fra en Side, der tildels har været mindre fremholdt, men som derfor ikke er af mindre Betydning for Menighedens Opbyggelse paa den levende Grundvold. — Jeg tænker paa Gavernes Forskjellighed, og deres rette Brug i Menigheden.

Det kan vel neppe negtes, at Ordet „Lægmandsvirksomhed" ogsaa iblandt os har faaet en høist indskrænket Betydning, forsaavidt som det næsten udelukkende bruges om Lægmands Prædiken og Lære, eller offentlige Bøn. — Det er naturligt, at dette var Tilfældet i Norge, hvor der kun i temmelig uegentlig Forstand findes nogen Menighed, og hvor det hellige Embede en Tid næsten ganske var sunket

ned til at være en blot og bar Statstjeneste, hvor Præsten med Loven og Statens Ret i Haanden forbød Guds Ords Forkyndelse ved Lægmand, ligesom Fogden kunde forbyde og straffe dem, som maatte forsøge at inddrive Skat istedetfor ham selv. Men det er hverken ret eller godt at føre denne ensidige Betydning af Ordet med sig over til dette Land, hvor den fri Menighed og det ofte friskere Menighedsliv giver saadan rig Anledning for alle aandelige Gavers Udnyttelse til Menighedens Opbyggelse i inderlig Samklang med Embedets Forvaltning.

Imidlertid maa det ogsaa fuldt indrømmes, at Bøn, baade offentlig og privat, Formaning, Opmuntring og gjensidig Belærelse udgjør en betydningsfuld, ja væsentlig Del af, hvad vi kalde Lægmandsvirksomhed. Men paa den anden Side er disse Ting tildels af den Beskaffenhed, at det, uanseet de særskilte Gaver, er enhver sand Kristens Pligt mer eller mindre at tage Del deri, da de nemlig kommer ind under den kristne „Vidnepligt", der dog idetmindste i intet Tilfælde af Guds Ord indskrænkes til en særegen Embeds- eller Lærerstand.

Vidnepligt.

Med Hensyn til denne i Almindelighed og ubetinget af særegne Gaver, ligger det i Sagens Natur, at den hverken kan skilles fra Kristendommen, efterdi den er et Frelsesbudskab, ei heller fra den Kristne, efterdi han er frelst fra evig Død og Fortabelse. Naar Jesus havde gjort noget stort Under mod Nogen, enten helbredet en Spedalsk eller aabnet den Døves Øren (Mark. 1, 45. 7, 36) — selv om han forbød dem at tale derom, formaaede de ikke at tie. Er der nogen som kan undres over, at den som er bleven frelst fra Død og Fordærvelse, ogsaa gjerne vil, at andre skal blive delagtige i den samme Lykke. Eller da Jesus standsede ved den blinde Bartimæus Raab (Mark. 10, 49), og bød nogle, at de skulde kalde ad ham, montro nogen kunde bebreide dem at de kaldte paa den Blinde, og sagde til ham: „Vær frimodig, staa op;

han kalder paa dig!" Og dog er vel dette Hovedindholdet af al vor Prædiken. Eller naar Frelseren siger til sine Disciple, vistnok til hver og en, som tager hans Kors op og følger efter ham (Luk. 14, 27): „I ere Verdens Salt dersom Saltet mister sin Kraft, hvormed skal vi da salte; I ere Verdens Lys; som Staden, der ligger paa et Bjerg, kan I ikke skjules", montro der er nogen som vil sige, at en Herrens Discipel baade kan og bør være Salt og Lys paa enhver Maade, kun ikke med Munden, kun ikke ved Tale, om hvad Herren har gjort, ved Sang og Bøn og Formaning og Belærelse; eller er det ikke en Del af Lyset og Saltet i os og i Verden at kundgjøre Herrens velbehagelige Aar, for de Bundne Løsladelse, for de Fangne Frihed og Kundskab for dem, som sidde i Dødens Mørke? — Det vilde være forunderligt, at en Mand, der var reddet fra Dødsfare, aldrig skulde maatte tale derom. Hvis der er nogenting naturligt for et Guds Barn, nemlig efter dets nye Natur, saa er det vel, at det nye Liv ogsaa finder Udtryk gjennem Tale og Vidne om den Herre Jesus. Det er noget saa herligt og mægtigt, at det vilde sprænge et Menneskehjerte, om det skulde bæres i Taushed, og noget saa vigtigt for al Verden at høre, at det herom gjælder: „Om disse taug, skulde Stenene tale." (Luk. 19, 40.)

Det var denne Vidnepligt, der rørte sig mægtigt hos Martyrerne, naar de under Trudsler og Vold, mellem Flammer og Sverd vidnede uforfærdet om Saligheden ved at kjende Jesum Kristum og tro paa ham. Det var hverken som Apostel eller Biskop eller Præst, at Stefanus fremstod for Jødefolket og revsede deres Gjenstridighed og henviste dem til Jesum, og blev stenet, men det var slet og ret som en Herrens Discipel, hvorfor han ogsaa blev agtet værdig som et sandt Herrens Vidne eller Martyr, ikke alene at tro paa Jesus, men og at lide for ham. Og det er saaledes til hver en Kristen, Apostelen Peter udskikker denne Formaning: „Men værer altid færdige at forsvare eder med Sagtmodighed og Ærefrygt for enhver, som begjærer Regnskab af eder for det Haab, som er i Eder." (1 Pet. 3. 15).

Denne den kristnes Pligt og Ret til baade privat og offentlig, baade i og udenfor Huset, at vidne om det Haab, som er i ham, saavel i Ord som i Gjerning, ligger i den Grad i Sagens Natur, at der behøves en fuldkommen Miskjendelse af selve Kristendommens Væsen, for at paastaa at den tilhører nogen enkelt Stand eller Klasse. Det turde være paatide for Hver og En med Blussel at vende sig fra den katholiserende Forklaring af vor Konfessions 14de Artikel, hvorefter denne skulde kunde anvendes som et Forbud mod enhver Kristen at aflægge enten offentlig eller privat Vidnesbyrd om sit Haab, og om Frelsen ved Jesum Kristum for enhver arm Synder. — Thi den 14de Artikel af den Augsburgske Konfession lyder saaledes (efter den tydske Text): „Om den kirkelige Embedsstand læres der, at ingen skal i Kirken offentlig lære eller prædike eller række Sakramenterne uden ordentligt Kald." Hvad der her er klart, er, at da „prædike og række Sakramenterne", sættes sammen, saa maa „offentlig" have sin Forklaring i „ordentligt Kald." Men det eneste „ordentlige Kald" er Menighedens Kald, og „offentlig" i denne Forbindelse bliver følgelig: paa Menighedens Vegne og i dens Navn; og det er unegteligt, at paa Menighedens Vegne har ingen anden Lov at gjøre disse hellige Ting, uden den, som Menigheden dertil kalder. Og det tror vi da ogsaa er saa sandt, at selv en Menighedspræst, der vidner Guds Ord udenfor sin Menighed, ikke gjør dette i Kraft af sit Menighedskald, men i Kraft af sine særskilte Naadegaver og i Kraft af det almindelige Præstedømmes Kald til at vidne om sit Haab og om Evangelium, som enhver anden troende Lægmand.

De Præster, der med ikke ringe Suffisanse har forklaret „offentlig" om en større Forsamling, der forud er bekjendtgjort, og derigjennem søgt at indskrænke den kristne Vidnefrihed til kun egentlig at omfatte Husandagten, maa dog blive underlig tilmode, naar der spørges om da ogsaa Husfaderen som en Regel skal „række Sakramenterne" i sin lille Forsamling.

Naar i den Forbindelse er fremført, at „Lægmands offentlige Bøn er Synd", og at naar Menigheden kommer sammen uden Præst, skal den kun have Lov at opbygge sig ved en — helst af Præsten opgiven Postille — saa er saadant næsten altfor ukristeligt til at værdiges nogen Opmærksomhed. Meget mere var det ønskeligt, at et ret almindeligt Vidnesbyrd baade i Bøn og Formaning og Belærelse gjenlød i Menighederne; i denne Henseende gjælder Apostelens Ord: „Lader Guds Ord bo rigeligen iblandt eder, saa I lære og paaminde hverandre i al Visdom, syngende yndig i eders Hjerter for Herren med Psalmer Lovsange og aandelige Viser." (Kol. 3, 16). Det er vel heller et høist sørgeligt Tegn i en Menighed, naar der hverken er Trang eller Evne til gjensidig Belærelse og Opmuntring og Formaning i Opbyggelser udenfor den offentlige Gudstjeneste; det er at befrygte, at „Gaverne" er i Hendøende, at Menighedslivet sygner, og at det Ord af Apostelen: „Udslukker ikke Aanden, Foragter ikke Profetier" (1 Thess. 5, 19, 20) er blevet ukjendt eller uforstaaet baade af Præst og Menighed.

Gavernes Forskjellighed.

At alle Kristne saaledes have baade Ret og Pligt at vidne baade i Ord og Gjerning, det bekræfter Peter, naar han siger: „I er en udvalgt Slægt, et kongeligt Præstedom, et helligt Folk, et Folk til Eiendom, for at I skulle forkynde hans Dyder, som kaldte eder fra Mørket til sit underfulde Lys." (1 Pet. 2, 9), og Esaias føier til: „det Folk, som jeg har dannet mig, de skulle fortælle min Pris." (Es. 13, 21). Men paa hvilken Maade, til hvad Tid og Sted og i hvilken Udstrækning det skal ske, det bestemmes hverken af Præster eller Lægfolk, — det bestemmes ved Gaverne. „Eftersom I have faaet en Naadegave", siger Apostelen, „saa tjener hverandre dermed som gode Husholdere over Guds mangeslags Naadegaver", (1 Pet. 4, 10). Det er derfor at Vidnepligten, uagtet den i sin Almindelighed ubetinget paaligger alle, dog i sine forskjellige Ytringer og Aabenbarelser

ogsaa er „betinget“; nemlig af Gaverne. I det 12te Kap. af Romerbrevet er optegnet en Del Gjerninger, hvortil der behøves særegne Naadegaver nemlig: at profetere, at tjene, at lære, at formane, at meddele, at være Forstander, at øve Barmhjertighed og i Korintherbrevet 12, 28 tillægges: at gjøre kraftige Gjerninger, at helbrede, at hjælpe, at styre, at tale i Tunger o. s. v. og Paulus siger i samme Anledning: „Ligesom vi have mange Lemmer paa eet Legeme, men ikke alle Lemmer have den samme Gjerniug, saa ere vi mange eet Legeme i Kristo, men hver for sig er vi hverandres Lemmer“ (Rom. 12, 4, 5). Heraf er det altsaa aabenbart for det første, at den kristnes Virksomhed for Menighedens Opbyggelse er betinget af de særegne Naadegaver, og at Spørgsmaalet ikke blir for alle at øve al Slags Opbyggelsesvirksomhed, men om at være tro i det, som Gud har givet En som hans Naadegave; saaledes som Paulus siger: „efterdi vi have forskjellige Naadegaver efter den Naade som er given os, saa, hvadenten vi have Profetiens Gave, lader os bruge den i Overensstemmelse med Troen o. s. v. (Rom 12, 6.) Uagtet det vistnok heder „alt er eders“ saa heder det i dette Stykke ogsaa, „alt er mig tilladt, men alt er mig ikke gavnligt.“ Det er nemlig her der blandt de kristne har indsneget sig en farlig Misforstaaelse, der truer med at forkue og indskrænke den sande levende Lægmandsvirksomhed i Menigheden. Det er den Opfatning af Lægmandsvirksomhed, at den kun skulde bestaa i Bøn og Prædiken i eller udenfor Forsamlinger. Dernæst at hver og En, som er en kristen og holder Bøn eller Formaning, ogsaa er skikket til at være en Menigheds Sjælehyrde. — Dersom det første var Tilfældet, hvor bliver Tjenesten, Meddelelsen, Hjælpen og Barmhjertighedsøvelsen af? — dersom det sidste var ret, hvor bliver Lærdommen, Forstanderskabet, Styrelsen, Profetien, Kampen mod Ondskabens aandelige Hær under Himmelen af? Det samme Ord, som siger: „Foragter ikke Profetier!“ siger ogsaa: „Ikke Mange vorde Lærere, efterdi I vide, at vi skulle faa større Ansvar (Jak. 3, 1.) Hvad er det større Ansvar

andet end de forskjellige Renter, som maa gives af de forskjellige Talenter? (Math 25). Det kommer alt an paa Gaverne. Herren har ikke givet alle alle Gaver; men han vil, at alle skal være tro i det, som er dem givet.

Lad os derfor en Gang for alle ophøre at svare dem, der ville forbyde Lægmænd at bede eller prædike; heller benytte ogsaa denne Gave med Sømmelighed og Orden og Tak til Gud, men lad os heller ikke for denne Gaves Skyld, eller for Strids og Avinds Skyld forglemme alle de andre Naadegaver, som er givne til Menighedens Opbyggelse.

Dersom En har faaet Sangens Gave, opbygges vi derved og klage ikke over, at han ikke tillige er skikket til at styre. Dersom en er dygtig til at bevæge andre til Barmhjertighed og Hjælp, lad os ikke beklage, at han ikke tillige er udrustet til at tale Guds Ord. Dersom En er velskikket til at formane og opmuntre i Menigheden, maa vi derfor takke Gud, om han end ikke ogsaa er dygtig til Forstander eller Sjælehyrde eller Lærer.

Saa er den rette Lægmandsvirksomhed den, som bruger alle Gaver i Menigheden til at fremme dens aandelige Vext, ligefra at tale Ordet til at tjene den fattigste. — Medens Guds Ord kraftigen opmuntrer dertil, lægger det kun en Indskrænkning til: „Alt ske sømmeligt og med Orden." (1 Kor. 14, 40.)

Og det er saa langt fra at disse Gavers Udøvelse kan eller skal være til Hinder for Embedets rette og levende Forvaltning, at de heller er uundværlige for enhver sand frugtbar Guds Ords Virksomhed, saaat enhver Guds Tjener, saalangt fra at hindre den, heller skulde paa enhver Maade bringe den tillive i Menigheden.

Da imidlertid en enkelt Side af Menighedsgaverne altfor ensidigt har været baade krævet og bekjæmpet, baade øvet og forhindret, ville vi nævne nogle Grene af den aandelige Virksomhed i Menigheden, der fornemmelig i vore Frimenigheder ret alvorligen bør drives, baade til Menighedens Fremvext i det hele, og for at hvert Lem

mer og mer skal føle det fælles Ansvar for Gud. Der er foruden den offentlige Bøn og Formaning og gjensidige Belærelse og Sang tillige „Styrelsen" af Menighedens forskjelligartede Anliggender, Tilsynet med de fattige, — Besøg af Enker og Faderløse, — at meddele og gjøre vel — at øve Barmhjertighed mod de Nødlidende, at besøge de Syge, tale med dem, bede med dem, trøste og opmuntre dem med Guds Ord og Sang — Børnenes Opdragelse — Evangeliets Udbredelse, — at opsøge Vildfarende — at tale til de enkelte med Formaning og kjærlig Opmuntring — at lokke alle til Guds Hus og Ordets Forkyndelse — hjælpe til at opholde de Svage, og opreise de Faldne, — og kortsagt i de mangfoldige Retninger tale og handle saa, at det hele Legeme i Kristo bliver sammenføiet og forenet ved al den Forbindelse, indbyrdes Hjælp giver i Forhold til ethvert Lems tilmaalte Virksomhed og voxer Legemets Vext til sin Opbyggelse i Kjærlighed (Eph. 4, 16.).

Naar Guds Ord lærer os at alle disse Ting skulle gjøres i Menigheden, maa vi vel først med Ydmyghed erkjende, at ingen enkelt er bekvem til at gjøre det alt, og dernæst med Bæven spørge os selv: „Hvad har du gjort af dette?" Medens nu den af Menigheden kaldede Præst ikke alene har at forvalte Ordet og Sakramenterne paa Guds og Menighedens Vegne, men ogsaa i det hele at være Vogter af Guds Hjord og have Tilsyn med den, ikke af Tvang, men frivillig, ikke for slet Vindings Skyld, men af villigt Hjerte, ikke som de, der ville herske over Menighederne, men som de der blive Mønstre for Hjorden, (1 Pet. 5, 2, 3), saa vil det vel ogsaa komme underligt frem for ham: „Hvo er dertil mægtig?" I saadan ydmyg Erkjendelse af egen Udygtighed og Uformuenhed overfor det store og vigtige Hverv, er det først ret at Præst og Menighed vil komme hinanden inderlig nær og takke og prise Gud, fordi han har givet sine forskjellige Naadegaver til de Helliges fuldkomne Beredelse, til Tjenestens Gjerning, til Kristi Legems Opbyggelse (Eph. 4, 13.) Da blir det ikke Spørgsmaal om Præsten

alene skal gjøre alt, men Spørgsmaalet blir: hvorledes kunne Præst og Menighed i Endrægtighed bruge de forskjellige Naadegaver paa den rette Maade? indtil vi alle naa til Enhed i Guds Søns Tro og Erkjendelse, til Mands Modenhed, til Kristi Fyldes Alders Maal? (Eph. 4, 13).

Den rette Maade er den, hvorved de forskjellige Gaver alle kommer til Virksomhed i Menigheden, og kommer til saadan Udfoldelse, at de fører til et Maal, Enhed, saaat alle Lemmer virker til at opbygge det ene Legeme, Menigheden. Dette, siger Guds Ord, sker derved, at ikke alene alt sker med Sømmelighed og Orden, men først og sidst at det sker paa saadan Maade, at alt virkes kraftig af

Den ene og samme Aand.

Denne Guds Aand uddeler til enhver i Besynderlighed eftersom han vil. (1 Kor. 12, 11). Det staar ikke til den, som vil eller den, som løber men til Gud, som gjør Miskundhed (Rom. 9, 16). Det gjælder allermest Gaverne, hvor Besiddelsen er aldeles uafhængig af os. Og det er vel at ihukomme baade for dem, som mene, at Præsten skal gjøre alt, som er af aandelig Art, — Menigheden kun betale, — og for dem, der mener, at enhver som har faaet Bønnens eller Formaningens Naadegave, derfor ogsaa er skikket for alt andet i Menigheden, og saaledes ofte foragter det hellige Embede. Ikke engang den første Begyndelse kan ske uden ved den Helligaand; jeg forstaar ikke Guds Ord af mig selv; thi det naturlige Menneske fatter ikke de Ting, som hører Guds Aand til (1 Kor 2, 14); — jeg kan ikke tro paa Kristus eller komme til Kristus uden ved den Helligaand, thi ingen kan kalde Kristus Herre uden ved den Helligaand (1 Kor. 12, 3). Kort, jeg har intet, som jeg ikke har annammet, nemlig ved den Helligaand. — Efterdi nu alle Naadegaver har sin Kilde og Ophav i den Helligaand, og slet ikke findes uden ham, saa lad dem være saa forskjellige de vil, smaa eller store, uanseede eller herlige, de maa have sin Lighed og sin Enhed i den Helligaand, saaat Ingen enten maa hovmode sig af hvad

stort han har, eller foragte hvad lidet en anden har. Thi Apostelen siger: „Der er Forskjel paa Naadegaver, men Aanden er den samme, og der er Forskjel paa Tjenester, men Aanden er den samme, og der er Forskjel paa kraftige Gjerninger, men Aanden er den samme, som kraftigen virker alt i alle.“ (1 Kor. 12, 4—6).

Her erklærer Apostelen at der er Forskjel baade paa Naadegaver og Tjenester og kraftige Gjerninger, men de have alle kun sin Berettigelse og sin rette Brug, naar de virkes af den Helligaand. — Dette er af den allerstørste Betydning baade for den rette Forstaaelse af Forholdet mellem Præst og Lægmand, og for Gavernes rette Benyttelse i Menigheden. Efterdi det at være Sjælehyrde er en af de forskjellige Tjenester, ja visseligt den fornemste og vigtigste af alle Tjenester, saa maa den bæres og udføres ved den Helligaand, og jo mere den er vigtig, desmere behøver den at have sin Kilde og sin Kraft i den Helligaand. Derfor er det sikkert, at en Præst som ikke har den Helligaand, som ikke søger Styrken og Velsignelsen i al sin Tjeneste i Aanden, han kan ikke være nogen ret Sjælesørger, hvad Slags Kundskaber eller Anbefalinger, han ellers maatte have; og ihvor meget han har Aandens kraftige Virkning i sig og ihvor meget hans Embede er det høieste og herligste i Menigheden, saa, efterdi det dog kun er en af de forskjellige Tjenester, er Præsten i denne Henseende ikke anderledes end en anden Lægmand. — Thi ogsaa enhver Lægmand, som ikke har Guds Aand, ihvad han sættes til i Menigheden, blir det dog ikke den rette Guds Tjeneste; men enhver, der baade af Aanden har faaet Gaver og i Tro og Ydmyghed bruger dem til Menighedens forskjelligartede Opbyggelse, han er isandhed Præst, om end hans Tjeneste eller Naadegave er noksaa ringe og uanseelig; thi baade Præst og Lægmand maa have alt fra den ene og samme Aand, der giver i Besynderlighed til enhver, som han vil.

Paa den anden Side, dersom Guds Aand faar Lov at virke ret i Menigheden gjennem Ordet og Sakramenterne, —

ved at kalde, opvække, gjenføde og helliggjøre de enkelte, saa er det umuligt, at ikke de forskjellige Gaver skulde komme til Aabenbarelse; og saavel Præsten som de andre Menighedslemmer vil derigjennem drages nærmere til hinanden, ordne sig under hinanden i alt, hvor de maa erkjende Naadegavernes Forskjellighed, enhver regnende sig selv ringere end sin Broder, og idet „de Helliges Samfund" saaledes i den indbyrdes Kjærlighed kjendes og styrkes, og Lemmerne have lige Omhu for hverandre (Kor. 12—25), saa vil enhver vandre det Kald værdigt hvortil han er kaldet, med al Ydmyghed og Sagtmodighed, med Langmodighed saa de fordrage hverandre i Kjærlighed. Men da vil Naadegavernes Forskjellighed saalangtfra vække Splid enten mellem Præst og Lægmand eller mellem Lægmand og Lægmand, at snarere enhver vil beflitte sig paa at bevare Aandens Enhed i Fredens Baand, og de vil føle og erkjende at de er eet Legeme og een Aand, ligesom de ere kaldte til eet Haab i deres Kald, ligesom der er een Herre, een Tro, een Daab, en Gud og Alles Fader, som er over alle gjennem alle og i alle.

Men dersom saadan Lægmandsvirksomhed kunde vinde Rum i vore Menigheder, hvilket vi daglig skulde bede og arbeide for, da vilde der ikke blive Strid og Splid om udvortes Storhed, ikke Misundelse og Uforddragelighed for menneskelig Anseelses Skyld, men idet vi ihukom Frelserens Ord: „den største iblandt eder skal være de andres Tjener!" — vilde vi med de forskjellige Gaver men den samme Aand tilraabe hinanden: „Tragter efter de bedste Naadegaver!" (1 Kor. 12, 2.) Desforuden skulde ingen være uvidende om, hvor de kunde finde „den ypperligste Vei", (1 Kor. 13).

Den frie kristelige Kirke i Italien.

Italien er endelig et Land, hvor Religionsfriheden har aabnet Døren for Evangeliets Ord. Det rige og blomstrende Land, som saalænge har været nedsunket i Katholicismens Mørke og Fritænkeriets Kulde, ligger atter i Ordets og Naadens Sol. — Der er i Italien foruden det protestantiske Missionsarbeide to italienske Samfund, som arbeide for Evangeliets Udbredelse blandt det vankundige Folk. Det ene er det fra Kirkehistorien velbekjendte Valdensersamfund, som fra Sydfrankrig blev drevet op i Alpedalene og nu stiger ned fra sin Klippeborg paa tre Sider, til Frankrig, Schweiz og Italien; det andet er et ungt Samfund, den frie kristelige Kirke i Italien. Vi ville her meddele lidt om det sidste, som tiltrækker sig Opmærksomhed, fordi det synes at have begyndt sit Arbeide paa samme Maade og i den samme Form, som mere og mere vil blive den kristne Kirkes Form i alle Lande, smaa og tildels adspredte Menigheder forbundne til frie Kirkesamfund. Vi ville til samme Tid ikke skjule, at der ogsaa imellem disse to Samfund, Valdenserne og „den frie Kirke", desværre er „Kirkestrid"; men den har dog ogsaa der den gode Virkning, som vi ogsaa kjende, at Guds Ord udspredes videre og med større Iver. Hvormeget af Iveren, der er falsk, lade vi Herren dømme i hans egen Tid.

Toskana med dets Hovedstad, Florents, er Arnestedet for den evangeliske Bevægelse, som harført til „den frie Kirkes" Dannelse. Florents med sit deilige Klima, sine yndige Omgivelser, sine rige Kunstsamlinger og sit venlige Folk har altid været et yndet Opholdssted for rige og mægtige Reisende, især Englændere, som tildels bosætte sig der for Resten af sit Liv. Nogle af dem troede at burde gjengjælde den Gjestfrihed, de nød, ved at forsøge paa i den katholske Stad at udbrede Guds Ord paa Folkets Sprog. Det engelske Bibelselskab har næsten i alle europæiske Byer gjennem saadanne Reisende søgt at faa indført en Bibel her og et

nyt Testamente hist, i et Hus, i et Hotel, i et Værksted, hos en Adelsmand, hos en Kjøbmand, hos en Fabrikarbeider. Nogen kunde det vel komme til Gode, og saaledes gik det her. I 1833 fik en florentinsk Adelsmand første Gang en Bibel i sin Haand. Han troede i den at finde Fortællinger og Lignelser, som passede for Asylbørnene. Han fandt mere, han fandt for sig selv Guds Naade og det evige Liv. Grev Piero Guicciardini, saa hed den florentinske Adelsmand, blev den første i en lang Række af italienske Kristne, som ved Læsning af den hellige Skrift ere blevne overbeviste og overvundne af Guds Aand og førte ud af Pavelærdomme til evangelisk Erkjendelse. Paa en Vandring gjennem Byen i Aaret 1846 traf han en Dag en Skomager læsende i en Bibel, som han for femten Aar siden havde faaet af en Reisende. Siden traf disse to her og der en sandhedssøgende Sjæl, og de begyndte efterhaanden med de stille Forsamlinger i Florents, hvor de med hinanden læste Guds Ord. Greven ledede Opbyggelserne; og den evangeliske Bevægelse, som saaledes var begyndt, greb om sig og fik for en Tid et roligt Hjem i den evangeliske Kirke i Florents, der stod under Kongen af Preussens Beskyttelse; der turde de evangeliske holde Gudstjeneste paa Folkets Sprog. Nogle Valdenserpræster kom i denne Tid til Florents for at lære det italienske Sprog, de hjalp til. Gudstjenesterne holdtes i den evangeliske Kirke og i den engelske Admiral Packenhams Hus. Geymonat af Valdensernes Samfund blev sendt ned som Præst, og han prædikede baade i Kirke og Hus med megen Fremgang, indtil man i Aaret 1851 kan sige, at hele Florents var omspendt af den evangeliske Bevægelse.

Men nu, da Sæden syntes at spire saa skjønt, begyndte Trængselstiden. Regjeringen stillede sig fiendtligt mod Bevægelsen. Nogle af de troende bleve landsforviste. Dernæst blev der stillet Politi ved Kirkedøren, kun Fremmede fik komme ind, Byens Folk maatte vende tilbage uden at faa høre Ordet. Nogle Uger efter blev den italienske Gudstjeneste ganske forbudt. Derpaa begyndte man at opspore de evange-

liske enkeltvis. Præsten vedblev med sine Gudstjenester; han maatte holde dem i Kjældere, bag Vareoplagene, paa Spadsereture prædikede han for nogle Medvandrere. Han maatte paa lange Omveie liste sig til Forsamlingsstederne; men alt forgjæves. En Dag blev han overrasket af Politiet ved en Gudstjeneste i et afsidesliggende Hus. Han blev kastet i Fængsel, og kun den Omstændighed, at han ikke var toskansk Undersaat, reddede ham fra at blive Galeislave. Han blev sammen med andre Forbrydere i Lænker ført over Grændsen. Greven fortsatte Forsamlingerne, men kun nogle Uger efter Præsten blev han og flere Troende overraskede af Politiet og delte Præstens Skjæbne.

Adspredelsen gav her, som altid, ny Vext, ny Kraft, nye Arbeidsmarker. Rundt om i de italienske Byer, i Turin, Genua, Mailand og andetsteds dannede der sig smaa italienske Menigheder om Guds Ord, som de fordrevne fra Florents havde lært at opbygge sig af. Det kom i Aaret 1855 til et Brud med Valdensersamfundet, som var meget bittrere mod den katholske Kirke end den italienske evangeliske Bevægelse. Italiens Enhed under Victor Emanuel bragte de evangeliske Religionsfrihed, og i Florents samledes paany en Menighed af de evangeliske, medens til samme Tid Valdensersamfundet begyndte sit theologiske Seminarium der.

Medens saaledes Valdenserne med en fast Organisation arbeidede sig frem i Italien, hvor nu ikke længer Forfølgelse ventede dem, vare de evangeliske Italienere uden Sammenhold i Arbeidet; en liden Menighed her og der stod alene midt i Katholicismen, med Valdenserne kunde de ikke komme overens og indbyrdes havde de intet Samfund med hverandre. Det var da to Mænd, som besluttede at forsøge istandbragt en Sammensmeltning af de evangeliske Menigheder, som ikke tilhørte Valdensernes Samfund. Disse to Mænd, Luigi de Sanctis og Alessandro Gavazzi, havde begge været katholske Præster, men deres Samvittighed havde, fanget i Guds Ords Sandhed, drevet dem til at gaa ud og slutte sig til de evangeliske. De fik endelig istand nogle Møder af Repræsen-

tanter fra de evangeliske Menigheder og i 1870 afholdtes en Generalforsamling i Mailand den 22de til 25de Juni, hvor man endelig kom til Sammenslutning og Organisation. Man antog „Læreartiklerne" og Navnet „Den frie kristelige Kirke i Italien", som saaledes er „Konferentsens" Jevnaldrende.

Den Bekjendelse, hvorom man enedes, kaldes de fælles Grundartikler for den frie kristelige Kirke i Italien. De er for lange til at vi kunne meddele dem i ordret Oversættelse. De ere vistnok tildels saare ufuldkomne; men de bekjende dog med stor Bestemthed Troen paa den treenige Gud, Læren om den hellige Skrifts eneste og fuldkomne Myndighed i Troessager, Læren om Adams Fald og Arvesynden, om Menneskets fuldkomne aandelige Blindhed og Afmagt, om Guds frie Naade, om Syndsforladelse for intet og Gjenfødelse ved den Hellig-Aands Meddelelse, om Helliggjørelse i Samfundet med Gud og ved hans Naade alene. De bekjende om Kirken, at den er Samfundet af de gjenfødte Troende, som ikke kan gaa tilgrunde, fordi den er Kristi Legeme. De hævde de Troendes almindelige Præstedømme saavel som det særskilte Prædikeembede som forordnet af Gud og ved det frie Valg modtaget af Menigheden. De bekjende endelig Troen paa Kristi Gjenkomst til Dom, de Dødes Opstandelse, den yderste Dom og de Troendes Herliggjørelse.

Den store Mangel, som alle Lutheranere strax forfærdes over, er at Sakramenterne ikke omtales med et Ord. I et Tillæg til Grundartiklerne tilføies, at om Daab og Nadver og an re Lærdomme i den hellige Skrift ere Menighederne kun henviste til Skriften selv. Imidlertid maa det erindres, at alle disse Menigheder og Menighedslemmer ere komne lige ud af Pavekirkens Mørke og derfor endnu ere famlende og uklare i sin Skrifterkjendelse.

Aaret efter, 1871 holdtes Generalforsamling i Florents, og der vedtoges en Konstitution, ifølge hvilken Samfundet bestaar af frie, sideordnede Menigheder, som ere forbundne ved den ene Bekjendelse, den ene Konstitution og det fælles

Evangelisationsarbeide. Alle Præster maa være anerkjendte af Aarsmødet, og hver Menighed kan sende 1—3 Deputerede til Samfundets Aarsmøde. Aarsmødet udstikker saavidt muligt Arbeidet for Evangeliets Udbredelse for det kommende Aar, vælger en Evangelisationskomite, der fører Tilsyn med dette Arbeide, optager nye Menigheder og afgiver Kjendelse i kirkelige Stridigheder. Saaledes danner det lille Samfund en uforfærdet Slagorden, der med Tro og Nidkjærhed fører Evangeliets Lys ind i Mørket.

Det ottende Aarsmøde afholdes i denne (Oktober) Maaned i Florents. Efter den 7de Aarsberetning har Samfundet 9 ordinerede Præster, 13 Evangelister, 34 Eldste, 50 Diakoner, 14 Diakonisser, 1508 Kommunikanter, 603 Søndagsskolebørn, 36 Menigheder og 33 Stationer for Evangeliets Udbredelse. Sin Præsteskole har Samfundet i Rom. Gjelden er omtrent 3000 Dollars.

Pauli Omvendelse.

En Skitse.

af

Sven Rud. Gunnersen.

For at forstaa Betydningen af Tarseren Saulus's Omvendelse maa vi stræbe at gjøre os Rede for hans Fortid og blive fortrolige med de smertefulde Erfaringer, han havde at gjennemgaa. Var denne Omvendelse et fremstaaende og straalende Under, da maa han paa en ganske eiendommelig Maade have været forberedt dertil og gjort modtagelig derfor. Denne Fortid er en streng Indvielses Periode, en byrdefuld Opdragelsens Tid. Herren pleier gjerne at forbeholde sine særlige Redskaber en saadan. Hvad Klostret var for Luther, var Farisæerskolen for Saulus. Netop derved, at han blev draget helt og fuldt ind i den jødiske Sneverhjertethed og Lovmæssighed, lærte ham Jødedommens Væsen at kjende tilbunds.

Saulus var Søn af en streng farisæisk Familie af Benjamins Stamme (Fil. 3, 5. 2 Kor. 11, 22), født nogle faa Aar efter Kristi Fødsel, i Kilikiens Hovedstad Tarsus, (han var nemlig en gammel Mand, da han i Aaret 63 efter Kr. skrev sit Brev til Filemon). Hans Navn betyder „den længselsfuldt forventede", og har man derfor ment, at hans Forældre, ligesom Samuels fordum, allerede fra først af har særlig indviet ham til Herrens Tjeneste og i en tidlig Alder sendt ham til Jerusalem for at studere de hellige Skrifter i de bedste Skoler. Imidlertid maa det medgives, at hans høie literære Dannelse, nemlig hans Kyndighed i det græske Sprog, hans dybsindige Opfattelse af den hedenske Religions og

Filosofis Væsen gjør det høist sandsynligt, at han har gjennemgaaet en aandelig Udvikling i sin Fødeby, der var et Civilisationens Brændpunkt, som Keiser Augusts samtidige, Geografen Strabo, endog sætter over Athen og Alexandria i literær og filosofisk Henseende. Efter jødisk rabbinsk Skik lærte han et Haandværk og valgte Teltmageriet (Ap. Gj. 18, 3), da de vævede Gedehaarstøier fra Kilikien vare berømte. Men han fortsatte og fuldendte sin Aandsdannelse i Jerusalem, som „med sine 480 Synagoger repræsenterede alle Grene og Afskygninger af jødisk Lærdom." Han fortæller selv, at han blev en Discipel af Gamaliel, hvem vi i Ap. Gj. 5, 34. lærer at kjende som en liberal og moderat Mand. I hans Skole (hvis vi tør slutte dette af Sauls Aandsretning, saadan som den aabenbarer sig før hans Omvendelse) synes den jødiske Theologi, Datidens orthodoxe Skoletheologi, at have bevaret en ædlere Aand, end vi ellers forefinder den i de rabbinske Skoler, hvor en spidsfindig Leg med enkelte Ord og Sætninger opelskede en smaalig og sneverhjertet Bogstavdyrkelse. Den uomvendte Saulus røber ialfald en helstøbt Karakter og et energisk Alvor, som aldrig tillod ham at afspise sin Samvittighed med logiske Udflugter og Fif; desuden en seig Troskab mod Fædrenes Religion. Her ved Gamaliels Fødder blev han en grundig og behændig Skrifttheolog (sml. hans senere Duelighed i Anvendelsen af de hellige Skrifter, deres Forbillede, af Allegorier, og den mundtlige Overlevering.) I denne Skole smedede han de skarpe Vaaben, hvormed han senere tildelte sin egen Sekt og Jødedommen overhovedet saa frygtelige Slag. Ved Siden deraf hentede han her ogsaa Næring for sit religiøse Liv (Ap. Gj. 22, 3.) Han blev brændende nidkjær i Stræben efter at virkeliggjøre Idealet af en from Israelit og fremviser et ganske andet Billede af samvittighedsfuld Gudsfrygt end de sædvanlige Farisæere, som nedsiede Myggen og opslugte Kamelen. Han tog det alvorligt med sin Lovopfyldelse og sin Iver for Retfærdighed, som vi ser det af Gal. 1, 14. og Fil. 3, 6. og overgik alle andre i denne Henseende. Men under alt dette

havde han hverken Ro eller Fred, var hverken glad eller tilfreds. Hans idelige Jagen efter Frelse ved egen Retfærdighed, ved ydre Overensstemmelse med Guds hellige Villie, blev kun frugtesløse Anstrængelser, der fortærede ham og ansporede ham til stedse at begynde forfra igjen. Dog — det endte hver Gang med en trøstesløs Overbevisning om Menneskenaturens Skrøbelighed og Afmagt. Det er derfor med dyb Vemod, han senere skuer tilbage til sin fordums blinde Fanatisme (1 Tim. 1, 13.) Men netop dette saa urolig bevægede religiøse Liv satte ham ogsaa istand til som Kristen at levere en herlig og gribende Fremstilling af Modsætningen mellem Naturen og Naaden, mellem Lovens og Troens Retfærdighed. —

Oprindelig har han vel med fornem Foragt og kold Ligegyldighed seet ned paa Kristendommen. Men strax Stefanus kastede det skjærende Lys over Kristendommens Modsigelse med den traditionelle Jødedom, blusser hans Fanatisme op til en luende Flamme. Han lægger sine Bøger og Studier tilside og skrider kraftig bestemt ind mod den Bespottelse af Loven og det Oprør mod Herrens Autoritet, som han tror at forefinde hos Stefanus og hans ligesindede. Han kan ikke tie; thi Stefanus's Kristendom er en Dom over hans glimrende Fortid, et Dødsslag over hans hovmodige Visdom og dydfulde, daadrige Gudsfrygt. Det er for ham en billig Pligt, ja en behagelig Gudsdyrkelse at tale og handle i dette Øieblik. Saaledes blir hans Møde med Stefanus en stor Begivenhed i hans Liv, et Samtræf af gjennemgribende Indflydelse paa hans Stemning og aandelige Tilstand. — Han hørte Stefans deilige Forbøn og saa hans Aasyn straale af Fred og Hengivenhed i himmelsk Glans. Bønnen og Synet forfulgte ham fra nu af. En hemmelig Frygt og nagende Uro, en forfærdelig Tvivl falder over ham uden at ville gaa bort. Derfor blir han saa rasende, hans Forbitrelse saa vedholdende (sml. Ap. Gj. 9, 1: endnu.) Han sparede intet Middel, naar det bare kunde hjælpe ham til at faa de Kristne og Kristendommen ud af Verden (se Ap.

Gj. 8, 3. 4. 22, 4. 26, 11.). Hvor grundigt han gik tilværks i sin Modstand mod dem, træder især frem i Kap. 9., hvor han sætter efter dem paa Veien til Damask — med offentlig Fuldmagt. Forfølgelsen mod Menigheden i Jerusalem var i hans Øine kun et halvgjort Arbeide. — Men nu kom Røsten fra Himlen: Ikke længere!

Gjenfødelsens Time slaar. Den fnysende Saulus bliver en bedende Paulus; den hovmodige Farisæer forvandles til en ydmyg Kristen; Kirkens grummeste Fiende omdannes til dens største Redskab. Et Naadens Under udfolder sig, Herren griber ham, da hans Modstand er paa det høieste, og gjør ham til et Barmhjertighedens Kar. Den „største af Syndere“ frelses dem til et Exempel, som skulle tro (1 Tim. 1, 15. 16.) —

Vi har tre Beretninger om, hvorledes Sauls Opvækkelse og Omvendelse gik for sig; men de stemmer alle overens i Hovedsagen, at en personlig Aabenbarelse af den forklarede Jesus danner Foranledningen dertil. Saulus farer afsted paa Veien til Damask rasende, lig et glubende vildt Dyr, opsnusende og opsporende de Kristne i sin Tørst efter deres Blod. Ved Middagstid (Ap. Gj. 26, 13) høres en vældig Røst, og Saulus falder omkuld som truffen af en Lynstraale. En blændende Straaleglans omringer ham. Hans Ledsagere fornemmer en stærk Rystelse, saa at de falder til Jorden (26, 14.), dog først efterat de havde reist Saulus op. Deres øieblikkelige Fald omtales ikke i Lukas egen Beretning (Ap. Gj. 9, 7.), for at nemlig Modsætningen til Sauls liggende Tilstand (i 9, 9) skal træde bestemtere og skarpere frem. De saa Lyset, Straaleglansen (22, 9), men ingen Person (9, 7); de hørte Røsten, Lyden, Larmen; men ei den talendes Røst. Foreteelsens Midtpunkt var skjult for dem. De var kun Vidner til det udvortes Under. Selve Billedet og de enkelte Ord af ham, som aabenbarede sig, var de uskikkede til at opfange i sin Sjæl. De fattedes det indre Øie og det indre Øre. Naar Herren fører et Menneske gjennem Dødens Port ind til Livet, faar intet vanhelligt Øie og Øre

være tilstede. I Nattens Mulm og Tysthed foregaar en Kamp mellem et Menneske og Gud, mellem et gammelt og et nyt Liv.

Saulus ser Jesus Kristus gjennem Straaleglansen (Ap. Gj. 9, 17. 27. 1 Kor. 9, 1. 15, 8.) og hører hans hebraiske Tale (Ap. Gj. 26, 14.) Hans umaadelige Nidkjærhed mod Kristi Menighed gjør Herrens Tale til ham forstaaelig.

Vi har mindet om, at Saulus, der i længere Tid har været Vidne til de Kristnes hellige Liv og Vandel, særlig deres Død, allerede var dybt rystet, plaget af en urolig, ond Samvittighed og en smertelig Erindring. Hans Forfølgelsesiver, der tjente til at dæmpe de indre Røster, var paa Veien til Damask kun den sidste Fortvivlelsens Anstrængelse af den vældige Aand. Strax Aabenbarelsen fra Himlen kommer over ham, synker han afmægtig om, dødstræt og udmattet af sine frygtelige indre Kampe, forfærdet og opskræmt. Et Angstens Raab undslipper ham: „Hvo er du, Herre?"

Det dobbelte: Saul! Saul! for som et tveegget Sværd igjennem hans Sjæl; det var jo en Mindelse om den ulykkelige, opsætsige Konge. „Hvi forfølger du mig?" det var et Tordenskrald over den urolige Samvittighed. Du skulde gjøre en god Gjerning, og du forfølger mig, som er eet med min stakkels, ringe Menighed; hvorfor gjør du dette? Hans Svar eller spørgende Raab: „hvo er du?" var allerede en Indrømmelse, en begyndende Selvopgivelse, det første Skridt til Syndsbekjendelse. Herren knuser ham end mere og siger: „Jeg er Jesus, den du forfølger." Det var et Dommens Ord og et Opreisningens tillige; det vakte ei Forfærdelse alene, men ogsaa Tillid; det var baade foruroligende og beroligende. Men den første af disse Modsætninger var den overvældende ved Begyndelsen af hans Omvendelse.

Han havde mættet sit Syn ved Beskuelsen af Martyriets Scener; han havde svælget i Nydelser ved Tanken om at

være et udvalgt Redskab til at fuldbyrde Retfærdighedens Straffedom over de Kristnes formentlige Gudsbespottelse; han havde fornummet et levende Velbehag i deres Blod. Men nu slaar Kristus ned i hans omtaagede Samvittighed med Lynets Klarhed — og se! det blodige Velbehag træder frem i sin sande Skikkelse som et dødeligt Had mod Gud og Kristus; hans hele Liv viser sig pludselig som Løgn og Skuffelse; det vender sig mod ham som en truende Anklage, en fortærende Bebreidelse. Han er ikke længer i Tvivl; Herlighedens Herre har lyst op for ham og gjort hans hele Tilværelse gjennemsigtig klar; og dog er han fremdeles famlende om i Mørke, bøiet og knust, overvældet og forfærdet ved at se sig selv. Løven er bleven et Lam; den vældige Helt er bleven et Barn, som maa ledes ved Haanden; hans Oines Lys er slukket (Ap. Gj. 9, 8. 22, 11 sml. Joh. 9, 40.) Der er Nat udenom ham og indenom ham. Et saa uventet Udfald fik alle hans ihærdige Bestræbelser og kraftige Anstrængelser: Blindhed og Afmagt. Egenretfærdighedens Løn er afbildet heri.

Denne mørke Tilstand varer i hele tre Dage. Han er i Dødens Dyb, ude af Stand til at spise eller drikke, mere lig en døende end en levende. Thi her skal Afgjørelsen ske; et Valg mellem Kjødet og Kristus, mellem Lovens Retfærdighed og Naadens Frihed; et fuldkommet Brud med det gamle Liv, en rask Overgang fra Døden til Livet, fra Mørket til Lyset; en fuldkommen Omvæltning. Men før vi følger ham i denne Kamp, vil vi endnu engang minde om, hvad han havde oplevet paa Veien.

Han er bleven overbevist om, at den forfølgende Modstand mod den kristne Menighed er Fiendskab mod Jesus Kristus, der tager sig af sine betrængte og lidende Brødre paa Grund af Livssamfundet med dem. Kristi Guddomsherlighed og almægtige Nærværelse blandt sine, hans Enhed med Kirken; Forfængeligheden af alle Fiendernes Angreb mod den er bleven ham klar. Dermed er hans eget Liv og hans religiøse Standpunkt dømt. I et Nu har hele hans

glimrende Fortid slaaet om til den mørkeste Modsætning. Det, som var hans Liv, viser sig at være hans Død; — det, som var hans Stolthed og Pryd, viser sig at være hans Skam og Vanære; — det, han sværmede for som Sandhedens skjønneste Ideal, viser sig at være Skin og Skuffelse. Loven havde været Livet i hans Liv, hans Tankers Grundtanke og hans Begeistrings Kraft, og — nu maa han se, at den har ført ham vild og lagt ham i Dødens Gru istedetfor i Edens Have. Den havde været hans Ven og Beskytter; og — nu optræder den som hans Fiende og Dommer; den havde været ham den Bogstav, som kræver Lydighed mod Bogstaven, og — nu er den bleven en Aand, som kræver Lydighed mod Aanden (Rom. 7, 7. 14. b.). Saaledes blev han grundigt ydmyget og kom ind i en skjæbnesvanger Krisis, som blev saameget alvorligere og tyngre derved, at han i hine Øieblikke kaldtes til Apostel (Ap. Gj. 26, 16. flg.) og Vidne om det Navn, til hvis Udryddelse han hidtil havde viet alle sine Kræfter.

Denne Krisis udkjæmpes i Damaskus hine tre Dage. Her fortsættes og fuldendes Omvendelsen under en Kamp paa Liv og Død (26, 14.), under et Afgjørelsens Valg mellem Livet og Døden (26, 19.) Synden bliver „overmaade syndig", Følelsen af dens Jammer overvældende ved Tyngden af Lovens Dom og Menneskets fuldkomne Afmagt. Den nye Fødsels Veer presser det smertefulde Raab ud fra Sjælens Dyb: „Jeg elendige Menneske, hvo skal fri mig fra dette Dødens Legeme?"

Kampen var voldsom og vanskelig. Der var for ham intet andet Valg end enten at dø fra sig selv, korsfæstes og begraves med Kristus, at gaa ind i Begyndelsen af Lidelsernes Samfund med ham, eller at fortsætte sit hidtidige Liv og gaa evig fortabt; at gjøre et fuldkommen Brud med sin gamle Tilværelse eller synde til Døden. Hidtil havde han været „en Bespotter og en Forfølger og en Forhaaner", men „gjort det uvitterligt i Vantro" (1 Tim. 1, 13.), og var derfor hans Omvendelse og Frelse mulig. Men nu i

disse Dieblikke træder Mørket frem af hans Bevidstheds skjulte Dyb og afsløres ved Glansen af Jesu Kristi Aabenbarelse. Nu var det ikke længer muligt for ham at vedblive at være en Guds og Kristi Modstander uden med fuld og klar Selvbevidsthed. Dette er det skjæbnesvangre og frygteligt alvorlige i disse Timer, som bringer „Tidens Fylde“, „Besøgelsens Tid“, „den beleilige Stund“, ned over ham. Annam mig eller forkast mig, det er det Krav, som Jesu Aabenbarelse har efterladt i hans Sjæl; tag mig nu eller aldrig; det er denne Gang, kuns denne ene Gang, det er overladt til dig selv at bestemme dig for eller imod. Himmelen og Helvede er i Spænding ved Forventning om Udfaldet af den Kamp, som foregaar hos den Mand, der skal blive Gudsrigets største Tjener eller største Modstander; ja de kjæmper inde i ham om Overmagten. Derfor er Kampen en Fortvivlelsens Kamp.

Loven havde vendt sig mod ham anklagende, dømmende; den opstandne Herre ligesaa. Det 3die Skridt, som vil være det afgjørende, er dette, at han anklager, dømmer og fordømmer sig selv. Hele tre Dage, fulde af Kvaler og Rædsler, gik med, førend dette Skridt blev taget fuldt ud. Det gjaldt et evigt Farvel til en indholdsrig Livshistorie, som af ham selv var bleven betragtet med Selvbehagets stolteste Følelser. Den Mand, hvis Levedage havde været en uafbrudt Række af berømmelige Handlinger og glimrende Bedrifter; den Mand, der havde overstraalet alle sine Jevnlige ved fortrinlig Lærdom, ved national Begeistring, ved heltemodig Gudsfrygt og ved ubetvingelig Daadskraft, — han skulde nu bøie sig ned i Støvet, ydmyge sig under Guds vældige Haand! Den Mand, der havde været priset og løftet til Skyerne af et Folk, som i dyb Beundring og Tilbedelse saa op til ham som sin udkaarede Yndling, sin store Nationalhelt, — han skulde nu slaa en Streg over dette store, daadrige og dydzirede Liv og erklære det for en Selvbedaarelse, et Skuffelsens Skin, en Løgn fra først til sidst, en Satanstjeneste. Det gjaldt for en af denne Verdens Vise at blive

en Daare og et Intet; det gjaldt før den største Helgen at blive den groveste og største af Syndere — en brat, fortvivlet Overgang fra en svimlende Høide til det laveste Dyb.

Saulus kjæmper som Jakob ene med Gud i Nattens Mørke og Dødens Gru; det oversteg menneskelige Kræfter. Men Saulus er tro i Kampen, ihærdig som før, kraftig og udholdende. „Jeg elendige Menneske, hvo skal frelse mig fra dette Dødens Legeme?" lød det atter og atter paa Dybet af hans Sjæl? hvo skal tage Mørket og Synden og Døden ifra mig? „Herre, jeg slipper dig ikke, før du velsigner mig." Havde han været overladt til sig selv og sine egne Kræfter alene, sin „egen Styrke og Fornuft", ja da vilde han være bleven liggende i Dødens Afgrund uden Gjenopreisning, uden Redning.

Men se! da Nøden var størst, var ogsaa Hjælpen nærmest; da Mørket var paa det dybeste, randt Lyset op, og Dødens Skygger veg tilba..e. Stefans Bøn for sine Mordere: „Herre, tilregn dem ikke denne Synd" (Ap. Gj. 22, 20), og den lyse Side af den Opstandnes Tiltale til ham: „Jeg er Jesus, som du forfølger" — dukkede op i hans Erindring, tændte Haabets Stjerne og vakte Troens Opreisningskraft. Af Blodvidnets hellige Læber havde han hørt det frelsende Jesunavn nævne, anraabt og tilbedet, det samme Navn, som nylig lød til ham fra Himlen. Jesus havde stillet sig lige med forfulgte Brødre som deres Beskytter og Tilflugt, gjort sig til eet med den betrængte lille Flok af Bekjendere. Var nu ikke han selv, Forfølgeren Saulus, den stakkels forfulgte og forskræmte Sjæl, en Lidelsens Mand, der havde en Gjenløser behov, en der frelser „af Naade alene?" Saa kaster han sig i Herrens forbarmende Arme og tager det afgjørende Skridt over Dødens Svælg ind i Kristenlivets Herlighed. Vi hører Gjenklangen af de Beslutningens Ord, der bevingede denne Overgang, mod Slutningen af hans nye Bane: „Ja, sandelig, jeg agter og alt for Tab mod Ypperligheden af Kundskaben om Kristo Jesu, min Herre, for hvis Skyld jeg og har lidt Tab paa alt, og agter det Skarn at

være, paadet jeg kan vinde Kristum og findes i ham, saa jeg ikke har min Retfærdighed, den af Loven, men den ved Kristi Tro, Retfærdigheden af Gud formedelst Troen, at jeg kan kjende ham og hans Lidelsers Samfund, saa at jeg bliver dannet til at ligne ham i hans Død, om jeg kunde naa til de Dødes Opstandelse (Fil. 3, 8—11.)

Herren skjænker den af Kampen udmattede Saulus Trøst i et Syn: jeg vil give dig Lyset og Livet — ved en Mand Ananias af Navn, som skal bringe Underkraftens Gave i Anvendelse paa dig. Samtidig taler Herren ogsaa i et Syn til Ananias og opfordrer ham til at opsøge Saulus fra Tarsus i en vis Judas Hus. Hans Bønner stiger op for mit Aasyn — se! han beder — han har seiret. Jeg, der har bragt ham i Døden, vil gjøre ham levende; jeg, der har saaret ham, vil læge ham (5 Mos. 32, 39) — og du skal hjælpe med dertil som min Tjener. Ananias gjør Indvendinger. Han kan ikke forstaa Herrens Tale, han kan ikke fatte Herrens Mening. Menighedens Forfølger, de Helliges Modstander, den affindige Ivrer mod alle „dem, som paakalder Herrens Navn" — ham skal jeg opsøge! — Herre! er det dette, du kræver af mig? Skal jeg komme den vanhellige Morder til Hjælp?

Herren svarer: denne Mand skal forherlige mit Navn i Verden og bære det viden om; han skal gribe ind i Verdensforholdene og ved Evangeliets Forkyndelse for Fyrster og Folk vække Israels Sønner til Nidkjærhed (Rom. 10, 19). Dette mit udvalgte dyrebare Redskab skal besegle dette store Kald ved apostolisk Martyrium; denne fordums Bespotter af mit Navn, skal forherlige Navnet med Lidelsens Glorie.

Ananias gaar ufortøvet i taus Underdanighed til det angivne Hus, henvender sig ganske uden videre til den berygtede Mand, i hvem han nu ser en Broder, lægger sine Hænder paa hans Hoved og siger: Jesus, ham du saa paa Veien, har sendt mig for at give dig Lys og Liv, Synet og Aandens Fylde. Du er færdig med din Død, du er færdig med din Kamp, du har seiret. Staa nu op og lad dig døbe

og dine Synder aftvette. Paakald Herrens Navn. Dækket falder strax fra Sauls Øine. Og da han er fuldt beredt til den hellige Daab, staar han øieblikkelig op og modtager derigjennem Aanden og Livets Gave. —

Saaledes blev Saulus et nyt Menneske, lykkelig og salig. Seiersfølelsen strømmer gjennem ham; Forvisningen om Frelse ved den opstandne Jesus gjør ham jublende glad. Havde han før raabt: „Jeg elendige Menneske, hvo skal fri mig fra dette Dødens Legeme?" kan han nu udbryde: „Jeg takker Gud ved Jesum Kristum vor Herre. . . . Saa er der nu ingen Fordømmelse for dem, som ere i Kristo Jesu, der ikke vandre efter Kjødet, men efter Aanden. . . . Hvo vil anklage Guds udvalgte? Gud er den, som retfærdiggjør. Hvo er den, som fordømmer? Kristus er den, som er død, som og er opreist, som er ved Guds høire Haand, som og træder frem for os. Hvo skal kunne skille os fra Kristi Kjærlighed? Trængsel eller Angst eller Forfølgelse eller Hunger eller Nøgenhed eller Fare eller Sværd? . . . Men i alle disse Ting mere end seire vi ved ham, som os elskede. Thi jeg er vis paa, at hverken Død ei heller Liv, ei heller Engle, ei heller Fyrstendømmer, ei heller Magter ei heller det nærværende, ei heller det tilkommende, ei heller det høie, ei heller det dybe, ei heller nogen anden Skabning skal kunne skille os fra Guds Kjærlighed i Kristo Jesu, vor Herre." (Rom. 7, 28. og Kap. 1.).

Saa overvældende var hans salige Glæde, at han „strax" (Ap. Gj. 9, 20) maatte vidne om sin kjære Frelser. Det var ham ikke muligt at tie længere. Han troede, derfor maatte han tale. Med eet Slag skulde Verden overbevises om, at den voldsomme Kristenforfølger var forvandlet og bleven en Jesu Tilbeder, en Ven af dem, som paakalder hans Navn. De var alle, som hørte ham, „forbausede" indtil Forvirring. Ja det var et Naadens Under, som stod lys levende for dem.

Men Saulus drager til Arabien (Gal. 1, 7.) for at modnes under tre Aars Ensomhed og Stilhed. Hans nye

Liv trængte til at slaa dybe Rødder; det Lys, han var bleven bestraalet af, maatte have Tid til at gjennemtrænge hans hele Væsen; det nye Syn paa Kristendom og Jødedom, der var Kampens Frugt, maatte ad en jevn Udviklings Vei udfolde sig til en omfattende Verdensanskuelse, før han kunde træde frem paa Historiens Skueplads. Han fik saaledes her i Arabien en treaarig Forberedelsestid, der for ham blev af samme Betydning som de tolv Apostlers treaarige Opdragelse i Jesu Skole havde for dem. Jesus og Ananias gav ham den første Veiledning. Han fortsatte selv paa egen Haand under Bøn og hellig Betragtning af det gamle Testamente og den evangeliske Overlevering.

Hjemkommen fra Arabien vidner han atter i Damask og forfølges. Han drager atter til Jerusalem, men istedetfor Hjertelighed og venlig Modtagelse møder han Mistillid og Mistænksomhed hos de kristne Brødre. Det var en haard Prøve. Dog — til Lidelsens Samfund med Kristus var han bleven indviet. Barnabas brød Isen og bragte ham til Brodersamfundet. Saa vidnede han atter om sin Frelser og optog den Samtale, som de græskfødte Jøder havde ført med Stefanus, og traf paa den samme Modstand. Stefans Morder er bleven Stefans Efterfølger. Saa maatte hans gamle Venner, der i ham havde mistet den fortrinligste Vaabenbroder, fnyse af Hevn og Mordlyst. Men Herren aabenbarer sig for ham i Templet, opfordrer ham til at forlade Staden og befaler ham at optræde som uafhængig Hedningapostel med selvstændig Autoritet (Ap. Gj. 22, 17—21.).

Fra Augsburg Seminarium.

Vi meddele denne Gang en Besvarelse af en Opgave af en af vore Studenter ved Seminariet. Vor Skole er ogsaa i det Stykke en Skole for Folket, at alle Frugter af den skal komme Folket tilgode; og i denne Tid, da der i vort Samfund er saa stor Mangel paa Præster, have vi troet, at det vilde glæde en og anden at se, hvorledes der arbeides ved Seminariet, og hvilke Frugter Undervisningen bærer. Alle vore Theologer have skrevet en Udsigt over Jesu Bjergprædiken, og vi have udvalgt til Trykning en af Besvarelserne, som syntes os at være en god Prøve paa det Arbeide, som her udrettes. En alvorlig og inderlig Indtrængen i Herrens Ord og hans Frelsesraad er det, hvortil vi søge at lede vore Studenter; og vi ere visse paa, at deri er Styrke og Kraft for den kommende Præstegjerning med dens tunge Byrde. Vi vide, at derved mødes Menighedens Tarv, thi Guds Ord forkyndt af et gjenfødt og sandhedsfyldt Hjerte, er det, som alene kan opbygge Guds levende Folk midt i den Verden, som ligger i det Onde.

Herren give os at saa med Graad og høste med Frydesang!

Jesu Bjergprädiken.

Math. 5—7.

Det fremgaar af de 3 første Evangelier, at Jesus allerede før sin Bjergprædiken har gjennemvandret Galilæa.[1]) Han har helbredet de Syge,[2]) uddrevet Djævle[3]) og forladt de Bodfærdige deres Synder.[4]) — Overalt har han prædiket for Folket, at de skulde omvende sig og tro Evangelium.[5]) En Discipelskare har samlet sig om ham.[6]) — Rygtet om den mægtige Profet har udbredt sig over Galilæa og de tilgrænd-

1) Luk. 4, 43. 44; Marc. 1, 38. 39. Math. 4, 23. 2) Math. 4, 24. 3) Luk. 4, 35. 4) Luk. 5, 20. 5) Marc. 4, 17; Marc. 1, 15. 6) Luk. 4, 33. og 6, 13.

-sende Landskaber.[1]) — Det herskende Parti begynder at føle sig mere og mere stødte over hans Ringhed og Omgang med Toldere og Synder,[2]) men fornemmelig over det Forhold, hvori han stiller sig til Loven og Traditionen.[3]) Alle staa endnu ubestemte: Farisæerne og de Skriftkloge har endnu ikke optraadt i aabenbar Kamp mod ham; de samle sig om ham for at udforskehans Liv og Lære[4]). Den verdsligsindede Masse staar ogsaa endnu i Uklarhed om, hvem denne mægtige Profet er, og hvad han vil gjøre for Israel. De fleste se i Jesus en fremtidig Nationalkonge, der var kommen for at oprette et jødisk Verdensrige. Kun hist og her findes en sønderknust Sjæl, der med Troens Længsel ser op til Jesum som en Frelser fra Syndens tunge Byrde.[5])

Saaledes var Stillingen i Israel, da Jesus fra det senere kaldte „Salighedens Bjerg" holdt sin Prædiken for en talrig Mængde. De nylig valgte Apostle og den fortrolige Discipelkreds sidde ham nærmest, medens Folket er forsamlet paa den lidt lavere liggende Slette.[6]) — Ved Undergjerninger og Prædiken har han forhen godtgjort for Israel, at han var en Lærer sendt fra Gud.[7]) — Det staar nu tilbage at fremstille hvorfor og hvortil han er sendt. Derfor holder han heller ikke denne Prædiken ved Begyndelsen af sin Fremtræden, men først da alt Folket er bragt til Opmærksomhed og enhver ønsker at vide, hvad Jesus egentlig vil, hvorledes han stiller sig til Loven, og hvad han fordrer af dem, som vil være hans Disciple. Det er paa disse Spørgsmaal Jesus giver Israel Svar. Jesus var ikke kommen for at prædike i Løndom, men for alle[8]) og han giver derfor i Bjergprædiken en offentlig, aaben og klar Fremstilling af det sande Messiasrige, som han var kommen for at oprette.

I Overensstemmelse med det ovenfor paapegede Formaal med Bjergprædiken kan Kap. 5—7 deles i følgende 3 Hoveddele: 1, 5, 3—16, 2, 5, 17—7, 12 og 3, 7, 13—29.

---

1) Math. 4, 24. 25. 2) Luk. 5, 30. 3) Luk. 5, 33. 4) Marc. 3, 2. 5) Marc. 2, 1. 6) Saml. Luk. 6, 14—19 med Math. 5, 1. — 7) Joh. 3, 2. 8) Joh. 18, 20.

I første Del fremstiller Jesus Beskaffenheden af det Rige, han var kommen for at oprette, samt dets Borgeres Verdenskald og Løn.

I anden Del omtales dette Riges Forhold til den gamle Pagt med særligt Hensyn til Loven og Gudsdyrkelsen.

Derpaa følger i 3die Del en indstændig Opfordring til enhver, at han med Alvor og Iver trænger ind i Guds Rige, og med Aarvaagenhed og Visdom bevarer sig for alle Forførelser.

Första Del 5, 3—16.

Frelseren begynder sin Prædiken med en Salighedsprisning for dermed at bringe Tilhørerne ud af alle de Bispørgsmaal og jordiske Interesser, der havde samlet dem om ham. Han vil med et Ord bringe dem til Forstaaelse af, at Opgaven for hans Sendelse og Prædiken er intet andet end Menneskenes Salighed. I korte Træk skildrer han den slaaende Modsætning mellem det sande Gudsrige og Jødernes nationalstolte Forhaabninger om Messiasriget, — se 3, 10 og 11. Side om Side hermed viser han, at hans Rige ikke er af denne Verden, men at det bør Herrens Disciple gjennem haarde indre og ydre Trængsler at indgaa i Fredens og Glædens Rige i Himmelen.[1]) —

Et Gudsbarns Maal, Hjem og Glæde er i Himmelen; men det laa derfor meget nær for Tilhørerne, at tænke sig en Discipels Liv her paa Jorden stille og affondret fra andre Mennesker lig den Tids Essæere. I V. 13—16 gaar han derfor over til at vise sine Disciple deres jordiske Kald. Ikke fjernt fra Menneskene, men midt inde i Verdens Tummel skal de — bevaret fra det Onde[2]) ved Guds Ords Kraft være de Redskaber, hvorved Verden renses og bevares.[3]) — Oplyst af den Helligaand og gjennemglødet af himmelsk Kjærlighed skal de være et Vidne om ham, der kaldte dem fra Mørket til sit underfulde Lys.[4])

1) Saml. Math. 5, 4. 5. 6. 10. 11 med Joh. 16, 36 og Ap. Gj. 14, 22. 2) Joh. 17, 15. 3) Gen. 18, 32. 4) Saml. V. 14—15, med 1 Pet. 2, 12.

Anden Del. 5, 17—7, 12.

En saadan fuldstændig Forkastelse af Jødernes falske Salighedshaab paa Grund af Udvælgelse og Gudsdyrkelse kan let bringe Tilhørerne paa den Tanke, at Jesus helt igjennem vil oprette noget Nyt.[1]) — Spørgsmaalet om, hvorledes Jesus vil stille sig til Moses og Profeterne laa derfor meget nær; thi en alvorlig Israelit kunde umulig slutte sig til en Profet eller Lærer, der afveg fra, hvad Gud gjennem den hellige Skrift havde aabenbaret. Jesus gaar derfor strax over til at fremstille sit Forhold til den gamle Pagt, og af den nøiagtige og omfattende Udvikling dette Spørgsmaal faar, fremgaar det klart af hvilken overordentlig Betydning det var for det israelitiske Folk.

Bjergprædikenens anden Del falder i to Afsnit: 1, 5, 17—48, 2, 6, 1—7, 11.

I første Afsnit omhandles Lovens sande Krav og Opfyldelse, i andet Afsnit fremstilles den sande Gudsdyrkelse i Modsætning til Farisæernes hykkelske Gudstjeneste.

Første Afsnit: Den sande Lovopfyldelse. Ved Kristus skulde Loven ikke afskaffes, men opfyldes (V. 17—18) og den fuldkomne Overensstemmelse med Lovens Fordringer, skulde fremdeles være det Maal, hvortil enhver, der vilde komme i Guds Rige, havde at stræve. V. 19, se Joh. 2, 10 og Joh. 14, 21 og 23. — Kravet til Menneskene, at de skulle være retfærdige, vil Kristus aldeles ikke ophæve, men tvertimod stille Lovens Fordringer frem i sin utilhyllede Strenghed (V. 20). For endnu mere at klargjøre dette for den i Formvæsen hildede Tilhørerskare, begynder Frelseren nu at forklare Loven Bud for Bud. Hver Gang begynder han med de Ord: „I have hørt, der er sagt", og fremstiller derpaa den dybe gjennemgribende Forskjel mellem den farisæiske udvortes Lovopfyldelse og Lovens sande Indhold. Ved at forklare 5te, 6te og 2det Bud viser han sine Tilhørere, at Loven kræver et Hjerte, der er fri fra den mindste urene Be-

1) Saml. Math. 5, 17 med Ap. Gj. 14.

gjærlighed; (V. 27—30) den fordrer at Menneskene fuldkommen skal handle efter hans Bestemmelser, (31—32) have hellig Ærefrygt for alt, hvad der hører Gud til (34—37) og i inderlig Kjærlighed være villig til at taale Spot og Forfølgelser af Medmennesker og istedet gjøre dem godt, som os hade (21—26 og 38—48.) Lovens hele Fordring er, at Menneskene skal være fuldkommen hellige (V. 48.)

Andet Afsnit 6, 1—7,12. Efterat Jesus har forklaret Loven og sin Stilling til denne, gaar han over til at tale om den sande Gudsdyrkelse. Derved, at hans Disciple ikke fastede har han allerede forbitret det farisæiske Parti[1]) — Den Kamp der senere fortsattes mellem Kristendommen og den gammeltestamentlige Tempelkultus er her allerede begyndt.[2]) Frelseren er ikke kommen for at afskaffe den sande Gudsdyrkelse, men for at udskille alt indholdsløst Formvæsen, for at de sande Tilbedere kunne tilbede Gud i Aand og Sandhed.[3]) Enhver Almisse, Bøn og Faste, der sker for at ansees af Menneskene er kun Dienskalkhed (V. 1, 2. 5 og 16) og kan umuligt behage Gud. Almissen skal være den glade Givers Takoffer til Herren — Fil. 4, 18. — og et Udtryk for Kjærlighedens Hengivelse til Gud og Næsten. Ingen sand Giver vil derfor udbasunere sin Godgjørenhed, men i Erkjendelse af Guds Godhed og i sin egen Uværdighed altid synes at han har gjort for lidet, og derfor i stille Beskedenhed hjælpe sin Næste uden at fortælle det til alle og enhver. (V. 1—4).

Saaledes er det ogsaa med Bønnen. Farisæernes offentlige høirøstede Skraal maa være ligesaa fjernt fra en sand Beder som Hedningernes mange Ord. I Fadervoret fremstiller han derpaa Formen og Indholdet af en sand Bøn. Den skal være Udtrykket for en arm Synders Nød og Trang og have sit Udspring fra et barnligt og i Ydmyghed forsonligt Hjerte. (se V. 12. 13. 14 og 15.)

Paa samme Maade fremstiller han nu, hvori den sande Faste bestaar, men gaar derpaa strax over til at advare mod

1) Luk. 5, 33. flg. 2) Ap. Gj. 6, 14; 3) Joh. 4, 23—24.

Gjerrighed. Fasten var jo et Udtryk for Kampen mod Kjødets Lyster og Begjæringer; men i den nærmeste Forbindelse med disse Synder er Gjerrighed og jordiske Bekymringer. Jesus vil herved lægge dem paa Hjerte, at Loven kræver det ganske Menneske. Det hjælper ikke, at man i det udvortes kjæmper imod en Synd, alt som binder os til Verden maa opgives, dersom vi vil blive Borgere af Guds Rige. Gud vil ikke have et delt Hjerte. Den sande Faste — Selvfornegtelse og Forsagelse — er derfor at forlade alt sit eget, alt jordisk og helt og holdent overgive sit Hjerte til Gud. V. 16—34.

I nær Forbindelse med Jødernes falske Tillid til den formelle Gudsdyrkelse stod deres Hovmod og Dømmesyge. Ligesaavist som Agtelse for andre er Udtrykket for Hjertets Ydmyghed, ligesaavist har de haarde Domme over alle andre sit Udspring fra et hovmodigt Hjerte.[1]) Frelseren angriber derfor til Slutning Jødernes partikularistiske Sindelag, da dette er et Udtryk for deres Hjerters Ondskab. Den Gudsdyrkelse, Gud fordrer, er at bevare sit Hjerte i Ydmyghed for Gud og Kjærlighed til sin Næste. Men idet de saaledes altid skal være rede til at undskylde mene og tale vel om sin Næste, maa de dog vogte sig for at være i Selskab med den Ugudelige (7, 6.) Synder ligger altid paa Lur og vil herske over dem, derfor maa de ogsaa altid ligge med Bøn for sin Himmelske Faders Trone. (V. 7. 8. 9.) Efter saaledes at have forklaret Lovens Fordring og den sande Gudsdyrkelses Væsen, samler han det hele Indhold i den forunderlig indholdsrige og let forstaaelige Formaning: „Alt hvad I ville, at Menneskene skulle gjøre mod eder, det gjører i og mod dem; thi saadan er Loven og Profeterne." (7, 12).

Tredie Del. 7, 13—22.

Jesus har saaledes overbevist Folket om, at han ikke var kommen for at afskaffe Loven, men tvertimod for at bringe den til sin fulde Ret. Side om Side hermed har han Skridt

1) Luk. 18, 11—14.

for Skridt paavist Jødernes Ulydighed imod Loven og Unyttigheden af deres forfængelige Gudsdyrkelse og derved spærret dem alle de Veie, hvorpaa de ved egen Hjælp ville komme i Himmelen.[1]) Han har fremstillet Lovens Fordringer og Lovens Forbandelser for derved at vække dem op af deres falske Fortrøstning til sin Udvælgelse. Han har ved Lovens Hammer knust Hjerterne, for at han kunde faa tilraabe dem: Kommer hid til mig.[2]) Derfor indleder han ogsaa sin afsluttende Formaning med de Ord: „Gaar ind ad den snevre Port" (V. 13.) Han trænger sine Tilhørere mere og mere ind paa Livet for at bringe dem til at raabe til ham om Hjælp. Men Tanken paa alle Farer og Besværligheder paa den trange Vei maatte bringe de oprigtige til at spørge, Herre hvorledes skal jeg vandre paa denne Vei? Jesus beder dem at vogte sig for falske Profeter, der altid vil forføre dem. De vil gjøre Veien bred og Kjærligheden kold og dermed tilsyneladende gjøre den trange Vei lettere at vandre; men Følgen vil blive at Jesus paa Dommens Dag maa vise dem bort.[3]) V. 13—23. For endnu at lede alle nærmere hen til sig betegner han sig selv som Dommer paa den yderste Dag. Lovens Krav kan de ikke gjøre Fyldest. Deres Gudsdyrkelse er unyttig, saalænge de leve i Uretfærdighed. Veien er trang og det er derfor faa som blive salige, fordi Jesus aldrig har kjendt dem. Enhver som vil blive salig maa derfor opgjøre sin Sag med Jesus.

Jesus slutter derpaa sin Tale med en indstændig Opfordring til enhver at bevare de Ord han har forkyndt dem. — Sml. Joh. 7, 17 med V. 24. Kun den som bygger sit Salighedshaab paa Guds Ords Grundvold, kan bestaa under alle Storme, alt andet vil svigte i Prøvelsens Stund.

---

1) Joh. 10, 1. 2) Math. 11, 28. 3) Sml. Math. 7, 22 med 25, 41.

Retfärdiggjörelse af Tro og Verdensretfärdiggjörelse.

(G. Sverdrup.)

Man vilde vist begaa en mærkelig Feiltagelse, dersom man i den amerikanske Kirkestrid troede at finde, hvad man i Kirkehistorien pleier at kalde „Lærestridigheder." Den gjængse Sprogbrug iblandt os, som ofte paa den fortræffeligste Maade træffer Sømmen paa Hovedet, har derfor ogsaa med stor Sikkerhed givet os et andet Navn, nemlig Kirkestriden. Folket har nemlig uvilkaarligt havt en Følelse af, at det gjaldt ikke simpelthen Lære mod Lære, men Samfund mod Samfund og Aandsretning mod Aandsretning.

Det forholder sig ogsaa saaledes, at det er ikke i egentligste Forstand en Lærestrid, som føres. Thi det er ikke derom der spørges, om den norske Synode er trængt dybere ind i Guds Ord end Fædrene; den har aldrig gjort Fordring paa noget saadant; men Spørgsmaalet er simpelthen dette, hvilket Samfund er med den største Troskab forblevet ved den lutherske Børnelærdom? Hvilket Samfund er isandhed paa Katekismens Grund, saaat vi med freidig Tillid kunne slutte os dertil, visse paa at vi ved at bygge paa den Grundvold, som er lagt, virkelig bygge en luthersk Menighed og et luthersk Samfund? Hvilket Samfund gaar i Sandhed frem i Elias's Kraft og Aand med et levende Vidnesbyrd, mægtigt til at omvende Hjerterne og berede Herren et velskikket Folk? Se, der er Spørgsmaalet. Der handles om Begyndelsen er god, og Striden bliver hed, fordi hele Fremtiden afhænger deraf. Og Menigheden er med Rette ængstelig, ja skjælver i sit Hjertes Inderste, naar den ser hen til det knusende Ansvar, som hviler paa den Slægt, som nu lever og virker, fordi den ved, at naar den er lagt i Graven, saa maa dens Gjerning staa sin Prøve baade for Herrens dømmende Blik og for de Slægter, som efter os skulle bygge Guds Kirke.

Det er derfor en ren Barnagtighed at ville betragte Striden som unødig og forargelig. Man faar ikke undre sig

om vor Tro prøves i Ilden, man faar heller ikke undre sig, om der maa en Ildprøve til for den Grundvold, hvorpaa et Folk og en Menighed sætter sin Fremtid. Det faar ingen forarge sig, om enhver, som tror at se nogen Skjævhed og Mislighed, siger fra bent ud og ligefrem. Thi det er bedre nu strax at gaa igjennem en kort Smerte end i lange Tider at lide af Skrøbeligheder og Sygelighed, fordi man bærer paa en skjult Sygdom, som man ikke vil lade helbrede. De store og mægtige vil gjerne faa det derhen, at fordi vi ere smaa og ubetydelige, derfor burde vi ikke tage det saa alvorligt. Men det hjælper ikke, en fattig Mand har ogsaa et Liv, og han kjæmper for sit Liv med samme Alvor som en rig Mand. Saa kjæmpe ogsaa vi for vort Liv og for vore dyrebareste Interesser, og det saameget alvorligere, som det gjælder ikke vort Liv alene, men det gjælder Menighedslivet og Troeslivet, som er Guds Liv i os.

Det er altsaa ikke en Lærestrid alene, men en Samfundsstrid, det er Strid om, hvorledes skal den lutherske Frikirke bygges blandt os. At imidlertid denne Strid ogsaa paa de mangfoldigste Maader kommer ind paa Lærens Omraade, er naturligt og uundgaaeligt. Thi den første Betingelse for Troen og Frelsen det er Forkyndelsen af Guds Ord. Og det vide vi alle, at Forkyndelsen, Prædikenen, staar i den allernærmeste Forbindelse med Læren. Men kommer der først Strid om Læren, saa maa den føres tilbage til Katekismen og Forklaringen, thi det er med fuld Ret og al kirkelig Hjemmel Menighedens faste Regel for den Lærdoms Form, som fra Prædikestolene forkyndes.

Denne Lærestrid har nu her hos os efter nogle indledende Stridigheder om Absolutionen og Evangeliet dreiet sig om selve Midtpunktet i den lutherske Lære, Retfærdiggjørelsen af Tro. I den allersidste Tid have vi imidlertid seet, at der fra den norske Synodes Side har været forsøgt en Vending i Striden, idet man har villet give det Udseende af, at Striden dreiede sig om Forsoningen og dens Almindelighed. Vi have imidlertid aldrig stridt derom, men naar det nu er

gaaet op for Synoden, at Striden ikke har dreiet sig om Retfærdiggjørelsen eller at den kun har dreiet sig om Retfærdiggjørelsen, fordi man var uenig om Forsoningen, saa skylde vi Retfærdigheden at undersøge paanyt,

Hvad der strides om?

Det vilde være ganske urigtigt af os, om vi vilde forsøge paa at forrykke det egentlige Stridspunkt og derved give baade os selv og Synoden en falsk Stilling. Men det vilde være endnu værre, om begge Sider skulde drive et Spil med hinanden, saaledes at naar den ene talte om Retfærdiggjørelsen saa talte den anden om Forsoningen, og medens de i Virkeligheden vare enige, holdt de Striden oppe ved at tale om to Ting paa een Gang, forat saaledes Folket alligevel skulde deles mellem to Samfund. Der behøves derfor en samvittighedsfuld Prøvelse af denne Sag, thi vi for vor Del tør sige det med fuld Oprigtighed, at vi agte baade Sagen og vor egen Frelse for høit, til at vi vilde nedlade os til at fegte i Veiret forat opretholde en Partistilling.

For nogen Tid siden traf jeg en Mand, som sagde til mig, at han havde udfundet den egentlige Rod til Kirkestriden. „Det var godt", sagde jeg, „saa kan jeg ogsaa faa vide den." „Ja", sagde han, „Grunden er Professorerne. Thi om Samfundene skulde blive eet, saa kunde kun een Skole bestaa, og saa mistede den anden Skoles Professorer sit Levebrød. Præsterne have jo alligevel hver sine Menigheder og kunne leve lige godt." Der findes vel endnu adskillige, som tænke ligedan; men vi give dem at betænke, at Striden har været ført ikke alene mellem Samfund og Samfund, men at den har til samme Tid og uafhængigt af Samfundsstriden været ført af Lægfolk i den norske Synode mod Præsternes Satser, og om vi ikke tage meget feil, saa er dette Tilfælde endnu den Dag idag. Det er Børnelærdommens Dom over de fremmede Satser og Talemaader; det er den norske Vækkelses Dom over Forstandstheologien, som derigjennem er kommet tilsyne.

Det er nu vist alle bekjendt, at Striden om Retfærdiggjørelsen kom af Striden om Absolutionen og at Striden om Absolutionen reiste sig ved den norske Synodes Lære om denne Sag. Der er et kort og skarpt Udtryk for denne Lære, som er bleven kaldt den norske Synodes „Evangeliesats.“ Den var ialfald i sin Form saa ny og ukjendt for dem, som hidtil havde havt sin Børnelærdom kjær, at den strax blev mødt med stor og bestemt Modstand. Den gjengives almindeligvis saaledes: „I Evangeliet eller Absolutionsordet gives skjænkes og meddeles Syndernes Forladelse til alle, som høre det, enten de tro eller ikke.“ Enten nu den norske Synode har ment dette eller den har ment noget andet og ikke formaaet at udtrykke sig anderledes, saa er det dog fast og vist, at med denne Lære traadte Synoden i Modsætning til Augustanasynoden og til mange af sin egen Midte og dermed begyndte Striden. Siden skal Udtrykket „meddele“ være opgivet, da det var misforstaaeligt. Men den norske Synode bærer alene Skylden for denne Strid.

Nu er det imidlertid en Kjendsgjerning, at i den lutherske Kirke har der aldrig været skjelnet mellem Retfærdiggjørelse og Syndernes Forladelse. Og dersom Reformatorerne skulde særligt pege paa et enkelt Guds Ord, ved hvilket Retfærdiggjørelsen virkes, saa nævnte de gjerne Absolutionsordet. Det var derfor selvfølgeligt, at da Striden i Amerika først var reist om Absolutionen, saa maatte man komme til en Undersøgelse om, hvad Syndernes Forladelse er, og hvor og naar den gives. Og derfra maatte man komme til Retfærdiggjørelsen af Tro, som er et og det samme med Syndernes Forladelse efter vor Børnelærdom.

Hvorom dreier nu altsaa Striden sig den hele Tid? Aabenbart om intet andet end om Syndernes Forladelse. Den i Folkemunde saakaldte „Evangeliesats“, vakte Modstand ved det uhørte Udtryk; „gives, skjænkes og meddeles til alle, som høre det“; og det, som Striden maatte dreie sig om, var naturligt, til hvilke Personer Syndernes Forladelse

gives, skjænkes og meddeles. Thi Modstanden kom fra den norske Vækkelses Leir, som med bestandig, uafviselig Henvisning til Børnelærdommen svarede: til alle bodfærdige og Troende Syndere gives, skjænkes og meddeles Syndernes Forladelse. Det var klart, at her forelaa en Kamp af omfattende Betydning, en Kamp, der ikke var om tvivlsomme og uafgjorte Læresætninger, men om selve Kristendommens Grundkjerne, om selve Troeslivets Grunderfaring, om Reformationens Grundsandhed. Der kunde nemlig ikke strides om andet end det gamle Spørgsmaal, om Syndernes Forladelse er en mekanisk, maskinmæssig Virkning, som ikke er afhængig af andet end at Præsten udtaler visse, foreskrevne Ord, eller om Syndernes Forladelse er en personlig Handling af den barmhjertige Gud med en arm, fortabt Synder, som ikke ved sig noget andet til Frelse end Jesus Kristus.

Da Synoden nu skulde forsvare sin Absolutionslære, gik den øieblikkeligt tilbage til den Lære, at Verden er retfærdiggjort, og at Gud fra sin Side har forladt alle Mennesker deres Synder, og at der derfor kun staar tilbage at bringe Menneskene Kundskab, Budskab derom, og at opfordre dem til at tro dette. Her maatte Striden nødvendigvis dreie sig om, til hvilken Tid Gud forlader et Menneske Synden. Er dette skeet ved Jesu Død, og er dette udenvidere en Syndsforladelse over alle Mennesker, hvad er det da, som giver et Menneske Barnekaar hos Gud? Modstanden vaktes naturligt til dette Svar, som hentes fra selve den lutherske Bekjendelse: Gud forlader os Synden, da naar vi tro, og med Syndsforladelsen faa vi Barnekaar hos Gud. Var det om noget nyt, der stredes? Nei langtfra. Det gjælder fremdeles om, hvilke Personer og til hvilken Tid forlader Gud Synden. Den inderste Kjerne i Spørgsmaalet er dette: Hvorledes bliver et naturligt, fortabt Menneske et Guds Barn med alle dets salige Rettigheder? Det staar nemlig saa fast som Klippen siden den lutherske Reformations Dage, at vi ikke i den kirkelige Sprogbrug kunne skjelne imellem Syndernes Forladelse og Barne-

kaar hos Gud, og strax der er Uklarhed om det ene, saa er der ogsaa al Grund til at antage, at der er Uvidenhed om det andet.

Nu er det visselig sandt, at al Guds Naade hviler paa Forsoningen, og det har ingen benegtet. Men det eneste, som har bevirket, at der ved enkelte Leiligheder har været talt om Forsoningen, har været den Omstændighed, at Synodens Lære har denne Besynderlighed, at Syndernes Forladelse efter den hører ind under den anden Troesartikel, medens vi med hele den kristne Kirke bekjende, at den hører ind under den tredie. Modstanden mod Synodens Lære har derfor paa een Gang maattet gaa ud paa at vise, at man ved den tog Syndernes Forladelse bort fra den Plads, hvor den efter Børnelærdommen hører hen, og at man satte den ind paa et Sted, hvor den ikke hører til. Vi maatte baade sige, at Syndernes Forladelse hører under vor tredie Troesartikel, som handler om Aandens Virksomhed, der er Forsoningens Frugt, og vi maatte benegte, at den hører under den anden Artikel, som handler om Forsoningen selv. Kun saaledes var det muligt, at værne om Børnelærdommens urørte Helligdom. Kun saaledes var det muligt at eftervise den totale Forvirring i Frelsens Orden og Guds Husholdning, som Synodens Lære om Verdensretfærdiggjørelsen maatte medføre.

Men trods det, at Synodens Lære saaledes medfører en Forandring baade i Børnelærdommens Fremstilling af Forsoningen og Retfærdiggjørelsen, saa er det egentlige Hovedspørgsmaal dog dette, til hvem giver Gud Syndernes Forladelse og naar gjør han det, og hvem faar Syndernes Forladelse og naar faar han den. Med andre Ord: Hvorledes bliver jeg arme, fortabte Synder et Guds Barn? Men det var dette Spørgsmaal, som Reformationens verdensrystende Kamp dreiede sig om; det var dette Spørgsmaal, som fik sit Svar i Luthers Livserfaring og i det løsende Ord, som han pegede paa i Bibelbogen; det var dette Spørgsmaal, som han udgreiede af den Vildrede, hvori det var bragt

ved den katholske Kirkes Lærdomme. Det er derfor, vi i Apologien atter og atter høre dette triumpherende Spørgsmaal stillet til den katholske Kirke: Lad nogen af Modstanderne sige os, hvordan Gjenfødelsen gaar for sig! Det er derfor saa ret egentlig et Katekismusspørgsmaal, hvorom vi ere uenige med den norske Synode, et Spørgsmaal, som enhver gjenfødt Kristen maa vide Svar paa. Og saavidt vi forstaa Sagen, saa er det derom det gjælder, om Gudsforholdet er et levende personligt Forhold mellem en arm Synder og en barmhjertig Fader, eller om det er et dødt Regnestykke, en logisk Fornuftslutning, som kan opgjøres paa samme mekaniske Maade, som jeg ved at undersøge et Gavebrev eller et Skjøde kan komme paa det Rene med, at jeg har faaet en Jordeiendom eller en Pengesum.

Den hele Tid har ogsaa Striden uafbrudt baade af den norske Synode og af os været kaldt en Strid om Retfærdiggjørelsen. Allerede i 1861 diskuterede og tilstemte den norske Synode nogle Satser fra Missourisynoden, hvor Hovedsagen, som forhandledes var netop dette, om Gud har forladt alle Mennesker deres Synder. „Om Retfærdiggjørelsen“ er Titelen paa den bekjendte „Traktat No. 4“, som er en Oversættelse af Synodalkonferencens Forhandlinger i Milwaukee 1872. „Om Retfærdiggjørelsen“ diskuterede man paa Rock Prairie i 1872 og i Minneapolis 1875 og siden har det altid været staaende Udtryk, at de to Samfund vare uenige om Retfærdiggjørelsen. Naar det derfor nu i 1877 erklæres, at „den saakaldte Strid om Retfærdiggjørelsen egentlig har været en Strid om Forsoningen, og at det har været vildledende, at den ikke er bleven kaldt med sit rette Navn“, saa synes dette ganske forunderligt. Jeg vil her sige det ligefrem, at min Tanke herom er den, at Synoden nu finder, at dens Retfærdiggjørelseslære har været uholdbar, og at den gjerne vil føre Striden over paa nye Enemærker. Jeg har Grund til at tro dette af den synlige Flid, som Synoden i den senere Tid har gjort sig forat undgaa de anstødelige Udtryk: „gives, skjænkes og meddeles“, og af den fuldkomne

Taushed, som Synoden har iagttaget ligeoverfor Pastor H. U. Sverdrups Brev i anden Aargang af Kvartalskriftet: „Nogle Ord om Synodens Traktat om Retfærdiggjørelsen." Men jeg tror ikke, at Synoden er sig klart bevidst, at det er Feighed at forlade Stillingen paa den Maade. Der skal en alvorlig Overbevisning om sin Uret til forat tilstaa, at man ubesindigt har fremsat Lærdomme, som har sønderrevet Hjerter og Familier, Menigheder og Kirkesamfund, som har bedrøvet de enfoldige og styrket de sovende i deres Ligegyldighed.

Det, som vi altsaa kjæmpe for, er Børnelærdommens Fremstilling af, hvorledes Gud giver, og Mennesket faar Syndernes Forladelse, eller hvorledes et Menneske bliver Guds Barn. Vi kunne ikke gaa fra dette Punkt, fordi det maa være Kjernen og Stjernen i den lutherske Kristendomsforkyndelse. Ved Prædikenen om Syndernes Forladelse maa Menigheden samles, ved den maa Jesus Kristus blive Grundvolden for os og i os, og paa denne ene Grundvold maa ogsaa det amerikanske Kirkesamfund bygges, ellers staar det aldrig. Skulde det derfor end koste nogen Møie og Smerte, at denne Grundvold nedlægges, saa skulde vi dog agte det for en stor og forunderlig Naade, om Herren vilde hjælpe os kun til dette ene som vise Bygmestere at grundfæste vor Prædiken og vore Menigheder og vor Skole paa den Guds levende Sandhed, som er Jesus Kristus, Synderes Frelser.

Vi gaa derfor nu over til at fremstille de to Samfunds Lære om Retfærdiggjørelsen, og da det er noksom bekjendt, at Konferentsen „ingen Lære har", da den kun har den lutherske Bekjendelse og den norske Kirkes Børnelærdom, saa begynder vi med

Synodens Läre om Retfärdiggjörelsen.

Det turde være mig tilladt at forudskikke den Bemærkning, at det hidtil ikke har lykkes nogen Mand af Konferentsen at fremstille Synodens Lære saaledes, at han har und-

gaaet Beskyldning for at være en Løgner. Jeg kan neppe vente en bedre Skjæbne, naar jeg ser hen til den Fremfærd, som fra Synodens Side er brugelig. At Synoden ikke har forstaaet vor Fremstilling af den lutherske Lære om Retfærdiggjørelse og Absolution og Gang efter Gang har tillagt os Anskuelser, som vi aldrig have næret, det er aldeles unegteligt. Og Past. Muus siger det ligefrem, at „Modstandernes“ Lære om Absolutionen var ham uforstaaelig ved Mødet i Alexandria. Nu var der jo Mulighed for, at det kunde gaa mig ligedan. Jeg skal derfor saameget som muligt bruge Synodens egne Ord. Dersom da ikke jeg forstaar dem, saa tør det haabes, at Synoden forstaar dem. Men iøvrigt maa Synodepræsterne holde mig og Folket tilgode, at vi bekjæmpe deres Lære saaledes som vi forstaa den; thi bedre kunne vi ikke gjøre og anderledes tør vi for vor Samvittigheds Skyld ikke gjøre.

Der er ogsaa en anden mærkelig Kjendsgjerning, som vi gjøre opmærksom paa her, førend vi fremstille Synodens Lære. Synoden har altid med en forunderlig Bestemthed paastaaet, at den har *sin* Lære om Retfærdiggjørelse og Absolution. Den har saalænge talt om „vor Lære“, indtil den har gjennemtrængt Folket med den Bevidsthed, at der er en *særegen* „Wisconsinerlære“ om disse Ting. Nogle have naturligt betragtet dette som et særeget Fortrin og har gjerne tillagt: „vi har den rene Lære“, og dermed da forbundet den Mening, at altsaa har ingen anden den rene Lære. Andre have ligesaa naturligt opfattet dette som en særegen Mangel ved den norske Synode, idet de uvilkaarlig have tænkt, at i den lutherske Kirke gjælder ikke „min Lære“ og „vor Lære“, men Guds Ords Lære, og at der turde være adskillig Betænkelighed ved at tillægge Synodepræsterne, som kræve Eneret til at lære, den Ufeilbarhed i Udlæggelsen af Guds Ord, som de gjøre Krav paa, fordi de følge den naturlige Tænknings Love (Aarsberetn. 1869.) Troligt er det imidlertid, at den norske Synode med „vor Lære“ ikke har villet mene nogen særegen Lære forskjellig fra den luther-

ske; men det falder unegteligt haardt at indskrænke den lutherske Kirke til den norske Synode eller Missonrianerne, og det er dog en Kjendsgjerning, at i vore Dage ialfald er der ikke flere, som hylde disse særegne Lærdomme. Hvorvidt de gamle Lutheranere, som Synoden pleier at beraabe sig paa, vilde kjende sin Lære igjen i den wisconsinske, kan derfor være saare tvivlsomt. Vi kjende ialfald ikke vor Børnelærdom igjen der.

Synoden har imidlertid idet den begyndte fra Absolutionen lidt efter lidt udviklet et helt System, som vi ville forsøge at gjengive saa kort som muligt.

„Til vor Frelse“, siger Synoden, „maatte to Ting ske: 1) vor Syndsforladelse maatte erhverves, det har Kristus gjort for os, 2) Gud maatte i Kraft af denne Kristi Fortjeneste tilgive os vore Synder eller udtrykkelig erklære sig forsonet; det har han gjort ved at opvække Kristum fra de Døde (som skrevet staar: „han blev opreist til vor Retfærdiggjørelse“) og ved fremdeles at prædike for al Skabningen Syndernes Forladelse. Idet Gud opreiste Kristum fra de Døde, erklærede han sig tilfredsstillet og forsonet, al Verdens Synd for betalt og udslettet og Verden for retfærdig; i Guds Hjerte var altsaa allerede derved al Verdens Synd forladt; ja fordi Gud fra Evighed havde besluttet dette, kunne vi sige, at allerede fra Evighed af var al Verdens Synd forladt i Guds Hjerte. Men vi havde dog ikke denne Forladelse, og den kunde ikke komme os tilgode, førend vi vidste om den og troede paa den og dertil behøvedes Ordet. Derfor maatte Gud lade forkynde denne sin Naade for os, og det gjør han ved Evangeliet, som altsaa ikke kan blive noget andet end en Forkyndelse af Syndsforladelse d. e. Absolution. Ved Evangeliet træder Gud hen til Synderen og siger: Jeg er forsonet, og ikke længer vred, jeg forkynder dig herved alle dine Synders Forladelse, og dersom Synderen tror det, saa har han det. Dette er altsaa den Magt, som Kristus gav sine Disciple i Mark. 16, 15. hvor han sagde: „Gaar hen i al Verden og prædiker Evange-

lium for al Skabningen." Noget større og bedre kan ikke gives; thi „hvor Syndernes Forladelse er, der er Liv og Salighed", Samfund med Gud og alt godt."

I disse Ord, som vi læse i Synodens Aarsberetning for 1861 Side 16 og 17 var egentlig allerede alle Spirerne nedlagte til den Lærebygning, som siden er fremkommen.

Endnu det samme Aar forklares udførligt denne Lære, om at Gud fra Evighed har forladt alle Mennesker deres Synder og at han uddeler denne Gave til alle uden Forskjel i Absolutionen. Derom hedder det saaledes: „Udtrykket var uvæsentligt, naar vi kun vare enige i Sagen, at nemlig fra Guds Side Syndernes Forladelse i Absolutionen eller i Evangeliets Prædiken gives og skjænkes lige virkeligt baade til Troende og Vantro, Bodfærdige og Ubodfærdige, Judas'er, saavelsom Petrus og Paulus, kort aldeles ubetinget til alle, som høre den. Paa samme Tid er det ligesaavist, at de Ubodfærdige forkaste og forsmaa denne Gave, idet de ikke ville tro Gud, naar han selv giver dem Syndernes Forladelse. Disse gives ligefuldt Syndernes Forladelse; thi Ordet kan ikke feile; men de forkastede den i Vantro; og fik altsaa ingen Brug eller Nytte deraf, ligesom en Fange, som ei vil tro, at han er benaadet, faar virkelig Benaadelsen, naar den forkyndes ham, men hvis han foragter og forkaster denne Naade, bliver han i sit Fængsel og dør da som en Fange, ikke for de Forbrydelsers Skyld, som var Aarsag til hans Fængsling, thi alle disse er han benaadet for, men fordi han foragter Benaadelsen. Saaledes ogsaa med Syndere, som ei ville tro. Alle deres Synder ere udslettede i Kristo, kastede i Havets Dyb, naglede til Korsets Træ og kan ikke skade ham. Dette siger Gud dem i Ordet, giver og meddeler dem denne Benaadning og Udløsning. Men fordi de ikke ville tro det, saa ere de fordømte, ikke for Syndernes Skyld i sig selv; thi de ere alle udslettede, men fordi de ikke tro. Derfor heder det: hvo som ikke tror, er fordømt, fordi han ikke troede paa den eenbaarne Søns Navn, og den Hellig-Aand skal overbevise Verden om Synd, fordi

de ikke tro. Vantro er den eneste Synd, som fordømmer."

I fuld Overensstemmelse hermed siges der da, at den rette Evangelieforkyndelse er denne aldeles ubetingede: „Al Verdens Synd er forladt, saa og din, hvo du ender, hvor stor Synd du end har; tro det, saa har du det! Vil du ikke tro, saa er du fordømt."

Vi finde her allerede Synodens Svar baade paa Spørgsmaalet: hvem forlader Gud deres Synder og naar forlader Gud dem Synden. Det er gjentaget atter og atter, at Gud har forladt alle Mennesker deres Synder og at denne Syndsforladelse er skeet ved Jesu Død, ja fra Evighed af. Denne Syndernes Forladelse er ogsaa saaledes virkelig og kraftig, at den ophæver alle Menneskers Fordømmelse; men den er dog ikke fuldstændig, der er undtaget en Synd, som alligevel bringer Fordømmelse, thi Vantro er den eneste Synd, som fordømmer, de andre Synder kunne ikke skade dem. Der skal derfor prædikes saaledes: „Fra Guds Side ere alle dine Synder forladte; tro det, saa har du det!" Dersom vi altsaa spørge, hvorledes bliver en saadan „retfærdiggjort" Synder et Guds Barn? saa svares der, ved at tro, at han er retfærdiggjort fra Guds Side. Da faar han fra sin Side Delagtighed i Retfærdiggjørelsen. Da er hans Vantro ikke mere tilstede, og saaledes den eneste Synd, som fordømmer ham, borte. Det forekommer os, at efter Synodens Fremstilling maa Troen siges at være en fortjenstlig Gjerning i alleregentligste Forstand, thi alle Mennesker ere retfærdiggjorte fra Guds Side; men fra sin egen Side retfærdiggjøre de sig ved Troen. Men herom maa jeg sige, at dette kan være en Misforstaaelse af mig, om det end synes en ganske nødvendig Slutning.

Det var aabenbart, at dette Spørgsmaal: Hvorledes bliver noget Menneske fordømt, naar alle hans Synder ere ham forladte, maatte trænge sig frem med stor Kraft. Og

det kan vel ikke forundre nogen end ikke Synoden, at man blev lidet tilfredsstillet ved det Svar, at Vantroen er den eneste Synd, som fordømmer. Hertil kom nu ogsaa, at Guds Ord taler om Guds Vrede over Ugudeligheden paa en saadan Maade, at det ikke vel lod sig forlige med den Udtalelse, at alle andre Synder undtagen Vantroen ikke kunde skade nogen. Tag for Ex. og læs Rom. 1, 18—32 og 2, 1—16, saa tales der om Vreden paa en saa eftertrykkelig og sønderknusende Maade, at hvert Hjerte, som ikke er ganske stivnet i Satsernes Følesløshed, vel maa bæve og skjælve, og aldeles ikke kan tro, at alle disse der opregnede Synder ere forladte fra Evighed af. Synoden selv syntes heller ikke tilfreds med Svaret, og senere Læreudviklinger har derfor medført nye Forklaringer af dette vanskelige Spørgsmaal om Guds Vrede over Synden. Man tog Absolutionsspørgsmaalet for sig igjen i 1874 paa Aarsmødet i Holden, Goodhue. Og jeg maa tilstaa, at af al den forvirrede Tale, som er bleven ført, er vel dette Mødes Diskussioner noget af det mærkeligste.

Hvorledes er Gud vred paa den Synder, eller den Verden, hvis Synd han har forladt? Det plagede endnu Synodens System, hvor der ingen Plads var for Vreden. Og her fremsattes den mærkværdige Lære om, at Gud har to Slags Sindelag ligeoverfor Syndere. Gud har et Sind paa Lovens Grund, et andet Sind ifølge Evangeliet. Efter Lovens Sind siger Gud til Synderen: „Du er fordømt", efter Evangeliets Sind siger Gud til den samme Person: „Du er retfærdig." Her fik man altsaa vide den rette Sammenhæng. Det bekymrede ikke meget disse lærde Folk, at Gud paa denne Maade til en og samme Tid sagde to Ting om den samme Person, hvoraf den ene fornegtede den anden. Gud er i dette System kun blevet et dogmatisk Begreb, som man regner med, som man vil. Dog er det ikke min Mening, at Synoden virkelig tror, hvad den siger; men den er bragt i Knibe ved sine egne Fornuftslutninger, og saa hjælper den sig ud, som den bedst kan. Men

det er Synd og Skam, at intet agtes helligt eller alvorligt i denne Leg med Ord.

Altsaa Guds Vrede er kun Guds ene Sind, Syndsforladelsen er Guds andet Sind. Syndsforladelsen forklares nemlig af Prof. Schmidt paa Rock Prairie Mødet saaledes: „Syndsforladelsen er det samme som at forlade Synden, at benaade. Denne Syndsforladelse maa være der først som en Handling og siden som en Tilstand. Denne Handling indtraadte først, da Kristus forsonede Verden, og denne Syndsforladelse er siden som en Tilstand i Guds Hjerte." Vi tro derfor at være fuld Overensstemmelse med Synodens System ved at sige, at det dobbelte Sind er: Vrede og Syndsforladelse. Og hertil svarer altsaa det dobbelte Ord, Loven og Evangelium. Dette dobbelte Ord, som til samme Tid vidner to modsatte Ting om den samme Person kommer nu uden nogensomhelst Betingelse til alle Mennesker. Der kommer Loven og siger: Du er fortabt, Gud er vred. Der kommer Evangelium og siger til den samme Person i den samme Stund og uden nogenslags Betingelse: Du er retfærdig for Gud, Gud er ikke vred. Hvad skal saa Mennesket gjøre? Hvordan skal Mennesket blive frelst? Hvorledes bliver det et Guds Barn? Jo, svares der, ved Troen. Hvad skal jeg tro? At du er retfærdiggjort, at Gud har retfærdiggjort dig fra Evighed af. Ja men Loven, skal jeg da ikke tro den? Er ikke det ene Guds Ord saa godt som det andet? Ja derom siges intet, saa vi kunne ikke svare derpaa; men atter synes Troen os at fremtræde her som en ren Menneskehandling, der ved sin Fortjenstlighed bringer Mennesket Syndernes Forladelse. Thi ved Troen stiller, efter Synodens Udtryk, Synderen sig paa Evangeliets Grund, han flytter sig saaatsige over fra Lovens Grund til Evangeliets; han har altsaa kun med Guds Evangeliesind at gjøre og bliver saaledes ved Troen fra sin Side hvad han allerede var fra Guds Side, nemlig retfærdig.

Dersom vi nu kortelig sammenfatte den hele Synodelære, saa bliver den altsaa saaledes:

Gud har ved Jesu Opstandelse (eller fra Evighed af) retfærdiggjort alle Mennesker uden Forskjel, Hedninger og Jøder, Vantro og Troende.

Gud har ved sit Ord og sine Naademidler givet og skjænket denne Retfærdighed til alle uden Forskjel, som have hørt dette Ord, enten de tro det eller ikke.

Ordets Prædiken er altsaa befalet af Gud forat bringe Menneskene det Budskab, at fra Guds Side ere alle deres Synder forladte i Kristo.

Men, hvad Gud har givet til alle, have dog ikke alle faaet, fordi de ikke have modtaget det i Tro.

Men saamange, som have troet, at Gud ved Jesu Opstandelse har tilgivet dem deres Synder, længe før de bleve fødte og før de bleve troende, disse ere ved denne Tro retfærdiggjorte, og Gud lader sin ved Jesu Opstandelse udtalte Dom gjælde over dem.

Derimod bliver Guds Retfærdiggjørelse ikke gjældende for dem, som i Vantro negte, at de ere retfærdiggjorte.

Saaledes gaar altsaa Retfærdiggjørelsen forud for Troen og gjælder fra først af alle Mennesker, men siden kan Retfærdiggjørelsen gribes i Tro, og da bliver den gjældende; eller den kan forkastes i Vantro, og da bliver den tilsidst ugyldig.

Vi tro, at vi i denne korte Summa af Synodens Lære have gjengivet den saa ret forstaaet, som det er muligt for dem, som ikke har andet at holde sig til end deres egne Udtalelser. Vi have allerede peget paa nogle svage Sider ved Systemet; vi lægger her kun til, at vi ikke kan se det anderledes, end at efter dette bliver Troen følgende logiske Beregning:

Kristus er død for alle og Gud har dermed tilgivet alle. Jeg er en af dem, altsaa har Gud tilgivet mig for 1800 Aar siden. Hvorfor da være bange, jeg er jo retfærdig for ham, det har han selv sagt mig ved Absolutionen, som jeg mange Gange har hørt. Saa vær da frimodig Hjerte og glæd dig i Gud, du er ren og fri.

Have vi taget feil? Eller er der nogen, som kan se nogen anden Udgang af denne Tankerække? Vi tro det neppe, og vi gaa derfor nu over til en ganske kort Fremstilling af Børnelærdommens Lære om Retfærdiggjørelsen, som vi trøstigt tør paastaa ogsaa er

Konferentsens Läre om Retfärdiggjörelsen.

Der er to Ting, som for den troende Bevidsthed staa urokkeligt fast, hvor uforenelige de end synes for den fattige Menneskeforstand. Det er at Jesüs Kristus gav sig selv til en Gjenløsnings Betaling for alle, og at vi alle vare af Naturen Vredens Børn. Faderens Kjærlighed til de fortabte Sønner og Døttre, over hvis Ulydighed han vrededes, og over hvis Elendighed han ynkedes, bevægede ham til fra Evighed af at fatte det herlige Raad til Menneskers Frelse at sende sin Søn i Kjødet, hengive ham i Døden, opreise ham i Aanden og sætte ham ved sin høire Haand til en evig Konge i Herlighedens Rige, altsammen ikke for hans Skyld, men for vor Skyld, os til Frelse og evig Salighed. Det er en barmhjertig og dog retfærdig Fader, fra hvis kjærlighedsfulde Hjerte det hele Frelsesraad udgaar, som imidlertid ikke er endt og afsluttet ved Jesu Kristi Opstandelse, men som faar sin Fuldendelse ved Aandens Udsendelse forat kalde og oplyse, helliggjøre, opholde og herliggjøre alle, som ville lade sig drage af Faderen til Sønnen. Det er nemlig ganske umuligt for det naturlige Menneske, som flyer for Guds Vrede og skjuler sig for hans hellige Oine, at tro den guddommelige Naade ved sin egen Kraft. Af min Styrke eller Fornuft kan jeg ikke tro paa Kristum eller komme til Kristum min Herre; men det er den Hellig-Aands Gjerning.

Faderen er altsaa ved Sønnens Død forligt med Verden, og han har henstillet Sønnen til en blodig Naadestol, saaledes at saamange som fly hen til ham, og holde sig fast til ham, for dem er der ingen Fordømmelse mere. Alle naturlige Mennesker derimod, som fødes til Verden med et ondt, gjenstridigt Hjerte, som ikke frygter Gud, ikke tror paa

ham, ikke elsker ham, disse ere allesammen under Guds Vrede. Men den Hellig-Aands Gjerning er denne ved Naadens Midler, Ordet og Sakramenterne, at bøie og sønderknuse de gjenstridige Menneskehjerter og vise dem i deres Nød og Jammer hen til Naadestolen. Og naar de drevne og jagede af Loven og lokkede og styrkede ved Evangelium kaste sig i sin Frelsers Arme, omslutte ham og hans Kors med det Dødens og Livets Alvor, hvormed et Menneske griber til for at redde sit Liv, da, i den Stund, træder Jesus frem for Faderen som Talsmanden, Forbederen og siger til sin Fader: se her, en fortabt Søn, som er gjenfunden, med mit Blod har jeg kjøbt ham, med min Aand har jeg draget ham til mig, tag ham i dine Arme og gjør ham til dit Barn. I den Stund giver Faderen denne Synder, alle hans Synders Forladelse, Retfærdighedens nye Dragt, Ring paa hans Finger og Sko paa Fødderne, da faar han Barnekaar hos Gud, da glæde Himmelens Engle sig over en Synder, som omvender sig; og medens Engle atter synge om Fred i et Synderhjerte, sænker den Hellig-Aand ved Naadens Ord Vidnesbyrd om Barnekaaret ned i Synderens Hjerte, ved Sønnens Aand raaber Synderen Abba, Fader, og Faderens Kjærlighed, udøst i Synderens Hjerte ved den Hellig-Aand, bliver Barnekjærlighed og Barneliv derinde.

Denne personlige Handling af Synderen, at han henflyr til Jesus og søger Skjul for Vreden hos ham, kaldes Troen. Denne personlige Handling af Faderen, at han tilgiver den Synder, som ikke ved sig nogen Frelser uden Jesus alene, alle hans Synder og skjænker ham Barnekaar og Barneret, gjør ham til Kristi Broder og Medarving, kaldes Retfærdiggjørelse. Hvad er altsaa Retfærdiggjørelsen? At Gud af Naade tilregner en bodfærdig og troende Synder Kristi Retfærdighed, frikjender ham fra Synden og dens Straf og anser ham i Kristo, som om han aldrig havde syndet. Og hvad er det altsaa, som ved Retfærdiggjørelsen skjænkes den troende? Syndernes Forladelse og Barnekaar hos Gud. Her have vi Børnelærdommens Svar paa det

Spørgsmaal, hvorom Striden dreier sig, hvem forlader Gud Synden og naar forlader han den? Gud forlader de bodfærdige og troende Syndere alle deres Synder, da, naar de tro. Gud giver, og Synderen faar Syndernes Forladelse i den samme Stund. Der ligger aldeles ingen Tid imellem. Det er selve Syndernes Forladelse, som gjør et Menneske til Guds Barn, det er en Guds Handling, som saaledes danner Vendepunktet i vort Liv, det er noget nyt, ganske nyt, som Gud gjør, naar han tilgiver Synden, og det er ikke skeet, hverken før vi bleve fødte, eller før vi bleve troende, men i Troens egen Fødselsstund.

Jeg tror ikke, at det nu er vanskeligt at opdage den store Modsætning mellem Børnelærdommen og Synodelæren. Der er dog en klar og grei Forskjel i Svaret, enten der spørges, hvem eller naar forlader Gud Synden. Der er dog bestemt Forskjel paa alle Mennesker, og alle bodfærdige og troende Syndere. Og der er en klar Forskjel mellem „fra Evighed af" og „da, naar vi tro." Og disse to forskjellige Svar ere ogsaa af den mest dybtgaaende Indflydelse paa selve Beskrivelsen baade af Troen og Retfærdiggjørelsen. Vistnok er det kun sjelden i Synodens Skrifter at finde nogen Fremstilling af, hvad Troen er, og hvad Retfærdiggjørelse af Tro er; men saameget er dog klart, at efter Synodelæren, saa er Troen det, at jeg tror, at jeg er retfærdiggjort for 1800 Aar siden eller fra Evighed af, og Retfærdiggjørelsen af Tro er, at Gud lader sin engang udtalte Retfærdiggjørelsesdom gjælde for den enkelte; medens efter Børnelærdommen er Troen, at en bodfærdig Sjæl erkjender Jesus Kristus som sin eneste Frelser fra Synd, Død og Satans Rige, tager al sin Tilflugt til ham og hans Fortjeneste, antager sig denne med Begjærlighed og bygger derpaa med fortrolig Tillid. Og Retfærdiggjørelsen er, at Gud i den samme Stund tilgiver Synderen hans Synd. Medens altsaa Synoden skiller Retfærdiggjørelsen fra Troen, sætter den langt forud for Troen og gjør den ganske ubetinget af Troen, saa sætter Børnelærdommen Troen foran Retfærdiggjørelsen i Begrebet,

om ikke i Tiden, og forbinder Retfærdiggjørelsen umiddel=bart med Troen, saaledes at den retfærdiggjørende Tro og Guds Retfærdighedserklæring bliver som Bøn og Bønhø=relse, som Raab fra det Dybe og Svar fra det Høie, et per=sonligt Møde mellem Sjælen og Gud, i hvilket alt det gamle bliver forbi og et ganske nyt Forhold indtræder, en Forligelse sker som mellem en Fader og en ulydig Søn, naar Sønnen i Graad søger sin Faders Tilgivelse. Det er dette personlige Forhold mellem Fader og Barn, som Skriften saa alvorligt fremholder, det er dette levende personlige Opgjør med Gud, som ganske savnes i den wisconsinske Lære om Retfærdiggjø=relsen. Den katholske Kirke havde i sin Tid spærret Syndere Veien til det personlige Opgjør med Gud ved sin Lære om Præstens Midlergjerning og de gode Gjerningers Fortjenst=lighed i Retfærdiggjørelsen; vi maa med Skam sige, at Wis=consinisme gjør netop det samme ved sin Lære om Verdens Retfærdiggjørelse. Det hele Opgjør er allerede forlængst skeet, det personlige Ansvar for Synden er bortskaffet, den onde Samvittighed er kun en ond Drøm: en Præst kommer en Dag og siger til Synderen, Gud har forladt dig dine Synder, du har hidtil ikke vidst om det, nu har du hørt det, tro det nu, saa har du det. Saa vaagner Manden op af sin Samvittighedsuro og slaar sig ret tiltaals med, hvad han har hørt. Andre ville vel sige, at saa sov Manden ganske ind i Sikkerhed. Det er det personlige Regnskab og Ansvar, som paa den Maade er borte; men hvor det er borte, der er Kristentroen og Kristenlivet borte, thi Kristus er ikke kommen forat hindre Synderes Adgang til Faderen og til det levende Forhold til ham, men han er just kommen forat aabne Ad=gangen til Naadens Throne, saaat arme Syndere kunne komme didhen og finde Fred. Det er et saadant personligt Opgjør med Gud, som er Begyndelsen til et stadigt Samvær med ham, et Samfund med ham, hvorfra Synderen var ude=lukket ved sin Synd; naar Synden er tilgivet, saa er Hin=dringen borte, og Fader og Barn leve igjen et saligt Sam=liv. Det er til dette Opgjør med Gud Profeten Esaias ind=

byder, naar han siger: „Kommer dog og lader os gaa irette med hinanden, siger Herren: om Eders Synder ere som Purpur, skulle de blive hvide som Sne; om de ere røde som Skarlagen, skulle de blive som Uld.“ Her er Retfærdiggjørelsen ret beskrevet, og om nogen vil gaa hen og gjøre derefter, saa skal han erfare, at Lærdommen er sandelig af Gud.

Nu ved jeg imidlertid ganske vel, at Synoden har tvende Indvendinger at gjøre mod denne Lære om Retfærdiggjørelsen, og da de ere af betydelig Vægt, ville vi høre dem og se, hvad der er i dem. Synoden har saalænge med theologisk Spidsfindighed beskjæftiget sig med denne Sag, at det er ikke mere end billigt, at dens Argumenter blive bemærkede. Det er to stærke Punkter, som den kraftigt fastholder mod Børnelærdommen, det ene er, at Gud har retfærdiggjort alle Mennesker ved Jesu Opstandelse, det andet, at han har givet og skjænket denne Retfærdighed til alle, som have hørt hans Ord. Den gjør derfor følgende to Spørgsmaal: 1) Hvorledes kan Gud være vred paa alle naturlige, uomvendte Mennesker, naar han er forsonet med Verden i Kristo? 2) Har ikke Guds Ord til sit Indhold Syndernes Forladelse, og giver og skjænker ikke Naademidlerne, hvad de tilsige?

Det første Spørgsmaal er, som vi erindre, det, som drev Synoden til den fortvivlede Lære om Guds dobbelte Sindelag, saa vi kunne vide, at det maa være vanskeligt. Vi kunne imidlertid om den Sag trøstigt sige, at dersom vi ikke ville tro, at Gud er vred, fordi vi ikke forstaa det, saa forandrer det ikke Sagen, om det end hindrer os fra at søge Naaden i Sønnen. Skulde vi ikke magte at løse Hemmelighederne i Guds Væsen, saa har vi ikke andet at gjøre end at bøie os for Ordet, som ogsaa i denne Sag er tydeligt nok, for alle dem, som rettelig omgaaes med det. Det vidner klart for os disse to Ting, at Guds Vrede aabenbares over al Menneskens Uretfærdighed, og at dog alligevel er der Skjul og Skjærm for Vreden i Jesu Vunders Ly. Og om det er os tilladt ved Aandens Lys at kige ind i Hemmeligheden, saa

faar vi Lov til at ane Løsningen, som er denne, at Gud vil, at alle skulle blive salige og saaledes kun har et Sind mod Syndere; men hans retfærdige Vrede over Syndere, som aabenbares i hans hellige Lov, er i hans Frelsesraad en Tugtemester til Kristum for alle, som lade sig sønderknuse af Lovens Hammer; medens den for de gjenstridige, for hvilke Sønnen ogsaa er død, bliver en fortærende Ild, som brænder i Evigheders Evighed uden at der er nogen, som slukker. Jeg ved vel, at ogsaa herimod reiser sig vor kjødelige Fornuft med al Kraft; men vi vide ogsaa, at den ender ikke, førend den har omstyrtet alt Guds Ord og sat den rene Universalisme istedetfor. Men saa sandt som det er, at Synodens Lære, om at Gud har retfærdiggjort alle, kommer i den bestemteste Modsætning til Guds Ords Udsagn om, at vi af Naturen ere Verdens Børn, saasandt er det ogsaa, at Børnelærdommens Lære om, at Gud retfærdiggjør arme bodfærdige Syndere da, naar de tro, saalangt fra ophæver Skriftens Udsagn om Guds Vrede, at meget mere Bodfærdigheden, Sønderknuselsen netop er den levende personlige Følelse af denne Guds Vrede. Det er sandt, at Gud ikke er vred, i den Betydning, at han ikke vil nogen Synders Død, men det er ogsaa sandt, at Gud er vred i den Betydning, at han kræver af alle Syndere, at de skulle fly hen til Korset, til Sønnen for ved ham at frelses fra Vreden. Lad saa Fornuften forarge sig, Frelsens Vei er dog lige straalende klar for det enfoldige frelsesøgende Hjerte.

Det andet Spørgsmaal derimod om da Naademidlerne ikke give og skjænke, hvad de udsige, har altid været Synodens største Styrke; det er imidlertid ogsaa dens største Svaghed, fordi her aabenbarer den rationalistiske Aandsretning sig allertydeligst. Synoden udtaler sig derhen, at Syndsforladelsens Skat er nedlagt i Ordet og gjennem dette gives og uddeles til alle, som høre det. Ordet er altid lige virksomt; siger det til en bodfærdig og troende Synder: dine Synder ere dig forladte, saa ere de ham forladte, siger det til en gjenstridig Spotter: dine Synder ere dig forladte, saa ere de

ham forladte. Besynderligt nok har Synoden aldrig paastaaet, at naar Ordet siger til den Ugudelige: omvend dig, saa omvender han sig. Men om Syndsforladelsens Ord skal det ialfald gjelde, ja det er endogsaa saaledes at forstaa, at hvad Gud i Naademidlerne fremrækker, det giver han for bestandig. Imod Børnelærdommens Lære om, at Gud forlader bodfærdige og troende Syndere alle deres Synder da, naar de tro, reiser altsaa Synoden den Paastand: Nei ikke da, naar de tro; men da, naar Menneskene høre Ordet, enten de tro det eller ikke. — Hvad kan det være, som her gjør den store Forskjel? Mon ikke Børnelærdommen har den rette Agtelse for Naademidlerne? Jeg tror ikke nogen vil paastaa det. Men for det første gaar Synoden langt forbi Børnelærdommen, som altid efter vor Kirkes gamle Sprogbrug siger, at Evangeliet tilbyder Guds Naade i Kristo til alle, og at det giver de bodfærdige og troende denne Naade; medens Synoden siger at det giver Naaden til alle. Og for det andet, saa kommer det klart frem her, at Synoden ved sin Lære sætter ude af Betragtning den Hellig-Aands Virksomhed eller Saliggjørelsens Orden. Efter Synoden gaar det hele ganske mekanisk for sig; Præsten prædiker for en Forsamling af de mest forskjellige Mennesker, han siger i sin Prædiken: „Menneske vær glad, dine Synder ere dig forladte“, det har over alle den ene, samme Virkning, deres Synder ere dem forladte; om de ogsaa blive glade, er derimod et stort Spørgsmaal. Efter Børnelærdommen derimod er alting levende og personligt. Den Hellig-Aand virker i og gjennem Ordet og deler det retteligen, eftersom det gjøres behov. Summen af Ordet er Jesus Kristus, Synderes Frelser. Og for den ene bliver den samme korsfæstede Jesus til Overbevisning om Synd, for den anden bliver han til Opreisning og Fred. Eller mon ikke han, som er Sandheden, aabenbarer den ene hans Gjerningers Ondskab og den anden Naaden i Blodet, som randt for ham? Eller han, som er Lyset, der er kommen til Verden, mon ikke han kaster skjærende Lys over Mørkets skammelige Gjerninger for den ene, medens han selv, det ene

sande Lys opflammer Troens rygende Tande hos den anden, saaat den brænder med stille, fredeligt Skin? Men det er altsammen den Hellig-Aands Gjerning, som uddeler til enhver i Besynderlighed, eftersom han vil. Ordets Virkning er ikke en mekanisk Virkning, men en Aandens Gjerning, og Aanden virker i Saliggjørelsens Orden, som af Børnelærdommen er saa klart fremsat, at jeg ved, at hverken smaa eller store Theologer hidtil have gjort det bedre. Vi nære saaledes ingen Frygt for, at Synodens Indvendinger skulle kuldkaste Lutherdommen, om vi end maa sige, at hvis der er Spørgsmaal om det rent fornuftmæssige, saa er det meget fornuftigere at gaa Aandens Gjerning forbi end at lade sig overbevise af Aanden baade om Synd og Naade i den Orden, som Guds Lov og Evangelium selv kræver.

Vi ville nu forsøge at gjøre et lignende Sammendrag af den lutherske Lære om Retfærdiggjørelsen, som vi ovenfor have gjort af den wisconsinske Lære derom. Skriften lærer saaledes om denne Sag:

Gud har fra Evighed elsket Verden og har i Tidens Fylde sendt sin Søn, der frivilligen hengav sig i Døden til en Forsoning for den ganske Verdens Synder, saaat hver den, som tror paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv.

Jesus Kristus har ved sin frivillige Lydighed og Lidelse forhvervet Frelse og Salighed for alle fortabte Syndere, saaledes at han ved sit Ord indbyder dem alle og siger: Kommer hid til mig, saa skulle I finde Hvile for Eders Sjæle.

Guds Ord, som er Lov og Evangelium, er mægtigt baade til at ihjelslaa og levendegjøre, sønderknuse og læge, virke Bod og Tro, fordi den Hellig-Aand virker i og med Ordet; og Guds Orden er denne, at han nedbøier først forat opreise, oprykker, nedriver, nedbryder og ødelægger for saa at bygge og plante.

Hver den, som ved Aanden har faaet et sønderbrudt og sønderknust Hjerte og som har lært ved Evangeliets venlige

Indbydelse at raabe af det dybe til Herren, hver den, som er bleven fattig i Aanden, hver den, som i Troen har taget sin Tilflugt til den Herre Jesus Kristus og har kaldt paa Herren paa sin Nøds Dag, han er ogsaa af Gud selv i samme Stund bleven retfærdiggjort og dermed gjort til Himmelens Arving. Han har ogsaa i samme Stund faaet Guds Aands Vidnesnesbyrd, at han er Guds Barn.

Denne Naadestand og Barneret varer i alle Evigheder for alle, som i Aandens Fattigdom blive bestandige i Troen indtil Enden; men den ophører, naar Troen tabes og dør.

Derfor fortabes alle, som enten aldrig have søgt Ly for Guds Vrede ved Korset, eller efterat have annammet Naaden igjen ere faldne fra og have traadt Guds Søns Blod under Fødder.

Vi kunne her med det samme tilføie, at vi baade i Fremstillingen af Synodens Lære og den lutherske Lære have undladt at anføre Skriftsteder; vi mene, at vor Børnelærdom er saa fast grundet i Guds Ord, at det ikke er vanskeligt for nogen at finde Bevisstederne; og den Maade, hvorpaa Synoden forklarer den hellige Skrift, er vistnok af den selv erklæret ufeilbar; men den har hidtil mere tjent til Forvirring end til Opbyggelse. Vi lægge ogsaa til, at de gamle lutherske Dogmatikere alle uden nogensomhelst Undtagelse ere enige derom, at Retfærdiggjørelsen følger efter Troen, at Troen er Retfærdiggjørelsens ene Aarsag og Retfærdiggjørelsen Troens Virkning. Dersom nogen af de lutherske Fædre have talt om en Verdens Retfærdiggjørelse, saa er det dog saare langt fra, at dette har hos dem havt tilfølge den totale Forvirring i Læren om Troen og Ordet og Retfærdiggjørelsen, som Synoden har istandbragt. Med andre Ord, de gamle Fædre have ligegodt havt fuldt og greit Svar paa det Spørgsmaal: Hvorledes bliver et stakkels syndigt Menneske et benaadet Guds Barn. Men det er dette, som vi savne i Synodelæren, og det er derfor vi ere grundigt uenige med den, ikke om Forsoningen, men om Retfærdiggjørelsen.

Samfundsforskjellen.

Det vil formentlig være klart for alle, at med denne dybe Grundforskjel i Opfattelsen af Kristendommens Kjerne og med denne forskjellige Maade at prædike, maa der nødvendigvis blive en skarp Modsætning mellem begge Samfund. Den røber sig paa mange og vidt forskjellige Maader. Det vilde være for langt her at paavise den paa alle Punkter; men der er en Side af Sagen, som vi altid tro, at det er vor Pligt at fremholde, og det er, at Verdensretfærdiggjørelsen, saaledes som den læres af Synoden, er en væsentlig Hindring for Udviklingen af en fri Menighed iblandt os. Det er nemlig en Umulighed at Menighedslivet og den enkeltes Liv kan naa sin rette Kraft og Myndighed, hvor der ikke er den rette Betoning af Menneskets personlige Ansvar og den rette livsfyldige Fremstilling af det alvorsfulde Møde med Herren vor Gud, i hvilket en arm Synder kommer sønderknust og tilintetgjort til sin Fader og gaar retfærdiggjort ud. Denne Livsafgjørelse, som kaldes Tro og Retfærdiggjørelse, denne lille Stund af en alt gjennemtrængende Smerte, der vendes til den saligste Fryd og Glæde, den maa vidnes om med Kraft og Bestemthed, at Sjælene virkelig kunne komme til ved Aandens Kraft at opleve den. Den er nemlig saa alvorlig denne Retfærdiggjørelsens Time, at den sætter et Menneske ganske alene med Gud, og den, som engang har været saaledes alene med Herren i sin Sjælenød, han udgaar frigjort og fornyet. Han udgaar som en Israel, som en Gudskjæmper, der ikke mere ræddes for noget, thi han har kjæmpet med Gud og faaet Overhaand. Det er saadanne Mænd, som vinde frem til den rette kristelige Uafhængighed, til det livsmodige Alvor, at de isandhed kunne være Salt i Verden og Lys i Mørket. Det er saadanne Mænd, som i sit personlige Samfund med den levende Gud have den Livstyngde, som gjør, at de ligegyldige om Verdens Dom og Præsternes Satser og Forklaringer gjøre sin Gjerning i Herrens Vingaard og udfylde den Plads, Herren har givet dem. Det er

saadanne Mænd, som ere Piller i den frie Menighed, som staa, naar Præstemagt og Politik vil bøie de rette Stier. Men omend Retfærdiggjørelsen af Tro prædikes ret, saa blive dog ikke alle saadanne. Det er sandt; men det kan dog ikke undgaaes, at der ved denne Prædiken, som ikke agter nogen Ting uden den korsfæstede Frelser, vækkes en her og en der, eftersom Aanden blæser, hvor den vil. Og selv de mange, som i alle Menigheder gaa mere eller mindre ligegyldige, selv disse modtage dog saadant Indtryk af den levende Kristendomsforkyndelse, at de af sin egen Samvittigheds Vidnesbyrd kunne dømme baade om hvad der er kristelig Forkyndelse og kristelig Vandel; og Menigheden bliver sikker i sin Handling og rolig i sin Optræden, fordi den har Salt i sig.

Hvor derimod Verdensretfærdiggjørelsen bliver virkelig prædiket, og hvor derfor Angst og Rædsel for Synden agtes for et yderligt farligt Sværmeri, hvor sovende, sikkre, kjødelige Mennesker hører en sød Prædiken om at Gud er dem en naadig Fader, som har tilgivet alle deres Synder, hvor der for enhver Pris maa undgaaes kraftige Rørelser og alt som kunde tjene til at et Menneske virkelig fik Rede paa sin Tilstand og betænkte, hvem han er, der er en særdeles velskikket Jordbund for Præstemagt og statskirkelig Embedsmyndighed. Thi hvor Livet ikke faar sin Frigjørelse i Sønnen, der er det naturlige Menneske altid tilbøieligt til Trældom i den ene eller anden Form; og det gamle Præsteaag er nu Folket engang saa vel vant med, at det gjerne bøier sig derunder, naar det med det samme slipper forat høre om Ansvaret og Regnskabet. Det naturlige Menneske er mest af alt bange for at komme frem for Gud og gaa irette med ham, bange for det personlige Opgjør, og naar en saadan af Præsten bliver forvisset, om at det er Sværmeri at tænke paa sin Synd og sørge over den, at Gud længesiden har tilgivet ham den alsammen, saa er det ikke at undres over, om han hellere vælger at være uden den Frihed, som ikke kan naaes uden gjennem Bedrøvelsen efter Gud. Men hvor det staar saaledes til, og jeg tror, at der er Steder, hvor det staar netop saaledes til,

der bliver der aldrig ved den Slags Forkyndelse nogen levende Kristendom og endnu mindre nogen sand Menighed. Men Gud har trods dette Vei for sit Ord allesteder, og han kan hastigen forandre det, som nu synes dødt og koldt.

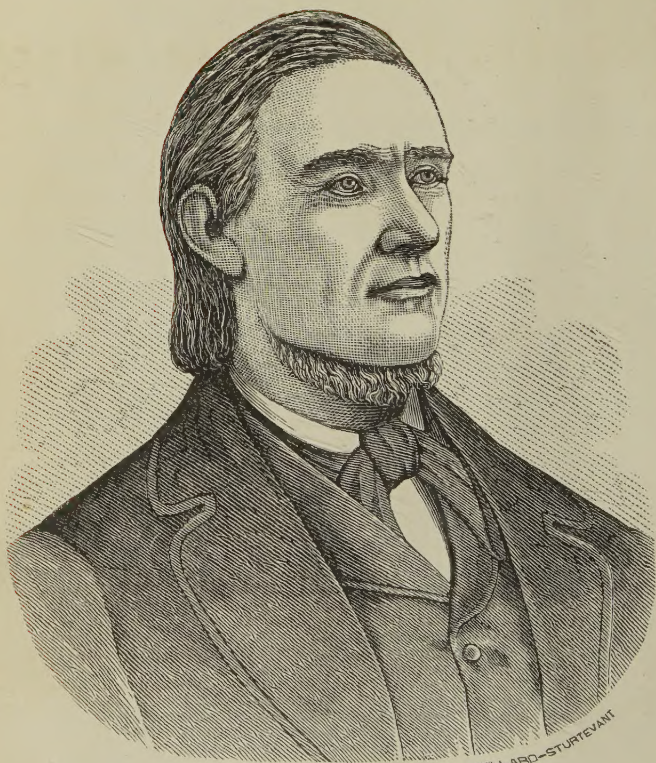
Vi have imidlertid intet andet at gjøre i denne Sag end at staa urokkeligt paa vor Børnelærdoms Fremstilling af Retfærdiggjørelsen. Ikke ville vi gaa ind paa at flytte den fra dens Plads i Saliggjørelsens Orden, og ikke ville vi kjendes ved nogen anden Retfærdiggjørelse end den af Jesu Kristi Tro. Vi agte ved Guds Naade at staa faste mod alle Børnelærdommens Modstandere, og i dette Punkt forliges vi aldrig med Synodens nuværende Lære. Saa sørgelig som Kirkestriden er, saa er der en Ting, som er ti Gange sørgeligere, og det er at ofre Kristi Sandhed forat faa et stort Samfund. Mon der ikke i Amerika ere dem, som bære et saadant Brændemærke i sin Samvittighed?

Vi ere saare langt fra at tro, at der ikke kan være mange Feil paa vor Side i Striden: men det gjør intet fra eller til med Hensyn til denne Sag. Der spørges her ikke efter saadanne Ting, hvor det er Ret at være eftergivende og føielig, men der spørges om en saadan Sag, hvoraf den norsk-lutherske Kirkes Fremtid i Amerika afhænger. Herren selv grundfæste den paa Klippen, at den maa blive en Stad, hvis Grundvold ikke rokkes.

Indhold.

HANS NIELSEN HAUGE.

f. 1771. d. 1824.